

"Peyğəmbər hədisləri ensiklopediyasından seçmələr"

أذري

azərbaycanca

الموسوعة الأحاديث النبوية

الْمُنْتَقَى

مِنْ

مُوسَى وَعِيسَى وَآخَرِي

اللغة الألبانية

إعداد القسم العلمي

جمعية خدمة المحتوى
الإسلامي باللغات

جمعية الدعوة
وتوعية الجاليات بالربوة

ح) جمعية خدمة المحتوى الإسلامي باللغات ، ١٤٤٦ هـ

جمعية خدمة المحتوى الإسلامي
المنتقى من موسوعة الأحاديث النبوية - أذري. / جمعية خدمة
المحتوى الإسلامي - ط.ا. - الرياض ، ١٤٤٦ هـ
٣٢٥ ص ؛ .. بسم

رقم الإيداع: ١٤٤٦/١١٨٥٨
ردمك: ٢-٢٢-٨٥١٧-٦٠٣-٩٧٨

Partners in Implementation

Content
Association

Rowad
Translation

Rabwah
Association

Byenah

This publication may be printed and disseminated by
any means provided that the source is mentioned and
no change is made to the text.

Tel : +966 50 244 7000

@ info@islamiccontent.org

Riyadh 13245-2836

www.islamiccontent.org

Mərhəmətli və Rəhmli Allahın adı ilə

Müqəddimə

Həmd olsun aləmlərin Rəbbi olan Allaha, Allahın salavatı və salamı peyğəmbərimiz Muhəmmədə, onun ailəsinə və bütün səhabələrinə və Qiyamət gününə qədər onlara gözəl şəkildə tabe olanların üzərinə olsun, daha sonra:

Allahın kitabından sonra, müsəlmanın diqqət etməli olduğu, oxuyub düşünəcəyi və tədəbbür edəcəyi, elm alıb əməl edəcəyi ən böyük şey Peyğəmbərin (sallallahu aleyhi və səlləm) sünnəsidir. Peyğəmbər (sallallahu aleyhi və səlləm) demişdir: **«Ey insanlar, mən sizə elə bir şeyi qoyub gedirəm ki, ona əməl etsəniz, heç vaxt azmazsınız: Allahın kitabını və peyğəmbərin sünnəsini»**. Hədisi İmam Məlik rəvayət etmişdir. Uca Allah buyurmuşdur: {Allahın rəsulu sizə nə verirsə, onu götürün, nəyi də qadağan edirsə, ondan çəkinin.} [əl-Həşr: 7]. Buna görə də **«Müxtəlif Dillərdə İslamı Mətnlərə Xidmət Birliyi»** və **«Rəvə Təbliğ və Maarif Birliyi»** peyğəmbər hədisləri ensiklopediyasının hazırlanması və müxtəlif dillərə tərcümə edilməsinə həvəs göstərmişlər.

Artıq Uca Allah bu ensiklopediyadan müsəlmanın dinində və gündəlik həyatında ehtiyac duyduğu mövzuların seçilməsini, onun qısa izah edilməsini, mənə və dəlalətini və bəzi faydalarının açıqlanmasını asanlaşdırmışdır. Və o bu cür adlanan kitabda təqdim olunur: "Peyğəmbər hədisləri ensiklopediyasından seçmələr" Hər kəsə faydalı olması və Allah Rəsulunun (sallallahu aleyhi və səlləm) sünnəsinin bəşəriyyətə öz dillərində çatdırılması üçün bunun, dünyanın bütün canlı dillərinə tərcüməsi üzərində işlənilir.

Allahdan bu əməli bizdən qəbul etməsini, onu bərəkətli və Allahın razılığı umulan ixlash əməl etməsini və bu kitabın hazırlanması, tərcüməsi və yayılmasında əməyi keçən hər bir kəsi mükafatlandırmasını istəyirik. Peyğəmbərimizə Allahın salavatı və salamı olsun

(1) - عن عمر بن الخطاب رضي الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: «إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّةِ، وَإِنَّمَا لِأَمْرٍ مَا نَوَى، فَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ، فَهِيَ هِجْرَتُهُ إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ، وَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ لِدُنْيَا يُصِيبُهَا أَوْ امْرَأَةٍ يَتَزَوَّجُهَا، فَهِيَ هِجْرَتُهُ إِلَى مَا هَاجَرَ إِلَيْهِ».

وفي لفظ للبخاري: «إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ، وَإِنَّمَا لِكُلِّ أَمْرٍ مَا نَوَى». [صحيح] - [متفق عليه]

(1) – Ömər bin Əl-Xattabdan (Allah ondan razı olsun) rəvayət edilir ki, Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə demişdir: "Əməllər niyyətə görədir, həqiqətən insan niyyəti üzərindədir, kimin hicrəti Allah və rəsulu üçün olarsa, onun hicrəti Allah və rəsulu üçündür, kimin hicrəti əldə edəcəyi dünya və evlənəcəyi qadın olarsa, hicrəti də niyyətinə uyğun olar". Buxarinin ləfzində: "Əməllər niyyətlərə görədir, hər kəsə niyyətinə görə verilir." [Səhih] - [Müttəfəqun aleyhi(əl-Buxari və Musliminsəhih gördüyü hədislər)]

Şərh (izah):

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) bildirir ki, bütün əməllər niyyətlə tam olub etibarlı sayılır və bu hökm, ibadətdə və insanlar arasındakı müxtəlif əlaqəli əməllərə şamil olunan ümumi hökmdür, kim əməliylə mənfəət güdərsə, yalnız o mənfəətə nail olar, savaba çatmaz, lakin kim əməliylə, uca Allaha yaxınlaşmağı niyyət edərsə - hətta bu əməli gündəlik etdiyi yemək və içmək kimi əməllər olsa belə - əməlinin mükafatına və savabına çatmış olar.

Sonra Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) edilən əməllərin zahirinə görə bənzər olmasına baxmayaraq, onlara niyyətin təsirini bəyan etmək üçün misal çəkərək bildirir ki, kim hicrəti və vətəninə tərək etməklə Rəbbinin razılığını umarsa, onun hicrəti qəbul edilmiş şərii hicrətdir, niyyətinin doğruluğuna görə savab qazanacaq, kim hicrətiylə mal-dövlət, şöhrət, ticarət, evlənəcəyi qadın kimi dünyəvi mənfəət güdərsə, hicrətindən yalnız niyyət etdiyi mənfəəti əldə edəcək, lakin əcr və savab qazanmayacaq.

Hədisin faydalarından:

1. İxlasa təşviq , çünki Allah yalnız Onun razılığı üçün edilmiş əməli qəbul edir.
2. İzzət və cəlal sahibi olan Allaha yaxınlaşdıran əməlləri mükəlləf olan insan adət olaraq edərsə, bunları Allah üçün etmədikcə, savab əldə etməz.

(4560)

(2) - عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ أَحَدَّثَ فِي أَمْرِنَا هَذَا مَا لَيْسَ فِيهِ فَهُوَ رَدٌّ» متفق عليه.
ولمسلم: «مَنْ عَمِلَ عَمَلًا لَيْسَ عَلَيْهِ أَمْرُنَا فَهُوَ رَدٌّ». [صحيح] - [متفق عليه]

(2) – Aişə (Allah ondan razı olsun) Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə buyurduğunu rəvayət edir: “Kim bizim yolumuza zidd , ona aid olmayan bir yenilik gətirərsə, o rədd olunar” (Buxari,Muslim). Müslimin rəvayətinə görə: “Kim bizim şəriətimizə uyğun olmayan bir əməl edərsə, o rədd olunar”. [Səhih] - [Müttəfəqun aleyhi(əl-Buxari və Musliminsəhih gördüyü hədislər)]

Şərh (izah):

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) bəyan edir ki, kim dinə yenilik gətirərsə, yaxud Quran və sünnədə təsdiqini tapmayan bir əməli edərsə, həmin əməl sadəcə özü üçün etdiyi faydasız bir əməl olar və Allah tərəfindən qəbul olunmaz.

Hədisin faydalarından:

1. İbadətlər Quran və sünnədə gələn dəlillərə əsaslanır, ona görə də biz uca Allaha dinə artırılmış yeniliklər və ya sonradan uydurulmuş bidətlərlə deyil, Onun əmr etdiyi qayda-qanunlara tam uyğun olaraq ibadət edirik.

2. Din hər hansı bir kəsin fikri və xoşuna gəldiyi tərzdə deyil, Allah Rəsuluna (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) tabe olmaqla gerçəkləşir.
3. Bu hədis dinin kamilliyinə dəlildir.
4. Bidət, Peyğəmbərin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) və onun səhabələrinin dövründə öz əksini və təsdiqini tapmayan, əqidədə , eləcə də söz və əməldə sonradan əlavə edilən yeniliklərdir.
5. Bu hədis İslamın əsaslarından biridir və əməllər üçün tərəzi misalındadır. Necə ki, uca Allahın razılığı umulmayan hər bir işin savabı olmadığı kimi, Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) buyurduğu şəriətə uyğun olmayan əməl də onu edən üçün faydasız olar.
6. Qadağan olunan yeniliklər dini məsələləri əhatə edir, dünya işlərindəki yeniliklərə aid deyildir.

(3) - عن عمر بن الخطاب رضي الله عنه قال: بَيْنَمَا نَحْنُ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَاتَ يَوْمٍ إِذْ طَلَعَ عَلَيْنَا رَجُلٌ شَدِيدُ بَيَاضِ الثِّيَابِ، شَدِيدُ سَوَادِ الشَّعْرِ، لَا يُرَى عَلَيْهِ أَثَرُ السَّفَرِ، وَلَا يَعْرِفُهُ مِنَّا أَحَدٌ، حَتَّى جَلَسَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَأَسْنَدَ رُكْبَتَيْهِ إِلَى رُكْبَتَيْهِ، وَوَضَعَ كَفَّيْهِ عَلَى فَخْدَيْهِ، وَقَالَ: يَا مُحَمَّدُ، أَخْبِرْنِي عَنِ الْإِسْلَامِ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «الْإِسْلَامُ أَنْ تَشْهَدَ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، وَتَقِيمَ الصَّلَاةَ، وَتُؤْتِيَ الزَّكَاةَ، وَتَصُومَ رَمَضَانَ، وَتَحَجَّ الْبَيْتَ إِنْ اسْتَطَعْتَ إِلَيْهِ سَبِيلًا» قَالَ: صَدَقْتَ، قَالَ: فَعَجِبْنَا لَهُ، يَسْأَلُهُ وَيُصَدِّقُهُ، قَالَ: فَأَخْبِرْنِي عَنِ الْإِيمَانِ، قَالَ: «أَنْ تُؤْمِنَ بِاللَّهِ، وَمَلَائِكَتِهِ، وَكُتُبِهِ، وَرُسُلِهِ، وَالْيَوْمِ الْآخِرِ، وَتُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ» قَالَ: صَدَقْتَ، قَالَ: فَأَخْبِرْنِي عَنِ الْإِحْسَانِ، قَالَ: «أَنْ تَعْبُدَ اللَّهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ، فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَاتِّقِ اللَّهَ يَوْمَ تَرَاهُ» قَالَ: فَأَخْبِرْنِي عَنِ السَّاعَةِ، قَالَ: «مَا الْمَسْئُولُ عَنْهَا بِأَعْلَمَ مِنَ السَّائِلِ» قَالَ: فَأَخْبِرْنِي عَنِ أَمَارَتِهَا، قَالَ: «أَنْ تَلِدَ الْأُمَّةُ رَبَّتَهَا، وَأَنْ تَرَى الْحُقَاتِ الْعُرَاةَ الْعَالَةَ رِعَاءَ الشَّيْءِ يَتَطَاوَلُونَ فِي الْبُنْيَانِ» قَالَ: ثُمَّ انْطَلَقَ، فَلَبِثْتُ مَلِيًّا ثُمَّ قَالَ لِي: «يَا عَمْرُ، أَتَدْرِي مِنَ السَّائِلِ؟» قُلْتُ: اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ، قَالَ: «فَإِنَّهُ جِبْرِيلُ، أَتَاكُمْ يُعَلِّمُكُمْ دِينَكُمْ». [صحيح] - [رواه مسلم]

(3) – Ömər bin Əl Xattabdan (Allah ondan razı olsun) rəvayət edildiyinə görə o belə dedi: Bir gün biz Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) ətrafında oturduğumuz zaman qəflətən içəriyə dümağ paltarlı, zil qara saçlı, üzərində səfərdən əsər-əlamət olmayan və heç birimizin tanıdığı bir adam daxil oldu. O Peyğəmbərin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) önündə oturub, dizlərini onun dizlərinə söykədi. Sonra əllərini dizləri üzərinə qoyub belə dedi: "Ey Muhəmməd, mənə islam haqqında xəbər ver!" Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) buyurdu: "İslam, Allahdan başqa ibadətə layiq ilah olmadığına, Muhəmmədin Allahın elçisi olduğuna şəhadət etməyin, namaz qılmağın, zəkat verməyin, Ramazan ayının orucunu tutmağın və imkanın olduğu təqdirdə Allahın evini (Kəbəni) həcc etməyindir." Sual verən şəxs: "doğru söylədin"- dedi. "Biz buna təəccübləndik, o həm soruşur, həm də təsdiqləyirdi." Sonra o dedi: "Ey Muhəmməd, mənə iman haqqında xəbər ver!" Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) dedi: "İman: Allaha, Onun mələklərinə, peyğəmbərlərinə, kitablarına, axirət gününə və qədərə -xeyrinə və şərinə- inanmağındır." Sual sahibi: "Doğru söylədin." dedi. Sonra: "Ey Muhamməd! Mənə İhsan haqqında söylə" deyə buyurdu. Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun): "İhsan odur ki, Allaha ibadəti sanki Onu görürmüşsən kimi edirsən, əgər bunu bacarmasan, O səni görürmüş kimi ibadət et." deyə cavab verdi. Sual sahibi (bu dəfə): "Qiyamət nə vaxt qopacaq?" deyə soruşdu. Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun): "Soruşulan bu xüsusda soruşandan daha məlumatlı deyildir."- deyə cavab verdi. Həmin adam təkrar sual verdi: "O halda, Qiyamətin əlamətləri nədir?" Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) buyurdu:

"Cariyənin öz ağasını dünyaya gətirməsi, həmçinin yalın ayaq, çılpaq, yoxsul çobanların (yəni bədəvilərin), yüksək binalar tikməkdə bir birilərilə yarışdıqlarını görməyindir."

Sonra həmin şəxs çıxıb getdi. (Ömər dedi): Bir müddət dayandım, sonra Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) mənə: "Ey Ömər! O sualları soruşan şəxsin kim olduğunu bilirsənmi?" deyərək soruşdu. Dedim: "Allah və Rəsulu doğrusunu bilir." Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) buyurdu: "O, Cəbrayıl idir. Sizə dininizi öyrətmək üçün gəlmişdi." [Səhih] - [Muslim rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Ömər bin Əl-Xattab (Allah ondan razı olsun) xəbər verir ki, Cəbrayıl (Allahın ona salamı olsun) kimsənin tanımadığı insan şəklində onların yanına gəlir. O, ağappaq libaslı, qap-qara saçlı, üzərində toz-torpaq, yorğunluq, dağınıq saç, bulaşmış paltar kimi hər hansı bir səfər əlaməti olmayan və aramızda onu heç kimin tanımadığı bir adam surətində idi. Sahabələr Peyğəmbərin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) ətrafında ikən, o yaxınlaşıb Peyğəmbərin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) qarşısında tələbə oturuşu ilə əyləşir və İslam haqqında soruşur. Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) cavab olaraq: şəhadət kəliməsi, beş vaxt namaz qılmaq, layiq olanlara zəkat vermək, Ramazan ayını oruc tumaq, imkanı çatdığı təqdirdə həcc etmək kimi İslamın ərkanları barədə ona məlumat verir.

Sual verən kəs dedi: Doğru buyurdun! Məlumatsız olduğuna bənzəyən şəxsin ilk olaraq sual verib , sonra isə sualın cavabını təsdiq etməsinə səhabələr təəccüb etdilər.

Sonra o iman haqqında soruşduqda Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) da uca Allahın mövcudluğuna və Onun sifətlərinə iman, yaratma kimi bütün fellərində tək olmasına, həmçinin ibadətə yalnız tək Onun layiq olduğuna, Allahın mələkləri nurdan

yaratdığına, Ona üsyan etməyən və əmrlərini yerinə yetirən hörmətli qulları olduğuna, uca Allah tərəfindən peyğəmbərlərinə endirilən Quran, Tövrat, İncil və digər kitablara iman, Nuh, İbrahim, Musa, İsa, peyğəmbərlərin sonuncusu olan Muhəmməd (Allahın salavatı və salamı onların üzərinə olsun) və digər bütün peyğəmbərlərə və onların Allahın dinini insanlara çatdırdıqlarına iman, ölümdən sonrakı qəbr həyatına və bərzəx dünyasına, insanların dirilib hesaba çəkiləcəyi və bunun nəticəsində ya cənnətə, ya cəhənnəmə gedəcəyini əhatə edən axirət gününə, Allahın bütün hər şeyi əzəli elmi və doğuran hikməti ilə təqdir etməsinə, bunları qeydlə yazdığına, istədiyi və təqdir etdiyi şəkildə reallaşacağına və yaradacağına iman etmək barədə altı əsası bildirmişdir. Sonra ihsan haqqında soruşduqda Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) xəbər verir ki, ihsan Allahı sanki görürmüşsən kimi ibadət etməkdir, hətta bu məqama yetişilməsə belə, uca Allaha elə ibadət et ki, sanki Onun nəzarəti altındasan .Buna görə də birinci və ən uca məqam Allahı görürmüş kimi ibadət etməkdir, ikinci məqam isə, Onun səni gördüyünü, Onun nəzarətini bilərək ibadət etməkdir.

Sonra bu adam Qiyamətin nə zaman qopacağını soruşur. Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) bəyan edir ki, Qiyamətin qopacağı gün yalnız Allaha məlumdur, onu yaradılmışlardan kimsə bilmir, bu haqda nə soruşulan, nə də soruşan məlumatlı deyildir.

Sonra Qiyamətin əlamətləri haqqında soruşduqda Peyğəmbərimiz (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) bəyan edir ki, kölələrin və övladlarının sayının artmaları, yaxud övladların valideynlərin üzünə ağ olub, onlarla kölə kimi davranmaları, qoyun otaranların və kasıbların Qiyamətə yaxın zənginləşib, binalar ucaltmaları və onları bəzəmədə yarışaraq bir-biri qarşısında fəxr etmələri Qiyamətin əlamətlərindəndir.

Sonra Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) bildirir ki, sual verən kəs, mələk- Cəbrayıldır (Allahın ona salamı olsun), sahabelərə tövhid dini olan İslamı öyrətmək üçün gəlmişdir.

Hədisin faydalarından:

1. Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) sahabələrlə birgə oturması və səhabələrin də onun ətrafında toplanması, onun gözəl əxlaqının göstəricisindəndir.
2. Soruşan kəsin qorxmadan və sıxınmadan sual verə bilməsi üçün ona qarşı yumşaq olmaq və yaxınlaşmasına icazə vermək.
3. Müəllimə qarşı ədəb. Cəbrayıl (Allahın salamı üzərinə olsun) Peyğəmbərin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) önündə öyrənmək istəyən ədəbli bir tələbə kimi əyləşir.
4. İslamın rükunları beşdir, imanın əsasları altıdır.
5. İslam və iman bir yerdə qeyd edildə, İslam zahiri əməllər, iman isə daxili əməllər olaraq şərh edilir.
6. Dinin dərəcələrinin ardıcılıqla fərqliliyi bəyan edilmişdir, ilk dərəcə İslamdır, ikinci iman, üçüncü isə ihsandır ki, o da ən yüksək dərəcədir.
7. Adətən sual verən kəs bilmədiyi şeyi soruşar, bilmədiyi üçün sual verər. Ona görə sahabələr verilən suala və onun təsdiqinə təəccüb etdilər.
8. Məsələlər ən önəmli olanlarla başlanır. Buna görə də İslamın izahında birinci olaraq şəhadət kəliməsi ilə, imanın izahında isə Allaha imanla başlanılmışdır.
9. Sual verən kəsin bildiyi bir şeyi başqalarının öyrənməsi üçün elm əhlindən soruşması.
10. Qiyamətin qopacaq vaxtının bilgisi yalnız Allaha məxsusdur.

(4) - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «بُيِّتَ الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ: شَهَادَةٌ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، وَإِقَامُ الصَّلَاةِ، وَإِيتَاءُ الزَّكَاةِ، وَحَجُّ الْبَيْتِ، وَصَوْمُ رَمَضَانَ». [صحيح] - [متفق عليه]

(4) – Abdullah bin Ömər (Allah onların hər ikisindən razı olsun) Allahın Elçisinin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə buyurduğunu rəvayət edir: İslam beş təməl üzərində qurulub: Allahdan başqa ibadətə layiq məbud olmadığına, Muhəmmədin Onun qulu və rəsulu olduğuna şəhadət etmək, namaz qılmaq, zəkat vermək, Allahın evini həcc etmək və Ramazan orucunu tutmaq". [Səhih] - [Müttəfəqun aleyhi(əl-Buxari və Musliminsəhih gördüyü hədislər)]

Şərh (izah):

Peyğəmbərimiz (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) beş sütun üzərində qurulan İslamı inşa olunmuş möhkəm bir binaya bənzədib, İslamın digər xüsusiyyətləri isə bu binanın tamamlanması kimidir. Bu sütunlardan birincisi: iki şəhadət- Allahdan başqa ibadətə layiq məbud olmadığına və Muhəmmədin Allahın rəsulu olduğuna şəhadət gətirməkdir ki- bu da bir sütundur, biri digərindən ayrılmazdır. İnsan, Allahın təkliyini, yalnız Onun ibadətə layiq olduğunu etiraf edib, şəhadətin tələblərinə uyğun əməl edib və Muhəmmədin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) şəriətinə iman gətirib və ona tabe olaraq bu şəhadəti tələffüz edir. İkinci sütun: gün ərzində vacib olan beş namazı- sübh, zöhr, əsr, məğrib, işa namazlarını şərtlərinə, ərkanlarına və vaciblərinə uyğun qılmaq. Üçüncü sütun: vacib zəkatın ödənilməsi- bu, vacib ibadət olaraq şəriətlə tənzimlənir, sərvətin miqdarı müəyyən həddə çatdıqda təyin edilmiş hissəsi ehtiyaclılara verilir. Dördüncü sütun: həcc - Tələb olunan əməlləri yerinə yetirmək məqsədi ilə Məkkəyə yollanmaq və bununla da uca Allaha ibadət etmək. Beşinci sütun: Ramazan orucu, Allaha ibadət niyyəti ilə səhər dan yeri

ağarandan-gün batana qədər yemək, içmək və orucu pozan başqa şeylərdən çəkinməkdir.

Hədisin faydalarından:

1. İki şəhadətin bir-birindən ayrılmazlığı, ona görə də onlardan biri digəri olmadan etibarlı deyil. Buna görə də, şəriət onları birlikdə- bir sütun edib.
2. İki şəhadətin dinin əsası olması, bu iki şəhadətsiz nə söz, nə də əməl qəbul deyildir.

(65000)

(5) - عَنْ مُعَاذِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: كُنْتُ رِدْفَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى حِمَارٍ يُقَالُ لَهُ عُفَيْرٌ، فَقَالَ: «يَا مُعَاذُ، هَلْ تَدْرِي حَقَّ اللَّهِ عَلَى عِبَادِهِ، وَمَا حَقُّ الْعِبَادِ عَلَى اللَّهِ؟»، قُلْتُ: اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ، قَالَ: «فَإِنَّ حَقَّ اللَّهِ عَلَى الْعِبَادِ أَنْ يَعْبُدُوهُ وَلَا يُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا، وَحَقُّ الْعِبَادِ عَلَى اللَّهِ أَنْ لَا يُعَذِّبَ مَنْ لَا يُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا»، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَفَلَا أُبَشِّرُ بِهِ النَّاسَ؟ قَالَ: «لَا تُبَشِّرُهُمْ، فَيَتَّكِلُوا».

[صحيح] - [متفق عليه]

(5) – Muazdan -Allah ondan razı olsun - olan rəvayətdə o dedi: Bir dəfə Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) Ufeyr adlanan uzunqulağın belində öndə , mən isə arxada oturmuşdum. Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) (mənə) dedi: Ey Muaz, Allahın qulları üzərindəki və qulların Allah üzərindəki haqlarını bilirsənmi? Dedim: Allah və Rəsulu ən doğrusunu bilir. Dedi: "Allahın qulları üzərində haqqı Ona ibadət edərək, Ona heç bir şeyi şəriq qoşmamaqdır. Qulların Allah üzərində haqları isə, Ona şəriq qoşmayan kəsə əzab verməməsidir.", Mən dedim: Ey Allahın Rəsulu! Bununla insanları müjdələməyimmi? Müjdələmə, yoxsa arxayınlaşarlar - dedi.

[Səhih] - [Müttəfəqun aleyhi(əl-Buxari və Musliminsəhih gördüyü hədislər)]

Şərh (izah):

Peyğəmbərimiz (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) Allahın qullar üzərində olan haqqını və qulların Allah üzərində olan haqqını bəyan edir və bildirir ki, Allahın qullar üzərində haqqı yalnız Ona ibadət etmək və Ona heç nəyi şəriq qoşmamaqdır. Qulların Allah üzərində haqqı, Ona heç nəyi şəriq qoşmayan tövhid əhlinə əzab verməməsidir. Sonra Muaz deyir: Ey Allahın Rəsulu, insanlar bu sevindirici xəbərlə sevinsinlər və şad olsunlar deyə onları müjdələməyim? Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) insanların buna arxayın olmasından qorxduğu üçün müjdələməyi ona qadağan edir.

Hədisin faydalarından:

1. Allahın qullarına vacib etdiyi haqlarının bəyanı: Ona ibadət edib, heç nəyi Ona şəriq qoşmamaları.
2. Qulların Allah üzərində olan, Onun tərəfindən onlara fəzilət və nemət olaraq Allahın özünə vacib etdiyi haqlarının bəyanı: Onları cənnətinə daxil etməsi və onlara əzab verməməsi.
3. Burada Uca Allaha şəriq qoşmayan tövhid əhlinə, son mənzillərinin cənnət olması ilə bağlı böyük müjdə vardır.
4. Muaz (Allah ondan razı olsun) elmi gizlətməyin günahından qorxduğu üçün ölümündən öncə bu hədisi söyləyir
5. Bəzi insanların, mənalarını anlamayacaqlarından ehtiyat edib, onların yanında əməl etməklə və şəriətin hədlərindən hər hansı hədlə əlaqəsi olmayan bəzi hədisləri yaymamaq.
6. Tövhid əhli arasındakı günahkarlar Allahın istəyi altındadır, istəsə onları bağışlayar, istəsə onlara əzab verər, lakin sonda gedəcəkləri yer cənnətdir.

(65007)

(6) – عن أنس بن مالك رضي الله عنه: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمُعَاذٌ رَدِيفُهُ عَلَى الرَّحْلِ قَالَ: «يَا مُعَاذُ بْنُ جَبَلٍ»، قَالَ: لَبَيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَسَعْدَيْكَ، قَالَ: «يَا مُعَاذُ»، قَالَ: لَبَيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَسَعْدَيْكَ، ثَلَاثًا، قَالَ: «مَا مِنْ أَحَدٍ يَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ صِدْقًا مِنْ قَلْبِهِ إِلَّا حَرَّمَهُ اللَّهُ عَلَى النَّارِ»، قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَفَلَا أُخْبِرُ بِهِ النَّاسَ فَيَسْتَبْشِرُوا؟ قَالَ: «إِذَا يَتَكَلَّمُوا». وَأَخْبَرَ بِهَا مُعَاذٌ عِنْدَ مَوْتِهِ تَأْتِمًا. [صحيح] - [متفق عليه]

(6) – Malik bin Ənəsdən (Allah ondan razı olsun) belə dediyi rəvayət edilir: Bir gün Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) səfərdə yəhər üzərində arxasına aldığı yol yoldaşı Muaza üç dəfə: “Ey Muaz ibn Cəbəl” deyə səslənir , Muaz da 3 dəfə : “Buyur, ey Allahın Rəsulu, əmrindəyəm.” deyə cavab verir. Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) isə deyir: “ Kim Allahdan başqa məbud olmadığına və Muhəmmədin Allahın rəsulu olduğuna ürəkdən iklasla şəhadət edərsə, Allah cəhənnəmi ona haram edər Bu zaman Muaz soruşur: "Ey Allahın Rəsulu, bu şad xəbəri insanlara çatdırımmı, sevinirlər? Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) buyurur: “Onda insanlar arxayınlaşarlar.” Yalnız ölümünə yaxın Muaz - elmi gizlətmək günahından- qurtulmaq üçün bu bilginə xəbər vermişdir. [Səhih] - [Müttəfəqun aleyhi(əl-Buxari və Musliminsəhih gördüyü hədislər)]

Şərh (izah):

Muaz bin Cəbəl (Allah ondan razı olsun) Peyğəmbərin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) arxasında onun miniyinin (heyvanının) üzərində idi. Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) ona deyəcəklərinin əhəmiyyətini vurğulamaq üçün üç dəfə: «Ey Muaz?» -deyə səsləndi

Hər dəfə ona səsləndikdə Muaz: "Buyur, Ey Allahın rəsulu, əmrindəyəm" deyə cavab verir. Yəni- "təkrar -təkrar sənə çağırışına cavab verirəm və bu cavabla səadət diləyirəm" demək istəyir.

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) ona xəbər verdi ki, Allahdan başqa ibadətə layiq ilah olmadığına, yəni Allahdan başqa həqiqi məbud olmadığına və Məhəmmədin Allahın Rəsulu olduğuna sidq- qəlblə, yalan olmadan şəhadət verən hər kəs bu halı üzrə ölərsə Allah ona cəhənnəmi haram edər.

Və Muaz Allah Rəsulundan (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) soruşur ki, bu xəbəri insanlara çatdırımmı ki, sevinənlər və bu onlar üçün müjdə olsun?

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) insanların buna arxayınlaşıb, əməllərini azaltmaqlarından qorxdu.

Muaz yalnız ölümünə yaxın- elmi gizlətmək günahına batmasından qorxaraq - bunu insanlara xəbər verir.

Hədisin faydalarından:

1. Peyğəmbərin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) Muazı, öz miniyndə arxasına alması, onun təvözakarlığının göstəricisidir.
2. Peyğəmbərin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) təlim üslubu, belə ki, Muazı bir neçə dəfə səsleyərək söyləcəyi mövzuya diqqətini cəlb etmək metodu.
3. Şəhadətin şərtlərindən: Allahdan başqa ibadətə layiq ilah olmadığını və Məhəmmədin Allahın Rəsulu olduğunu, yalan saymadan, sidq-qəlblə və şübhə olmadan əminliklə söyləməkdir.
4. Tövhid əhli cəhənnəm odunda əbədi qalmayacaqlar, günahlarına görə ora daxil olsalar belə, təmizləndikdən sonra oradan çıxarılaçaqlar.
5. Şəhadət kəliməsinin sidq ürəklə deyən kəs üçün fəziləti.
6. Hədisi söyləmək fəsad doğuracaqsa, bəzi hallarda onu söyləməmək icazəlidir.

(7) – عن طارق بن أشيم الأشجعي رضي الله عنه قال: سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول: «مَنْ قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَكَفَرَ بِمَا يُعْبَدُ مِنْ دُونِ اللَّهِ حَرَّمَ مَالُهُ وَدَمُّهُ، وَحِسَابُهُ عَلَى اللَّهِ». [صحيح] - [رواه مسلم]

(7) – Tariq bin Əşyem əl -Əşcaidən (Allah ondan razı olsun) belə dediyi rəvayət edilir: Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə dediyini eşitdim: "Kim "Ləə iləhə illallah" deyər və Allahdan başqa ibadət edilənləri inkar edərsə, malı, qanı toxunulmaz olar, hesabı isə Allaha aiddir." [Səhih] - [Muslim rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) xəbər verir ki, kim diliylə şəhadət edərək " Ləə iləhə illah" - yəni Allahdan başqa haqq məbud olmadığını deyərsə, Allahdan başqa ibadət edilən hər şeyi inkar edərsə və İslamdan başqa digər dinləri tərək edərsə, onun malı, qanı müsəlmanlara haram olar və bizə yalnız əməlinin zahirinə görə hökm vermək qalar. Buna görə də İslam əhkamlarına əsasən kim, qanını və malını halal edəcək bir günah və cinayət etməyincə, malı alınmaz və qanı da axıdılmaz.

Allah Qiyamət günü onun hesabını çəkəcək, əgər müsəlman kimi dediklərində doğru, səmimi idisə onu mukafatlandıracaq, münafiq idisə cəzalandıracaq.

Hədisin faydalarından:

1. "Lə iləhə illallah" söyləmək və Allahdan savayı ibadət edilənlərin hamısını inkar etmək İslama daxil olmaq üçün şərtidir.

2. "Lə iləhə illallah"ın mənası bütələr, qəbirlər və digər Allahdan savayı ibadət edilənlərin hamısını inkar etmək, yalnız tək olan Allaha ibadət etməkdir.
3. Kim tövhidi tətbiq edər və onun tələblərinə zahirən əməl edərsə, buna zidd əməli ortaya çıxmayınca toxunulmaz olar.
4. Haqlı səbəb olmadan müsəlmanın malı, qanı və şərəf və ləyaqətinin toxunulmazlığı.
5. Bu dünyadakı hökm zahirə görədir, axirətdə isə niyyət və məqsədlərə görədir.

(6765)

(8) – عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلٌ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، مَا الْمُوجِبَاتَانِ؟ فَقَالَ: «مَنْ مَاتَ لَا يُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا دَخَلَ الْجَنَّةَ، وَمَنْ مَاتَ يُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا دَخَلَ النَّارَ» [صحيح] - [رواه مسلم]

(8) – Cabirdən (Allah ondan razı olsun) rəvayət edildiyinə görə o belə dedi: Peyğəmbərin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) yanına bir kişi gəlib belə dedi: Ey Allahın Rəsulu, (insanı cənnətə və cəhənnəmə salan) iki səbəb nədir? Dedi: Kim Allaha şəriq qoşmadan ölərsə cənnətə daxil olar, kim Allaha şəriq qoşaraq ölərsə cəhənnəmə daxil olar. [Səhih] - [Muslim rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Kişi peyğəmbərdən (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) iki səbəb barəsində soruşdu: Cənnətə aparan və cəhənnəmə vasil edən səbəb. Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) cavab verir ki: Cənnətə aparan səbəb insanın tək olan Allaha ibadət edib, Ona heç bir şeyi şəriq qoşmadan ölməsidir. Cəhənnəmə salan səbəb isə insanın, Allahın uluhiyyətində və ya rübubiyyətində və ya ad

və sifətlərində Ona hər hansı şeyi tay tutması və şərikin qoşaraq ölməsidir.

Hədisin faydalarından:

1. Tövhidin fəziləti və iman gətirib Allaha şərikin qoşmadan ölənin insanın cənnətə daxil olması.
2. Şirkin təhlükəsi və Allaha şərikin qoşanın cəhənnəmə daxil olması.
3. Tövhid əhli arasındakı günahkarlar Allahın istəyi altındadır, istəsə onları bağışlayar, istəsə onlara əzab verər, lakin sonda gedəcəkləri yer cənnətdir.

(65008)

(9) – عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَلِمَةً وَقُلْتُ أُخْرَى، قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ مَاتَ وَهُوَ يَدْعُو مِنْ دُونِ اللَّهِ نِدَاءً دَخَلَ النَّارَ» وَقُلْتُ أَنَا: مَنْ مَاتَ وَهُوَ لَا يَدْعُو لِلَّهِ نِدَاءً دَخَلَ الْجَنَّةَ. [صحيح] - [متفق عليه]

(9) – Abdullah bin Məsudun (Allah ondan razı olsun) belə dediği rəvayət edilir: Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) bir söz dedi, mən başqa bir söz dedim. Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) buyurdu: "Kim Allahdan başqasına dua edərsə və bunun üzərində ölərsə cəhənnəmə girər" Mən dedim: Allahdan başqasına dua etmədən ölənin, cənnətə daxil olar." [Səhih] - [Müttəfəqun aleyhi(əl-Buxari və Musliminsəhih gördüyü hədislər)]

Şərh (izah):

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) bizə xəbər verir ki, uca Allahdan başqasına dua etmək, Ondan qeyrisindən yardım diləmək, Allaha xas olan hər bir növ ibadəti başqasına yönəldərsə və bu üzrə ölərsə, cəhənnəm əhlindən olar. İbn Məsud

(Allah ondan razı olsun) əlavə etdi ki, kim Allaha şəriik qoşmadan ölərsə, son gedəcəyi yer cənnət olar.

Hədisin faydalarından:

1. Dua ibadətdir, yalnız uca Allaha edilər.
2. Tövhidin fəzilətindəndir ki, tövhid üzərində ölən kəs bəzi günahlarına görə cəzalansa da, sonda cənnətə daxil olar.
3. Şirkin təhlükəsi odur ki, onun üzərində ölən kəs cəhənnəmə daxil olar.

(3419)

(10) - عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِمُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ، حِينَ بَعَثَهُ إِلَى الْيَمَنِ: «إِنَّكَ سَتَأْتِي قَوْمًا أَهْلَ كِتَابٍ، فَإِذَا جِئْتَهُمْ فَادْعُهُمْ إِلَى أَنْ يَشْهَدُوا أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لَكَ بِذَلِكَ، فَأَخْبِرْهُمْ أَنَّ اللَّهَ قَدْ فَرَضَ عَلَيْهِمْ خَمْسَ صَلَوَاتٍ فِي كُلِّ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ، فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لَكَ بِذَلِكَ، فَأَخْبِرْهُمْ أَنَّ اللَّهَ قَدْ فَرَضَ عَلَيْهِمْ صَدَقَةً تُؤْخَذُ مِنْ أَعْيَابِهِمْ فَرُدَّ عَلَى فَقْرَائِهِمْ، فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لَكَ بِذَلِكَ، فَإِيَّاكَ وَكَرَائِمَ أَمْوَالِهِمْ، وَاتَّقِ دَعْوَةَ الْمَظْلُومِ، فَإِنَّهُ لَيْسَ بَيْنَهُ وَبَيْنَ اللَّهِ حِجَابٌ». [صحيح] - [متفق عليه]

(10) – İbn Abbasdan -Allah ondan və atasından razı olsun- rəvayət edilən bir hədisdə o belə demişdir: Rəsulullah -salləllahu aleyhi və səlləm- Muaz bin Cəbəli Yəmənə göndərdiyi zaman ona belə buyurdu: "Sən kitab əhli olan bir qövmə gedəcəksən. Onların yanına getdikdə, onları Allahdan başqa haqq bir ilah olmadığına, Muhammədin də Onun Rəsulu olduğuna şəhadət etməyə dəvət et. Əgər onlar bu işdə sənə tabe olsalar, Allahın onlara gün ərzində beş vaxt namaz qılmağı əmr etdiyini bildir. Əgər onlar bu işdə sənə tabe olsalar, onlara zənginlərdən alınıb fəqirlərə veriləcək olan zəkati də fərz etdiyini bildir. Əgər onlar bu işdə də sənə tabe olsalar, bu zaman mallarının ən yaxşısını almaqdan çəkin! Məzlumun duasından qorx! Çünki məzlumun duası ilə Allah arasında heç bir pərdə yoxdur". [Səhih] - [Müttəfəqun aleyhi(əl-Buxari və Musliminsəhih gördüyü hədislər)]

Şərh (izah):

Allah Rəsulu -salləllahu aleyhi və səlləm- Muaz bin Cəbəli - Allah ondan razı olsun - Yəmənə Allahın dininə dəvət edən və müəllim olaraq göndərdiyi zaman xristian bir qövmlə qarşılaşacağını və onlara qarşı hazırlıqlı olmasını söyləmişdir. Sonra da onları ən önəmli olan xüsusdan başlayaraq dəvət etməsini nəsihət etmişdir. Allahdan başqa haqq bir ilah olmadığına, Muhammədin -salləllahu aleyhi və səlləm- də Onun Rəsulu olduğuna şahidlik edərək öncəliklə onların əqidələrini islah etməyə dəvət etmişdir. Çünki onlar, İslama şəhadət kəlməsini

tələffüz edərək daxil olurlar. Əgər bunu qəbul edərlərsə, namaz qılmalarını onlara əmr et, çünki namaz tövhiddən sonra ən əzəmətli fərzdır. Əgər onlar namaz qılmağı qəbul edərlərsə, zənginlərinə mallarının zəkətını yoxsullara vermələrini əmr etmişdir. Sonra Allah Rəsulu -salləllahu aleyhi və səlləm- Muaz bin Cəbəli -Allah ondan razı olsun - zəkat olaraq onların mallarının ən yaxşısını götürməsindən çəkəndirmişdir. Çünki fərz olan orta keyfiyyətdə olan mallardan zəkətın verilməsidir. Sonra Rəsulullah -salləllahu aleyhi və səlləm- Muaz bin Cəbələ - Allah ondan razı olsun - məzlumun ona bəd dua etməməsi üçün zülmədən çəkinməyi nəsihət etmişdir. Çünki məzlumun duası geri çevrilməz.

Hədisin faydalarından:

1. Lə iləhə illəllah şəhadətinin mənası Allahı ibadətdə təkləşdirmək və Ondən başqasına ibadət etməyi tərək etməkdir.
2. Muhəmmədin -salləllahu aleyhi və səlləm- Allahın Rəsulu olduğuna şəhadət etmənin mənası isə ona və onun gətirdiklərinə iman edib təsdiqləmək və onun bəşəriyyətdə göndərilən Allahın son Rəsulu olduğunu təsdiq etməkdir.
3. Məlumatlı və şübhə içində olan kimsələrə xitab etmək cahil kəslərə xitab etmək kimi eyni deyildir. Buna görə də Allah Rəsulu -salləllahu aleyhi və səlləm- Muaz bin Cəbələ: "Sən kitab əhli olan bir qövmə gedirsən". deyərək onu xəbərdar etmişdir.
4. Müsəlmanın şübhə sahiblərinin şübhələrindən xilas olması üçün dinində bəsirət sahibi olması önəmlidir. Bu da ancaq elm tələb etməklə mümkündür.
5. Allah Rəsulunun -salləllahu aleyhi və səlləm- peyğəmbər olaraq göndərilməsindən sonra yəhudi və xristian dininin

batil hesab olunmuşdur. Kitab əhli İslamı qəbul etmədikləri və Peyğəmbərə -salləllahu aleyhi və səlləm- iman gətirmədikləri müddətcə, qiyamət günü qurtuluş əhlindən olmayacaqlar.

(3390)

(11) - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ: قِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، مَنْ أَسْعَدُ النَّاسِ بِشَفَاعَتِكَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ؟ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «الْقَدْ ظَنَنْتُ يَا أَبَا هُرَيْرَةَ أَنْ لَا يَسْأَلَنِي عَنْ هَذَا الْحَدِيثِ أَحَدٌ أَوْلَ مِنْكَ؛ لِمَا رَأَيْتُ مِنْ حِرْصِكَ عَلَى الْحَدِيثِ، أَسْعَدُ النَّاسِ بِشَفَاعَتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ، مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ خَالِصًا مِنْ قَلْبِهِ أَوْ نَفْسِهِ» . [صحيح] - [رواه البخاري]

(11) – Əbu Hureyradan - Allah ondan razı olsun - rəvayət edilən bir hədisdə o, belə demişdir: Allah Rəsulundan -salləllahu aleyhi və səlləm: "Ey Allahın Rəsulu! Qiyamət günü sənin şəfaətinə nail olan ən xoşbəxt insan kimdir?" deyərək soruşuldu. Allah Rəsulu -salləllahu aleyhi və səlləm-: "Ey Əbu Hureyra, hədis öyrənməyə həris olduğunu gördüyüm üçün bu hədis barədə səndən əvvəl kimsənin məndən soruşmayacağını zənn etmişdim. Qiyamət günü şəfaətimə nail olan ən xoşbəxt insan qəlbindən və ya içindən ixlasla "Lə iləhə illallah" deyən kimsədir". deyə buyurdu. [Səhih] - [Əl-Buxari rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Peyğəmbər -salləllahu aleyhi və səlləm- bu hədisdə qiyamət günü şəfaətinə nail olan ən xoşbəxt insanın qəlbindən ixlasla: "Lə iləhə illallah" yəni, Allahdan başqa ibadətə layiq haqq ilah yoxdur deyən, şirkdən və riyadan uzaq olan kimsə olacağını xəbər vermişdir.

Hədisin faydalarından:

1. Peyğəmbərə -salləllahu aleyhi və səlləm- axirətdə şəfaət etmək hüququ veriləcəkdir. Bu şəfaət də ancaq tövhid əhli üçündür.

2. Peyğəmbərin -salləllahu aleyhi və səlləm- şəfaəti tövhid əhlindən Cəhənnəmə layiq olanların girməməsi və Cəhənnəmə girənlərin də oradan çıxması üçün vasitəçi olmasıdır.
3. Allah üçün ixlaslı bir şəkildə tövhid kəlməsini söyləməyin fəziləti və böyük təsiri vardır.
4. Tövhid kəlməsinin tətbiq edilməsi, bu kəlmənin mənasını bilərək və tələblərinə əməl edərək olur.
5. Əbu Hureyranın - Allah ondan razı olsun - fəziləti və elmə olan hərisliyi.

(3414)

(12) – عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: «الْإِيمَانُ بَضْعٌ وَسَبْعُونَ - أَوْ بَضْعٌ وَسِتُّونَ - شُعْبَةً، فَأَفْضَلُهَا قَوْلُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَدْنَاهَا إِمَاطَةُ الْأَذَى عَنِ الطَّرِيقِ، وَالْحَيَاءُ شُعْبَةٌ مِنَ الْإِيمَانِ». [صحيح] - [متفق عليه]

(12) – Əbu Hureyradan (Allah ondan razı olsun) Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə dediyi rəvayət edilir: "İman, yetmiş və bir neçə, və ya altmış və bir neçə şaxədən ibarətdir. Ən üstünü ləə iləhə illallah söyləmək, ən zəifi isə yolda olan maneəni aradan qaldırmaqdır, həya da imanın şaxələrindəndir." [Səhih] - [Müttəfəqun aleyhi(əl-Buxari və Musliminsəhih gördüyü hədislər)]

Şərh (izah):

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) xəbər verir ki, iman şaxələrə bölünmüş və özündə çox xüsusiyyətləri ehtiva etmişdir, əməllər, etiqadlar və sözlər buna daxildir.

Həmçinin bildirir ki, imanın ən üstün və uca mərtəbəsi, lə iləhə illəllah kəlməsini söyləmək və bununla yanaşı mənasını bilərək və bu

kəlmənin tələblərinə uyğun əməl edərək, həqiqətən Allahın tək ilah olduğunu, Ondan başqa ibadətə layiq heç bir məbudun olmadığını etiraf etməkdir.

İman baxımından əməllərin ən zəifi insanların yolundan, onlara əziyyət verən maneəni götürməkdir.

Sonra Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) xəbər verir ki, həya imandandır, həya gözəl əməllər edib, çirkin işlərdən çəkinməyə təşviq edən əxlaqdır.

Hədisin faydalarından:

1. İman dərəcələrdən ibarətdir, bəziləri digərlərindən üstündür.
2. İman söz, əməl və etiqaddır.
3. Uca Allahdan edilən həya, Allahın səni qadağalarda görməmək, əmr etdiklərində isə sənin kənarında qalmamağını tələb edir.
4. Ədədin qeyd edilməsi imanın bu həddə məhdud olması mənasını daşımır, əksinə iman mövzusunda əməllərin çoxluğuna dəlalət edir, çünki adətən ərəblər müəyyən bir şey üçün rəqəm qeyd edib söyləsələr də, o saydan əlavəsinin inkarını qəsd etmirlər.

(6468)

(13) - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَأَلْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَيُّ الدَّنْبِ أَعْظَمُ عِنْدَ اللَّهِ؟ قَالَ: «أَنْ تَجْعَلَ لِلَّهِ نِدَاءً وَهُوَ خَلَقَكَ» قُلْتُ: إِنَّ ذَلِكَ لَعَظِيمٌ، قُلْتُ: ثُمَّ أَيُّ؟ قَالَ: «وَأَنْ تَقْتُلَ وَلَدَكَ؛ تَخَافُ أَنْ يَطْعَمَ مَعَكَ» قُلْتُ: ثُمَّ أَيُّ؟ قَالَ: «أَنْ تُزَانِيَ حَلِيلَةَ جَارِكَ». [صحيح] - [متفق عليه] -

(13) – Abdullah bin Məsudun (Allah ondan razı olsun) belə dediği rəvayət edilir: Peyğəmbərdən (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) Allah qatında ən böyük günah hansıdır?"- deyə soruşduğumda: "Səni yaratmış olduğu halda Allaha şəriq qoşmağındır"- deyə cavab verdi. Mən dedim: Həqiqətən də bu böyük məsələdir. Sonra hansı?- deyə soruşdum. O Dedi: Övladının sənin yeməyinə şəriq olub səninlə yeməsi qorxusuna (ruzi qorxusuna) görə onu öldürmək". Dedim: "Sonra hansı?" Dedi: "Qonşunun həyat yoldaşıyla cinsi yaxınlıq etmək". [Səhih] - [Müttəfəqun aleyhi(əl-Buxari və Musliminsəhih gördüyü hədislər)]

Şərh (izah):

Allah Rəsuluna (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) ən böyük günah haqqında soruşuldu, O isə dedi: Ən böyük günah şirkdir və bu, Allahı uluhiyyətində və ya rübubiyyətində və ya isim və sifətlərində Ona nəyisə, kimisə tay-bərabər etməkdir. Bu günah uca Allah tərəfindən ancaq tövbə ilə bağışlanar və əgər bunu edən həmin (şirk) üzrə ölərsə, əbədi olaraq cəhənnəmdə qalar. Sonra insanın övladını ruzi qıtlığı qorxusuyla öldürməsi.

İnsanı öldürmək haramdır, qan bağı olan bir qohumu öldürmək daha böyük günahdır və Allahın insana verdiyi ruzidə öldürdüyü kimsənin şəriq olmasından, bu səbəbə görə ruzisinin daralmasından qorxaraq öldürmək daha böyük günahdır. Sonra qonşusunun həyat yoldaşıyla zina etmək. Qonşusunun həyat yoldaşını özünə cəlb edər və onunla cinsi əlaqəyə girmək üçün onu aldatmağa çalışar. Zina haramdır, lakin bu yaramaz hərəkət, haqqında şəriətin xeyirxahlıq və gözəl münasibət əmr etdiyi qonşunun həyat yoldaşıyla etdikdə isə günah daha da böyük olur.

Hədisin faydalarından:

1. Saleh əməllər üstünlüyünə görə fərqləndiyi kimi, günahlar da böyüklüyünə görə fərqlənir.
2. Ən böyük günah: Uca Allaha şəriklə qoşmaq, sonra yeməyinə şəriklə olacağından qorxaraq övladı öldürmək, sonra qonşunun həyat yoldaşıyla zina etməkdir.
3. Ruzi pak olan Allahın əlindədir, O yaradılmışların ruzilərinə zamindir.
4. Qonşunun haqqı böyükdür, qonşuya əziyyət vermək qeyrilərinə əziyyət verməkdən daha böyük günahdır.
5. İbadətə yalnız Yaradan layiqdir və Onun şəriki yoxdur.

(5359)

(14) – عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: «قَالَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى: أَنَا أَغْنَى الشُّرَكَاءِ عَنِ الشُّرْكِ، مَنْ عَمِلَ عَمَلًا أَشْرَكَ فِيهِ مَعِيَ غَيْرِي تَرَكْتُهُ وَشِرْكَهُ».

[صحيح] - [رواه مسلم]

(14) – Əbu Hureyradan -Allah ondan razı olsun- rəvayət edilir ki, Peyğəmbər -salləllahu aleyhi və səlləm- belə demişdir: "Allah -Təbarəkə və Təalə- buyurmuşdur: Mən, şəriklə olmağa möhtac deyiləm. Kim bir əməl edərsə və etdiyi əməldə bir başqasını Mənə şəriklə qoşarsa, Mən onu və şəriklə qoşduğunu tərklə edərəm". [Səhih] - [Muslim rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Peyğəmbər -salləllahu aleyhi və səlləm- bu hədisdə Uca Allahın şəriklərə ehtiyacı olmadığını, həmçinin əgər insan bir yaxşı əməl edərsə və etdiyi əməli həm Allah, həm də Allahdan qeyrisi üçün edərsə, həmin əməlin ondan qəbul olmayacağını xəbər vermişdir. Beləliklə əməli

ixlasla Uca Allah üçün etmək lazımdır.Çünki, Uca Allah yalnız Onun üçün edilən əməli qəbul edir.

Hədisin faydalarından:

1. Şirkin bütün növlərindən çəkəndirmək lazımdır, çünki şirk əməlin qəbul olmasına maneədir.
2. Uca Allahın əzəmətini və Onun heç bir şeyə ehtiyacı olmadığını bilib düşünmək insana əməl edərkən ixlaslı olmağa yardım edir.

(3342)

(15) - عن أبي هريرة رضي الله عنه أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: «كُلُّ أُمَّتِي يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ إِلَّا مَنْ أَبَى»، قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، وَمَنْ يَأْبَى؟ قَالَ: «مَنْ أَطَاعَنِي دَخَلَ الْجَنَّةَ، وَمَنْ عَصَانِي فَقَدْ أَبَى». [صحيح] - [رواه البخاري]

(15) – Əbu Hureyradan (Allah ondan razı olsun) Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə dediyi rəvayət edilir: "Ümmətimdən hər kəs cənnətə daxil olacaq, ondan üz çevirənlərdən başqa", Soruşdular: Ey Allahın Rəsulu, kim ondan üz çevirər? Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) dedi:" Kim mənə itaət edərsə, cənnətə daxil olar, kim mənə asilik edərsə, (cənnətdən) üz çevirmiş olar." [Səhih] - [Əl-Buxari rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) xəbər verir ki, ümmətindən cənnəti istəməyəndən başqa hər kəs ora daxil olacaq.

Sahabələr (Allah onlardan razı olsun) dedilər: "Ey Allahın Rəsulu kim cənnəti istəməz ki?"

Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) cavab verdi ki, mənə boyun əyib, tabe olan və itaət edən kəs cənnətə daxil olar, lakin mənə qarşı çıxıb, şəriətin əmr və qadağalarına əməl etməyən, pis əməlləriylə cənnətdən imtina etmiş olur.

Hədisin faydalarından:

1. Allah Rəsuluna (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) itaət, uca Allaha itaətdəndir, ona qarşı üsyan Allaha üsyandandır.
2. Allah Rəsuluna (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) itaət etmək cənnəti vacib edir, ona üsyan cəhənnəmə daxil olmağı vacib edir.
3. Bu ümmətdən itaət edənlərin müjdələnməsi, belə ki, Allaha və Rəsuluna üsyan edənlərdən başqa, onların hamısı cənnətə daxil olacaqlar.
4. Allah rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) ümmətinə olan şəfqəti və onların hidayətinə olan hərisliyi.

(4947)

(16) - عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «لَا تُظْرُونِي كَمَا أَظَرَتِ النَّصَارَى ابْنَ مَرْيَمَ؛ فَإِنَّمَا أَنَا عَبْدُهُ، فَقُولُوا: عَبْدُ اللَّهِ وَرَسُولُهُ». [صحيح] - [رواه البخاري]

(16) – Ömər bin Xəttab - Allah ondan razı olsun - rəvayət edərək deyir ki, mən Peyğəmbərin -salləllahu aleyhi və səlləm- belə dediyini eşitdim: "Xristianlar Məryəm oğlu İsanı ucaldıqları (həddindən artıq tərifləməklə) kimi siz də məni ucaltmayın. Mən Allahın quluyam. (Mənə) Allahın qulu və Onun rəsulu deyin". [Səhih] - [Əl-Buxari rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Peyğəmbər -salləllahu aleyhi və səlləm- xristianların Məryəm oğlu İsanı -aleyhissələm- şəriətin qoyduğu çərçivəni aşaraq ifrat dərəcədə təriflədiyi, onu Allahın vəsfləri və Ona aid felləri ilə vəsf etdiyi və onun qeybi bildiyini yaxud da Allah ilə birlikdə dua edilib yalvarılacağı kimi onun da bu cür ucaldılmasını qadağan etmişdir. Sonra özünün Allahın bir qulu olduğunu bildirərək özü barədə: Allahın qulu və Onun rəsulu deməyimizi əmr etmişdir.

Hədisin faydalarından:

1. Təzim və tərifləməkdə şəri hüdudların aşılması qadağan edilmişdir. Çünki bu, şirkə aparən bir yoldur.
2. Peyğəmbərin -salləllahu aleyhi və səlləm- çəkəndirdiyi şey artıq bu ümmətdə baş vermişdir. Belə ki, bir qrup insan Allah Rəsuluna -salləllahu aleyhi və səlləm-, bir qrup insan əhli beytə, başqa bir qrup insan isə saleh kimsələrə olan sevgidə həddi aşaraq şirkə düşmüşlər.
3. Allah Rəsulu -salləllahu aleyhi və səlləm- özünün Allahın qulu olduğunu və Allaha xas olan hər hansı bir xüsusiyyəti ona aid edilməsinin caiz olmadığını bəyan etmişdir.

4. Peyğəmbər -salləllahu aleyhi və səlləm- özünü Allahın rəsulu kimi vəsf etmiş və onun Allah tərəfindən göndərilən bir elçi olduğunu göstərmək üçün ona inanmaq və tabe olmaq lazımdır

(3406)

(17) – عن أنس رضي الله عنه قال: قال النبي صلى الله عليه وسلم: «لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّىٰ أَكُونَ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِنْ وَالِدِهِ وَوَلَدِهِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ». [صحيح] - [متفق عليه]

(17) – Ənəsdən (Allah ondan razı olsun) Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə dediyi rəvayət edilir: "Sizlərdən biriniz, mən ona valideynindən, övladından və bütün insanlardan sevimli olmayınca iman gətirmiş olmaz. [Səhih] - [Müttəfəqun aleyhi(əl-Buxari və Musliminsəhih gördüyü hədislər)]

Şərh (izah):

Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) bizə xəbər verir ki, müsəlman, Allah Rəsuluna (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) olan sevgisini anasına, atasına, oğluna, qızına, bütün insanlara olan sevgisindən üstün tutmadıqca kamil imana nail olmaz. Bu məhəbbət, ona itaəti, dəstək olmağı və ona asi olmamağı tələb edir.

Hədisin faydalarından:

1. Allah Rəsuluna (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) məhəbbətin vacibliyi və bütün yaradılmışlara olan sevgidən üstün olması.
2. Mükəmməl məhəbbətin əlamətindən: Allah Rəsulunun sünnesini dəstəkləmək və bu yolda canı və malı ilə çalışmaq.

3. Peyğəmbəri (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) sevmək , onun əmrlərinə itaət etməyi, xəbər verdiklərini təsdiq etməyi, qadağan etdiklərindən uzaq durmağı gərəkdirir, ona tabe olmağı və bidətləri tərək etməyi zəruri edir.
4. Peyğəmbərin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) üzərimizdə olan haqqı bütün insanlardan daha əzəmətli və daha önəmlidir, çünki o, bizim zəlalətdən çıxıb hidayətə qovuşmağımıza, cəhənnəmdən xilasımıza və cənnəti qazanmağımıza səbəbdir.

(5953)

(18) – عن عبد الله بن عمرو رضي الله عنهما أن النبي صلى الله عليه وسلم قال: «بَلَّغُوا عَنِّي وَلَوْ آيَةً، وَحَدِّثُوا عَن بَنِي إِسْرَائِيلَ وَلَا حَرَجَ، وَمَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَمِّدًا فَلْيَتَّبِعُوا مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ».

[صحيح] - [رواه البخاري]

(18) – Abdullah ibn Amr ibn As -Allah ondan və atasından razı olsun- rəvayət edir ki, Peyğəmbər -salləllahu aleyhi və səlləm- belə demişdir: "Məndən bir ayə olsa belə insanlara çatdırın. İsrail oğullarından da danışın, bunda bir qəbahət yoxdur. Kim mənim adımdan qəsdən yalan danışarsa, Cəhənnəmdə yerini hazırlasın". [Səhih] - [Əl-Buxari rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Peyğəmbər -salləllahu aleyhi və səlləm- bizə Kitab və sünnədən olan elmin insanlara çatdırılmasını əmr etmişdir. Hətta çatdırılan elm Qurandan bir ayə və ya bir hədis olsa belə. Lakin bu çatdırdığı və dəvət etdiyi şey barədə əlmi olması şərtidir. Sonra Peyğəmbər -salləllahu aleyhi və səlləm- dinimizə müxalif olmayan İsrail oğullarının başına gələn ibrətamiz qissələrin də danışılmasında bir qəbahət olmadığını açıqlamışdır. Peyğəmbər -salləllahu aleyhi və səlləm- onun adından

yalan danışmağı qadağan etmiş və onun adından qəsdən yalan danışan kimsənin Cəhənnəmdə özünə yer hazırladığını bəyan etmişdir.

Hədisin faydalarından:

1. Hədisdə Allahın dinini təbliğ etmək və bir insanın az olsa belə əzbərlədiyi və ya anladığı bir şeyi insanlara çatdırılması təşviq edilmişdir.
2. Uca Allaha ibadət etmək və həmçinin Onun şəriətini doğru bir şəkildə təbliğ etmək üçün şəri elmin öyrənilməsi vacibdir.
3. Şiddətli əzaba məruz qalmamaq üçün hər hansı bir hədisi yayıb təbliğ etmədən öncə həmin hədisin səhihliyini dəqiqləşdirmək vacibdir.
4. Hədisdə, xüsusən də Uca Allahın şəriətində yalana düşməmək üçün danışan zaman doğru sözlü və təmkinli olmağa təşviq vardır.

(3686)

(19) - عن المقدم بن معدِيكْرِب رضي الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: «أَلَا هَلْ عَسَى رَجُلٌ يَبْلُغُهُ الْحَدِيثُ عَنِّي وَهُوَ مُتَّكِيٌّ عَلَى أَرِيكَتِهِ فَيَقُولُ: بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ كِتَابُ اللَّهِ، فَمَا وَجَدْنَا فِيهِ حَلَالًا اسْتَحْلَلْنَاهُ، وَمَا وَجَدْنَا فِيهِ حَرَامًا حَرَّمْنَاهُ، وَإِنَّ مَا حَرَّمَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَمَا حَرَّمَ اللَّهُ». [صحيح] - [رواه أبو داود والترمذي وابن ماجه]

(19) - Miqdəd bin Madikərıb (Allah ondan razı olsun) Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə dediyini rəvayət etmişdir: Bilin ki, bir kişinin ona çatan hədis barədə öz oturacağıının qoltuğuna rahat söykənərək belə söyləyəcəyi zaman yaxındadır: Bizimlə sizin aranızda Allahın kitabı var , orada nəyi halal gördüksə , onu halal bilərik, haram gördüyümüzü isə haram bilərik. Bilin ki, Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) haram etdikləri Allahın haram etdikləri kimidir . [Səhih] - [əbu Davud, Ət-Tirmizi və İbnu Məcə rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Peyğəmbərimiz (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) xəbər verir ki, bir qrup insanın toplaşdığı məclisdə , onlardan birinin öz oturacağıının qoltuğuna söykəndiyi halda Peyğəmbərdən (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) ona bir hədis deyildikdə, o hədis barədə : "Bizimlə sizin aranızdakı məsələlərdə hökm verən Qurani Kərimdir və o bizə kifayətdir, orada nə halal tapsaq ona əməl edərik və nə haram görsək ondan uzaqlaşırıq" deməsi zamanı artıq yaxınlaşmışdır. Sonra Peyğəmbərimiz (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) bəyan edir ki, onun sünnəsində haram etdiyi və ya qadağan etdiyi hər şey Allahın haram etdiyinin hökmü kimidir, çünki o, öz Rəbbinin hökmlərini çatdırır.

Hədisin faydalarından:

1. Sünnənin Quran kimi təzim edilməsi və ondan şəriət əhkamlarının götürülməsi.

2. Allah Rəsuluna (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) itaət Allaha itaətdir, ona asi olmaq isə Uca Allaha asi olmaqdır.
3. Sünnənin hüccət olmasının sübutu və sünnəni qəbul etməyib inkar edənlərə cavab.
4. Kim sünnədən üz çevirib, yalnız Quranla kifayətlənməyi iddia edərsə, o, onların hər ikisindən üz çevirmiş olur və Qurana tabeçiliyindəki iddiasında yalançıdır.
5. Peyğəmbərimizin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) gələcəkdə baş verəcək şeylər haqqında xəbər verməsi peyğəmbərliyin sübutudur və xəbər verdiyi kimi baş tutur.

(65005)

(20) - عن عائشة أم المؤمنين وعبد الله بن عباس رضي الله عنهما قالوا: لَمَّا نَزَلَ بِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ طَفِقَ يَطْرُحُ حَمِيصَةً لَهُ عَلَى وَجْهِهِ، فَإِذَا اعْتَمَّ بِهَا كَشَفَهَا عَنْ وَجْهِهِ، فَقَالَ وَهُوَ كَذَلِكَ: «لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الْيَهُودِ وَالنَّصَارَى، اتَّخَذُوا قُبُورَ أَنْبِيَائِهِمْ مَسَاجِدَ» يُحَدِّثُ مَا صَنَعُوا. [صحيح] - [متفق عليه]

(20) - Aişə və İbn Abbasdan (Allah onlardan razı olsun) rəvayət edildiyinə görə onlar belə demişlər: Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) ölümün-dən qabaq örtüyünü üzünə atmağa başladı. (Ürəyi) sıxıldıqda isə onu üzündən götürürdü. O bu halda ikən belə dedi: "Allah yəhudilərə və xristianlara lənət eləsin! Onlar peyğəmbər-ləri-nin qəbirlərini məscidlərə çevirdi-lər". (Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) bu sözləri ilə ümmətini onların etdikləindən çəkindirirdi.) [Səhih] - [Müttəfəqun aleyhi(əl-Buxari və Musliminsəhih gördüyü hədislər)]

Şərh (izah):

Aişə və İbn Abbas (Allah onlardan razı olsun) bizlərə Peyğəmbərin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) vəfatına yaxın son anlarında üzünü bir bez parçası ilə örtüyünü, ölümün çətin anlarının yaxınlaşması səbəbi ilə nəfəsi daraldıqda üzünü açdığını və Peyğəmbərin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) bu çətin halda ikən belə dediyini xəbər vermişdilər: "Allah yəhudilərə və xristianlara lənət etsin və onları Öz rəhmətindən uzaqlaşdırsın. Çünki onlar, peyğəmbərlərinin qəbirləri üzərində məscidlər tikdilər. Əgər onların etdikləri bu iş, bu qədər təhlükəli olmasaydı Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə bir (çətin) anda bunu söyləməzdi. Buna görə Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) ümmətini bu işi etməklə onlara bənzəməyi qadağan etmişdir. Çünki bu yəhudi və xristianların əməlidir və həmçinin Uca Allaha şəriq qoşmağa apan bir vəsilədir.

Hədisin faydalarından:

1. Peyğəmbərlərin və salehlərin qəbirlərinin orada Allah üçün namaz qılınan məscidlər edilməsi qadağan edilmişdir. Çünki bu şirkə aparaman bir səbəbdir.
2. Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) şiddətli bir şəkildə tövhidə önəm verməsi və qəbirlərin təzim edilməsindən qorxması, bu əməlin şirkə aparaman bir yol olmasından dolayıdır.
3. Yəhudi və xristianlara, həmçinin qəbirlərin üzərində bina tikib oranı məscidlər edərək onların etdiklərinin eynisini edənlərə lənət etməyin icazəli olması.
4. Qəbirlərin üzərində bina tikmək yəhudi və xristianların adətidir. Hədisdə onlara bənzəmək qadağan edilmişdir.
5. Hədisdə həmçinin, üzərində məscid tikilməsə belə qəbirlərin səcdəgah edilərək orada namaz qılınması və namaz qılarkən qəbirlərə tərəf yönəlməsi qadağan edilmişdir.

(3330)

(21) – عن أبي هريرة رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم: «اللَّهُمَّ لَا تَجْعَلْ قَبْرِي وَثْنَا، لَعَنَ اللَّهُ قَوْمًا اتَّخَذُوا قُبُورَ أَنْبِيَائِهِمْ مَسَاجِدًا». [صحيح] - [رواه أحمد]

(21) – Əbu Hureyradan -Allah ondan razı olsun- rəvayət edilir ki, Peyğəmbər -salləllahu aleyhi və səlləm- belə demişdir: "Allahım! Qəbrimi ibadət edilən bir büt (ibadət və sitayiş yeri) etmə! Peyğəmbərlərinin qəbirlərini məscidlər (ibadət gah) edən qövmə Allah lənət emişdir". [Səhih] - [Əhməd rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Peyğəmbər -salləllahu aleyhi və səlləm- Rəbbinə qəbrinin insanların təzim edərək ibadət edilən bütə çevirilməməsi və ona yönələrək səcdə edilməməsi üçün dua etdi. Sonra Peyğəmbər -salləllahu aleyhi və səlləm- peyğəmbərlərinin qəbirlərini məscidlərə çevirənlərin Allahın rəhmətindən qovulduqlarını xəbər verdi. Çünki qəbirləri məscidlərə çevirmək onlara ibadət etməyə və onların xeyir və ya zərər verə biləcəyinə etiqad etməyə səbəbdir.

Hədisin faydalarından:

1. Peyğəmbərlərin və salehlərin qəbirlərində şəriətin qoyduğu həddi aşmaq, o qəbirləri Allahdan başqa ibadət olunan yerlərə çevirir. Şirkə vəsilə olan hər bir şeydən çəkinmək vacibdir.
2. Qəbir sahibinin Allaha nə qədər yaxın olub olmamasından asılı olmayaraq, qəbirlərinin təzim edilmək və yanında ibadət etmək üçün ziyarət edilməsi icazəli deyildir.
3. Qəbirlər üzərində məscidlərin bina (təsis) edilməsinin haram olması.
4. Cənazə namazı müstəsna olmaqla qəbirlər yanında namaz qılmağın haram olması.

(22) - عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: «لَا تَجْعَلُوا بُيُوتَكُمْ قُبُورًا، وَلَا تَجْعَلُوا قَبْرِي عِيدًا، وَصَلُّوا عَلَيَّ؛ فَإِنَّ صَلَاتَكُمْ تَبْلُغُنِي حَيْثُ كُنْتُمْ». [حسن] - [رواه أبو داود]

(22) - Əbu Hureyrə -Allah ondan razı olsun- rəvayət edir ki, Peyğəmbər -salləllahu aleyhi və səlləm- belə demişdir: "Evlərinizi qəbirsanlıqlara və mənim qəbrimi də ziyarətgaha çevirməyin, mənə salavat (salallahu aleyhi və səlləm) deyin, siz harada olsanız , dediyiniz salavatlər mənə çatar". [Həsən] - [Əbu Davud rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Peyğəmbər -salləllahu aleyhi və səlləm- evlərdə namaz qılmağı tərək edib oranı qəbirsanlıqlar kimi namaz qılınmayan yerə çevirməyi qadağan etmişdir. Peyğəmbər -salləllahu aleyhi və səlləm- həmçinin öz qəbrini adət halına salınaraq təkrar-təkrar ziyarət etməyi və qəbri yanında toplanmağı qadağan etmişdir, çünki bu şirkə bir vəsilədir. Peyğəmbər -salləllahu aleyhi və səlləm- müsəlman kimsəyə yer kürəsinin hansı tərəfində olmasından asılı olmayaraq, ona salavat deməyi əmr etmişdir, çünki deyilən salavatlər insanın yaxın və ya uzaq olmasından asılı olmayaraq ona eyni səviyyədə çatır.Məhz buna görə də onun qəbrini təkrar-təkrar ziyarət etməyə ehtiyac yoxdur.

Hədisin faydalarından:

1. Evlərdə Allaha ibadət etməməyin qadağan olunması.
2. Peyğəmbərin -salləllahu aleyhi və səlləm- qəbrini ziyarət etmək üçün səfərə çıxmaq qadağan olunmuşdur. Çünki Peyğəmbər -salləllahu aleyhi və səlləm- ona salavat deməyi əmr etmiş və harada olmasından asılı olmayaraq, deyilən salavatın ona çatacağını xəbər vermişdir. Ancaq Peyğəmbərin

-salləllahu aleyhi va səlləm- məscidini ziyarət etmək və orada namaz qılmaq məqsədi ilə səfərə çıxıla bilər.

3. Peyğəmbərin -salləllahu aleyhi va səlləm- qəbrinin müəyyən zamanlarda xüsusu bir qaydada təkrar-təkrar ziyarət edilərək bayram yerinə çevirməyin və həmçinin bu qaydada digər qəbirləri də ziyarət etməyin haram olması.
4. Peyğəmbər -salləllahu aleyhi va səlləm- Rəbbi yanında hörmət sahibidir. Elə buna görə də Uca Allah Peyğəmbərə -salləllahu aleyhi va səlləm- hər bir zamanda və hər bir məkanda salavat deməyi dinin ayinlərindən etmişdir.
5. Belə ki,qəbirlər yanında namaz qılmağın qadağan olması səhabələr tərəfindən qəbul olunmuşdur. Buna görə Peyğəmbər -salləllahu aleyhi va səlləm- qəbirsanlıqlarda namaz qılınmadığı kimi evlərin də o hala gətirilməsini qadağan etmişdir.

(3350)

(23) - عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: أَنَّ أُمَّ سَلَمَةَ ذَكَرَتْ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَنِيْسَةً رَأَتْهَا بِأَرْضِ الْحَبَشَةِ، يُقَالُ لَهَا مَارِيَّةٌ، فَذَكَرَتْ لَهُ مَا رَأَتْ فِيهَا مِنَ الصُّوْرِ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أُولَئِكَ قَوْمٌ إِذَا مَاتَ فِيهِمُ الْعَبْدُ الصَّالِحُ، أَوِ الرَّجُلُ الصَّالِحُ، بَنَوْا عَلَى قَبْرِهِ مَسْجِدًا، وَصَوَّرُوا فِيهِ تِلْكَ الصُّوْرَ، أُولَئِكَ شِرَارُ الْخَلْقِ عِنْدَ اللَّهِ». [صحيح] - [متفق عليه]

(23) – Möminlərin anası Aişədən (Allah ondan razı olsun) belə dediyi rəvayət edilir: Ummu Sələmə Allahın Rəsuluna (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) Həbəşistanda gördüyü Məriya adlanan bir kilsə və onun içərisində gördüyü təsvirlər barədə bəhs etdi. Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) isə buyurdu: “Onlar elə bir tayfadır ki, içərilərindən əməlisaleh bir qul və ya əməlisaleh kişi öldüyü zaman onun qəbri üzərində məscid tikərlər və həmin təsvirləri orada çəkərlər. Onlar Allah dərğahında məxluqatın ən şərlişi və ən pisidir.” [Səhih] - [Müttəfəqun aleyhi(əl-Buxari və Musliminsəhih gördüyü hədislər)]

Şərh (izah):

Möminlərin anası Ummu Sələmə (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) Allah Rəsuluna (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) Həbəşistan torpaqlarında Məriyə adlanan və içərisində təsvirlər, bəzəklər olan kilsə gördüyünü söylədi və təəccübünü bildirdi. Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) da bu təsvirlərin kilsədə yerləşdirmə səbəblərini izah etdi və buyurdu ki: Sənin qeyd etdiyinin həmin toplumda, əgər bir nəfər saleh insan dünyasını dəyişərsə onun qəbri üzərində məscid tikərlər, orada namaz qıllarlar və həmin rəsmləri çəkərlər. Sonra da izah etdi ki, bunu edən uca Allahın qatında məxluqatın ən pisidir, çünki bu əməl uca Allaha şəriq qoşmağa gətirib çıxarır.

Hədisin faydalarından:

1. Şirkə aparan vasitələrin qarşısını almaq məqsədi ilə qəbirlər üzərində məscid tikməyin, orada namaz qılmağın və ya məscidlərdə cənazəni dəfn etməyin haram olması.
2. Məscidləri qəbirlər üzərində inşa etmək, orada təsvirlər həkk etmək yəhudi və xristianların əməllərindəndir, bunu edən isə onlara bənzəmiş olar.
3. Ruhu olan yaradılmışların rəsmlərini çəkməyin haram olması.
4. Kim qəbir üzərində məscid inşa edər, içərisində şəkillər çəkərsə, uca Allahın ən şərli məxluqlarındandır.
5. Şəriətin, şirkə apara biləcək bütün vasitələrin qarşısını almaqla tövhid cinahını kamil surətdə himayə etməsi.
6. Salehlərin şənini, zatını şişirtməyin qadağan edilməsi, çünki bu şirkə düşməyə səbəbdir.

(10887)

(24) - عن جندب رضي الله عنه قال: سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَبْلَ أَنْ يَمُوتَ بِمَحْمِسٍ وَهُوَ يَقُولُ «إِنِّي أَبْرَأُ إِلَى اللَّهِ أَنْ يَكُونَ لِي مِنْكُمْ خَلِيلٌ فَإِنَّ اللَّهَ تَعَالَى قَدْ اتَّخَذَنِي خَلِيلًا كَمَا اتَّخَذَ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلًا، وَلَوْ كُنْتُ مُتَّخِذًا مِنْ أُمَّتِي خَلِيلًا لَاتَّخَذْتُ أَبَا بَكْرٍ خَلِيلًا! أَلَا وَإِنَّ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ كَانُوا يَتَّخِذُونَ قُبُورَ أَنْبِيَائِهِمْ وَصَالِحِيهِمْ مَسَاجِدَ، أَلَا فَلَا تَتَّخِذُوا الْقُبُورَ مَسَاجِدَ! إِنِّي أَنهَاكُمُ عَنْ ذَلِكَ». [صحيح] - [رواه مسلم]

(24) - Cundəb -Allah ondan razı olsun- rəvayət edir ki, mən Peyğəmbərin -salləllahu aleyhi və səlləm- vəfat etməzdən beş gün öncə belə dediyini eşitdim: "Mən aranızda sizlərdən birinin dostumun olmasından Allaha sığınırım. Çünki Uca Allah İbrahimi Özünə dost etdiyi kimi mənə də Özünə dost etmişdir. Əgər ümmətimdən birini özünə dost tutsaydım, əlbəttə ki, Əbu Bəkiri özümə dost tutardım. Ağah olun ki, sizdən öncəkilər peyğəmbərlərinin və aralarındakı saleh kimsələrin qəbirlərini məscidlərə çevirdilər. Diqqət edin! Qəbirləri əsla məscidlərə çevirməyin. Mən sizi bundan çəkindirirəm". [Səhih] - [Muslim rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Peyğəmbər -salləllahu aleyhi və səlləm- bu hədisdə Allah qatındakı dərəcəsinə və həmçinin İbrahimin -aleyhissəlam- Allah qatında məhəbbətin ən yüksək dərəcələrinə çatdığı kimi, onun da məhəbbətin ən yüksək dərəcələrinə çatdığını xəbər vermişdir. Elə buna görə də özünün Allahdan başqa dostunun olmasını inkar etmişdir. Çünki qəlbi Uca Allaha olan məhəbbəti, Onu təzim etməsi və Onu tanıması ilə dolmuş və qəlbində Allahdan başqasına yer qalmamışdır. Əgər Peyğəmbər -salləllahu aleyhi və səlləm- insanlardan birini özünə dost tutsaydı, o zaman bu Əbu Bəkir -Allah ondan razı olsun- olardı. Sonra Peyğəmbər -salləllahu aleyhi və səlləm- sevgidə həddi aşan yəhudi və xristianların etdikləri kimi peyğəmbərlərinin və aralarındakı saleh kimsələrin qəbirlərini ilahiləşdirərək oranı Allahdan başqa ibadət edilən yerlərə çevirməkdən və o qəbirlər üzərində məscidlər və ibadətgahlar

bina etməkdən çəkəndirmişdir. Peyğəmbər -salləllahu aleyhi və səlləm- ümmətinə yəhudi və xristianların etdikləri bu əməli qadağan etmişdir.

Hədisin faydalarından:

1. Əbu Bəkir Siddiqin -Allah ondan razı olsun- fəziləti. O, səhabələrin ən fəzilətlisi və Peyğəmbərin -salləllahu aleyhi və səlləm- vəfatından sonra insanlar arasında xilafətə ən layiqli olanıdır.
2. Qəbirlər üzərində məscidlərin bina edilməsi keçmiş ümmətlərdən qalan münkər əməllərdəndir.
3. Qəbirləri ibadətqahlara çevirməyin, qəbirlər yanında və ya qəbirlərə tərəf namaz qılmağın yaxud qəbirlər üzərində məscidlər və ya qübbələr bina edilməsinin qadağan olma səbəbi insanları şirkə düşməkdən çəkəndirmək üçündür.
4. Şirkə apardığına görə saleh kimsələri təzim edərək həddi aşmaq qadağan olunmuşdur.
5. Peyğəmbərin -salləllahu aleyhi və səlləm- vəfat etməzdən beş gün öncə ümmətini bu işdən təkrar olaraq çəkəndirməsi bunun necə də təhlükəli bir iş olmasına dəlalət edir.

(3347)

(25) - عن أبي الهيثاج الأَسدي قال: قَالَ لِي عَليُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ: أَلَا أَبْعَثُكَ عَلَيَّ مَا بَعَثَنِي عَلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟ أَنْ لَا تَدَعَّ تِمْتَالًا إِلَّا طَمَسْتَهُ، وَلَا قَبْرًا مُشْرِفًا إِلَّا سَوَيْتَهُ. [صحيح] - [رواه مسلم]

(25) – Əbul-Həyyac Əl-Əsədindən belə dediyi rəvayət edilir: Əli bin Əbi Talib (Allah ondan razı olsun) mənə dedi: Peyğəmbərin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) məni göndərdiyi tapşırıqla mən də səni göndərimmi? Bütün heykəlləri məhv et, hündür qəbrləri yerlə bir et. [Səhih] - [Muslim rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) səhabələrini mövcud olan hər ruha malik canlının təsvirini və ya timsallarını aradan götürmək və yox etmək üçün göndərirdi.

Onlara əmr edərdi ki, yüksək inşalı qəbrləri yerlə bir etsinlər, üzərilərində olan tikilini dağıdaraq qəbri yerə yaxın bir qarış səviyyəsində saxlasınlar.

Hədisin faydalarından:

1. Ruhu olan canlıların rəsmini çəkmək haramdır, çünki bu şirkə aparan vasitələrdəndir.
2. Gücü, ixtiyarı və ya vəzifə səlahiyyəti buna imkan verən şəxsin münkəri (şəriətə zidd olan əməli) əli ilə dəyişməyin şəriətdə buyurulması.
3. Üzərində tikililər ucaldılan qəbirlər, rəsm, heykəl kimi cahiliyyəyə aid atributların aradan qaldırılmasına Peyğəmbərin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) hərisliyi.

(5934)

(26) - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «الطَّيْرَةُ شِرْكٌ، الطَّيْرَةُ شِرْكٌ، الطَّيْرَةُ شِرْكٌ، -ثَلَاثًا-»، وَمَا مِنَّا إِلَّا، وَلَكِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يُدْهِبُهُ بِالتَّوَكُّلِ. [صحيح] - [رواه أبو داود والترمذي وابن ماجه وأحمد]

(26) - Abdullah bin Məsuddan (Allah ondan razı olsun) Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə dediyi rəvayət edilir: (Bədbinlik etiqadı ilə) "Quş uçurmaq şirkdir"-üç dəfə təkrarladı-bizdən hər birimizin ağına belə bir fikir gələ bilər, lakin izzət və cəlal sahibi olan Allah onu bizim qəlblərimizdən təvəkkül etməklə uzaqlaşdırır. [Səhih] - [əbu Davud, ət-Tirmizi, ibn Məcə, əhməd rəvayət ediblər]

Şərh (izah):

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) bədbinlik niyyəti ilə quş uçurmaqdan, bu məqsədlə istər eşidilən, istərsə də gözlə görünən quşlar, heyvanlar, əlillər, rəqəmlər, günlər və sairə bu kimi növ vasitələrdən istifadə etməklə bədbinlik gözləməkdən çəkirdimişdir. O, burada məhz quşu qeyd etdi, çünki cahiliyyə dövründə- islamdan əvvəl quş uçurtmaq məşhur idi. Səyahətə, ticarətə və ya başqa işlərə başlarkən quş uçurulardı, əgər sağa uçarsa, şəxs nikbin olardı və işinə davam edərdi, yox əgər quş sola uçardısı, insan bədbin olar və niyyətindən əl çəkərdi. Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) bunun şirk olduğunu xəbər verir, çünki xeyir yalnız Allahdandır, şərri də yalnız şəriki olmayan, tək olan Allah dəf edər.

İbn Məsud (Allah ondan razı olsun) qeyd edir ki, bəzən müsəlmanın qəlbində bədbinlik düşüncəsi yer ala bilər, lakin müsəlman səbəbləri tətbiq etməklə Allaha təvəkkül edib, həmin düşüncələrin qarşısını almalıdır.

Hədisin faydalarından:

1. Quş uçurmaq şirkdir, çünki bu əməldə qəlbin Allahdan başqasına bağlılığı vardır.

2. Mühüm məsələlərin yadda qalması və qəlbə qərar tutması üçün təkrarlanmasının əhəmiyyəti.
3. Bədbinlik uca Allaha təvəkkül etməklə aradan qaldırılır.
4. Yalnız Allaha təvəkkül etmək və qəlbin Ona bağlılığın əmr edilməsi.

(3383)

(27) – عن عمران بن حصين رضي الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: «لَيْسَ مِنَّا مَنْ تَطَيَّرَ أَوْ تُطَيِّرَ لَهُ، أَوْ تَكَهَّنَ أَوْ تُكَهَّنَ لَهُ، أَوْ سَحَرَ أَوْ سُحِرَ لَهُ، وَمَنْ عَقَدَ عُقْدَةً، وَمَنْ أَتَى كَاهِنًا فَصَدَّقَهُ بِمَا يَقُولُ فَقَدْ كَفَرَ بِمَا أَنْزَلَ عَلَى مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ». [حسن] - [رواه البزار]

(27) – İmran bin Husayndan (Allah ondan razı olsun) Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə dediyi rəvayət edilir: "Bəxti, uğuru öyrənmək iddiası ilə quş uçuran və ya bu məqsədləri güdən quş uçurana müraciət edən, fala baxan və baxdıran, sehr etməklə məşğul olan və ya ona sehrbazlıq tələbi ilə müraciət şəxs bizdən deyil. Kim falçıya gedib onun dediklərinə inanarsa, o, Muhəmmədə (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) nazil olana küfr etmiş olar." [Həsən] - [Əl-Bəzzar rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) ümmətindən olan insanların bəzi əməllərinə görə " O, bizdən deyil" sözləri ilə, onlara xəbərdarlıq etmişdir. Həmin əməllərdən bəziləri:

Birincisi: "Uğursuzluğa inanıb quş uçurmaq və ya onun üçün quş uçurulması" Məsələnin əsli : Səyahət, ticarət və ya başqa bir işə başlayarkən quşu uçurmaqdır. Əgər quş sağa uçarsa, həmin adam nikbin olar və istədiyini etməyə gedər, yox sola uçarsa o bədbin olar və istədiyindən əl çəkər və onun bu iddiasına görə, nə özünün bu işi görməsi, nə də başqasına həvalə etməsi caiz deyildir. Sözügedən

bədbinliyə istər eşidilən əlamətlər, istərsə də gözlə görülən əlamətlər daxildir - quşlar, heyvanlar, əlilliyi olan insanlar, rəqəmlər, günlər və ya başqa əlamətlərə- aid ola bilər.

İkincisi: “Kim kahinliklə məşğul olarsa və ya kahindən fala baxmağı tələb edərsə.” Beləliklə, kim ulduzlardan və başqa şeylərdən istifadə edərək qeybi bildiyini iddia edərsə və ya qeyb elmini iddia edən kahinə və ya oxşar insanlara gedib qeyb elminə malik olması iddialarına inanarsa, Muhəmmədə (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) nazil olanı inkar etmiş olar

Üçüncüsü: “Sehr edən və ya özü üçün sehr etdirən”, yəni kiməsə fayda və ya ziyan vurmaq, yaxud iplə düyün vurmaq və üzərinə haram sehrlər oxuyub üfürməklə sehr edən və ya öz mənafeyini güdürək kiməsə cadu , sehr edilməsini tələb edən kəsdir.

Hədisin faydalarından:

1. Allaha təvəkkül etməyin, Onun qəza və qədərinə iman etməyin vacibliyi, uğursuzluğa, bədbinliyə, sehrə, kahinliyə inanmağın, həmin adamlardan bu zidd əməlləri istəməyin haram olması.
2. Qeyb elmini idda etmək tövhidə zidd olan şirkdir.
3. Kahinlərə inanmaq və onlara təşrif buyurmaq qadağandır, hətta məlumat xatirinə olsa belə, əl falı, fincan və bürclərə baxmaq kimi əməllər bu qadağaya aid edilir.

(5981)

(28) – عَنْ زَيْدِ بْنِ خَالِدِ الْجُهَنِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: صَلَّى لَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَاةَ الصُّبْحِ بِالْحَدِيثِيَّةِ عَلَى إِثْرِ سَمَاءٍ كَانَتْ مِنَ اللَّيْلَةِ، فَلَمَّا انْصَرَفَ أَقْبَلَ عَلَيَّ النَّاسِ، فَقَالَ: «هَلْ تَدْرُونَ مَاذَا قَالَ رَبُّكُمْ؟» قَالُوا: اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ، قَالَ: «أَصْبَحَ مِنْ عِبَادِي مُؤْمِنٌ بِي وَكَافِرٌ، فَأَمَّا مَنْ قَالَ: مُطِرْنَا بِفَضْلِ اللَّهِ وَرَحْمَتِهِ، فَذَلِكَ مُؤْمِنٌ بِي وَكَافِرٌ بِالْكَوْكَبِ، وَأَمَّا مَنْ قَالَ: بِنُوءٍ كَذَا وَكَذَا، فَذَلِكَ كَافِرٌ بِي وَمُؤْمِنٌ بِالْكَوْكَبِ». [صحيح] - [متفق عليه]

(28) – Zeyd bin Xalid əl-Cuhənidən (Allah ondan razı olsun) rəvayət edildiyinə görə o belə dedi: Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) gecə yağış yağdıqdan sonra bizə sübh namazını qıldırdı. Namazını bitirincə üzünü insanlara çevirib dedi: "Bilirsinizmi, Rəbbiniz nə buyurdu?" Oradakılar: "Allah və Rəsulu daha doğrusunu bilir" dedilər. Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) dedi: "(Allah buyurdu ki) Qullarımdan bir qismi mənə iman, bir qismi isə mənə küfr edərək sabahladı. Allahın lütfü və rəhməti ilə bizə yağış yağdırıldı deyənlər mənə iman etmiş və ulduzlara küfr etmişdir. Lakin, filan ulduz sayəsində bizə yağış yağdırıldı deyənlər isə mənə küfr edib, ulduzlara inananlardılar". [Səhih] - [Müttəfəqun aleyhi(əl-Buxari və Musliminsəhih gördüyü hədislər)]

Şərh (izah):

Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) gecə yağış yağdıqdan sonra sübh namazını Hudeybiyyədə-Məkkəyə yaxın kənddə qıldı. Salam verib namazı bitirdikdən sonra üzünü insanlara tutub sual verdi: Bilirsinizmi izzət və cəlal sahibi olan Rəbbiniz nə dedi:? (Onlar) Allah və Rəsulu ən doğrusunu bilir- deyə cavab verdilər. O dedi: Uca Allah bəyan etdi ki, yağış yağdıqda insanlar iki qismə bölündülər: Uca Allaha iman gətirənlər və Ona küfr edənlər. "Allahın lütfü və rəhməti ilə yağış yağdı" deyənlər və yağışı Uca Allaha nisbət edənlər, Yaradan, kainatı idarə edən Allaha iman gətirənlərdir və ulduzlara inanmayanlardır. Lakin, "yağış ulduzlar sayəsində yağdı" deyənlər isə Allaha küfr edib, ulduzlara inananlardır və bu kiçik

küfrdür, çünki, yağışın yağmasını ulduzlara nisbət etdilər, halbuki bunu Allah şərii və ya kövnü səbəb etməmişdir. Lakin, kim, yağışın yağması və yer üzündə baş verən digər hadisələri, ulduzların çıxması və batmasındakı hərəkətlərlə əlaqələndirərsə və onların hərəkətlərinin bu hadisələrə həqiqi mənada təsir edəcəyini etiqad edərsə, o böyük küfr edərək kafir olar.

Hədisin faydalarından:

1. Yağış yağdıqdan sonra "Allahın lütfü və rəhməti ilə yağış yağdı" söyləməyin mustəhəb olması
2. Kim yağışın yağmasını və başqa hadisələri ulduzlardan yaradılış və meydana çıxma kimi qələmə verərsə, o böyük küfrlə kafir olar, lakin, ulduzları (bu hadisələrin baş verməsində) bir səbəb kimi götürərsə, kiçik küfr etmiş olar, çünki bu, nə şərii, nə də ki, kövnü səbəb deyil.
3. Nemətə küfr edilərsə küfrə səbəb olar, şükr edilərsə imana səbəb olar.
4. "Filan ulduza görə yağış yağdı" sözünün mənaca şirkə dəlalət etməsinin qarşısını almaq məqsədi ilə burada zaman qəsd edilərsə belə bu sözü qadağan etmək.
5. Nemətlərin cəlb olunmasında və bəlaların dəf edilməsində qəlbini Uca Allaha bağlılığının vacibliyi.

(65010)

(29) - عن عبد الله بن مسعود رضي الله عنه قال: سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول: «إِنَّ الرُّقَى وَالتَّمَائِمَ وَالتَّوَلَةَ شِرْكٌ». [صحيح] - [رواه أبو داود وابن ماجه وأحمد]

(29) – Abdullah bin Məsuddan (Allah ondan razı olsun) belə dediği rəvayət edilir: Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə dediğini eşitdim: "Həqiqətən, ruqyə, tilsimlər və tivələ (sevgi duası) şirkdir." [Səhih] - [Əbu Davud, İbnu Məcə və Əhməd rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) Allaha şəriki qoşulacaq bəzi əməlləri bəyan etmişdir:

Birincisi: Ruqyə- Cahiliyyə dövrü insanların şəfa dilədikləri şirki ehtiva edən sözlər.

İkincisi: Tilsimlər- nəzərdən qorunmaq üçün uşaqların, heyvanların və s-nin boyunlarına taxılan, muncuqlar və bənzəri şeylərdən hazırlanmış əşyalar.

Üçüncüsü: Tivələ- Ər və qadının birinin digərini sevməsi üçün hazırlanan əşya.

Sözgedən əşyaların səbəb kimi istifadə edilməsinə görə bu əməllər şirkdən hesab edilir, həqiqətdə bu əşyalar nə şərii dəlillərə əsaslanan səbəblərdir, nə də ki, təcrübə ilə əldə edilən duyulan, hissi səbəblərdir. Lakin Quran oxumaq kimi şərii və dərman qəbulu kimi təcrübə ilə sabit olan toxunma və hissi orqanlarla dərk edilən səbəblər və bunların sadəcə səbəb olmasına etiqad etmək icazəlidir və hər bir halda xeyirin və zərərin Allahın əlində olmasına etiqad etmək gərəkdir.

Hədisin faydalarından:

1. Tövhid və əqidənin ona xələl gətirəcək şeylərdən qorunması.
2. Tilsimi, tivələni və şirki ehtiva edən ruqyəni istifadə etməyin haramlığı.

3. İnsanın bu üç şeyi səbəb olaraq etiqad etməsi kiçik şirkdir, çünki səbəb olmayan bir şeyi səbəb etmişdir, lakin onların özlərinin fayda və zərər verdiklərinə etiqad etmək isə böyük şirkdir.
4. Şirk və haram olan səbəbləri etməyin qadağan edilməsi.
5. Şərii olan ruqyədən başqa, digər ruqyələrin haramlığı və şirk olması.
6. Qəlb yalnız Allaha bağlı olmalıdır. Zərər və fayda, şəriki olmayan Allahdandır, xeyir yalnız Allahdan gələr və şərləri də yalnız Allah dəf edər
7. İcazəli ruqyənin üç şərti var:
8. -1.Onun səbəb olaraq istifadəsinə və yalnız Allahın izni ilə fayda verəcəyinə etiqad etmək
9. -2.Quranla, Allahın isim və sifətləri ilə, sünnədə gələn dualar və digər icazəli dualarla etmək.
- 10.3.Başə düşülən dildə olmalı, içində sehr və tilsim olmamalıdır.

(30) - عن بعض أزواج النبي صلى الله عليه وسلم عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: «مَنْ أَتَى عَرَّافًا فَسَأَلَهُ عَنْ شَيْءٍ لَمْ تُقْبَلْ لَهُ صَلَاةٌ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً». [صحيح] - [رواه مسلم]

(30) – Peyğəmbərin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) bəzi xanımlarından Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə dediyi rəvayət edilmişdir: "Kim bir baxıcının yanına gedərsə və ondan bir şey soruşarsa, qırx gün namazı qəbul edilməz." [Səhih] - [Muslim rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) baxıcının yanına getməyin müsəlman üçün təhlükəli olduğunu bildirir. Baxıcı- istifadə etdikləri şeylər vasitəsilə qeybi məlumatlar verən falçı, münəccim, qum üzərində fala baxanlar və bu kimi şəxslərə verilən ümumi addır. İnsanın bu kimi şəxslərdən qeyb məsələləri haqqında sadəcə bir şey soruşmasına görə, Allah onu qırx gün qıldığı namazlarının savabından məhrum edir. Bu, onun böyük günahının cəzasıdır.

Hədisin faydalarından:

1. Kahinliyin, həmçinin kahinlərin yanına getməyin və onlara qeyb məsələləri barədə sual verməyin haramlığı.
2. İnsan bəzən günah etdiyinə görə cəza olaraq, itaətin savabından məhrum ola bilər.
3. Bu hədisdəki qadağalara hətta məlumat məqsədi olsa belə bürclər, onlara baxmaq, əlin içindəki və fincandakı falı oxumaq kimi əməllər daxildir. Çünki bütün bunlar falçılıq və qeyb elmini iddia etməkdir.
4. Əgər bu, baxıcının yanına gedənin cəzasıdırsa, o zaman baxıcının cəzası necə olar?

5. Qırx gün ərzində qılınan namaz keçərlidir, qəzasını qılmağa gərək yoxdur, lakin savabı olmayacaq.

(5986)

(31) - عن ابنِ عُمَرَ رضي الله عنهما أنه سَمِعَ رَجُلًا يَقُولُ: لَا وَالْكَعْبَةِ، فَقَالَ ابْنُ عُمَرَ: لَا يُحْلَفُ بِغَيْرِ اللَّهِ، فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «مَنْ حَلَفَ بِغَيْرِ اللَّهِ فَقَدْ كَفَرَ أَوْ أَشْرَكَ». [صحيح] - [رواه أبو داود والترمذي وأحمد]

(31) – İbn Ömər -Allah ondan razı olsun- bir kişinin: Xeyr, Kəbəyə and olsun dediyini eşitdi. Bunu eşidən İbn Ömər -Allah ondan razı olsun- ona belə dedi: Allahdan başqasına and içilməz. Çünki mən, Peyğəmbərin -salləllahu aleyhi və səlləm- belə dediyini eşitdim: "Kim Allahdan başqasına and içərsə ya küfür edər ya da şərikin qoşar". [Səhih] - [əbu Davud, ət-Tirmizi, əhməd]

Şərh (izah):

Peyğəmbər -salləllahu aleyhi və səlləm- bu hədisdə Uca Allahdan və Onun ad və sifətlərindən başqası adına and içən kimsənin Allaha küfür etdiyini yaxud Ona şərikin qoşduğunu xəbər vermişdir. Çünki kişinin bir şeyə and içməsi, onun and içdiyi şeyi təzim etdiyinə görədir. Bütün təzim və böyüklük isə yalnız tək Allaha aiddir. Buna görə də yalnız Uca Allaha və Onun ad və sifətlərinə and içilər. Bu and kiçik şirkin bir növüdür. Lakin and içən kimsə Allahdan başqa and içdiyini Allahu təzim etdiyi kimi yaxud ondan daha çox təzimlə and içərsə, bu zaman onun bu andı böyük şirkin növünə daxil olar.

Hədisin faydalarından:

1. And içərək təzim edilmək Uca Allahın haqqıdır. Yalnız Uca Allaha və ya Onun ad və sifətlərinə and içilər.

2. Səhabənin yaxşılığı əmr edib pisləkdən çəkəndirməyə həris olması, xüsusən də münkər olan əməl şirk və ya küfür ilə əlaqəli olarsa.

(3359)

(32) – عَنْ حُدَيْفَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَا تَقُولُوا: مَا شَاءَ اللَّهُ وَشَاءَ فُلَانٌ، وَلَكِنْ قُولُوا: مَا شَاءَ اللَّهُ ثُمَّ شَاءَ فُلَانٌ». [صحيح بمجموع طرقه] - [رواه أبو داود والنسائي في الكبرى وأحمد]

(32) – Huzeyfə (Allah ondan razı olsun) Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə buyurduğunu rəvayət edir: Deməyin ki, Allah və filankəs istədiyi oldu , əksinə deyən ki, “Allah istədi sonra isə filankəs istədi oldu”. [Rəvayət yollarının məcmusuyla səhih olan] - [əbu Davud, Ən-Nəsai Əl-Kubrada və Əhməd rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) müsəlmana: “Allah istədiyi oldu və filankəsin istədiyi oldu” söyləməyi qadağan etmişdir. “Və ya Allah və filankəsin istədiyi oldu;” deməyi də qadağan etmişdir. Çünki, Allahın istəyi qətidir, mütləqdir və bu istəkdə başqa kimsə iştirak etmir. Burada “vəv” hərfinin bağlayıcı kimi işlədilməsi, Allahın başqası ilə şərikliyinə və aralarındakı bərabərliyə işarə edir. Ona görə deməlidir: Allah istədiyi oldu, sonra filankəsin istədiyi. “Və” əvəzinə “sonra” deməklə qulun istədiyini Allahın istədiyinə tabe etdirir, çünki ərəb dilində “sonra”ardıcılıq və sonralıq bildirir.

Hədəsin faydalarından:

1. “Allah istədiyi oldu və sən istədiyin oldu” ifadəsinin içərisində “və” birləşdirmə bağlayıcısı da olmaqla Allaha

bərabərlik bildirən bu kimi ifadələrin haramlığı. Çünki bunlar şirk sözlər və ifadələrdir.

2. "Allah istədiyi oldu, sonra sən istədiyin oldu" ifadəsinin içərisində Allah kəliməsinə "sonra" zaman zərf bağlanmasının artırılması ilə birlikdə buna bənzər ifadələrin icazəli olması, çünki belə cümlə forması təhlükəli yanlış ifadənin qarşısını alır.
3. Allahın istəyinin və qulun istəyinin isbatı və qulun istəyinin uca Allahın istəyinə tabe olması.
4. Sözlə olsa belə, Allahın istəməsində məxluqun şərik olmasının qadağan edilməsi.
5. İzzət və cəlal sahibi olan Allahın istəməsiylə qulun istəməsinin mütləq olaraq bərabər olduğunu və ya qulun müstəqil istəyi olduğuna etiqad edərək söyləmək böyük şirkdir, lakin Allahın istəyindən aşağı olduğuna etiqad etmək kiçik şirkdir.

(33) - عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ لَبِيدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِنَّ أَخْوَفَ مَا أَخَافُ عَلَيْكُمُ الشَّرْكَ الْأَصْغَرَ» قَالُوا: وَمَا الشَّرْكَ الْأَصْغَرُ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: «الرِّيَاءُ، يَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ لَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِذَا جُزِيَ النَّاسُ بِأَعْمَالِهِمْ: اذْهَبُوا إِلَى الَّذِينَ كُنْتُمْ تُرَاوُونَ فِي الدُّنْيَا، فَاَنْظُرُوا هَلْ تَجِدُونَ عِنْدَهُمْ جَزَاءً؟». [حسن] - [رواه أحمد]

(33) – Mahmud bin Ləbiddən (Allah ondan razı olsun) Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə buyurduğu rəvayət edilir: "Sizin üçün ən çox qorxduğum kiçik şirkdir" Dedilər: Kiçik şirk nədir, ey Allahın Rəsulu? Belə buyurdu: "Riya. İzzət və cəlal sahibi olan Allah Qiyamət günü, insanların əməllərinin qarşılığı veriləcəyi zaman onlara deyəcək: "Dünya həyatında özünüzü göstərdiyiniz insanların yanına gedin və baxın görün özünüz üçün onlarda bir mükafat tapırsınızmı? [Həsən] - [əhməd rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) xəbər verir ki, ümməti üçün ən çox qorxduğu məsələ, kiçik şirkdir ki, bu da riyadır- yəni adam insanlar üçün əməl edir. Sonra Qiyamət günü riyakarların cəzasından xəbər verir ki, onlara deyiləcək: Könüllərini almaq üçün çalışdığınız insanların yanına gedin və baxın görün, onlar sizi mükafatlandırmaq iqtidarındadırlarmı?!

Hədisin faydalarından:

1. İzzət və cəlal sahibi olan Allah üçün ixlasla əməl etmənin və riyadan çəkinmənin vacibliyi
2. Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) ümmətinə olan şəfqəti, onların hidayətinə olan hərisliyi və onlara nəsihəti.
3. Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) qorxu və narahatlığı salehlərin ən hörmətliyə olan

səhabələrinə görə idisə, onlardan sonra gələn nəsillər üçün bu qorxu və narahatlıq daha şiddətlidir.

(3381)

(34) – عن أبي مَرْثَدٍ الْعَنْوِيِّ رضي الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: «لَا تَجْلِسُوا عَلَى الْقُبُورِ، وَلَا تُصَلُّوا إِلَيْهَا». [صحيح] - [رواه مسلم]

(34) – Əbu Mərsəd əl-Ğənəviydən (Allah ondan razı olsun) Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə buyurduğu rəvayət edilir: "Qəbirlər üzərində oturmağın və orada namaz qılmağın." [Səhih] - [Muslim rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) qəbirlər üzərində oturmağı qadağan etmişdir.

Həmçinin qəbirlərə tərəf namaz qılmağı da qadağan etmişdir, belə ki, qəbir namaz qılanın qibləsi istiqamətində olarsa, bu şirkə aparan vasitələrdən olur.

Hədisin faydalarından:

1. Qəbirstanlıqda, qəbirlər arasında, onlara tərəf namaz qılmaq qadağan edilmişdir və burada istisna olan cənazə namazıdır, necə ki bu öz təsdiqini sünnədə tapmışdır.
2. Şirkə aparan vasitənin qarşısını almaq üçün, qəbirlər istiqamətində namaz qılmaq qadağan edilmişdir.
3. İslam qəbirlərə münasibətdə həddi aşmağı və onlara hörmətsizlik etməyi, təhqir etməyi qadağan etmişdir. İfrata varmaq icazəli olmadığı kimi, onlara qarşı hörmətsizlik də etmək olmaz.

4. Peyğəmbərin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) "Ölünün sümüyünü sındırmaq, diri ikən onu sındırmaq kimidir" buyruğuna əsasən müsəlmanın toxunulmazlığı ölümündən sonra da davam edir.

(10647)

(35) - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «يَأْتِي الشَّيْطَانُ أَحَدَكُمْ فَيَقُولُ: مَنْ خَلَقَ كَذَا؟ مَنْ خَلَقَ كَذَا؟ حَتَّى يَقُولَ: مَنْ خَلَقَ رَبَّكَ؟ فَإِذَا بَلَغَهُ فَلْيَسْتَعِذْ بِاللَّهِ وَلْيَنْتَه». [صحيح] - [متفق عليه]

(35) – Əbu Hureyrədən (Allah ondan razı olsun) rəvayət edilidində görə Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə buyurmuşdur: "Şeytan, sizdən birinizə gələrək "bunu kim yaratdı, onu kim yaratdı? suallarını verər və ən son olaraq "Sənin Rəbbini kim yaratdı?" sualını ortaya atar. Kim belə bir vəziyyətlə qarşılaşarsa, Allaha sığınsın və bu vəsvəsələrə son qoysun." [Səhih] - [Müttəfəqun aleyhi(əl-Buxari və Musliminsəhih gördüyü hədislər)]

Şərh (izah):

Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) şeytanın möminə vəsvəsə olaraq fisıldadığı sualların təsiredici əlacı haqda xəbər vermişdir. Şeytan "Bunu kim yaratdı? Onu kim yaratdı? Səmanı kim yaratdı? Yeri kim yaratdı?" kimi suallar verər. Mömin, dini, fitrəti və ağılı ilə şeytanın bu suallarına "Allah" deyə cavab verir. Şeytan bu vəsvəsələrinə son qoymaz, davam edər və "Rəbbini kim yaratdı?" sualını verər Bu halda mömin vəsvəsələri üç yolla dəf edə bilər:

Allaha iman gətirərək

Şeytandan Allaha sığınaraq

Şeytandan gələn vəsvəsəni kəsərək , onun barədə düşünməməklə.

Hədisin faydalarından:

1. Şeytanın vəsvəsə və təhlükəsindən yayınmaq, bunları düşünməmək və bu şeylərdən qurtulmaq üçün uca Allaha sığınmaq.
2. İnsanın qəlbinə gələn dinə müxalif olan hər vəsvəsə şeytandandır.
3. Uca Allahın zəti haqqında düşünməyin qadağan olması, Allahın yaratdıqları və Onun ayətləri barəsində təfəkkür etməyə təşviq edilməsi.

(65013)

(36) – عن العِرْبَاضِ بن سارية رضي الله عنه قال: قام فينا رسول الله صلى الله عليه وسلم ذات يوم، فَوَعَّظَنَا مَوْعِظَةً بليغَةً وَجِلَّتْ منها القلوبُ، وَذَرَفَتْ منها العيونُ، فقيل: يا رسول الله، وعظمتنا موعظةٌ مُودِّعٌ فاعهد إلينا بعهد. فقال: «عليكم بتقوى الله، والسمع والطاعة، وإن عبداً حبشياً، وسترون من بعدي اختلافاً شديداً، فعليكم بسنتي وسنة الخلفاء الراشدين المهديين، عَصُوا عليها بالنواجذ، وإياكم والأمر المحدثات، فإن كل بدعة ضلالة». [صحيح] - [رواه أبو داود والترمذي وابن ماجه وأحمد]

(36) – İrbad bin Səriyənin (Allah ondan razı olsun) belə söylədiyi rəvayət edilir: Allahın Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) bir gün aramızda ikən ayağa qalxıb bizə, qəlblərimizi titrədən, gözlərimizi yaşardan bəlağətli bir xütbə söylədi. Ona dedilər ki: Ey Allahın Rəsulu, bizə sanki vida xütbəsi verdin, ona görə bizə vəsiyyəət et. O dedi: “ Sizə Allahdan qorxmağı tövsiyyə edirəm, (rəhbəriniz) həbəşi bir kölə olsa belə, ona tabe olub, itaət edin. Məndən sonra şiddətli ixtilaflar görəcəksiniz, mənim və doğru yolda olan rəşidi xəlifələrin yoluna tabe olun və ondan azı dişlərinizlə yapışın. Dinə artırılmış yeniliklərdən çəkinin, çünki hər bir yenilik zəlalətdir.” [Səhih] - [əbu Davud, Ət-Tirmizi, ibn Məcə, Əhməd rəvayət ediblər]

Şərh (izah):

Peyğəmbərimiz (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) qəlbləri qorxuya salan, gözləri yaşardan bəlağətli bir xütbə söylədi. Onlar Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) təsirli çıxışını görüb dedilər: "Ey Allahın Rəsulu, bu sanki vida xütbəsi idi". Onlar Peyğəmbərdən (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) sonra gələn dövrlərdə sarıla biləcəkləri məsləhətlər barədə ondan tövsiyələrini istədilər. Buyurdu: Sizə fərzləri yerinə yetirməklə və haramları tərək etməklə izzət və cəlal sahibi olan Allahdan qorxmağı tövsiyə edirəm. Rəhbərlərə tabe olub, itaət etmək. Əgər bir kölə sizin üzərinizdə rəhbər və ya hakimiyyəət sahibi olarsa, yəni cəmiyyətin ən aşağı təbəqəsindən olan bir kəs sizə hökmdar olarsa, bundan boyun

qaçırmayın və fitnələrin oyanmaması üçün ona itaət edin, çünki sizdən kimə ömür vəfa etsə, çoxlu ixtilaflar görəcək. Sonra onlara bu ixtilafdan çıxış yolunu izah etdi ki, bu da onun yoluna və özündən sonra gələn rəşidi xəlifələrin - Əbu Bəkr əs-Siddiq, Ömər bin Əl-Xəttab, Osman bin Əffan və Əli ibn Əbi Talibin (Allah onların hamısından razı olsun) yolundan bərk yapışmaqdır və azı dişləri ilə bu yola sarılmaqdır. Bu misalla sünnəyə əməl etməyin və ondan bərk yapışmağın əhəmiyyətini nəzərdə tuturdu. Onları dindəki bidətlərdən (yeniliklərdən) çəkirdi, çünki hər bir bidət zəlalətdir.

Hədisin faydalarından:

1. Sünnəyə sarılmaq və ona tabe olmağın əhəmiyyəti.
2. Moizələrə və qəlblərin yumşalmasına verilən önəm.
3. Ondən sonra gələn rəşidi xəlifələrinə- Əbu Bəkr əs-Siddiq, Ömər bin Əl-Xəttab, Osman bin Əffan və Əli bin Əbi Talibə (Allah onların hamısından razı olsun) tabe olmağın əmr edilməsi.
4. Dində yeniliyin qadağan edilməsi və dindəki hər yeniliyin zəlalət olması.
5. Möminlərə rəhbərlik edən şəxsə -günahlardan başqa- digər məsələlərdə tabe olub, itaət etməyin əmr edilməsi.
6. Bütün zaman və hallarda izzət və cəlal sahibi olan Allahdan qorxmağın əhəmiyyəti.
7. Bu ümmətdə ixtilaf baş verəcək, bu baş verdikdə Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) və rəşidi xəlifələrinin yoluna müraciət etməyin vacibliyi.

(37) - عن أبي هريرة رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم أنه قال: «مَنْ خَرَجَ مِنَ الطَّاعَةِ، وَفَارَقَ الْجَمَاعَةَ فَمَاتَ، مَاتَ مِيتَةَ جَاهِلِيَّةٍ، وَمَنْ قَاتَلَ تَحْتَ رَايَةِ عِمِّيَّةٍ، يَعْضَبُ لِعَصْبَةِ، أَوْ يَدْعُو إِلَى عَصْبَةٍ، أَوْ يَنْصُرُ عَصَبَةً، فَقَتِلَ، فَقِتْلَةُ جَاهِلِيَّةٍ، وَمَنْ خَرَجَ عَلَى أُمَّتِي، يَضْرِبُ بَرَّهَا وَفَاجِرَهَا، وَلَا يَتَحَاشَى مِنْ مُؤْمِنِهَا، وَلَا يَفِي لِذِي عَهْدٍ عَهْدُهُ، فَلَيْسَ مِنِّي وَلَا سَتُ مِنْهُ». [صحيح] - [رواه مسلم]

(37) - Əbu Hureyra (Allah ondan razı olsun) Peyğəmbərin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə dediyini rəvayət etmişdir: "Kim itaətdən çıxar, camaatdan ayrılır və bu hal üzərində ölərsə, cahiliyyə ölümü ilə ölmüş olur. Kim də kor-koranə cahiliyyə bayrağı altında döyüşər, irqçilik üçün qəzəblənər və ya irqçiliyə dəvət edər yaxud da irqçiliyə yardım edər və bu əsnada öldürülürsə bu ölüm də cahiliyyə ölümüdür. Kim ümmətimə qarşı çıxıb, yaxşı olanını da, pis olanını da (ayır edmədən) vurur, mömin olanlarına hörmət etmər, əhd sahibinə verdiyi sözü də yerinə yetirməzsə o, məndən deyildir, mən də ondan deyiləm". [Səhih] - [Muslim rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) əmr sahlərinə itaətsizlik edən, onlara beyət etməyi qəbul edən İslam camaatından ayrılan, bu ayrılıq və itaətsizlik halında ölən kimsənin cahiliyyə əhli kimi öldüyünü xəbər vermişdir. Çünki onlar əmirə itaət etməyən və bir camaata bağlı olmayan, əksinə, bir-birləri ilə döyüşən ayrı-ayrı fiqəllərə bölünən bir toplumdur.

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) xəbər vermişdir ki, kim, haqq ilə batili ayır edilmədiyini bir bayraq altında döyüşərsə, dini və haqqı dəstəkləmək üçün deyil, əksinə, qövminə və ya qəbiləsinə təəssübkeşlikdən dolayı qəzəblənərsə, bəsirət və elm olmadan döyüşər və bu hal üzərə öldürülürsə, o kimsə cahiliyyə adəti üzərində ölmüşdür.

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) həmçinin, ümmətinə qarşı çıxmağın, saleh olanı, facir olandan ayırd etmədən hər birini vurmağın, etdiyi əmələ fikir verməməyin və mömin bir kimsəni öldürməsinin cəzasından qorxmamağın, özləri ilə əhd bağlayan əmr sahiblərinə və ya kafirlərə verdiyi əhdi tutmamağın böyük günahlardan olduğunu xəbər vermişdir. Kim bunları edərsə, hədisdə keçən şiddətli təhdidə məruz qalar.

Hədisin faydalarından:

1. Uca Allaha asi olan işlər istisna olmaqla, əmr sahiblərinə itaət etməyin vacib olması.
2. Bu hədis, əmr sahiblərinə qarşı çıxmaqdan, həmçinin, müsəlman camaatından ayrılmaqdan şiddətli bir şəkildə çəkəndirmiş və xəbər vermişdir ki, kim də bu hal üzərində ölərsə, o kimsənin, cahiliyyə dönəmində yaşayan insanların öldüyü yol üzərində ölmüş kimidir.
3. Hədisdə irqçilik edərək döyüşmək qadağan edilmişdir.
4. Əhdlərə vəfalı olmağın vacibliyi.
5. Əmr sahiblərinə itaət etməkdə, camaatla birlikdə olmaqda: çoxlu xeyir, əmin-amanlıq, arxayınlıq və xoş güzəran içində yaşamaq vardır.
6. Cahiliyyə dönəmindəki insanların durumlarına bənzər yaşamaq qadağan edilmişdir.
7. Müsəlman camaatına bağlı olmaq əmr edilmişdir.

(58218)

(38) - عن مَعْقِلِ بْنِ يَسَارٍ الْمُزَنِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «مَا مِنْ عَبْدٍ يَسْتَرْعِيهِ اللَّهُ رَعِيَّةً، يَمُوتُ يَوْمَ يَمُوتُ وَهُوَ غَاشٌّ لِرَعِيَّتِهِ، إِلَّا حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ». [صحيح] - [متفق عليه]

(38) – Məqil bin Yəsar əl-Muzənidən (Allah ondan razı olsun) demişdir: Mən Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə dediyini eşitdim: Allah kimə rəhbərlik etməyi nəsib edərsə, rəhbərliyi altında olan insanları aldadaraq ölərsə, Allah cənnəti ona haram edər. [Səhih] - [Müttəfəqun aleyhi(əl-Buxari və Musliminsəhih gördüyü hədislər)]

Şərh (izah):

Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) xəbər verir ki, uca Allah tərəfindən insanlar üzərində rəhbərlik etməyi nəsib olunan hər bir şəxs- istər dövlət başçısı kimi ümumi rəhbər olsun, istərsə də kişi və yaxud qadın öz evində cavabdeh olsun- onlar öz məsuliyyəti altında olan insanlarla pis davranarsa, onları aldadarsa, onlara qarşı səmimi olmazsa, onların dini və dünyəvi hüquqlarını yerinə yetirməzsə, bu şiddətli cəzaya layiq olurlar.

Hədisin faydalarından:

1. Bu xəbərdarlıq yalnız rəhbər və onun yardımçılarna aid deyil, əksinə Allahın məsul etdiyi hər bir idarə etmək məsuliyyəti olanlara aid edilir.
2. Müsəlmanlara aid olan bir məsələdə rəhbər olan şəxs onlarla səmimi olmalı, əmanətə sadıq olmalı və xəyanətdən çəkinməlidir.
3. Ümumi və ya xüsusi, böyük və ya kiçik rəhbərliyə sahib olan hər kəsin məsuliyyətinin ciddi olması.

(39) - عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «سَتَكُونُ أُمَّرَاءُ فَتَعْرِفُونَ وَتُنْكِرُونَ، فَمَنْ عَرَفَ بَرِيءًا، وَمَنْ أَنْكَرَ سَلِيمًا، وَلَكِنْ مَنْ رَضِيَ وَتَابَعَ» قَالُوا: أَفَلَا نُقَاتِلُهُمْ؟ قَالَ: «لَا، مَا صَلَّوْا». [صحيح] - [رواه مسلم]

(39) – Möminlərin anası Ummu Sələmədən (Allah ondan razı olsun) Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə buyurduğu rəvayət edilir: Elə rəhbərlər hakimiyyətə gələcəklər, siz onların əməllərini görəcəklər və inkar edəcəksiniz. Beləliklə, kim qəlblə etiraz edəcəksə qurtulacaq, kim inkar edəcəksə xilas olacaq, amma həmin əməllərdən razı qalıb ardınca gedənlər günah qazanacaqlar” Bu an soruşdular: Onlara qarşı vuruşmayaq mı? Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) buyurdu: “Namaz qıldıqları müddətdə xeyr”. [Səhih] - [Muslim rəvayət etdi]

Şərh (izah):

O (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) xəbər verir ki, bizə rəhbərlər təyin olunacaq və biz onların bəzi əməllərindən -şəriətlə uyğun olanlardan-xəbərdar olacağıq. Bəzi əməllərini isə şəriətə müxalif olduğu üçün inkar edəcəyik. Kim münkəri inkar etməyə qadir deyilsə, lakin qəlbində ona nifrət edərsə, günah və nifaqdan qurtular. Kim onu əli və ya dili ilə inkar etməyə qadir olsa və onları inkar edərsə, günahdan və ona ortaq olmaqdan salamat olar. Kim belələrinin əməllərindən razı qalıb onlara tabe olarsa, onların həlak olduqları kimi həlak olar.

Sonra Peyğəmbərdən (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) soruşdular: Bu xüsusiyyətlərə malik olan rəhbərlərə qarşı vuruşmayaq mı? Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) isə onlara bunu qadağan etdi və dedi: "Xeyr, namaz qıldıqları müddətdə etməyin".

Hədisin faydalarından:

1. Peyğəmbərin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) peyğəmbərliyinin sübutlarından biri də baş verəcək qeybi hadisələr barədə xəbər verməsi və onun dediyi kimi baş verməsidir.
2. Münkərlə razılaşmaq və onun tətbiqinə dəstək olmaq yolverilməzdir, əksinə onu inkar etmək vacibdir.
3. Rəhbərlər şəriətə zidd əməl etsələr, o zaman həmin əməllərdə onlara itaət etmək olmaz.
4. Yaranacaq fəsad, qan tökülməsi və əmin-amanlığın pozulmasına görə müsəlman rəhbərlərinə qarşı çıxmaq qadağandır. Günahkar rəhbərlərin münkər əməllərinə dözümlülük nümayiş etdirib, onların əziyyətlərinə səbr etmək bundan daha yüngül və təhlükəsizdir.
5. Namazın əhəmiyyəti böyükdür, o küfrlə İslamı fərqləndirən atributdur.

(3481)

(40) – عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «سَتَكُونُ أَثَرَةٌ وَأُمُورٌ تُنْكِرُونَهَا» قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ فَمَا تَأْمُرُنَا؟ قَالَ: «تَوَدُّونَ الْحَقَّ الَّذِي عَلَيْكُمْ، وَتَسْأَلُونَ اللَّهَ الَّذِي لَكُمْ». [صحيح] - [متفق عليه]

(40) – İbn Məsud (Allah ondan razı olsun) Peyğəmbərin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə dediyini rəvayət etmişdir: "Sizin (başınızda duracaq rəhbərlər tərəfindən) inkar edəcəyiniz işlər və mənimsəmələr görəcəksiniz. "Soruşdular: Ey Allahın Rəsulu, bizə nə əmr edirsən? O Dedi: Üzərinizdə olan haqqı yerinə yetirin, öz haqqınızı isə Allahdan istəyin." [Səhih] - [Müttəfəqun aleyhi(əl-Buxari və Musliminsəhih gördüyü hədislər)]

Şərh (izah):

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) xəbər verir ki, müsəlmanların üzərinə hökmdarlar gələcək ki, onlar müsəlmanların ümumi sərvətini və digər dünya işlərini şəxsi maraq dairələrinə salacaqlar, onları istədikləri kimi xərcləyəcək və müsəlmanları bu haqlarından məhrum edəcəklər. Onlar dində inkar olunan əməllər edəcəklər. Səhabələr (Allah onlardan razı olsun) bu vəziyyətdə nə etməli olduqlarını soruşdular. Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) onlara bildirdi ki, həmin hökmdarların mal-dövləti mənimsəmələri, sizi onlara tabeçilikdən və itaət etmək kimi üzərinizdə olan vacibdən yayındırmamalıdır, əksinə, səbirli olun, onlara qulaq asın, itaət edin, onlarla münaqişə, ixtilaf etməyin. Allahdan haqqınızı diləyin və onların islah olunmalarını, şərh və zülmələrinin dəf edilməsini istəyin.

Hədisin faydalarından:

1. Hədis Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) peyğəmbərliyinin sübutlarından, çünki

ümmətində baş verəcək hadisələr barədə verdiyi məlumatlar, söylədiyi kimi də olmuşdur.

2. Müsibətə düçar ola biləcək şəxsə, başına gəlidiyi zaman ona hazır olması məqsədi ilə və səbr edib mükafat umması üçün, gözlənilən müsibət barədə ona məlumat verməyin icazəli olması.
3. Quran və sünnəyə sarılmaq fitnə və ixtilafdən çıxış yoludur.
4. İnsanları rəhbərlərinə günah olmayan işlərdə tabe olmağa və itaət etməyə, haqsızlıq etsələr belə, onlara qarşı üsyan etməməyə təşviq.
5. Fitnə zamanı hikmətli olmaq və sünnəyə əməl etmək.
6. İnsan, özünə qarşı haqsızlıq edilsə belə üzərində olan haqqı yerinə yetirməlidir.
7. Hədisdə "İki şərdən ən az olanı və ya iki zərərdən ən yüngül olanı seçilir" qaydasına dəlil vardır.

(3156)

(41) – عن عائشة رضي الله عنها قالت: سمعتُ من رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول في بيتي هذا: «اللَّهُمَّ مَنْ وَليِّ مِنْ أُمَّتِي شَيْئًا فَسَقَّ عَلَيْهِمْ فَاشْتَقُّ عَلَيْهِ، وَمَنْ وَليِّ مِنْ أُمَّتِي شَيْئًا فَرفَقَ بِهِمْ فَارْفُقْ بِهِ». [صحيح] - [رواه مسلم]

(41) – Aişə (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) dedi: "Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) mənim bu evimdə belə dediyini eşitdim: "Allahım, hər kim ümmətimin işlərinə rəhbərlik edib, onlara çətinlik yaradarsa, Sən də onun üçün çətinlik yarat. Hər kim də, ümmətimin işlərinə rəhbərlik edib, onlarla yumşaq davranarsa, Sən ona rəhm et. [Səhih] - [Muslim rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) müsəlmanların böyük və yaxud xırda məsələlərdə işlərinin idarə etməsinə sahiblənən kəsə dua etmişdir. Fərq etməz bu ümumi rəhbərlik olsun və ya xüsusi rəhbərlik olsun, rəhbərlik etdiyi kəslərə çətinlik yaradarsa və onlara qarşı mülayim olmazsa, uca Allah da ona çətinlik yaradar, onun əməlinin növündə ona qarşılıq verir.

Kim tabeliyində olan insanlarla yumşaq davranıb, onların işlərini asanlaşdırarsa, Allah da ona lütf edib, işlərini asanlaşdırar.

Hədisin faydalarından:

1. Müsəlmanların işlərini idarə edən kəsin, ona tabe olan insanlarla yumşaq davranması vacibdir.
2. Əməlin mükafatı yaxud cəzası, onun növündəndir
3. Yumşaqlığın və sərtliyin dərəcəsi və meyarı, Quran və sünnetə müxalif olmamalıdır.

(42) – عن تميم الداري رضي الله عنه أن النبي صلى الله عليه وسلم قال: «الدِّينُ التَّصِيحَةُ» قُلْنَا: لِمَنْ؟ قَالَ: «لِلَّهِ وَلِكِتَابِهِ وَلِرَسُولِهِ وَلِأُمَّةِ الْمُسْلِمِينَ وَعَامَّتِهِمْ». [صحيح] - [رواه مسلم]

(42) – Təميم Əd-Dəridən (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) rəvayət edilir ki, Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə demişdir: "Din nəsihətdir". Biz dedik: Kimə? Peyğəmərimiz (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun): "Allaha, kitabına, rəsuluna, müsəlmanların rəhbərlərinə və bütün müsəmanlara" -deyə buyurdu. [Səhih] - [Muslim rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) xəbər verir ki, din ixlas və doğruluq üzərində qurulmuşdur, Allahın vacib buyurduğu kimi tam, nöqsansız və yalan olmadan yerinə yetirilməlidir.

Peyğəmbərdən (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) soruşdular: Nəsihət kimin üçün olmalıdır? Belə cavab verdi:

Birincisi: uca və pak olan Allah üçün olan nəsihət. Bu, əməllərdə ixlaslı olmaq, Ona şərik qoşmamaq, Onun əməllərinin Rəbbi olmasına (rububiyyətinə) iman gətirmək, bütün ibadətlərin yalnız Ona məxsus olmasına (uluhiyyətinə) iman etmək, ad və sifətlərinə iman etmək, Onun şənini ucaltmaq və Ona iman etməyə çağırmaqla olur.

İkincisi: Allahın Kitabına- Qurani Kərimə olan nəsihət: Quranın Allahın kəlamı olduğuna, onun kitabların sonuncusu olduğuna, özündən öncəki bütün şəriətlərin hökümünü qaldırdığını etiqad edirik, onu təzim edirik. Onu layiqincə oxuyub, muhkəm (aydın olan) ayələrinə əməl edib, mütəşabih ayələrə təslim oluruq, onun ayələrini təhrif edənlərin təvillərini (öz ağıllarının məhsuluna uyğun yozmalarını) dəf edib, Quranın öyüdlərindən ibrət alıb, Quran elminin təbliği ilə ona dəvət edirik.

Üçüncüsü: Allahın Rəsulu Muhəmməd (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) üçün olan nəsihət: Onun elçilərin sonuncusu olduğuna etiqad edib, dediklərini təsdiq edirik, əməllərinə tabe olub,

qadağalarından çəkinirik, yalnız ona nazil olan şəriətlə Allaha ibadət edirik, onun haqqını uca tutub, ona hörmət edirik, dəvətini yayırıq , şəriətini insanlara çatdırırıq, ona qarşı edilən ittihamları rədd edirik.

Dördüncüsü: Müsəlmanların rəhbərlərinə nəsihət: Haqq üzərə olmalarına yardım edir, idarəetmə işlərində mübahisə edib işlərinə qarışmırıq, Allaha itaət çərçivəsində onlara eşidib itaət edirik.

Beşincisi: Müsəlmanlara nəsihət : Onlara xeyirxahlıq edib, haqqa dəvət edirik, onlara əziyyət verməkdən çəkinirik, onlar üçün xeyir istəyib, təqva və yaxşılıq üzərində onlarla yardımlaşırıq.

Hədisin faydalarından:

1. Hər kəs üçün nəsihət əmr edilmişdir.
2. Dində nəsihətin məqamının ucalığı.
3. Din, etiqad, söz və əməlləri əhatə edir.
4. İnsanın nəsihət olunan üçün qəlbini ona qarşı saxtakarlıqdan təmizləməsi və ona xeyir istəməsi nəsihətdən sayılır.
5. Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) gözəl təlimi, belə ki, o, bir məsələni ümumi olaraq qeyd edir, sonra onun təfsilatını açıqlayır.
6. Ən önəmli olandan başlamaq. Belə ki, Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) ilk olaraq Allah üçün, sonra kitabı üçün, sonra rəsulu üçün, sonra müsəlmanların rəhbərlərinə, daha sonra isə bütün müsəlmanlar üçün olan nəsihəti qeyd etmişdir.

(43) - عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: تَلَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هَذِهِ آيَةَ: {هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ عَلَيْكَ الْكِتَابَ مِنْهُ آيَاتٌ مُحْكَمَاتٌ هُنَّ أُمُّ الْكِتَابِ وَأُخَرُ مُتَشَابِهَاتٌ فَأَمَّا الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ زَيْغٌ فَيَتَّبِعُونَ مَا تَشَابَهَ مِنْهُ ابْتِغَاءَ الْفِتْنَةِ وَابْتِغَاءَ تَأْوِيلِهِ، وَمَا يَعْلَمُ تَأْوِيلَهُ إِلَّا اللَّهُ، وَالرَّاسِخُونَ فِي الْعِلْمِ يَقُولُونَ آمَنَّا بِهِ كُلٌّ مِنْ عِنْدِ رَبِّنَا وَمَا يَذَّكَّرُ إِلَّا أُولُو الْأَلْبَابِ} [آل عمران: 7].
 قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «فَإِذَا رَأَيْتَ الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ مَا تَشَابَهَ مِنْهُ فَأُولَئِكَ الَّذِينَ سَمَى اللَّهُ، فَاحْذَرُوهُمْ». [صحيح] - [متفق عليه]

(43) – Aişədən (Allah ondan razı olsun) belə dediği rəvayət edilir: Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) bu ayəni oxudu: {Kitabı sənə nazil edən Odur. O Kitabın bir qismi mənası aydın ayələrdir ki, bunlar da Kitabın anasıdır. Digərləri isə mənası aydın olmayan mütəşabih ayələrdir. Qəlblərində əyrilik olanlar fitnə-fəsad törətmək və istədikləri kimi yozmaq məqsədilə mənası aydın olmayanın ardınca düşərlər. Onun yozumunu isə Allahdan başqa heç kəs bilməz. Elmdə qüvvətli olanlar isə deyərlər: “Biz onlara iman gətirdik, hamısı bizim Rəbbimizdəndir”. Bunu isə ancaq ağıl sahibləri dərk edərlər}. [Əli İmran: 7] (Aişə) dedi: Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) dedi: " Əgər mütəşabihlərdən yapışanları görsən, bil ki, onları Allah bu cür adlandırdı və onlardan uzaq durun. [Səhih] - [Müttəfəqun aleyhi (əl-Buxari və Musliminsəhih gördüyü hədislər)]

Şərh (izah):

Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) bu ayəni oxudu: {Kitabı sənə nazil edən Odur. O Kitabın bir qismi mənası aydın ayələrdir ki, bunlar da Kitabın anasıdır. Digərləri isə mənası aydın olmayan mütəşabih ayələrdir. Qəlblərində əyrilik olanlar fitnə-fəsad törətmək və istədikləri kimi yozmaq məqsədilə mənası aydın olmayanın ardınca düşərlər. Onun yozumunu isə Allahdan başqa heç kəs bilməz. Elmdə qüvvətli olanlar isə deyərlər: “Biz onlara iman

gətirdik, hamısı bizim Rəbbimizdəndir”. Bunu isə ancaq ağıl sahibləri dərk edirlər}.

Burada uca Allah xəbər verir ki, peyğəmbərinə Quranı nazil edən odur. Quranda bəzi ayələr nəyə dəlalət etdiyi aydın olan, əhkamları məlum olan, anlamı çətin olmayan ayələrdir ki, bunlar kitabın anası və təməlidir. Onlar ixtilaf zamanı müraciət ediləsi ayələrdir. Bir qism ayələr isə bir və ya çox mənə daşıyır, bu mənalar bəzi insanlara aydın olmur və ya onlar bu ayə ilə digər ayə arasında ziddiyyət olduğunu zənn edirlər. Sonra Allah insanların bu ayələrə yanaşmasını bəyan edir. Qəlblərində haqdan sapmağa meyli olan insanlar möhkəm ayələri tərk edir, müxtəlif mənalar ehtiva edən mütəşabihlərdən yapışıraq, şübhə yaratmaq, insanları azdırmaq və ayələri öz arzularına uyğun təfsir etmək istəyirlər. Lakin elmdə sabit olanlar isə bunların mütəşabih olduğunu bilərək onları möhkəm ayələrlə təfsir edər, bu ayələrə və onların Pak və uca Allahdan olduğunu iman gətirirlər. Onlar bilirlər ki, bu ayələr qeyri-müəyyənlik mənasını daşımır və ziddiyyət təşkil etmir. Bunu isə sağlam ağıl sahibləri dərk edib, öyüd ala bilirlər. Sonra Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) möminlərin anası Aişəyə (Allah ondan razı olsun) deyir ki, əgər mütəşabihlərə yapışanları görsə, bilsin ki, onlar Allahın ayədə adı çəkdiyi həmin şəxslərdir: {Qəlblərində əyrilik olanlar }. Onlardan çəkinin və onlara qulaq asmayın.

Hədisin faydalarından:

1. Quranın ayələrindən muhkəm olan : ayənin məğzinə işarə edən mənənin aydın və zahir olanıdır, mütəşabih isə bir və ya çox mənə daşıyan və analiz və fəhmə ehtiyac olan ayələrdir.
2. Qəlblərində əyrilik olanlar, bidət əhli, insanları şübhəyə salmaq üçün ortaya azdırıcı suallar çıxaranlarla bir yerdə oturmaqdan çəkəndirmək.

3. Ayənin sonunda uca Allahın: {Bunu isə yalnız ağıl sahibləri dərk edərlər} deməsi, qəlbləri əyri olanların ifşasına bir işarədir, elmdə sabit və qüvvətli olanlara isə tərifdir. Yəni: Kim düşünüb müsbət nəticə çıxarmazsa və öz nəfsinin istəklərinə uyarsa, o ağıl sahiblərindən olmaz.
4. Qəlbin əyriliyinin səbəbi mütəşabehə tabe olmaqdır.
5. Mənaları hər kəs tərəfindən anlaşılmayan mütəşabeh ayələrin mənasını, muhkəm ayələrə müraciət edərək təhlil etməyin vacibliyi.
6. Pak olan Allah, insanları sınağa çəkərək iman əhlini zəlalət əhlindən fərqləndirmək üçün Quranın bəzi ayələrini muhkəm, bəzilərini isə mənası aydın olmayan mütəşabih etmişdir.
7. Quranda mütəşabihin olması: alimlərin digərləri üzərində üstünlüyünün, insanların ağıllarının naqisliyinin, Yaradana acizliklərini etiraf edərək təslim olmalarının göstəricisidir.
8. Elmdə qüvvətli olmağın fəziləti və sabit olmağın zəruriliyi.
9. Uca Allahın { Halbuki onun yozumunu Allahdan başqa heç kəs bilməz. Emdə qüvvətli olanlar } ayəsi ilə əlaqədar təfsirçilərin iki rəyi vardır: "Allah" sözündə dayananlara görə, "onun yozumunu" ifadəsində müəyyən bir şeyin həqiqi bilgisindən və mahiyyətindən bəhs olunur. Buna misal, ruhla bağlı və ya Qiyamət gününün vaxtı kimi məsələlər barədə açıqlama və ya bilgi yalnız Allaha məxsusdur və onu bilmək mümkün deyil. Ona görə elmdə qüvvətli olanlar adı keçən qeybi məsələlərə iman gətirər, həqiqətlərini Allaha həvalə edər, təslim olaraq salamat qalarlar. Amma kim "Allah" sözündə dayanmayıb, cümləyə davam edərsə, bu zaman təfsirçilərin rəyinə görə "yozum" sözündən qəsd edilən məna təfsir, açıqlama və izahdır. Beləliklə mənası- onun yozumunu Allah bilir, elmdə

qüvvətli, sabit olanlar bilir, ona iman gətirirlər və mənasını muhkəm ayələrə müraciət etməklə təsbit edirlər.

(65062)

(44) – عن أبي سعيد الخُدْرِيِّ رضي الله عنه قال: سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول: «مَنْ رَأَى مِنْكُمْ مُنْكَرًا فَلْيُعَيِّرْهُ بِيَدِهِ، فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِلِسَانِهِ، فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِقَلْبِهِ، وَذَلِكَ أَضْعَفُ الْإِيمَانِ». [صحيح] - [رواه مسلم]

(44) – Əbu Səid əl-Xudridən (Allah ondan razı olsun) rəvayətə görə o belə demişdir: Mən, Allah Rəsulunun (Allahın salamu və salavatı onun üzərinə olsun) belə dediyini eşitdim: "Sizlərdən biriniz bir münkər gördükdə, onu əli ilə dəyişsin, əgər bacarmırsa, dili ilə dəyişsin, əgər onu da bacarmırsa, qəlbi ilə dəyişsin, bu isə imanın ən zəif dərəcəsidir".
[Səhih] - [Muslim rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Peyğəmbər (Allahın salamu və salavatı onun üzərinə olsun) müsəlmana, Allahın və Onun rəsulunun qadağan etdiyi hər bir münkəri gücü çatacağı şəkildə dəyişməyi əmr etmişdir. Əgər bir şəxs münkər görərsə, gücü çatırsa, onu əli ilə dəyişməsi vacibdir. Əgər bunu bacarmazsa, onu dili ilə dəyişməlidir. Yəni: həmin əməl sahibini o pis işdən çəkəndirməli, bu əməlin ona olan zərərini bəyan etməli və onu, bu şərin əvəzinə xeyirli bir işə yönəltməlidir. Əgər bu üslubla da bacarmazsa, bu zaman onu qəlbi ilə dəyişməlidir. Yəni: o əmələ qəlbi ilə nifrət etməli və gücü çatacağı təqdirdə onu dəyişəcəyinə əzm etməlidir. Münkəri qəlblə inkar etmək, münkəri dəyişmədə imanın ən zəif dərəcəsidir.

Hədisin faydalarından:

1. Bu hədis, münkərin dəyişdirilmə mərtəbələrini izah edən əsas hədisdir.

2. Münkəri qadağan etməkdə mərhələlər və hər kəsin bacarığı və qüdrəti daxilində olmasının əmr ediməsi.
3. Münkərdən çəkəndirmək, dində hər bir müsəlmana vacib olan əzəmətli mövzudur və hər bir müsəlman da bacardığı qədər bununla mükəlləfdir.
4. Yaxşılığı əmr edib, münkərdən çəkəndirmək imanın xüsusiyyətlərindəndir. İman artır və azalır.
5. Edilən bir felin münkər olduğunu bilmək, münkərdən çəkəndirməkdə şərtidir.
6. Həmçinin münkəri dəyişdirdikdə, ondan da daha böyük bir münkərin ortaya çıxması, münkəri dəyişdirməkdə olan şərtlərdən biridir.
7. Münkərdən çəkəndirmənin ədəb və şərtləri vardır ki, müsəlmanın onları öyrənməsi lazımdır.
8. Münkəri inkar etmək, şəri siyasəti bilməyi və həmçinin elm və bəsirət sahibi olmağı tələb edir.
9. Münkəri qəlb ilə də olsa inkar etməmək, imanın zəif olduğuna dəlalət edir.

(65001)

(45) - عَنِ الثُّعْمَانَ بْنِ بَشِيرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَثَلُ الْقَائِمِ عَلَى حُدُودِ اللَّهِ وَالْوَاقِعِ فِيهَا، كَمَثَلِ قَوْمٍ اسْتَهَمُوا عَلَى سَفِينَةٍ، فَأَصَابَ بَعْضُهُمْ أَعْلَاهَا وَبَعْضُهُمْ أَسْفَلَهَا، فَكَانَ الَّذِينَ فِي أَسْفَلِهَا إِذَا اسْتَقَوْا مِنَ الْمَاءِ مَرُّوا عَلَى مَنْ فَوْقَهُمْ، فَقَالُوا: لَوْ أَنَا حَرَقْنَا فِي نَصِيبِنَا حَرْقًا وَلَمْ نُؤْذِ مَنْ فَوْقَنَا، فَإِنْ يَتْرُكُوهُمْ وَمَا أَرَادُوا هَلَكُوا جَمِيعًا، وَإِنْ أَخَذُوا عَلَى أَيْدِيهِمْ نَجَّوْا وَنَجَّوْا جَمِيعًا». [صحيح] - [رواه البخاري]

(45) – Numan bin Bəşir (Allah ondan razı olsun) Peyğəmbərin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə dediyini rəvayət etmişdir: Allahın qayda-qanunlarına riayət edən və onları tərک edən toplumun məsəli gəmidə püşk atıb, onların bir qisminə gəminin yuxarısı, digər bir qisminə isə aşağı hissəsi nəsib olan bir camaatın misalı kimidir. Aşağıda olanlar su əldə etmək üçün yuxarıdakıların yanına gedib dedilər: “Nə yaxşı olardı biz öz hissəmizdə bir deşik açardıq və bizdən üstəkilərə zərər verməzdik.” Əgər yuxarıdakılar onların istədiklərinə manə olmasalar, hamısı bütövlükdə həlak olarlar, yox əgər onlara mane olsalar, birlikdə xilas olarlar”. [Səhih] - [Əl-Buxari rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) Allahın qayda-qanunlarına riayət edən, Allahın əmrini yerinə yetirən, yaxşı işlər görməyi əmr edən, pislikdən çəkindirən insanları misal gətirmişdir. Bir də, Allahın qanunlarından kənara çıxanları, haqqı tərک edənləri, pislik edənləri və bunun da toplumun nicat tapmasına mənfi təsiri olanları misal gətirmiş və bəyan etmişdir ki, bunların misalı, gəmiyə minən bir tayfanın misalı kimidir. Gəminin üstündə kimin, alt hissəsində kimin oturacağına dair püşk atarlar və onların bəzilərinə üstə, bəzilərinə isə altda yerləşmək nəsib olar. Bu arada alt hissədə yerləşənlər su istədikdə yuxarıdakıların yanına gedərdilər. Sonra altda olanlar dedilər: “Biz yuxarıdakılara əziyyət verməmək üçün aşağıda öz yerimizdə bir deşik açsaydıq.”

Əgər yuxarıdakılar onlara bunu etməyə izn versələr, gəmi hamı ilə birlikdə batar. Yox əgər bunu onlara qadağan edib, mane olsalar, hər iki dəstə nicat tapar.

Hədisin faydalarından:

1. Toplumları qorumaq və onların nicat tapmasına dəstək üçün xeyir işləri təbliğ edib, pisləkdən çəkəndirmənin əhəmiyyəti.
2. Tədris üsullarından biri də, gözlə görünən və hissiyatla dərk edilən mənaları daha aydın çatdırmaq üçün misallar gətirməkdir.
3. İnkər edilməyən zahiri pis əməlin zərəri, cəmiyyətə qarşı edilmiş bir fəsaddır.
4. Toplumun həlak olması, pis əməl sahiblərinin yer üzündə fəsad yaymaqlarına qarşı çıxılmamaqdan irəli gəlir.
5. Gözəl niyyət edib pis iş görmək, əməlin saleh olmasına kifayət deyil.
6. Müsəlman toplumunda məsuliyyət müştərəkdir və konkret bir kəsə həvalə edilmir.
7. Fərdin günahı inkar edilmədikdə, xalqın ona görə əzab görməsi.
8. Pis iş görənlər də nifaq əhli kimi öz pisləklərini cəmiyyət üçün "xeyirli" şəkildə göstərirlər.

(46) – عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ دَعَا إِلَى هُدًى كَانَ لَهُ مِنَ الْأَجْرِ مِثْلُ أُجُورِ مَنْ تَبِعَهُ، لَا يَنْقُصُ ذَلِكَ مِنْ أُجُورِهِمْ شَيْئًا، وَمَنْ دَعَا إِلَى ضَلَالَةٍ كَانَ عَلَيْهِ مِنَ الْإِثْمِ مِثْلُ آثَامِ مَنْ تَبِعَهُ، لَا يَنْقُصُ ذَلِكَ مِنْ آثَامِهِمْ شَيْئًا». [صحيح] - [رواه مسلم]

(46) – Əbu Hureyradan (Allah ondan razı olsun) Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə söylədiyi rəvayət edilir: "Kim doğru yola dəvət edərsə, o kəs, arxasınca gedənlərin savabı qədər savab qazanar və bu onların savablarından heç nəyi əksiltməz, kim də zəlalətə dəvət edərsə, onun arxasınca gedənlərin günahı qədər günah qazanar və bu onların günahından heç nəyi əksiltməz." [Səhih] - [Muslim rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) açıq-aydın bildirmişdir ki, kim insanları söz və ya əməllə, haqq və xeyir yoluna irşad etsə, yönəltə və təşviq etsə, mükafatı, ona tabe olan kəslərin mükafatı qədər olacaq və buna görə ona tabe olanların mükafatından heç bir şey azalmayacaq. Kim insanları söz və ya əməllə, batil yola, günah, şərr və ya haram bir işə yönəltə, ona tabe olanların günahı qədər günah qazanacaq və ona tabe olanların günahlarından da heçnə əksilməyəcək.

Hədisin faydalarından:

1. İstər az olsun, istərsə də çox- doğru yola dəvətin fəziləti və dəvət edənin mükafatı, əməl edənin əldə etdiyi mükafat qədər, eynilə həmin mükafata sahib olması. Bu da Allahın böyük lütfündən və səxavətinin kamilliyindəndir.
2. Zəlalətə çağırışın istər az, istərsə də çox olması təhlükəlidir və bu yola çağıranda da o əməli edən qədər günah qazanar.

3. Əməlin mükafatı və yaxud cəzası, onun növündəndir, kim xeyirə dəvət edərsə, bu xeyirə əməl edənin mükafatı qədər savab qazanar. Kim isə şərr əməllərə dəvət edərsə, bu əməli törədənin günahı qədər günah qazanar.
4. Müsəlman, insanların gözü önündə günah işlərdə nümunə olmaqdan çəkinməlidir, çünki onu özünə örnək götürən insanları günaha təşviq etməsə belə onların törətdiyi günahlara görə də günah daşıyır.

(3373)

(47) - عن أبي مسعود الأنصاري رضي الله عنه قال: جاء رجلٌ إلى النبيّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: إِنِّي أُبَدِّعُ بِي فَأَحْمِلُنِي، فَقَالَ: «مَا عِنْدِي»، فَقَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللهِ، أَنَا أَدُّهُ عَلَى مَنْ يَحْمِلُهُ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ دَلَّ عَلَى خَيْرٍ فَلَهُ مِثْلُ أَجْرِ فَاعِلِهِ». [صحيح] - [رواه مسلم]

(47) – Əbu Məsud Əl Ənsaridən (Allah ondan razı olsun) belə dediyi rəvayət edilir: Bir kişi Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) yanına gələrək dedi: "Mənim miniyim-heyvanım həlak oldu, mənə minik ver". Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) dedi: "Yoxumdur". Orada olan bir kişi dedi: "Ey Allahın Rəsulu, mən ona minik verəcək kimsəyə yönəldərəm" Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) buyurdu: "Kim xeyirə yönəldərsə, o, xeyir iş görünlə əcrdə şərik olar." [Səhih] - [Muslim rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Bir kişi Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) yanına gələrək dedi: Mənim miniyim həlak oldu, mənə miniyə mindir və ya mənə mənzilimə çatdıracaq bir minik ver. Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) ona miniyinin

olmadığını bildirdi. Orada iştirak edən bir kişi dedi ki, ey Allahın Rəsulu, mən onu minik verəcək birinə yönəldərəm. Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) də onun əcrdə sədəqə edənlə şərik olması ilə müjdələyir, çünki o, ehtiyacı olan kəsi axtardığına yönləndirmişdir.

Hədisin faydalarından:

1. Xeyirə vasitəçiliyə təşviq.
2. Xeyir əməli etməyə maraq oyatmaq, müsəlman toplumunun mükəmməl surətdə qurulmasına və onun həmrəyliyinə səbəbdir.
3. Uca Allahın fəzilətinin genişliyi.
4. Bu hədis bütün xeyir əməlləri əhatə edən ümumi şəri qaydadır.
5. İnsan ondan yardım istəyənin ehtiyacını ödəyə bilmirsə, o zaman onu başqasına yönəltməlidir.

(5354)

(48) – عن ابن عمر رضي الله عنهما قال: قال رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ تَشَبَّهَ بِقَوْمٍ

فَهُوَ مِنْهُمْ». [حسن] - [رواه أبو داود وأحمد]

(48) – İbn Ömərdən (Allah onların hər ikisindən də razı olsun) belə dediyi rəvayət edilir: Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) dedi: "Kim özünü bir topluma oxşadarsa, o da onlardandır" [Həsən] - [Əbu Davud, Əhməd rəvayət ediblər]

Şərh (izah):

Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) xəbər verir ki, kim kafirlər, fasiqlər yaxud salehlərdən bir camaata özünü

bənzədersə- belə ki, onların əqidə, ibadət və adətlərindəki xüsusiyyətlərdən birini edərsə, o da onlardandır, çünki, onlara zahirdə bənzəmək daxilən bənzəməyə aparır- şübhə yoxdur ki, bir camaata özünü oxşatmaq onlara heyranlıqdan doğur- bəzən də onlara məhəbbət bəsləməyə, onları ucaltmağa, onlara güvənməyə, daxilə və ibadətdə onlara bənzəməyə aparıb çıxarır. Bundan Allaha sığınırıq.

Hədisin faydalarından:

1. Kafirlərə və fasiqlərə bənzəməkdən çəkəndirmə.
2. Salehlərə bənzəmək və onların yolu ilə getməyə çağırış.
3. Zahirdə bəznərlik daxilə məhəbbət doğurur.
4. İnsan hədə xəbərdarlığını və günahı, bənzəmənin miqdarı və növünə görə qazanır.
5. Kafirlərə dinlərində və onlara xas olan adətlərində bənzəməyin qadağan edilməsi, lakin bu qəbildən olmayan, məsələn, istehsalatın öyrənilməsi və bənzəri məsələlərdəki oxşarlıq qadağaya daxil deyil.

(5353)

(49) – عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ: «وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ لَا يَسْمَعُ بِي أَحَدٌ مِنْ هَذِهِ الْأُمَّةِ يَهُودِيٍّ وَلَا نَصْرَانِيٍّ، ثُمَّ يَمُوتُ وَلَمْ يُؤْمِنْ بِالَّذِي أُرْسِلْتُ بِهِ إِلَّا كَانَ مِنْ أَصْحَابِ النَّارِ». [صحيح] - [رواه مسلم]

(49) – Əbu Hureyradan (Allah ondan razı olsun) Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə dediyi rəvayət edilir: "Muhəmmədin nəfsi əlində olan Allaha and olsun ki, bu ümmətdən yəhudi və ya xristian mənim haqqında eşidərsə, sonra göndərildiyimə (bu dinə) iman gətirmədən ölərsə, cəhənnəm əhlindən olar. [Səhih] - [Muslim rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) Allaha and içir ki, bu ümmətdən istər yəhudi, istər xristian, istərsə də başqa bir millətin nümayəndəsinə Peyğəmbərin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) İslama çağırışı, dəvəti çatarsa, sonra ona iman gətirmədən ölərsə, cəhənnəm əhlindən olub, orada əbədi qalar.

Hədisin faydalarından:

1. Peyğəmbərin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) risalətinin (çağırışının) bütün aləm üçün ümumiliyi, ona tabe olmağın vacibliyi və onun şəriəti ilə artıq bütün digər şəriətlərin qanunlarının ləğv olması.
2. Kim Peyğəmbəri (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) küfr edərsə, onun digər peyğəmbərlərə (Allahın salavatı və salamı onların üzərinə olsun) iman gətirmək iddiası ona heç bir fayda verməz.
3. Kim Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) haqqında eşitməyibsə və İslam dəvəti ona çatmamışsa, üzrlüdür və axirətdə onun aqibəti uca Allaha aiddir.

4. Ölümə yaxın olsa belə, hətta ağır xəstəlik zamanı, taki can boğaza çatmayınca İslamı qəbul edib bəhrələnmək mümkündür.
5. Yəhudi və xristianlar da daxil olmaqla kafirlərin dinini doğru saymaq küfrdür.
6. Hədisdə yəhudi və xristianın qeyd edilməsi-digər kafirlərə də xəbərdarlıqdır. Çünki yəhudi və xristianların kitabı var, əgər onlara xəbərdarlıq edilirsə, kitabı olmayanlar bu xəbərdarlığa daha çox layiqdirlər və onların hamısının Peyğəmbərin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) dininə daxil olub ona itaət etmələri vacibdir.

(3272)

(50) – عن عبد الله بن مسعود قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: «هَلَاكَ الْمُتَنَطِّعُونَ»

قالها ثلاثاً. [صحيح] - [رواه مسلم]

(50) – Abdullah bin Məsud - Allah ondan razı olsun- rəvayət edir ki, Allah Rəsulu -salləllahu aleyhi və səlləm- belə buyurmuşdur: "İfratçılar həlak oldular" Bunu üç dəfə təkrar etmişdir. [Səhih] - [Muslim rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Peyğəmbər -salləllahu aleyhi və səlləm- din və dünyalarında, söz və əməllərində Allah Rəsulunun -salləllahu aleyhi və səlləm- gətirdiyi şəri hüduqları aşan hidayət və elmdən uzaq olan kimsələrin xüsrən və məyusluq içində olduqlarını xəbər vermişdir.

Hədisin faydalarından:

1. Hər bir işdə ifrata varmaq və həddi aşmaq haram edilmişdir. Xüsusən də ibadətlərdə və saleh kəslərin təzim edilməsi kimi işlərdə bunlardan çəkinməyə təşviq edilmişdir.

2. İbadət və digər işlərdə şəriətin tələblərinə tabe olaraq kamil olanı etməyə çalışmaq təriflənən bir əməldir.
3. Önəmli olan bir işin təkrar vurğulanması müstəhəbdir. Çünki Peyğəmbər -salləllahu aleyhi və səlləm- bu cümləni üç dəfə təkrarlamışdır.
4. İslamın xoşniyyət və asanlıq dini olması.

(3420)

(51) - عَنْ عَدِيِّ بْنِ حَاتِمٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «الْيَهُودُ مَغْضُوبٌ عَلَيْهِمْ، وَالنَّصَارَى ضَلَالٌ». [صحيح] - [رواه الترمذي]

(51) – Adiy bin Hətimdən (Allah ondan razı olsun) Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə dediyi rəvayət edilir: "Yəhudilər qəzəbə düşmüş, xristianlar isə zəlalətə düşmüşlər". [Səhih] - [Ət-Tirmizi rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) buyurmuşdur ki, yəhudilər Allahın qəzəbinə gəlmiş bir qövmdür. Çünki onlar həqiqəti bildilər və ona əməl etmədilər. Xristianlar isə azmış qövmdür, çünki onlar elmsiz əməl etdilər.

Hədisin faydalarından:

1. Elmlə əməli cəm etmək, qəzəbə düşməkdən qurtuluşdur.
2. Yəhudi və xristianların yolundan çəkəndirmək, düz yola-İslama bağlı olmaq.

3. Yəhudi və xristianlardan hər biri zəlalətə və qəzəbə düçar olmuşdur, lakin yəhudilərin xüsusi sifəti qəzəbə uğramaları, xristianların xüsusi sifətləri isə zəlalətə düçar olmalarıdır.

(65061)

(52) – عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «كَتَبَ اللَّهُ مَقَادِيرَ الْخَلَائِقِ قَبْلَ أَنْ يَخْلُقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ بِمِائَتِينَ أَلْفَ سَنَةٍ، قَالَ: وَعَرْشُهُ عَلَى الْمَاءِ». [صحيح] - [رواه مسلم]

(52) – Abdullah bin Amr bin Asdan (Allah onlardan razı olsun) rəvayət edildiyinə görə belə dedi: Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə dediyini eşitdim: Allah məxluqatın qədərini, yeri və göyləri yaratmazdan əlli min il öncə yazmışdır və (o zaman) Ərşi suyun üzərində idi. [Səhih] - [Muslim rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) xəbər verir ki, Allah yeri və göyləri yaratmazdan əlli min öncə məxluqatın qədəriylə əlaqəli olan; həyat, ölüm, ruzi və digər baş verəcəkləri lövhə məhfuzda təfsilatı ilə yazmışdır və bütün bunlar, izzət və cəlal sahibi olan Allahın yazdığı kimi baş verir. Hər baş verən və olan Allahın qəza və təqdiriylədir. Qul üçün təqdir edilən şey ondan yan keçməz, ona yazılmayan şey isə onun başına gəlməz.

Hədisin faydalarından:

1. Qəza və qədərə imanın vacibliyi
2. Qədər: Allahın olacaq hər şeyi bilməsi, yazması, istəməsi və bunları yaratmasıdır.

3. Yerin və göylərin yaradılmasından öncə hər şeyin qədərinin yazıldığına iman etmək, qədərə razılıq və təslimiyyət doğurur.
4. Yerin və göylərin yaradılmasından öncə Rəhmanın ərşi suyun üzərində idi.

(65038)

(53) - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: حَدَّثَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ الصَّادِقُ الْمَصْدُوقُ: «أَنَّ خَلْقَ أَحَدِكُمْ يُجْمَعُ فِي بَطْنِ أُمِّهِ أَرْبَعِينَ يَوْمًا وَأَرْبَعِينَ لَيْلَةً، ثُمَّ يَكُونُ عَلَقَةً مِثْلَهُ، ثُمَّ يَكُونُ مُضْغَةً مِثْلَهُ، ثُمَّ يُبْعَثُ إِلَيْهِ الْمَلَكُ، فَيُؤَدِّنُ بِأَرْبَعِ كَلِمَاتٍ، فَيَكْتُوبُ: رِزْقَهُ وَأَجَلَهُ وَعَمَلَهُ وَشَقِيَّ أُمِّ سَعِيدٍ، ثُمَّ يَنْفُخُ فِيهِ الرُّوحَ، فَإِنَّ أَحَدَكُمْ لَيَعْمَلُ بِعَمَلِ أَهْلِ الْجَنَّةِ حَتَّى لَا يَكُونُ بَيْنَهَا وَبَيْنَهُ إِلَّا ذِرَاعٌ، فَيَسْئَلُ عَلَيْهِ الْكِتَابُ، فَيَعْمَلُ بِعَمَلِ أَهْلِ النَّارِ فَيَدْخُلُ النَّارَ، وَإِنَّ أَحَدَكُمْ لَيَعْمَلُ بِعَمَلِ أَهْلِ النَّارِ حَتَّى مَا يَكُونُ بَيْنَهَا وَبَيْنَهُ إِلَّا ذِرَاعٌ، فَيَسْئَلُ عَلَيْهِ الْكِتَابُ، فَيَعْمَلُ عَمَلِ أَهْلِ الْجَنَّةِ فَيَدْخُلُهَا». [صحيح] - [متفق عليه]

(53) – Abdullah bin Məsuddan (Allah ondan razı olsun) belə dediği rəvayət edilir: Doğru söz sahibi və doğruluğu Allah tərəfindən təsdiqlənən Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) bizə belə buyurdu: "Sizlərdən birinizin yaradılışının başlanğıcı (embriyon) anasının bətnində qırx gün və qırx gecədə toplanır, sonra həmin müddətdə laxtalanmış qana çevrilir, sonra növbəti qırx gündə ət parçasına çevrilir, sonra ona mələk göndərilir və dörd şeyi yazmağı əmr edilir: ruzisini, əcəlini, əməlini, bədbəxt, yoxsa xoşbəxt olacağını. Sonra ona ruh üfürülür. Sizlərdən biriniz cənnət əhlinin əməlini edir, onun cənnətə daxil olmasına bir arşın qalmış, ana bətnində yazılmış qədəri onu qabaqlayır və o cəhənnəm əhlinin əməlini edərək cəhənnəmə daxil olur və sizlərdən biriniz cəhənnəm əhlinin əməlini edir, onun cəhənnəmə düşməsinə bir arşın qalmış, ana bətnində yazılmış qədəri onu qabaqlayır və o cənnət əhlinin əməlini edərək cənnətə daxil olur." [Səhih] - [Müttəfəqun aleyhi(əl-Buxari və Musliminsəhih gördüyü hədislər)]

Şərh (izah):

Abdullah bin Məsud (Allah ondan razı olsun) dedi ki, sözlərində düzgün olan və doğruluğu uca Allah tərəfindən təsdiqlənən Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) bizə belə buyurdu: Sizlərdən birinizin yaradılışının mərhələləri bu şəkildədir:

Kişi ilə qadın cinsi əlaqədə olduqda kişidən gələn sperma qadının rəhmində qırx gün nütfə (embrion) olaraq qalır, Sonra laxtalanmış qana çevrilir və bu ikinci qırx gündə baş verir. Sonra növbəti qırx gündə bir parça çeynənmiş ətə çevrilir. Sonra Allah üçüncü qırx günün sonunda mələk göndərir və mələk ona ruh üfürür. Bu mələyə dörd şeyi yazmaq əmr edilmişdir:

İnsanın ömrü boyu əldə edəcək ruzisi, əcəli, yəni bu dünyada qalacaq müddət və əməlinin nəticəsi : Xoşbəxt yaxud bədbəxt olacağı. Sonra Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) and içərək bildirir ki, bir kəs cənnət əhlinin əməlini görür, insanların gözündə əməlisaleh olur, onun cənnətə girməsinə bir arşın qalmış, ana bətnində yazılmış qədəri onu qabaqlayır və o cəhənnəm əhlinin əməlini görərək əməli bitmiş olur və cəhənnəmə daxil olur; Çünki əməlin qəbul olma şərti, onun üzərində sabit olmaq və dəyişdirməməkdir, başqa bir qrup insan isə cəhənnəm əhlinin əməllərini edir, cəhənnəmə düşməyinə bir arşın qalmış, yazılmış qədəri onu qabaqlayır və o cənnət əhlinin əməlini görərək cənnətə daxil olur.

Hədisin faydalarından:

1. Hər bir məsələ sonda qədərdə yazıldığı kimi olur və təqdir edilən reallaşır.
2. "Əməllərə güvənib aldanmamaq"-xəbərdarlığı, çünki əməllər sonuna görə dəyərləndirilir.

(65037)

(54) – عن ابن مسعود رضي الله عنه قال: قال النبي صلى الله عليه وسلم: «الْجَنَّةُ أَقْرَبُ إِلَى أَحَدِكُمْ مِنْ شِرَاكٍ نَعَلِيهِ، وَالنَّارُ مِثْلُ ذَلِكَ». [صحيح] - [رواه البخاري]

(54) – Abdullah bin Məsuddan -Allah ondan razı olsun- rəvayət edildiyinə görə Allah Rəsulu -salləllahu aleyhi və səlləm- belə buyurmuşdur: "Cənnət sizə ayaqqabınızın bağından daha yaxındır. Cəhənnəm də həmçinin". [Səhih] - [Əl-Buxari rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Peyğəmbər -salləllahu aleyhi və səlləm- Cənnət və Cəhənnəmin insana ayağındakı ayaqqabı bağı qədər yaxın olduğunu xəbər vermişdir. Çünki insan, Allahın razı olacağı bir yaxşı əməl edib onun səbəbi ilə Cənnətə girə bilər yaxud da bir günah edib onun səbəbi ilə Cəhənnəmə girə bilər.

Hədisin faydalarından:

1. Hədis az da olsa xeyir əməl etməyə təşviq etmiş və pis əməl etməkdən çəkəndirmişdir.
2. Müsəlman həyatını Allahın rəhmətinə ümid bəsləyib əzabından qorxaraq yaşamalı və hazırkı halına aldanmaması üçün daima Uca Allahdan haqq üzərində sabit qalmasını istəməlidir.

(3581)

(55) – عن أبي هريرة رضي الله عنه أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: «حُجِبَتِ النَّارُ بِالشَّهَوَاتِ، وَحُجِبَتِ الْجَنَّةُ بِالْمَكَارِهِ». [صحيح] - [رواه البخاري]

(55) – Əbu Hureyradən -Allah ondan razı olsun- rəvayət edildiyinə görə, Allah Rəsulu -salləllahu aleyhi və səlləm- belə buyurmuşdur: "Cəhənnəm şəhvətlərlə(nəfsə xoş gələn şeylərlə), Cənnət isə nəfsin istəmədiyi şeylərlə əhatə edilmişdir". [Səhih] - [Əl-Buxari rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Peyğəmbər -salləllahu aleyhi və səlləm- Cəhənnəmin haramları etmək və fərzlərə laqeyd və səhlənkər yanaşmaq kimi nəfsin arzuladığı şeylər ilə əhatə edildiyini xəbər vermişdir. Kim nəfsinin istəklərinə uyarsa, Cəhənnəmə layiq olar. Cənnət isə əmr edilənləri yerinə yetirməyə səbr etmək, haramları tərkd edib bunda qərarlı olmaq kimi nəfsin xoş görmədiyi şeylər ilə əhatə edilmişdir. Kim bu çətin yolları aşar və bu işdə nəfsi ilə mücadələ edərsə, Cənnətə daxil olmağa layiq olar.

Hədisin faydalarından:

1. İnsanı şəhvətinin arxasınca sürükləyən səbəblərdən biri də şeytanın insana şər və çirkin şeyləri gözəl göstərməsidir. Beləcə, nəfs onu gözəl görür və ona meyil edir.
2. Hədisdə nəfsə xoş gələn haramlardan uzaq durmaq əmr edilmişdir. Çünki bu, Cəhənnəmə aparan yoldur. Həmçinin nəfsə xoş gəlməyən şeylərə də səbr etmək əmr edilmişdir. Çünki bu da Cənnətə aparan yoldur.
3. Hədisdə nəfslə mücadilə etməyin, ibadətlərə həris olmağın, nəfsin xoşlamadığı şeylərə və itaətləri əhatə edən çətinliklərə səbr etməyin fəziləti bəyan edilmişdir.

(56) - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَمَّا خَلَقَ اللَّهُ الْجَنَّةَ وَالتَّارَ أَرْسَلَ جِبْرِيلَ عَلَيْهِ السَّلَامُ إِلَى الْجَنَّةِ، فَقَالَ: انظُرْ إِلَيْهَا وَإِلَى مَا أَعَدَدْتُ لِأَهْلِهَا فِيهَا. فَتَنَظَرَ إِلَيْهَا فَرَجَعَ، فَقَالَ: وَعِزَّتِكَ لَا يَسْمَعُ بِهَا أَحَدٌ إِلَّا دَخَلَهَا. فَأَمَرَ بِهَا فَحُقَّتْ بِالْمَكَارِهِ، فَقَالَ: أَذْهَبُ إِلَيْهَا فَانظُرْ إِلَيْهَا وَإِلَى مَا أَعَدَدْتُ لِأَهْلِهَا فِيهَا. فَتَنَظَرَ إِلَيْهَا، فَإِذَا هِيَ قَدْ حُقَّتْ بِالْمَكَارِهِ، فَقَالَ: وَعِزَّتِكَ لَقَدْ خَشِيتُ أَنْ لَا يَدْخُلَهَا أَحَدٌ. قَالَ: أَذْهَبُ فَانظُرْ إِلَى التَّارِ وَإِلَى مَا أَعَدَدْتُ لِأَهْلِهَا فِيهَا. فَتَنَظَرَ إِلَيْهَا فَإِذَا هِيَ يَرْكَبُ بَعْضَهَا بَعْضًا، فَرَجَعَ فَقَالَ: وَعِزَّتِكَ لَا يَدْخُلَهَا أَحَدٌ. فَأَمَرَ بِهَا فَحُقَّتْ بِالشَّهَوَاتِ، فَقَالَ: ارْجِعْ فَانظُرْ إِلَيْهَا. فَتَنَظَرَ إِلَيْهَا فَإِذَا هِيَ قَدْ حُقَّتْ بِالشَّهَوَاتِ، فَرَجَعَ وَقَالَ: وَعِزَّتِكَ لَقَدْ خَشِيتُ أَنْ لَا يَنْجُو مِنْهَا أَحَدٌ إِلَّا دَخَلَهَا».

[حسن] - [رواه أبو داود والترمذي والنسائي]

(56) – Əbu Hureyradan (Allah ondan razı olsun) rəvayət edildiyinə görə Allah rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə dedi: Allah cənnət və cəhənnəmi yaradanda Cəbrayılı (Allahın salamı onun üzərinə olsun) cənnətə göndərdi və dedi: Ona və onun əhli üçün orada nə hazırladığıma bax. Cəbrayıl ona baxdı və qayıdaraq dedi: İzzətinə and olsun ki, onu eşidən ora daxil olmaq istəyəcək. Sonra Allah cənnəti nəfsin sevmədiyi şeylərlə əhatə edilməsini əmr etdi və dedi: Get, ona və onun əhli üçün orada nə hazırladıqlarıma bax. O gedib baxdı və cənnətin nəfsə ağır və çətin gələn əməllərlə əhatələndiyini gördü və : İzzətinə and olsun ki, ora kimsənin daxil olmayacağından qorxuram-dedi. Allah buyurdu: "Get, cəhənnəmə və orada onun əhli üçün hazırladıqlarıma bax". Gedib cəhənnəmə baxanda onun bir hissəsinin digər hissəsinin üstünə çıxdığını gördü. Geri döndü və dedi: "İzzətinə and olsun ki, heç kəs ora girməyəcək." Sonra Allah cəhənnəmin şəhvtlərlə əhatələnməsini əmr etdi və dedi: "Qayıt və ona bax." Cəbrayıl cəhənnəmin şəhvtlərlə əhatələndiyini gördü və qayıdıb dedi: İzzətinə and olsun ki, bir nəfər belə qalmayıb hər kəsin ora girəcəyindən qorxuram. [Həsən] - [əbu Davud, Ət-Tirmizi, Ən-Nəsai rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Peyğəmbərimiz (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) xəbər verir ki, Allah cənnəti yaradan zaman Cəbrayıl (Allahın salamı onun üzərinə olsun) deyir ki: "Cənnətə get və ona bax." Cəbrayıl cənnətə baxır sonra qayıdır. Cəbrayıl deyir: Ey Rəbbim, İzzətinə and olsun ki, cənnəti və onda olan neməti, ikram və xeyirləri eşidən hər kəs ora daxil olmaq istəyəcək və onun üçün əməl edəcək. Sonra Allah cənnəti nəfsin sevmədiyi şeylər və həmçinin əmrləri yerinə yetirmək, qadağalardan çəkinmək kimi çətinliklər ilə əhatələdi və ora daxil olmaq istəyənin, nəfsin sevmədiyi bu çətin yollardan keçməsinə istədi. Cənnət sevilməyən şeylərlə əhatələndikdən sonra izzət və cəlal sahibi olan Allah dedi: Ey Cəbrayıl, get, cənnətə bax (Cəbrayıl) getdi, ona baxdı, sonra qayıdaraq dedi: Ey Rəbbim, İzzətinə and olsun ki, onun yolundakı çətinliklər və şiddətlər səbəbiylə heç kimsənin ora daxil olmamasından qorxuram. Allah cəhənnəmi yaratdıqda dedi: Ey Cəbrayıl, Get ona da bax. (O da) gedib baxdı. Sonra qayıdaraq dedi: Ey Rəbbim, izzətinə and olsun, cəhənnəmdəki əzabı, sıxıntı və cəzanı eşidən heç bir kəs ora daxil olmaq istəməz və ona aparan yollardan uzaq durar. Sonra Allah cəhənnəmi şəhvtlərlə əhatələyib, ona aparan yolları şəhvət və ləzzətlərlə etdi. Sonra dedi: "Ey Cəbrayıl, get ona bax". Cəbrayıl gedib cəhənnəmə baxdı və gəlib dedi: İzzətinə and olsun ki, o şəhvətlər və ləzzətlərlə əhatələndiyindən bir nəfərin belə ondan xilas olmayacağından qorxuram.

Hədisin faydalarından:

1. Cənnət və cəhənnəmin hazırda mövcud olmalarına iman etmək.
2. Qeybə, izzət və cəlal sahibi olan Allah və Rəsulundan (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) gələn hər bir şeyə iman gətirməyin vacibliyi.
3. Nəfsin sevmədiyi şeylərə qarşı səbr etməyin əhəmiyyəti, çünki o cənnətə aparacaq səbəbdir.

4. Haramlardan uzaq durmağın əhəmiyyəti, çünki, onlar cəhənnəmə aparacaq yollardır.
5. Cənnətin sevilməyən şeylərlə, cəhənnəmin şəhəvtlərlə əhatələnməsi dünya həyatında imtahan və sınağın labüdlüyüdür.
6. Cənnət yolu çətin və məşəqqətlidir, imanla bərabər səbr və çətinliklərə sinə gərmək gərəklidir, cəhənnəm yolu isə dünyada şəhvət və ləzzətlərlə doludur.

(65034)

(57) – عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «نَارُكُمْ جُزْءٌ مِنْ سَبْعِينَ جُزْءًا مِنْ نَارِ جَهَنَّمَ»، قِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنْ كَانَتْ لِكَافِيَةٍ. قَالَ: «فُضِّلَتْ عَلَيْهِنَّ بِتِسْعَةِ وَسِتِّينَ جُزْءًا كُلُّهُنَّ مِثْلُ حَرِّهَا». [صحيح] - [متفق عليه]

(57) – Əbu Hureyradan (Allah ondan razı olsun) Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə dediyi rəvayət edilir: Yandırdığınız alov, cəhənnəm alovunun yetmiş qatından bir qatıdır Deyildi ki, Ey Allahın Rəsulu, hətta bu alov belə (zalımları cəzalandırmağa) yetərli idi. Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) buyurdu: "Cəhənnəm alovu dünya alovundan altmış doqquz qat üstün edildi. Hər bir qatın istiliyi, dünya alovunun istiliyi qədərdir". [Səhih] - [Müttəfəqun aleyhi(əl-Buxari və Musliminsəhih gördüyü hədislər)]

Şərh (izah):

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) dünya alovunun, cəhənnəm odundan yetmişdə bir qatı qədər olduğunu bəyan etmişdir. Axirət alovu dünya alovundan altmış doqquz qat istidir. Hər bir qatın istiliyi dünya alovunun istiliyinə bərabərdir. Deyilir: Ey Allahın Rəsulu, dünya alovu ora daxil olanların əzab edilməsi üçün

kifayət idi. Və Allah rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun): Cəhənnəm odu dünya alovundan altmış doqquz qat üstün edildi. Hər bir qatın istiliyi, dünya alovunun istiliyi qədərdir.

Hədisin faydalarından:

1. Cəhənnəmə aparacaq əməllərdən uzaq durmaları üçün insanların cəhənnəmdən çəkindirilmələri.
2. Cəhənnəm odunun və əzabının əzəməti və istiliyinin şiddəti.

(65036)

(58) – عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «يَقْبِضُ اللهُ الْأَرْضَ، وَيَطْوِي السَّمَوَاتِ بِيَمِينِهِ، ثُمَّ يَقُولُ: أَنَا الْمَلِكُ، أَيْنَ مُلْكُ الْأَرْضِ». [صحيح] - [متفق عليه]

(58) – Əbu Hureyra (Allah ondan razı olsun) demişdir: Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə dediyini eşitdim:

Allah Qiyamət günü yeri ovucuna alar, göyləri isə sağ əlində bükər, sonra deyər: Mənəm hökmdar, yer üzünün hökmdarları haradadır? [Səhih] - [Müttəfəqun aleyhi(əl-Buxari və Musliminsəhih gördüyü hədislər)]

Şərh (izah):

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) buyurmuşdur ki, Qiyamət günü uca Allah yeri ovucuna alaraq toplayacaq, göyləri sağ əli ilə bükəcək, bir hissəsini digərinin üzərinə qatlayacaq və onları uzaqlaşdırıb yox edəcək, sonra deyəcək: Mənəm hökmdar, yer üzünün hökmdarları haradadır?!

Hədisin faydalarından:

1. Allahın mülkünün əbədi, digərlərin mülkünün isə fani olmasının xatırlanması.

2. Allahın böyüklüyü, qüdrətinin və hökmranlığının əzəməti və mülkünün kamilliyi.

(65028)

(59) – عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، لَيُوشِكَنَّ أَنْ يَنْزَلَ فِيكُمْ ابْنُ مَرْيَمَ حَكَمًا مُقْسِطًا، فَيَكْسِرَ الصَّلِيبَ، وَيَقْتُلَ الْخَنَزِيرَ، وَيَصْعَ الْجَزِيَّةَ، وَيَفِيضَ الْمَالَ حَتَّى لَا يَقْبَلَهُ أَحَدٌ». [صحيح] - [متفق عليه]

(59) – Əbu Hureyradan (Allah ondan razı olsun) Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə söylədiyi rəvayət edilir: "Nəfsim əlində olan Allaha and olsun ki, Məryəm oğlunun yer üzünə enərək sizin aranızda ədalətlə hökm verəcəyi, xaçı sındıracağı, donuzları öldürəcəyi, cizyəni aradan qaldıracağı, bolluğa görə heç kimin mal-dövlətə ehtiyacı olmayacağı zaman artıq yaxındır. [Səhih] - [Müttəfəqun aleyhi(əl-Buxari və Musliminsəhih gördüyü hədislər)]

Şərh (izah):

Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) and içir ki, Məryəm oğlu İsanın (Allahın salamı onun üzərinə olsun) insanlar arasında ədalət və Muhəmməd şəriətiylə hökm verməsi üçün yer üzünə enməsi yaxındır. O xristianların əzəmətləşdirdiyi xaçı sındıracaq, həmçinin İsa (Allahın salamı onun üzərinə olsun) donuzları öldürəcək və o (Allahın salamı onun üzərinə olsun) cizyəni aradan qaldırıb, bütün insanların üzərinə İslamı qəbul etmək məsuliyyətini qoyacaq. Bolluğa görə heç kimin mal-dövlətə ehtiyacı olmayacaq və heç kim kənardan sərvət qəbul etməyəcək, -bu bolluğa görə olacaq-və hər bir insan əlində olanla kifayətlənəcək, bərəkətlər enəcək, xeyirlərin ardı-arası kəsilməyəcək.

Hədisin faydalarından:

1. İsanın (Allahın salamı onun üzərinə olsun) axır zamanda enməsinin isbatı və onun Qiyamət gününün əlamətlərindən olması.
2. Peyğəmbərin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) şəriətini başqa şəriət silə bilməz.
3. Axır zamanda mal-dövlətə bərəkətin nazil olması və bununla belə insanların ona qarşı zahidlik göstərməsi.
4. İslam dininin daimi olmasına müjdə; çünki axır zamanda İsa (Allahın salamı onun üzərinə olsun) bu dinlə hökm verəcək.

(65025)

(60) – عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِعَمِّهِ: «قُلْ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، أَشْهَدُ لَكَ بِهَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ»، قَالَ: لَوْلَا أَنْ تُعَيِّرَنِي فُرَيْشٌ، يَقُولُونَ: إِنَّمَا حَمَلَهُ عَلَى ذَلِكَ الْجَرْعُ لَأَقْرَرْتُ بِهَا عَيْنَكَ. فَأَنْزَلَ اللَّهُ: {إِنَّكَ لَا تَهْدِي مَنْ أَحْبَبْتَ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ} [القصص:

[56]. [صحيح] - [رواه مسلم]

(60) – Əbu Hureyrədən (Allah ondan razı olsun) belə söylədiyi rəvayət edilmişdir: Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) əmisinə belə dedi: " "Lə iləhə illallah" de ki, buna görə Qiyamət günü sənə şahidlik edim" Əmisi dedi: Qureyş məni ələ salıb, "qorxduğu üçün bunu etdi" deməsəydi, sənin istədiyini edərdim. Uca Allah bu ayəni nazil etdi: (Şübhəsiz ki, sən istədiyini doğru yola yönəldə bilməzsən. Amma Allah istədiyini doğru yola yönəldər) (Əl-qasas: 56).

[Səhih] - [Muslim rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) əmisi Əbu Talibdən, ölüm ayağında olarkən "lə iləhə illallah" deməsini istəyir

ki, Qiyamət günü ona şəfaət edə bilsin və onun müsəlmanlığına şahidlik etsin. O isə Qureyşin onun haqqında pis sözlər söyləməsindən, "zəiflik və ölümdən qorxduğu üçün müsəlman oldu" demələrindən qorxduğu üçün şəhadət kəliməsini söyləməkdən imtina edir. Allah Rəsuluna (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) deyir ki: "Əgər bu olmasaydı, şəhadət kəliməsi ilə səni sevindirərdim və sən razı olana qədər istədiyini deyərdim". Uca Allah Peyğəmbərin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) müsəlman olmaq üçün hidayət verməyə qadir olmadığına dəlalət edən ayə endirdi. Əksinə, yalnız qüdrət və cəlal sahibi olan Allah istəyinə hidayət verir. Peyğəmbərin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) insanları hidayətə qovuşdurmağı, yalnız dəlil sübutlara əsaslanaraq istiqamətləndirməkdən, başa salmaqdan, doğru yola dəvət etməkdən ibarətdir.

Hədisin faydalarından:

1. Haqq, insanların dedi qodusundan qorxaraq tərک edilməz.
2. Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) yalnız haqqa dəlalət edən, doğru yola yönəldən hidayətə sahibdir, hidayətə müvəffəq etmək, qovuşdurmaq isə onun əlində deyil.
3. İslama dəvət etmək məqsədi ilə xəstə kafiri ziyarət etməyin icazəli olması.
4. Peyğəmbərin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) hər bir halda uca Allahın dininə dəvət etməsinə hərisliyi.

(65069)

(61) - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «حَوْضِي مَسِيرَةٌ شَهْرٌ، مَاءُهَا أَبْيَضُ مِنَ اللَّبَنِ، وَرِيحُهَا أَطْيَبُ مِنَ الْمِسْكِ، وَكَيْزَانُهُ كَنْجُومُ السَّمَاءِ، مَنْ شَرِبَ مِنْهَا فَلَا يَظْمَأُ أَبَدًا». [صحيح] - [متفق عليه]

(61) – Abdullah bin Amrdan (Allah onların ikisindən də razı olsun) Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə söylədiyi rəvayət edilir: Mənim hovuzum bir aylıq yol məsafəsi qədər böyükdür, suyu süddən daha ağdır, qoxusu miskdən daha gözəldir, qədəhləri göyün ulduzları qədər çoxdur, ondan içən kəs heç zaman susamaz. [Səhih] - [Müttəfəqun aleyhi(əl-Buxari və Musliminsəhih gördüyü hədislər)]

Şərh (izah):

Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) Qiyamət günü öz hovuzundan bəhs edərək, onun uzunluğu və genişliyinin bir ay gedəcək qədər böyüklükdə olduğu barədə xəbər vermişdir. Həmçinin suyunun süddən daha bəyaz, ondan gələn qoxunun miskdən daha gözəl, qədəhlərinin səma ulduzları qədər çox olması və bu qədəhlərdən içənin isə heç zaman susuzlamaycağını xəbər vermişdir.

Hədisin faydalarından:

1. Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) hovuzu, onun ətrafında Qiyamət günü ümmətinin möminlərinin toplaşacağı böyük su hövzəsidir.
2. Hovuzdan içən kəs böyük nemətə nail olur, o heç zaman susamayacaq

(65030)

(62) - عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «يُوتَى بِالْمَوْتِ كَهَيْئَةِ كَبِشٍ أَمْلَحَ، فَيَنَادِي مُنَادٍ: يَا أَهْلَ الْجَنَّةِ، فَيَسْرُبُونَ وَيَنْظُرُونَ، فَيَقُولُ: هَلْ تَعْرِفُونَ هَذَا؟ فَيَقُولُونَ: نَعَمْ، هَذَا الْمَوْتُ، وَكُلُّهُمْ قَدْ رَأَهُ، ثُمَّ يُنَادِي: يَا أَهْلَ النَّارِ، فَيَسْرُبُونَ وَيَنْظُرُونَ، فَيَقُولُ: وَهَلْ تَعْرِفُونَ هَذَا؟ فَيَقُولُونَ: نَعَمْ، هَذَا الْمَوْتُ، وَكُلُّهُمْ قَدْ رَأَهُ، فَيَذْبَحُ ثُمَّ يَقُولُ: يَا أَهْلَ الْجَنَّةِ خُلُودٌ فَلَا مَوْتَ، وَيَا أَهْلَ النَّارِ خُلُودٌ فَلَا مَوْتَ، ثُمَّ قَرَأَ: {وَأَنْذِرْهُمْ يَوْمَ الْحَسْرَةِ إِذْ قُضِيَ الْأَمْرُ وَهُمْ فِي غَفْلَةٍ} [مريم: 39]، وَهَؤُلَاءِ فِي غَفْلَةٍ أَهْلَ الدُّنْيَا {وَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ} [مريم: 39]». [صحيح] - [متفق عليه]

(62) – Əbu Səid Əl Xudridən (Allah ondan razı olsun) Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə dediyi rəvayət edilir: "Ölüm, ağ-qara qoç şəklində gətiriləcək və mələk səslənəcək: " Ey Cənnət əhli!" və onlar başlarını qaldırıraq baxacaqlar, mələk deyəcək: "Bunu tanıyırsınızmı? Onlar - Bəli, bu ölümdür - deyəcəklər, hamı onu artıq dadmışdır. Sonra mələk səslənəcək: - "Ey cəhənnəm əhli"- və onlar başlarını qaldırıb baxacaqlar, sonra isə mələk onlara deyəcək: "Bunu tanıyırsınızmı?" Onlar - Bəli, bu ölümdür - deyəcəklər, hamı onu artıq dadmışdır. Sonra bu qoç kəsiləcək və mələk deyəcək: Ey cənnət əhli, artıq ölüm yox, əbədilik var. Ey cəhənnəm əhli, artıq ölüm yox, əbədilik var." Ardınca Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) bu ayəni oxudu: "Sən onları işin bitmiş olacağı peşmançılıq günü ilə qorxut! İndi onlar hələ qəflətdədirlər" [Məryəm ,39] dünyada olanlar hələ qəflətdədirlər "və onlar iman gətirmirlər." [Məryəm ,39]. [Səhih] - [Müttəfəqun aleyhi(əl-Buxari və Musliminsəhih gördüyü hədislər)]

Şərh (izah):

Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) bəyan edir ki, Qiyamət günü ölüm erkək ağ-qara rəngində olan qoç şəklində gətiriləcək, Və " Ey Cənnət əhli!" -deyə çağırılırlar və onlar boyunlarını uzadıb, başlarını qaldırıb baxırlar. Və mələk onlara deyir: Bunu tanıyırsınızmı?! Onlar - Bəli, bu ölümdür - deyəcəklər, hamısı onu

görüb dadmışdır. Sonra mələk: - "Ey cəhənnəm əhli"- deyə çağırır və onlar boyunlarını uzadıb, başlarını qaldırıb baxırlar və onlara deyir: "Bunu tanıyırsınızmı?!" Onlar - Bəli, bu ölümdür - deyəcəklər, hamısı onu görüb dadmışdır. Sonra bu qoç kəsilir və mələk deyir: Ey cənnət əhli, artıq ölüm yox, əbədilik var. Ey cəhənnəm əhli, artıq ölüm yox, əbədilik var. Bu, möminlərin nemətini, kafirlərin isə əzabını artırmaq üçündür. Sonra Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) bu ayəni oxudu: "Sən onları işin bitmiş olacağı peşmançılıq günü ilə qorxut! İndi onlar hələ qəflətdədirlər və onlar iman gətirmirlər." [Məryəm ,39] Və Qiyamət günü cənnət əhli ilə cəhənnəm əhli bir-birindən ayrılacaq. Hər biri əbədi qalacaqları yerə daxil olacaq. Pis əməl sahibi xeyir əməllər etmədiyinə görə, səhlənkər davranan isə əməllərini artırmadığına görə peşman olacaq.

Hədisin faydalarından:

1. İnsanın axirətdəki aqibəti, Cənnət və ya Cəhənnəmdə əbədi qalmasıdır.
2. Qiyamət gününün dəhşətindən şiddətli çəkəndirmək. O gün peşmançılıq və kədər günüdür.
3. Cənnət əhlinin sevincinin, cəhənnəm əhlinin hüznünün davamlı olması

(65035)

(63) - عن عمر بن الخطاب رضي الله عنه قال: إنه سمع نبي الله صلى الله عليه وسلم يقول:
 «لَوْ أَنَّكُمْ تَتَوَكَّلُونَ عَلَى اللَّهِ حَقَّ تَوَكُّلِهِ، لَرَزَقَكُمْ كَمَا يَرْزُقُ الطَّيْرَ، تَعْدُو خِمَاصًا وَتَرُوحُ بِطَانًا».
 [صحيح] - [رواه الترمذي وابن ماجه وأحمد]

(63) – Ömər bin Əl-Xattabdan (Allah ondan razı olsun) Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə dediyi rəvayət edilir: "Əgər siz Allaha layiqincə təvəkkül etsəniz, O sizə də ruzini səhər yuvasından ac çıxıb, (axşam) tox qayıdan quşun ruzisi kimi yetirər." [Səhih] - [Ət-Tirmizi, İbnu Məcə və Əhməd rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) bizi dünyəvi və dini işlərdə faydalı əməllərə sarınmaqla və zərərli şeyləri dəf etməklə izzət və cəlal sahibi olan Allaha güvənməyə təşviq edir, çünki bizə neməti verən, onu bizdən uzaqlaşdıran, zərrəri dəf edib, xeyiri bizə əta edən yalnız pak və uca Allahdır. Allaha sidq qəlblə təvəkkül edib, zərərləri uzaqlaşdırmaq və faydaları əldə etmək üçün səbəblərdən yapışmalıyıq, bunu etdiyimiz zaman Allah bizi, səhər ac ikən yuvasından çıxıb, sonra axşam qarnı tox qayıdan quşu ruziləndirdiyi kimi ruziləndirər. Quşun bu hərəkəti, tənbellik etməyib və başqalarına arxayın olmayıb, ruzi ardınca getmə misallarından biridir.

Hədisin faydalarından:

1. Təvəkkülün fəziləti və onun ruzi əldə etməkdə ən böyük səbəblərdən biri olması.
2. Təvəkkül ilə səbəbləri yerinə yetirmək arasında ziddiyyət yoxdur, çünki bizə xəbər verir ki, həqiqi təvəkkül ilə səhər ruzi üçün yola çıxmaq təzad təşkil etmir.
3. Şəriətin qəlb əməllərinə diqqəti, çünki təvəkkül qəlb əməlidir.

4. Sadəcə səbəblərdən yarışmaq dində naqislikdir, səbəbləri tərək etmək isə ağılda naqislikdir.

(4721)

(64) - عن أبي ذر رضي الله عنه: عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيمَا رَوَى عَنِ اللَّهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى أَنَّهُ قَالَ: «يَا عِبَادِي إِنِّي حَرَمْتُ الظُّلْمَ عَلَى نَفْسِي، وَجَعَلْتُهُ بَيْنَكُمْ مُحَرَّمًا، فَلَا تَظَالُمُوا، يَا عِبَادِي كُلُّكُمْ ضَالٌّ إِلَّا مَنْ هَدَيْتُهُ، فَاسْتَهْدُونِي أَهْدِيكُمْ، يَا عِبَادِي كُلُّكُمْ جَائِعٌ إِلَّا مَنْ أَطْعَمْتُهُ، فَاسْتَطْعِمُونِي أَطْعِمْكُمْ، يَا عِبَادِي كُلُّكُمْ عَارٍ إِلَّا مَنْ كَسَوْتُهُ، فَاسْتَكْسُونِي أَكْسُمْكُمْ، يَا عِبَادِي إِنَّكُمْ تُخْطِئُونَ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَأَنَا أَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا فَاسْتَغْفِرُونِي أَغْفِرْ لَكُمْ، يَا عِبَادِي إِنَّكُمْ لَنْ تَبْلُغُوا ضُرِّي فَتَضُرُّونِي، وَلَنْ تَبْلُغُوا نَفْعِي فَتَنْفَعُونِي، يَا عِبَادِي لَوْ أَنَّ أَوْلَكُمْ وَأَخْرَكُمْ وَإِنْسَكُمْ وَجَنَّتْكُمْ كَانُوا عَلَى أَتَقَى قَلْبِ رَجُلٍ وَاحِدٍ مِنْكُمْ مَا زَادَ ذَلِكَ فِي مُلْكِي شَيْئًا، يَا عِبَادِي لَوْ أَنَّ أَوْلَكُمْ وَأَخْرَكُمْ وَإِنْسَكُمْ وَجَنَّتْكُمْ كَانُوا عَلَى أَفَجَرَ قَلْبِ رَجُلٍ وَاحِدٍ مَا نَقَصَ ذَلِكَ مِنْ مُلْكِي شَيْئًا، يَا عِبَادِي لَوْ أَنَّ أَوْلَكُمْ وَأَخْرَكُمْ وَإِنْسَكُمْ وَجَنَّتْكُمْ قَامُوا فِي صَعِيدٍ وَاحِدٍ فَسَأَلُونِي فَأَعْطَيْتُ كُلَّ إِنْسَانٍ مَسْأَلَتَهُ مَا نَقَصَ ذَلِكَ مِمَّا عِنْدِي إِلَّا كَمَا يَنْقُصُ الْمِخْيَطُ إِذَا أُدْخِلَ الْبَحْرَ، يَا عِبَادِي إِنَّمَا هِيَ أَعْمَالُكُمْ أَحْصِيهَا لَكُمْ ثُمَّ أُوفِّيْكُمْ بِهَا، فَمَنْ وَجَدَ خَيْرًا فَلْيَحْمَدِ اللَّهَ، وَمَنْ وَجَدَ غَيْرَ ذَلِكَ فَلَا يَلُومَنَّ إِلَّا نَفْسَهُ». [صحيح] - [رواه مسلم]

(64) – Əbu Zərrdən (Allah odan razı olsun) belə ediyi rəvayət edilir: Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) Uca Allahdan belə rəvayət etmişdir: "Ey qullarım, Mən zülmü Özümə haram etdim və sizin də aranızda onu haram buyurdum, elə isə bir-birinizə zülm etməyin. Ey qullarım! Hidayət verdiyim kəslərdən başqa hamınız zəlalətdəsiniz, elə isə Məndən hidayət diləyin, sizi doğru yola yönəldim. Ey qullarım! Mənim yedirdiyim kəslərdən başqa hamınız acsınız, elə isə Məndən yemək istəyin, sizi yedirdim. Ey qullarım! Mənim geyindiriyim kəslərdən başqa hamınız çıplaqsınız! Elə isə Məndən geyim istəyin, sizi geyindirirəm. Ey qullarım! Siz gecə-gündüz günah işlər görürsünüz. Mən isə bu günahların hamısını bağışlayıram. Elə isə Mən-dən bağışlanma diləyin, Mən də sizi bağış-la-yım. Ey qullarım! Siz heç vaxt Mənə zərər verə bilməzsiz və siz heç vaxt Mənə fayda verə bilməzsiz. Ey qullarım! Əgər sizdən əvvəkilər və sonrakılar, insan-larınız və cinləriniz bütövlüklə, aranızda Allahdan ən çox qorxan adamın qəlbinə sahib olsalar belə, bu, Mənim mülkündə bir şeyi belə artırmaz. Ey qullarım! Sizdən əvvəkilər və sonrakılar, insan-larınız və cinləriniz bütövlüklə, aranızdakı ən günahkar adamın qəlbinə sahib olsalar belə, bu, Mənim mülkündən heç nəyi əskilməz. Ey qullarım! Sizdən əvvəkilər və sonrakılar, insan-larınız və cinləriniz bir yerə toplanıb Məndən istəsələr və Mən onların hər birinin istə-diyini versəm, bu, sanki nəhəng dənizə iynəni batırıb çıxaran zaman dəniz suyunun əskilmədiyini kimi, Mənim də mülkündən heçnə əskilməz. Ey qullarım, bu sizin əməllərinizdir. Onları sizin üçün hesaba alıram, sonra əvəzini verəcəm. Odur ki, kim xeyir tapsa, Allaha həmd etsin, əks halda qoy kimsə özündən başqa heç kəsi qınamasın". [Səhih] - [Muslim rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) pak və uca Allahın özünə zülmü haram etdiyini, məxluqatı arasında da bunu haram buyurduğunu və kiminsə kiməsə zülm etməməsinin vacibliyi

barədə xəbər vermişdir. Allah xəbər verir ki, müvəffəq etdiyi və doğru yola yönəltdiyi qulları istisna olmaqla, insanların hamısı haqq yoldan azıblar və kim Allahdan hidayət diləyərsə, Allah onu müvəffəq edib, doğru yola yönəldər. İnsanlar imkansız, bütün işlərində Allaha möhtacdırlar. Kim Allahdan istəsə, onun ehtiyacını ödəyər və ona yetər. Onlar gecə və gündüz günah edərlər, sonra isə qul uca Allahdan bağışlanma dilədikdə, O bu günahları örtüb gizlədər və onu əfv edər. onlar Allaha nə zərər, nə də fayda verə bilməzlər, Onların qəlbi ən təqvalı insanın qəlbi kimi olsa belə, təqavaları Allahın mülkünə bir şey əlavə etməz. Əgər onlar ən günahkar insanlar olsalar, günahları Onun mülkündən bir şey əskilməz, çünki onlar zəifdirlər, hər bir halda və hər zamanda və hər məkanda Allaha möhtacdırlar. Allah isə pak və zəngindir. Əgər cinlər və insanların əvvəlkiləri və sonuncuları bir yerə toplaşıb, uca Allahdan istəsələr, Allah onların hər birinə istədiklərini versə, bu dənizə batırılıb çıxarılan iynənin dənizdən bir şey əksiltmədiyini kimi, Allahın mülkündən də bir şey əksilməz. Bu pak olan Allahın mükəmməl və sonsuz zənginliyinin göstəricisidir.

Pak olan Allah qulların əməllərini qoruyub onlar üçün sayır, sonra Qiyamət günü onların qarşılığını verəcək. Kim əməlinə görə xeyirlə mükafatlanarsa, Allaha itaətə müvəffəq olduğu üçün Ona həmd etsin, kimin əməlinin nəticəsi xeyirli olmazsa, onu ziyana sürükləyən pis nəfsindən başqa heç kimi qınamasın.

Hədisin faydalarından:

1. Bu hədis Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) Rəbbindən rəvayət etdiyi hədislərdən biridir. Bu hədislər Qüdsü və ya İlahi hədis adlanır ki, ləfzi və mənası Allahdandır. Lakin bu hədislərdə Quran oxumaq savabı kimi, ona dəstəmazlı toxunmaq kimi, Quranın əhkamlarına əməl etmək kimi, bəlağəti və ecazkarlığı kimi fərqli xüsusiyyətləri yoxdur.

2. Qulun əldə etdiyi elm və hidayət, Allahın hidayəti və təlimi ilə baş verir.
3. Qulun xeyirə nail olması uca Allahın lütfündən, başına gələn şər isə öz nəfsindən və nəfsinin tamahındandır.
4. Kim xeyir iş görərsə, bu Allahın onu müvəffəq etməsinə görədir, mükafatı Onun lütfüdür və həmd Ona məxsusdur. Kim də pis əməl sahibidirsə, özündən başqa heç kimi qınamasın.

(4810)

(65) - عن أبي موسى رضي الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: «إِنَّ اللَّهَ لَيَمِينِي لِلظَّالِمِ، حَتَّى إِذَا أَخَذَهُ لَمْ يُفْلِتْهُ» قَالَ: ثُمَّ قَرَأَ: «وَكَذَلِكَ أَخْذُ رَبِّكَ إِذَا أَخَذَ الْفُرْقَى وَهِيَ ظَالِمَةٌ إِنَّ أَخْذَهُ أَلِيمٌ شَدِيدٌ» {هود: 102} [صحيح] - [متفق عليه]

(65) - Əbu Musadan (Allah ondan razı olsun) Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə dediyi rəvayət edilir: "Həqiqətən, Allah zalıma möhlət verir ki, onu yaxalayanda boyun qaçırmasın" Buyurdu ki: Sonra bu ayəni oxudu: {Rəbbin haqsızlıq edən məmləkətləri yaxaladığı zaman məhz belə yaxalayır. Onun yaxalaması həqiqətən də üzücüdür, şiddətlidir.} [Hud: 102] [Səhih] - [Müttəfəqun aleyhi(əl-Buxari və Musliminsəhih gördüyü hədislər)]

Şərh (izah):

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) zülmə günahlar və şirk edərək israr etməkdən və insanlara zülm etməkdən çəkindirir və bildirir ki, uca Allah zalıma möhlət verir, onun işini sonraya saxlayır, onun ömrünü uzadır və mal-dövlətini davamlı edir, cəza verməkdə tələsmir. Əgər tövbə etməzsə, etdiyi çoxsaylı haqsızlıqlara görə onu yaxalayar, onu sərbəst buraxmaz və ondan əl çəkməz.

Sonra Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) bu ayəni oxudu: {Rəbbin haqsızlıq edən məmləkətləri yaxaladığı zaman məhz belə yaxalayır. Onun yaxalaması həqiqətən də üzücüdür, şiddətlidir.} [Hud: 102]

Hədisin faydalarından:

1. Aqil insan dərhal tövbə etməyə çalışmalıdır, bilməlidir ki, əgər zülm etməyə davam edərsə, Allahın məkrindən salamt qala bilməz.
2. İzzət və cəlal sahibi olan Allahın zalımlara möhlət verməsi və acil əzab verməməsi, tövbə etmədikləri təqdirdə əzablarının ikiqat artırılması üçündür.
3. Allahın keçmiş ümmətləri cəzalandırmasının səbəblərindən biri də zülmüdür.
4. Əgər Allah bir məmləkəti məhv etsə, orada əməlisaleh insanlar olsa belə, bu insanlar Qiyamət günü öldükləri saleh halları üzərində dirilərlər və əzaba düşər olmalarına baxmayaraq onlara o əzəmətli gün zərər dəyməz.

(5811)

(66) – عن ابن عباس رضي الله عنهما عن النبي صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيمَا يَرُوي عَنْ رَبِّهِ عَزَّ وَجَلَّ قَالَ: قَالَ: «إِنَّ اللهَ كَتَبَ الْحَسَنَاتِ وَالسَّيِّئَاتِ، ثُمَّ بَيَّنَّ ذَلِكَ، فَمَنْ هَمَّ بِحَسَنَةٍ فَلَمْ يَعْمَلْهَا كَتَبَهَا اللهُ لَهُ عِنْدَهُ حَسَنَةً كَامِلَةً، فَإِنْ هُوَ هَمَّ بِهَا فَعَمِلَهَا كَتَبَهَا اللهُ لَهُ عِنْدَهُ عَشْرَ حَسَنَاتٍ إِلَى سَبْعِمِائَةٍ ضِعْفٍ، إِلَى أَضْعَافٍ كَثِيرَةٍ، وَمَنْ هَمَّ بِسَيِّئَةٍ فَلَمْ يَعْمَلْهَا كَتَبَهَا اللهُ لَهُ عِنْدَهُ حَسَنَةً كَامِلَةً، فَإِنْ هُوَ هَمَّ بِهَا فَعَمِلَهَا كَتَبَهَا اللهُ لَهُ سَيِّئَةً وَاحِدَةً». [صحيح] - [متفق عليه]

(66) – İbn Abbasdan (Allah onların hər ikisindən razı olsun) rəvayət edilir ki, Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) izzət və cəlal sahibi Rəbbindən belə rəvayət etmişdir: "Şübhəsiz ki, Allah yaxşılıq və pislikləri yazdıqdan sonra, onları belə açıqladı: Kim bir yaxşılıq etmək istərsə, lakin bunu edə bilməzsə, Allah bunu onun üçün Öz dərgahında bir yaxşılıq kimi yazar. Əgər bir kəs xeyir əməli istəyib onu edərsə, Allah Öz dərgahında həmin şəxs üçün bu yaxşılığı on mislindən yeddi yüz mislinə qədər, hətta daha çox yazar. Əgər insan pis bir əməli etmək istəyər, lakin onu etməkdən əl çəkərsə, Allah bunu onun üçün bir yaxşılıq olaraq yazar, əgər bu pis əməli etmək istəyər və edərsə, Allah sadəcə onun üçün bunu bir günah olaraq yazar". [Səhih] - [Müttəfəqun aleyhi(əl-Buxari və Musliminsəhih gördüyü hədislər)]

Şərh (izah):

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) bildirir ki, Allah yaxşılıq və pislikləri öncədən müəyyən etmiş və sonra (yazan) iki mələyə onları necə yazacaqlarını bildirmişdir:

Kim xeyir əməli etmək istəyib ona niyyətlənər və ona əzm göstərərsə, bu əməli etməsə belə, ona bir savab yazılar, əgər bu xeyir işi edərsə, ona on mislindən yeddi yüz mislinə, hətta daha çox savab yazılar. Savabdakı bu əlavə- qəlbdəki ixlas və faydalı əməllərin dərəcəsinə və miqdarına və buna bənzər əməllərə görədir.

Hər kim də, pis əmələ niyyət edər, ona əzm edər, lakin, Allah üçün onu tərkd edərsə, Allah bunu onun üçün bir savab olaraq yazar və əgər

məşğul olub səbəblərini yerinə yetirmədiyi üçün bu əməli etməzsə, ona heç bir şey yazılmaz. Aciz olub bu əməli etməyi bacarmazsa, niyyətinə görə yazılar. Əgər pis əməli edərsə, onun üçün bir günah olaraq yazılar.

Hədisin faydalarından:

1. Xeyir əməlin savabının qat-qat artması, bunun Allah dərgahında yazılması və pis əməllərin sadəcə misliylə əvəzinin verilməsi, Allahın bu ümmətə olan böyük lütfüdür.
2. Əməllərdə niyyətin əhəmiyyəti və onlara təsiri.
3. İzzət və cəlal sahibi olan Allahın lütfü, şəfqəti və rəhmətidir ki, kim bir xeyir əmələ niyyət edərsə, lakin ona müvəffəq olmazsa, Allah həmin niyyəti xeyir əməl olaraq yazar.

(4322)

(67) – عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أُنْوَخِدُ بِمَا عَمِلْنَا فِي الْجَاهِلِيَّةِ؟ قَالَ: «مَنْ أَحْسَنَ فِي الْإِسْلَامِ لَمْ يُوَخِدْ بِمَا عَمِلَ فِي الْجَاهِلِيَّةِ، وَمَنْ أَسَاءَ فِي الْإِسْلَامِ أُخِذَ بِالْأَوَّلِ وَالْآخِرِ». [صحيح] - [متفق عليه]

(67) – İbn Məsuddan (Allah ondan razı olsun) rəvayət edildiyinə görə o belə demişdir: Bir kişi dedi: Ey Allahın Rəsulu, cahiliyyə zamanında etdiyimizə görə hesaba çəkiləcəyikmi? Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) cavab verərək buyurdu: Kim İslamda yaxşı işlər görərsə, cahiliyyədə etdiklərinə görə hesaba çəkilməz, kim İslamda pis işlər görərsə, cahilikdə və İslamda etdiyi əməllərə görə hesaba çəkilər. [Səhih] - [Müttəfəqun aleyhi(əl-Buxari və Musliminsəhih gördüyü hədislər)]

Şərh (izah):

Peyğəmbərimiz (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) İslama daxil olmağın fəzilətini bəyan edir. Kim İslamı qəbul edib yaxşı

əməllər edərsə, əməllərində sadıq və ixləsli olarsa, cahiliyyə dövründə etdiyi günahlara görə hesaba çəkilməz. Kim də münafiq olar yaxud dinindən dönərsə, həm küfrdə olduğu dövrdə, həm də İslamda olduğu zaman etdiyi əməllərə görə hesaba çəkiləcəkdir.

Hədisin faydalarından:

1. Sahabələrin (Allah onlardan razı olsun) cahiliyyə dövründə etdikləri əməllərdən dolayı qorxmaları və bu barədə maraqlanmaları.
2. İslamda sabitqədəm olmağa təşviq edilmişdir.
3. Hədisdə İslama daxil olmanın fəziləti və bunun keçmiş günahlara kəffarə olması ifadə edilmişdir.
4. Mürtəd və münafiq kimsə, həm cahiliyyə dövründə etdiyi bütün əməllərə görə, həm də İslamda etdiyi hər bir günaha görə hesaba çəkiləcəkdir.

(65002)

(68) - عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: أَنَّ نَاسًا مِنْ أَهْلِ الشِّرْكِ، كَانُوا قَدْ قَتَلُوا وَأَكْثَرُوا، وَزَنَوْا وَأَكْثَرُوا، فَأَتَا مُحَمَّدًا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالُوا: إِنَّ الَّذِي تَقُولُ وَتَدْعُو إِلَيْهِ لِحَسَنٍ، لَوْ نُخْبِرُنَا أَنَّ لِمَا عَمِلْنَا كَفَّارَةً، فَزَلَّ {وَالَّذِينَ لَا يَدْعُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ وَلَا يَقْتُلُونَ النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَلَا يَزْنُونَ} {الفرقان: 68}، وَنَزَلَتْ: {قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ} {الزمر: 53}. [صحيح] - [متفق عليه]

(68) - Abdullah bin Abbasdan (Allah ondan razı olsun) rəvayət edildiyinə görə (o belə demişdir): Şirk əhlindən olub bir çox insan öldürmüş, çox zina etmiş bir toplum insan Məhəmmədə (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) yanına gəlib: Sənin söylədiklərin və dəvət etdiyən şey gözəldir. Kaş ki bizim etdiyimiz günahların bir kəfərəsi olduğunu bizə xəbər versəydin - dedilər. Bu zaman Uca Allahın: {Onlar Allahla yanaşı başqa məbuda ibadət etməz, Allahın haram etdiyi canı haqsız yerə qətlə yetirməz və zina etməzlər....} [Furqan surəsi: 68] və {(Ey Peyğəmbər!) de: “Ey Mənim özlərinə qarşı həddi aşmış qullarım! Allahın rəhmətindən ümidinizi üzməyin....} [Zümər surəsi: 53] ayəsi nazil oldu. [Səhih] - [Müttəfəqun aleyhi(əl-Buxari və Musliminsəhih gördüyü hədislər)]

Şərh (izah):

Peyğəmbərin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) yanına bir çox insanı öldürmüş, çox zina etmiş bəzi müşriklər gəldilər və Peyğəmbərə (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə dedilər: İslama və onun təlimlərinə dəvət etdiyən şeylər çox gözəldir, lakin bizim halımız, etdiyimiz şirk və böyük günahlar necə olacaq, bunların kəfərəsi varmı?

Bu zaman Uca Allahın, günahlarının çox və böyük olmasına rəğmən insanlardan tövbəni qəbul etdiyini əgər belə olmasaydı onların küfür və azgınlıqlarında davam edəcəklərini və bu dini qəbul etməyəcəklərini bildirən iki ayəsi nazil oldu.

Hədisin faydalarından:

1. İslamın fəzilətli və əzəmətli bir din olması və həmçinin keçmiş günahları bağışlaması ifadə edilmişdir.
2. Uca Allahın qullarına olan rəhmətinin genişliyi, məğfirəti və onları bağışlaması.
3. Şirkin, haqsız yerə adam öldürməyin və zina etməyin haram olması və bu günahları işləyənlərə əzab olunacağı barədə xəbər verilmişdir.
4. Səmimi tövbə, ixlas və saleh əməllərlə birlikdə olarsa, Uca Allaha küfür də daxil olmaqla bütün böyük günahlara kəffarə olur.
5. Uca Allahın rəhmətindən ümidini kəsib ümitsizliyə qapılmağın haram olması.

(65071)

(69) - عَنْ حَكِيمِ بْنِ حِزَامٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَرَأَيْتَ أَشْيَاءَ كُنْتُ أَتَحَنَّنُ بِهَا فِي الْجَاهِلِيَّةِ مِنْ صَدَقَةٍ أَوْ عَتَاقَةٍ، وَصَلَّةٍ رَحِمٍ، فَهَلْ فِيهَا مِنْ أَجْرٍ؟ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَسَلِمْتَ عَلَى مَا سَلَفَ مِنْ خَيْرٍ». [صحيح] - [متفق عليه]

(69) – Həkim bin Hizəmdən (Allah ondan razı olsun) belə dediği rəvayət edilir: Dedim: Ey Allahın Rəsulu, cahiliyyədə etdiyim sədəqə vermək, qul azad etmək, qohumluq əlaqələrini saxlamaq kimi xeyir əməllərə görə mənim əcrim varmı? Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) dedi: "Sən keçmişdə etdiyən xeyir əməllərlə müsəlman oldun. [Səhih] - [Müttəfəqun aleyhi(əl-Buxari və Musliminsəhih gördüyü hədislər)]

Şərh (izah):

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) bəyan edir ki, kafir müsəlman olduqda İslamdan öncə cahiliyyə dövründə etdiyi sədəqə, qul azad etmək, qohumluq əlaqələrini saxlamaq kimi saleh əməllərə görə də savab qazanır.

Hədisin faydalarından:

1. Kafir əgər küfr üzərində ölərsə, dünyadakı etdiyi xeyir əməllərə görə axirətdə savab qazanmır.

(65016)

(70) – عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ اللَّهَ لَا يَظْلِمُ مُؤْمِنًا حَسَنَةً، يُعْطَى بِهَا فِي الدُّنْيَا وَيُجْزَى بِهَا فِي الْآخِرَةِ، وَأَمَّا الْكٰفِرُ فَيُطْعَمُ بِحَسَنَاتِ مَا عَمِلَ بِهَا لِلَّهِ فِي الدُّنْيَا، حَتَّى إِذَا أَفْضَى إِلَى الْآخِرَةِ، لَمْ تَكُنْ لَهُ حَسَنَةٌ يُجْزَى بِهَا» . [صحيح] - [رواه مسلم]

(70) – Ənəs bin Məlikdən (Allah ondan razı olsun) Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə dediyi rəvayət edilir: Şübhəsiz ki, Allah möminin yaxşı əməlinin savabını silməklə ona zülm etməz, yaxşılığın əvəzini bu dünyada verər və axirətdə də mukafatlandırır, kafiri isə Allah xətrinə etdiyi xeyir əməllərinin dadını bu dünyada daddırır, axirətə gəldikdə isə onun mukafatlanacaq heç bir savabı qalmaz. [Səhih] - [Muslim rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun), Allahın möminlərə olan əzəmətli lütfünü və kafirlərə qarşı ədalətini bəyan edir. Möminə gəldikdə onun xeyir əməllərinin əcri azalmaz, əksinə bu dünyada itaətinə görə verildiyi savabla yanaşı, axirətdə onun üçün savabı toplanar. Bəzən savabının hamısı axirət üçün saxlanılır. Kafirə gəlincə isə onun etdiyi yaxşılıqların əvəzini , Allah ona dünya nemətləri ilə verər, axirətə yetişdikdə isə onun mukafatlanacaq savabı qalmaz, çünki yalnız müsəlmanın saleh əməlləri ona bu dünyada və axirətdə fayda verər.

Hədisin faydalarından:

1. Küfr üzərə ölən kimsənin əməli ona fayda verməz.

(65015)

(71) - عن أبي هريرة رضي الله عنه عن النبي صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فِيمَا يَخْبِي عَنْ رَبِّهِ عَزَّ وَجَلَّ، قَالَ: «أَذْنَبَ عَبْدٌ ذَنْبًا، فَقَالَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى: أَذْنَبَ عَبْدِي ذَنْبًا، فَعَلِمَ أَنَّ لَهُ رَبًّا يَغْفِرُ الذَّنْبَ، وَيَأْخُذُ بِالذَّنْبِ، ثُمَّ عَادَ فَأَذْنَبَ، فَقَالَ: أَيُّ رَبِّ اغْفِرْ لِي ذَنْبِي، فَقَالَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى: عَبْدِي أَذْنَبَ ذَنْبًا، فَعَلِمَ أَنَّ لَهُ رَبًّا يَغْفِرُ الذَّنْبَ، وَيَأْخُذُ بِالذَّنْبِ، ثُمَّ عَادَ فَأَذْنَبَ، فَقَالَ: أَيُّ رَبِّ اغْفِرْ لِي ذَنْبِي، فَقَالَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى: أَذْنَبَ عَبْدِي ذَنْبًا، فَعَلِمَ أَنَّ لَهُ رَبًّا يَغْفِرُ الذَّنْبَ، وَيَأْخُذُ بِالذَّنْبِ، أَعْمَلُ مَا شِئْتَ فَقَدْ غَفَرْتُ لَكَ». [صحيح] - [متفق عليه]

(71) – Əbu Hureyradan (Allah ondan razı olsun) rəvayət edilir ki: Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) izzət və cəlal sahibi olan Rəbbindən rəvayət edərək belə buyurdu: "Bir qul günah edərək: "Ey Rəbbim, günahımı bağışla!" – dedi. Müqəddəs və pak olan Allah buyurdu: "Qulum günah etdi və bildi ki, günahı bağışlayan və bu günaha görə hesaba çəkən Rəbbi vardır." Sonra qul yenidən günah etdi və dedi: "Rəbbim mənim günahımı bağışla". Müqəddəs və pak olan Allah dedi: "Qulum günah etdi və bildi ki, günahı bağışlayan və bu günaha görə hesaba çəkən Rəbbi vardır." Sonra qul yenidən günah etdi və dedi: "Rəbbim mənim günahımı bağışla". Müqəddəs və pak olan Allah dedi: "Qulum günah etdi və dərk etdi ki, günahı bağışlayan və bu günaha görə hesaba çəkən Rəbbi vardır. Nə istəsən et, artıq səni əfv etdim!" [Səhih] - [Müttəfəqun aleyhi(əl-Buxari və Musliminsəhih gördüyü hədislər)]

Şərh (izah):

Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) Rəbbindən rəvayət edir ki, qul günah edib, sonra:" Allahım mənim günahımı bağışla" deyər dua edərsə, uca Allah buyurur: Qulum günah etdi və dərk etdi ki, onun günahını bağışlayan, günahını başqalarından gizlədən, əfv edən və ya bu günaha görə cəzalandıran Rəbbi vardır. Ona görə Mən onu bağışladım". Sonra qul yenidən günah edər və:" Allahım mənim günahımı bağışla" deyər, uca Allah : Qulum bir günah etdi və

dərək etdi ki, onun günahını bağışlayan, eybini örtən, əfv edən və bu günaha görə cəzalandıran Rəbbi vardır, Mən qulumu bağışladım" deyər buyurur. Sonra qul yenidən günah etməyə davam edər və deyər: "Allahım mənim günahımı bağışla", və uca Allah cavabında: Qulum günah etdi və dərək etdi ki, onun günahını bağışlayan, eybini örtən, günahından keçən və bu günaha görə cəzalandıran Rəbbi vardır. Ona görə Mən qulumu bağışladım. Bir halda ki, qulum hər dəfə günah edib sonra peşman olur, günahlara dönməyəcəyinə əzm edir, lakin nəfsi ona qalib gəlir və yenidən günah edir və nə qədər ki, günah edib, sonra tövbə edəcək, bağışlanma diləyəcək, qoy qulum istədiyini etsin. Tövbə öncəkiləri yox edər" deyər buyurur.

Hədisin faydalarından:

1. Allahın qullarına qarşı rəhmətinin genişliyi. İnsan nə qədər günah edərsə, nə pis iş görərsə, tövbə edib Ona döndüyü təqdirdə, Allah onun tövbəsini qəbul edər.
2. Uca Allaha iman edən qul Rəbbinin əfvinə ümid edər, Onun cəzasından qorxar, tövbəyə can atar, günahda israrlı, davamlı olmaz.
3. Doğru tövbənin şərtləri: Günahı tərək etmək, günah etməkdən peşman olmaq, bu günahı təkrarlamamağa əzm etmək. Əgər tövbə, mal, ismət, can kimi, qullara edilən zülmərdəndirsə tövbəyə bir şərt də əlavə edilir ki bu da haqq sahibindən halallıq almaq və ya ona haqqını ödəməkdir.
4. Bəndənin dini mələsələlərdə elmə yiyələnməsinə yardım edən, xəta etdikdə tövbə etməsinə, ruhdan düşməməsinə və israr etməməsinə səbəb olan Allahı, elmə əsaslanaraq tanımağın əhəmiyyəti.

(72) - عن عليٍّ قال: إني كنت رجلاً إذا سمعتُ من رسولِ الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حديثاً تَنَعَيْتُ اللهُ مِنْهُ بِمَا شَاءَ أَنْ يَنفَعَنِي بِهِ، وَإِذَا حَدَّثَنِي رَجُلٌ مِنْ أَصْحَابِهِ اسْتَحْلَفْتُهُ، فَإِذَا حَلَفَ لِي صَدَّقْتُهُ، وَإِنَّهُ حَدَّثَنِي أَبُو بَكْرٍ، وَصَدَقَ أَبُو بَكْرٍ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «مَا مِنْ رَجُلٍ يُذْنِبُ ذَنْبًا، ثُمَّ يَقُومُ فَيَتَطَهَّرُ، ثُمَّ يُصَلِّي، ثُمَّ يَسْتَغْفِرُ اللهُ، إِلَّا عَفَرَ اللهُ لَهُ»، ثُمَّ قَرَأَ هَذِهِ آيَةَ: {وَالَّذِينَ إِذَا فَعَلُوا فَاحِشَةً أَوْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ ذَكَرُوا اللهَ فَاسْتَغْفَرُوا لِذُنُوبِهِمْ} [آل

عمران: 135]. [صحيح] - [رواه أبو داود والترمذي والنسائي في الكبرى وابن ماجه وأحمد]

(72) – Əlidən (Allah ondan razı olsun) belə dediyi rəvayət edilir: Mən elə bir adamam ki, Allah Rəsulundan (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) bir hədis eşitdiyim zaman uca Allah məni o hədislə istədiyini tərzdə faydalandırırdı. Əgər mənə Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) səhabələrindən kimsə hədis rəvayət etsəydi ona and içdirərdim, əgər and içsə, mən ona inanardım. Əbu Bəkr mənə hədis rəvayət etdi və dediklərində sadıq idi, dedi ki: Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə söylədiyini eşitdim: "Əgər bir kəs günah edər, sonra dəstəmaz alaraq namaz qılar, sonra Allahdan bağışlanma diləyərsə, Allah onu bağışlayar" Ardınca bu ayəni oxudu: [O kəslər ki, bir pis iş gördükdə, yaxud özlərinə zülm et-dik-də Allahı xatırlayıb günahlarının bağışlanmasını diləyərlər.] [Ali İmran:135] [Səhih] - [Əbu Davud,Ət-Tirmizi, Ən-Nəsai Əl-Kubrada, İbnu-Məcə və Əhməd rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) xəbər vermişdir ki, əgər bəndə günah edərsə, sonra gözəl dəstəmaz alarsa, ardınca ayağa qalxıb bu günahdan tövbə niyyəti ilə iki rükət namaz qılarsa və nəhayət Allahdan bağışlanma dilərsə, Allah da onu bağışlayar.

Sonra Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) uca Allahın bu kəlamını oxudu:

[O kəsələr ki, bir pis iş gördükdə, yaxud özlərinə zülm etdikdə Allahı xatırlayıb günahlarının bağışlanmasını diləyərlər,- günahları Allahdan başqa kim bağışlaya bilər? Onlar bilə-bilə günah əməllərində ısrar etməzlər.] [Ali imran:135]

Hədisin faydalarından:

1. Namaza təşviq, həmçinin günah etdikdən sonra bağışlanma diləməyə həvəsləndirmək.
2. İzzət və cəlal sahibi olan Allahın məğfirətinin genişliyi, tövbə və istiğfarı qəbul etməsi.

(65063)

(73) – عن أبي هريرة رضي الله عنه: أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: «يُنزَلُ رَبُّنَا تَبَارَكَ وَتَعَالَى كُلَّ لَيْلَةٍ إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا حِينَ يَبْقَى ثُلُثُ اللَّيْلِ الْآخِرِ، يَقُولُ: «مَنْ يَدْعُونِي فَأَسْتَجِيبَ لَهُ؟ مَنْ يَسْأَلُنِي فَأُعْطِيَهُ؟ مَنْ يَسْتَغْفِرُنِي فَأَغْفِرَ لَهُ؟».

[صحيح] - [متفق عليه]

(73) – Əbu Hureyradan (Allah ondan razı olsun) Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə söylədiyi rəvayət edilir: Hər gecə uca və müqəddəs Rəbbimiz gecənin son üçdə birində dünya səmasına enərək deyir: “Mənə dua edən varmı duasını qəbul edirəm? Məndən istəyən varmı ona istədiyini verirəm? Məndən bağışlanma diləyən varmı onu bağışlayım?” [Səhih] - [Müttəfəqun aleyhi(əl-Buxari və Musliminsəhih gördüyü hədislər)]

Şərh (izah):

Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) bildirir ki, hər gecə, uca və müqəddəs Rəbbimiz gecənin son üçdə bir hissəsində dünya səmasına enərək, qullarını Ona dua etməyə çağırır, çünki O qulun duasını qəbul edəndir. İstəklərini Ondən diləməyə təşviq

edir, çünki O istəkləri yerinə yetirəndir. Günahlarının bağışlamasını Ondan diləməyə çağırır, çünki O mömin qullarını bağışlayandır.

Hədisin faydalarından:

1. Gecənin son üçdə biri hissəsinin fəzilətinə görə həmin vaxt namazın, duanın və istiğfarın önəmli olması.
2. İnsan bu hədisi eşitdikdə duanın qəbul olma vaxtlarından faydalanmağa həris olmalıdır.

(10412)

(74) - عن الثُّعْمَانَ بْنِ بَشِيرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ - وَأَهْوَى الثُّعْمَانُ بِإِصْبَعَيْهِ إِلَى أُذُنَيْهِ -: «إِنَّ الْحَلَالَ بَيْنَ وَإِنَّ الْحَرَامَ بَيْنَ، وَبَيْنَهُمَا مُشْتَبِهَاتٌ لَا يَعْلَمُهُنَّ كَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ، فَمَنْ اتَّقَى الشُّبُهَاتِ اسْتَبْرَأَ لِدِينِهِ وَعِرْضِهِ، وَمَنْ وَقَعَ فِي الشُّبُهَاتِ وَقَعَ فِي الْحَرَامِ، كَالرَّاعِي يَرَعَى حَوْلَ الْحِمَى يُوشِكُ أَنْ يَرْتَعَ فِيهِ، أَلَا وَإِنَّ لِكُلِّ مَلِكٍ حِمًى، أَلَا وَإِنَّ حِمَى اللَّهِ مَحَارِمُهُ، أَلَا وَإِنَّ فِي الْجَسَدِ مُضْغَةً، إِذَا صَلَحَتِ صَلَحَ الْجَسَدُ كُلُّهُ، وَإِذَا فَسَدَتِ فَسَدَ الْجَسَدُ كُلُّهُ، أَلَا وَهِيَ الْقَلْبُ». [صحيح] - [متفق عليه]

(74) - Ən-Numan bin Bəşirdən (Allah ondan razı olsun) rəvayət edildiyinə görə o barmağıyla qulaqlarına işarə edərək: Peyğəmbərin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə dediyini eşitdim" dedi: "Şübhəsiz ki, halal olan şeylər bəllidir, haram olan şeylər bəllidir, onların arasında əksər insanların bilmədiyi şübhəli məsələlər var. Kim şübhələrdən çəkinərsə, dinini və şərəfini qorumuş olar. Lakin kim şübhələrə uyarsa, harama düşmüş olar. (Onun misalı) Qoruğun ətrafında sürüsünü otaran çobanın misalı kimidir, onun sürüsü sanki qadağan edilən qoruğa daxil olmaq istəyir. Bilin ki, hər hökmdarın öz qoruğu vardır. Allahın qoruğu da, onun haramlarıdır. Ağah olun ki, bədəndə bir ət parçası vardır ki, o sağlam olarsa bütün bədən sağlam olar, o pozularsa, bədənin bütün əzaları pozular. Bilin ki, bu qəlbdir. [Səhih] - [Müttəfəqun aleyhi(əl-Buxari və Musliminsəhih gördüyü hədislər)]

Şərh (izah):

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) əşyalara dair ümumi qaydanı açıqlayır və dində bunun üç qisim olduğunu bildirir: aşkar halallar, aşkar haramlar, halal və haramlığı aydın olmayan bənzər məsələlər, bunları isə əksər insanlar bilmirlər.

Və kim bu şübhəli məsələləri tərک edərsə, harama batmaqdan çəkdiyinə görə dinini və ləyaqətini qoruyar, insanların qınağından salamat olar. Şübhəli məsələlərdən uzaq durmayan kəs isə ya özünü harama düşməklə təhlükəyə atar, yaxud da öz şərəf ləyaqəti barədə

insanların dedi qodusuna yol açar. Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) şübhəli məsələlərə uyanın halını bəyan etmək üçün, sahibi tərəfindən qorunan qoruğun ətrafında sürüsünü otaran çobanı misal gətirir, qoruğun yaxın olduğu üçün sürünün onun ərazisinə keçmə ehtimalı və təhlükəsi var. Eləcə də, kim şübhəli bir şey edərsə, harama düşər olmağa yaxın olar və bununla da özünü təhlükəyə atar. Daha sonra Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) bədəndə bir ət parçasından, o sağlam olduqda bütün bədənin sağlam, o pozulduqda isə bütün bədənin pozulduğunu və bunun da qəlb olduğunu xəbər verir.

Hədisin faydalarından:

1. Hökmü bəlli olmayan şübhəli məsələni tərk etməyə rəğbətləndirmək.

(4314)

(75) - عن ابن عباس رضي الله عنهما قال: كُنْتُ خَلَفَ رَسُوْلِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمًا، فَقَالَ: «يَا غُلَامُ، إِنِّي أَعَلَّمْتُكَ كَلِمَاتٍ، أَحْفَظِ اللهُ يَحْفَظَكَ، أَحْفَظِ اللهُ تَحُدُّهُ تَجَاهَكَ، إِذَا سَأَلْتَ فَاسْأَلِ اللهُ، وَإِذَا اسْتَعَنْتَ فَاسْتَعِنْ بِاللَّهِ، وَاعْلَمْ أَنَّ الْأُمَّةَ لَوِ اجْتَمَعَتْ عَلَى أَنْ يَنْفَعُوكَ بِشَيْءٍ، لَمْ يَنْفَعُوكَ إِلَّا بِشَيْءٍ قَدْ كَتَبَهُ اللهُ لَكَ، وَلَوْ اجْتَمَعُوا عَلَى أَنْ يَضُرُّوكَ بِشَيْءٍ، لَمْ يَضُرُّوكَ إِلَّا بِشَيْءٍ قَدْ كَتَبَهُ اللهُ عَلَيْكَ، رُفِعَتِ الْأَقْلَامُ وَجَفَّتِ الصُّحُفُ».

[صحيح] - [رواه الترمذي]

(75) – İbn Abbasdan (Allah ondan və atasından razı olsun) belə dediyi rəvayət edilir: Bir gün mən Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) (miniyində) onun tərəfində ikən o mənə buyurdu: " Oğul! Mən sənə bir neçə kəlimə öyrədəcəm: Allahın hududlarına qərəzsiz riayət et ki, Allah da səni qorusun. Allahın hüduklarına riayət et ki, Onu öz qarşında görəsən. Nəyisə istədikdə, Allahdan istə. Kömək istədikdə, yalnız Allahdan kömək istə. Bil ki, bütün insanlar sənə xeyir vermək üçün toplaşsalar belə, Allahın yazdığından artıq sənə heç bir xeyir verə bilməzlər. Həmçinin sənə zərər vermək üçün cəm olsalar belə yenə də Allahın sənə yazdığından artıq zərər verə bilməzlər. (Artıq) qələmlər qaldırılmış, səhifələr (mürəkkəbi) qurumuşdur" [Səhih] - [Ət-Tirmizi rəvayət etdi]

Şərh (izah):

İbn Abbas (Allah ondan və atasından razı olsun) xəbər verir ki, o azyaşlı olarkən Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) ilə birgə minik üstündə idi. Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) ona belə buyurdu: Sənə Allah qatında fayda verəcək bəzi məsələləri və qaydaları öyrədəcəm:

Allahı, əmrlərini yerinə yetirərək və qadağalarından çəkinərək mühafizə ki, səni, itaətdə və Ona yaxınlaşdıran əməllərdə qeyd etsin, haram və günahlarda adını çəkməsin. Bunu etsən, sənin mükafatın, Allahın səni dünya və axirət müsibətlərindən qoruması, hara getsən işlərində sənə yardım etməsi olacaq.

Bir şey istədikdə, yalnız Allahdan istə, çünki dua edənlərin duasını yalnız O qəbul edir.

Kömək istədikdə, yalnız Allahdan kömək istə.

Əmin ol ki, yer üzündə olan bütün insanlar sənə fayda vermək üçün toplaşsalar, Allahın sənə yazdığından artıq fayda verə bilməzlər. Yer üzündəki bütün insanlar toplaşıb sənə zərər vermək istəsələr, Allahın sənə təqdir etdiyindən artıq zərər verə bilməzlər.

İzzət və cəlal sahibi Allah bu məsələni, hikmətinin və elminin tələbinə uyğun təqdir edib yazmışdır. Allahın yazdığı məsələlərdə isə heç bir dəyişiklik ola bilməz.

Hədisin faydalarından:

1. Azyaşlılara və uşaqlara tövhid (Allahın təkliyi), ədəb və digər dini məsələlərinin öyrədilməsinin əhəmiyyəti.
2. Əməlin mükafatı yaxud cəzası, onun növündəndir
3. Yalnız Allaha təvəkkül edib, ona etimad etmək əmr edilmişdir. O nə gözəl qoruyandır.
4. Qəza və qədərə iman edib, ondan razı qalmaq,
5. (bilmək lazımdır ki) həqiqətən Allah hər şeyi təqdir etmişdir
6. Kim Allahın əmrinə riayət etməzsə, Allah da onu qoruyub, mühafizə etməz.

(4811)

(76) – عَنْ سُفْيَانَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْثَّقَفِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، قُلْ لِي فِي الْإِسْلَامِ قَوْلًا لَا أَسْأَلُ عَنْهُ أَحَدًا غَيْرَكَ، قَالَ: «قُلْ: آمَنْتُ بِاللَّهِ، ثُمَّ اسْتَقِمَّ». [صحيح] - [رواه مسلم وأحمد]

(76) – Sufyan bin Abdullah Əs-Səqafidən (Allah ondan razı olsun) belə dediyi rəvayət edilir: Dedim: “Ey Allahın Rəsulu, mənə İslamda elə bir şey söylə ki, onu səndən başqa heç kimdən soruşmayım. Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) buyurdu: De ki: "Allaha iman gətirdim, ardınca da doğru yolu tut". [Səhih] - [Muslim və Əhməd rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Sahabə Sufyan bin Abdullah (Allah ondan razı olsun) Peyğəmbərdən (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) ona İslam dininin mənalərini əhatə edən bir kəlam öyrətməsini istədi ki, ona riayət etsin və bu haqda ondan başqa heç kimdən soruşmasın. Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) ona dedi: De: “Allahın təkliyini etiraf etdim və Onun mənim Rəbbim, mənim İlahım, mənim Yaradanım və şəriki olmayan haqq Məbudum olduğuna iman gətirdim. Sonra o, Allahın fərzlərini yerinə yetirərək və Allahın qadağalarını tərki edərək, Allaha itaətə yönəlir və bunun üzərində davamlı olur.

Hədisin faydalarından:

1. Dinin əsası Allahın rububiyyətinə, uluhiyyətinə, isim və sifətlərinə iman gətirməkdir.
2. İman gətirdikdən sonra doğru yola riayət etməyin, ibadətlərdə davamlı olmağın və bunun üzərində sabit qalmağın əhəmiyyəti.
3. İman əməlin qəbul olunması üçün şərtidir.

4. Allaha iman özündə, əqidə ilə etiqad edilən imanı və onun əsaslarını, bundan irəli gələn qəlblərin əməllərini, daxilən və zahirən Allaha təslim olub və Ona boyun əyməyi ehtiva edir.
5. Doğru yol- vaciblərə əməl edib, qadağaları tərک etməklə bu yolda davamlı olmaqdır.

(65018)

(77) – عن عثمان بن عفان رضي الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: «مَنْ تَوَضَّأَ فَأَحْسَنَ الوُضُوءَ خَرَجَتْ خَطَايَاهُ مِنْ جَسَدِهِ حَتَّى تَخْرُجَ مِنْ تَحْتِ أَظْفَارِهِ». [صحيح] - [رواه مسلم]

(77) – Osman bin Affandan (Allah ondan razı olsun) Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə söylədiyi rəvayət edilir: " Kim gözəl surətdə dəstəmaz alarsa, günahları cəsədindən, hətta dırnaqlarının altından çıxar." [Səhih] - [Muslim rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) xəbər verir ki, kim dəstəmazı sünnəyə uyğun və ədəblərinə riayət edərək yerinə yetirərsə, günahlarının və xətələrinin silinməsinə səbəb olar, hətta günahlar ayaq və əl dırnaqlarının altından belə çıxar.

Hədisin faydalarından:

1. Dəstəmazın, sünnələrinin və ədəblərinin təliminə diqqət yetirməyə və onlara əməl etməyə təşviq.
2. Dəstəmazın fəziləti və onun kiçik günahları silməsi. Böyük günahlara gəldikdə isə burada tövbə gərəkdir.
3. Günahların silinməsinin şərti, dəstəmazı Peyğəmbərin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) bildirdiyi kimi kamil və ona xələl gətirmədən almaqdır.

4. Bu hədisdə bəhs edilən günahların təmizlənməsi, böyük günahlardan çəkinib və onlardan tövbə etməyə bağlıdır. Uca Allah buyurur: (Sizə qadağan olunmuş böyük günahlardan çəkinsəniz, Biz sizin təqsirlərinizdən keçərik.) [Nisa, 31]

(6263)

(78) - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَا يَقْبَلُ اللَّهُ صَلَاةَ أَحَدِكُمْ إِذَا أَحْدَثَ حَتَّى يَتَوَضَّأَ». [صحيح] - [متفق عليه]

(78) – Əbu Hureyradan (Allah ondan razı olsun) Peyğəmbərin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə buyurduğu rəvayət edilir: "Sizlərdən birinizin dəstmazı pozulduqda, dəstəmaz almayınca Allah onun namazını qəbul etməz." [Səhih] - [Müttəfəqun aleyhi(əl-Buxari və Musliminsəhih gördüyü hədislər)]

Şərh (izah):

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) buyurur ki, namazın səhihlik şərtlərindən biri də təmizlikdir. Ona görə də namaz qılmaq istəyən yuxudan ayıldıqda, nəcis və sidiyin ifrazı və bu kimi digər dəstəmazı batil edən hallar baş verdikdə dəstəmaz almalıdır.

Hədisin faydalarından:

1. Böyük cənabətdən qüsl almayınca (çimmək), sidik və nəcis ifrazından dəstəmaz alıb təmizlənməyincə, namaz qəbul olunmaz.
2. Dəstəmaz: suyu götürərək, ağızda bütünlüklə dövr etdirmək və çıxarmaq, sonra nəfəsi ilə suyu burnunun içinə çəkmək, sonra çıxarmaq, sonra üç dəfə üzünü yumaq, sonra əlləri dirsəklər də daxil olmaqla üç dəfə yumaq, sonra bütün başına bir dəfə məsh çəkmək, sonra üç dəfə ayaqları topuqlar da daxil olmaqla yumaqdır.

(79) – عن عمرو بن عامرٍ عن أنس بن مالك قال: كان النبي صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَوَضَّأُ عِنْدَ كُلِّ صَلَاةٍ، قُلْتُ: كَيْفَ كُنْتُمْ تَصْنَعُونَ؟ قَالَ: يُجْزِي أَحَدَنَا الوُضُوءُ مَا لَمْ يُحْدِثْ. [صحيح] - [رواه البخاري]

(79) – Amr bin Amirdən (Allah ona rəhmət etsin) rəvayət edildiyinə görə Ənəs bin Malik (Allah ondan razı olsun) belə demişdir: Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) hər namaz üçün dəstəmaz alardı. Dedim ki: Bəs siz necə edirdiz? O da: Bizdən birisi dəstəmazını pozmadığı müddətcə aldığı dəstəmaz ona kifayət edərdi-deyərək cavab verdi. [Səhih] - [Əl-Buxari rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) fəzilət və savaba nail olmaq üçün dəstəmazı pozulmasa da hər namaz üçün dəstəmaz alırdı.

Bir kimsənin dəstəmazı olduğu müddətcə aldığı dəstəmazla birdən çox fərz namazı qılması caizdir.

Hədisin faydalarından:

1. Peyğəmbərin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) ən çox əməli, mükəmməl olanı əldə etmək üçün hər namaza dəstəmaz alması idi.
2. Hər namaz üçün dəstəmaz almaq müstəhədir.
3. Bir dəstəmazla birdən çox fərz namazı qılmaq caizdir.

(80) – عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: تَوَضَّأَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّةً مَرَّةً. [صحيح]

- [رواه البخاري]

(80) – İbn Abbasdan (Allah ondan və atsından razı olsun) rəvayət edildiyinə görə o belə demişdir. Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamu onun üzərinə olsun) (dəstəmaz azalarının hər birini) bir dəfə yuyaraq dəstəmaz aldı. [Səhih] - [Əl-Buxari rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamu onun üzərinə olsun) bəzən dəstəmaz alarkən hər bir dəstəmaz azasını bir dəfə yuyardı. Üzünü - ağıza və buruna su çəkmək də buna daxildir- qollarını və ayaqlarını bir dəfə yuyardı. Bu vacib olan miqdardır.

Hədisin faydalarından:

1. Dəstəmaz əzalarının bir dəfə yuyulması vacibdir. Bir dəfədən artıq yuyulması isə müstəhəbdir.
2. Bəzən dəstəmaz azalarının bir dəfə yuyulması caizdir.
3. Dəstəmaz alarkən başa bir dəfə məsh edilir.

(65081)

(81) – عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَوَضَّأَ مَرَّتَيْنِ مَرَّتَيْنِ.

[صحيح] - [رواه البخاري]

(81) – Abdullah bin Zeyddən (Allah ondan razı olsun) rəvayət edildiyinə görə o belə demişdir: Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) (dəstəmaz azalarını) iki dəfə yuyaraq dəstəmaz aldı. [Səhih] - [Əl-Buxari rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) bəzən dəstəmaz alarkən hər bir dəstəmaz azasını iki dəfə yuyardı. Üzünü - ağıza və buruna su çəkmək də buna daxildir- qollarını və ayaqlarını iki dəfə yuyardı.

Hədisin faydalarından:

1. Dəstəmaz azalarının bir dəfə yuyulması vacibdir. Bir dəfədən artıq yuyulması isə müstəhəbdir.
2. Bəzən dəstəmaz azalarının iki dəfə yuyulması caizdir.
3. Dəstəmaz alarkən başa bir dəfə məsh edilir.

(65082)

(82) - عَنْ مُحَمَّدَانَ مَوْلَى عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّهُ رَأَى عُثْمَانَ بْنَ عَفَّانَ دَعَا بِوَضُوءٍ، فَأَفْرَغَ عَلَى يَدَيْهِ مِنْ إِنَائِهِ، فَعَسَلَهُمَا ثَلَاثَ مَرَّاتٍ، ثُمَّ أَدَخَلَ يَمِينَهُ فِي الْوَضُوءِ، ثُمَّ تَمَضَّمَ وَاسْتَنْشَقَ وَاسْتَنْثَرَ، ثُمَّ عَسَلَ وَجْهَهُ ثَلَاثًا، وَيَدَيْهِ إِلَى الْمِرْفَقَيْنِ ثَلَاثًا، ثُمَّ مَسَحَ بِرَأْسِهِ، ثُمَّ عَسَلَ كُلَّ رَجُلٍ ثَلَاثًا، ثُمَّ قَالَ: رَأَيْتَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَوَضَّأُ نَحْوَ وَضُوءِي هَذَا، وَقَالَ: «مَنْ تَوَضَّأَ نَحْوَ وَضُوءِي هَذَا ثُمَّ صَلَّى رَكَعَتَيْنِ لَا يَجِدُّ فِيهِمَا نَفْسَهُ عَفَرَ اللَّهُ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ». [صحيح] - [متفق عليه]

(82) – Osman ibn Əffanın (Allah ondan razı olsun) köləlikdən azad etdiyi Humran rəvayət edir ki, Osman (Allah ondan razı olsun) dəstəmaz almaq üçün su istədi. (Su gəlincə) qabdan əllərinə su tökərək əllərini üç dəfə yudu. Sonra sağ əlini qaba salıb su aldı sonra o su ilə həm ağızını yaxaladı, həm də burnunun içinə su səkdirdi sonra da suyu burnundan ifraz etdi. Sonra üç dəfə üzünü və üç dəfə qollarını dir-sək-lə-rə qədər yudu. Sonra başına məsh çəkdi. Sonra hər bir ayağını üç dəfə yudu. Sonra da belə dedi: Mən, Peyğəmbərin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) mənim dəstəmaz aldığı kimi dəstəmaz aldığımı gördüm. O (dəstəmaz alıb qutardıqdan sonra) belə dedi: "Kim mənim bu aldığı dəstəmaz kimi dəstəmaz alarsa sonra qəlbin-dən heç bir şey keçirtmədən iki rükət namaz qılarsa Allah onun keçmiş günahlarını bağışlayar". [Səhih] - [Müttəfəqun aleyhi(əl-Buxari və Musliminsəhih gördüyü hədislər)]

Şərh (izah):

Osman (Allah ondan razı olsun) Peyğəmbərin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) aldığı dəstəmazı daha aydın bir şəkildə anlatması üçün bunu şəxsən özü dəstəmaz alaraq öyrətmişdir. Belə ki, bir qab su istəmiş və öncə əllərinə üç dəfə su töküb yumuşdur. Sonra sağ əlini qabın içinə salıb bir ovuc su almış bu su ilə ağızını yaxalayıb suyu ağızından ifraz etmişdir. Sonra nəfəsi ilə burnunun daxilinə qədər su çəkmiş sonra isə suyu burnundan ifraz etmişdir. Sonra üzünü üç dəfə yumuş sonra da əllərini dirsəklərlə bərabər üç dəfə yumuşdur. Əllərini

islatdıqdan sonra yaş əlləri ilə başını bir dəfə məsh etmişdir. Sonda isə topuqlar da daxil olmaqla ayaqlarını üç dəfə yumuşdur.

Osman (Allah ondan razı olsun) dəstəmaz alıb qutardıqdan sonra Peyğəmbərin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) bu şəkildə dəstəmaz aldığı ətrafındakılara xəbər vermişdir. Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) onun dəstəmaz aldığı kimi dəstəmaz alıb sonra da xuşu ilə Rəbbinin huzurunda iki rükət namaz qılan kimsəyə, aldığı kamil dəstəmazına və həmçinin xuşu ilə qıldığı namazına görə Uca Allahın onun keçmiş günahlarını bağışlanacağı müjdəsini vermişdir.

Hədisin faydalarından:

1. Gecə yuxusundan oyandıqdan sonra əllərin qaba salmazdan öncə yuyulması vacibdir. Yuxu xaricindəki hər hansı bir zamanda isə dəstəmaz almağa başlamadan əvəll əllərin qaba salmazdan öncə yuyulması isə müstəhəbdir.
2. Müəllim dərsi, tələbənin bildiyi ən asan şəkildə və onun anlayıb qavraya biləcəyi ən rahat yolla izah etməlidir. Dərsin əməli şəkildə izah edilməsi də bu qəbildəndir.
3. Namaz qılan insan dünya işləri ilə bağlı düşüncələrdən uzaq durmalıdır. Namazın kamil və tam olması qəlbin namazda hazır olmasına bağlıdır. Əks təqdirdə insanın düşüncələrdən qurtulması çətinidir. Bundan dolayı namaz qılan insan nəfsiylə mücadələ etməli və bu düşüncələri davam etdirməməlidir.
4. Dəstəmaz alarkən sağdan başlamaq müstəhəbdir.
5. Madmada (yəni: suyu ağıza daxil etmək və orada hər tərəfə dövr etdirmək sonra ağızdan çıxarmaq), istinşaq (yəni: sağ əli ilə suyu, hava ilə birgə buruna çəkmək) və istinsar (yəni: suyu

burnuna çəkdikdən sonra sol əli ilə suyu burnundan ixrac etmək) arasındakı sıralamaya əməl etmək buyurulmuşdur.

6. Dəstəmaz alarkən: üzün, əllərin və ayaqların üç dəfə yuyulması müstəhəbdir. Vacib olan isə bu əzaların bir dəfə yuyulmasıdır.
7. Uca Allahın keçmiş günahları bağışlaması iki şeyin gerçəkləşməsinə bağlıdır: hədisdə bildirildiyi kimi dəsəmaz almaq və iki rükət namaz qılmaq.
8. Dəstəmaz əzalarından hər birinin müəyyən həddi vardır. Üzün uzununa həddi: Saçların başlanğıcından çənənin altına, eninə həddi isə bir qulaqdan o biri qulağa qədərdir. Əlin həddi: Barmaq uclarından dirsəklərlə qədər olan hissəsidir. Dirsək, qol ilə bilək arasında olan büküyün bayır hissəsinin adıdır. Başın həddi: Saçın adətən bitdiyi yerdən, saçın ön hissi ilə boynun ən hündür yerinə qədərdir. Qulaqların məsh edilməsi də başdan sayılır. Ayaqların həddi: Baldırla ayaq arasında olan topuqlar daxil olmaqla ayağın bütün hissəsidir.

(3313)

(83) - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا تَوَضَّأَ أَحَدُكُمْ فَلْيَجْعَلْ فِي أَنْفِهِ ثَمًّا لِيَنْثُرَ، وَمَنْ اسْتَجَمَرَ فَلْيُوتِرْ، وَإِذَا اسْتَيْقَظَ أَحَدُكُمْ مِنْ نَوْمِهِ فَلْيَغْسِلْ يَدَهُ قَبْلَ أَنْ يُدْخِلَهَا فِي وَضُوئِهِ، فَإِنَّ أَحَدَكُمْ لَا يَدْرِي أَيْنَ بَاتَتْ يَدُهُ».

ولفظ مسلم: «إِذَا اسْتَيْقَظَ أَحَدُكُمْ مِنْ نَوْمِهِ فَلَا يَغْمِسُ يَدَهُ فِي الْإِنَاءِ حَتَّى يَغْسِلَهَا ثَلَاثًا، فَإِنَّهُ لَا يَدْرِي أَيْنَ بَاتَتْ يَدُهُ». [صحيح] - [متفق عليه]

(83) – Əbu Hureyradan (Allah ondan razı olsun) Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə buyurduğu rəvayət edilir: "Sizlərdən biriniz dəstəmaz alarsa, ilk olaraq suyu burnuna çəkib, ardınca nəfəsiylə onu çıxarmalıdır, kim təbii ehtiyacını ödədikdən sonra, daş parçası ilə təmizlənmək istərsə bunu tək sayda etsin, (gəcə) yuxudan oyandıqdan sonra, əlini dəstəmaz almaq üçün qaba salmadan öncə yusun, çünki o, əlinin harada gecələdiyini bilmir." İmam Muslimin rəvayət etdiyi ifadə bu cürdür: "Sizlərdən biriniz yuxudan oyanarsa, əlini üç dəfə yumadan qaba salmasın, çünki o, əlinin harada gecələdiyini bilmir. [Səhih] - [Müttəfəqun aleyhi(əl-Buxari və Musliminsəhih gördüyü hədislər)]

Şərh (izah):

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) təmizlənməyin bəzi əhkamlarını açıqlamışdır, bunlardan: Birincisi: Kim dəstəmaz alarsa, suyu burnuna nəfəsiylə çəkməli, sonra nəfəsiylə də çıxarmalıdır. İkincisi: Kim təbii ehtiyacını ödədikdən sonra önünü və ya arxasını sudan savayı başqa vasitəylə, məsələn, daş parçası və buna bənzər vasitələrlə təmizləmək istəsə, onu tək sayda, ən azı üç, ən çoxu isə nəcasətin çıxışını dayandıracaq və həmin yeri təmizləyəcək miqdarda etməlidir. Üçüncüsü: Gəcə yuxusundan oyanan şəxs dəstəmaz almaq üçün üç dəfə əlini qabın xaricində taki yumayınca, onu qaba salmasın, çünki o, əlinin harada gecələdiyini bilmir və nəcasətə bulaşdığından əmin də deyil. Və ola bilər ki, şeytan suyu qarışdıraraq insanlara zərərli və ya suyu korlayan şeyləri ona əlavə etsin.

Hədisin faydalarından:

1. Dəstəmazda istinşaq vacibdir ki, bu da - nəfəslə buruna su daxil etməkdir. Həmçinin istinsar da vacibdir ki, bu da nəfəslə burundan suyu çıxartmaqdır.
2. İfrazatdan sonra sudan başqa digər vasitələrlə təmizlənməyin, isticmarın tək olaraq edilməsinin müstəhəb olması.
3. Gecə yuxusundan sonra əlləri üç dəfə yumaq buyurulmuşdur.

(3033)

(84) - عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: مَرَّ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِقَبْرَيْنِ، فَقَالَ: «إِنَّهُمَا لَيُعَذَّبَانِ، وَمَا يُعَذَّبَانِ فِي كَبِيرٍ، أَمَّا أَحَدُهُمَا فَكَانَ لَا يَسْتَتِرُ مِنَ الْبَوْلِ، وَأَمَّا الْآخَرُ فَكَانَ يَمْسِيهِ بِالتَّمِيمَةِ» ثُمَّ أَخَذَ جَرِيدَةَ رَطْبَةٍ، فَشَقَّهَا نِصْفَيْنِ، فَعَرَزَ فِي كُلِّ قَبْرٍ وَاحِدَةً، قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، لِمَ فَعَلْتَ هَذَا؟ قَالَ: «لَعَلَّهُ يُخَفَّفُ عَنْهُمَا مَا لَمْ يَبْسَأْ». [صحيح] - [منفق عليه]

(84) – İbn Abbasdan (Allah ondan və atsından razı olsun) belə dediyi rəvayət edilir: Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) iki qəbrin yanından keçərkən belə dedi: “Bu qəbirdəkilər əzab çəkirlər, əzabları isə böyük günahlarına görə deyil. Qəbirdəkilərdən birinə sidikdən qorunmadığına görə, digərinə isə insanlar arasında söz gəzdirdiyinə görə əzab verilir” Sonra yaş bir xurma budağı götürüb, iki yarıya böldü və hər qəbirə birini basdırdı. Soruşdular ki: “Ey Allahın Rəsulu, niyə belə etdin? Buyurdu ki: “Ümid edirəm ki, bu budaqlar yaş qaldıqca onların da əzabı yüngülləşər”. [Səhih] - [Müttəfəqun aleyhi(əl-Buxari və Musliminsəhih gördüyü hədislər)]

Şərh (izah):

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) iki qəbrin yanından keçərkən belə dedi: Bu iki qəbrin sahibinə əzab verilir;

bu əzab onlar üçün sizin nəzərinizə görə böyük bir məsələdə olmasa da , Allah qatında o böyükdür. Onlardan biri, ehtiyacını ödəyərkən bədənini və paltarını sidikdən qorumağa önəm verməzdi. Digəri isə insanlar arasında söz gəzirməklə məşğul idi, zərər vermək və insanlar arasında ixtilaf və çəkişmə salmaq məqsədiylə başqasının sözünü nəql edirdi.

Hədisin faydalarından:

1. Söz gəzdirmək və sidikdən təmizlənməmək böyük günahlardandır və qəbir əzabının səbəblərindəndir.
2. Pak olan Allah qəbir əzabı kimi bəzi qeybi məsələləri, Allah Elçisinin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) peyğəmbərliyinin əlamət olaraq izhar edir.
3. İki xurma budağını kəsib qəbrin üstünə qoymaq kimi bu əməl Peyğəmbərə (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) xasdır. Çünki Allah Peyğəmbərə (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) qəbirdəki iki insanın halından xəbər verib, ona görə də heç kəs onunla müqayisə oluna bilməz, çünki qəbirdəki insanların halını heç kim bilmir.

(3010)

(85) – عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا دَخَلَ الْخَلَاءَ قَالَ: «اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْخُبْثِ وَالْخَبَائِثِ». [صحيح] - [متفق عليه]

(85) – Ənəsdən (Allah ondan razı olsun) belə dediyi rəvayət edilir: "Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) hər dəfə ayaqyoluna girdikdə belə deyərdi: "Allahummə inni əuzu bikə minəl-xubusi val-xəbəis" . [Səhih] - [Müttəfəqun aleyhi(əl-Buxari və Musliminsəhih gördüyü hədislər)]

Şərh (izah):

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) sidiyin və ya nəcisin ifrazı üçün ayaqyoluna daxil olmaq istədikdə, Allaha sığınar, kişi və qadın şeytanların şərrindən qorunmaq üçün Ona pənah aparardı. Hədisdə keçən əl-xubsi val-xəbəis"-şərr və nəcasətlər kimi təfsir edilir.

Hədisin faydalarından:

1. Bu duanın ayaqyoluna girərkən edilməsinin müstəhəb olması.
2. Bütün məxluqat, özlərindən əziyyətləri və zərərləri dəf etmək üçün hər bir halda Rəbblərinə möhtacdırlar.

(3150)

(86) – عن عائشة رضي الله عنها قالت: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: «السَّوَاكُ مَطْهَرَةٌ لِلْفَمِّ، مَرْضَاةٌ لِلرَّبِّ». [صحيح] - [رواه النسائي وأحمد]

(86) – Aişə -Allah ondan razı olsun- rəvayət edildiyinə görə Allah Rəsulu -salləllahu aleyhi və səlləm- belə buyurmuşdur: "Misvak ağzın təmizliyi, Rəbbin isə razılığıdır". [Səhih] - [Ən-Nəsai və Əhməd rəvayət ediblər]

Şərh (izah):

Peyğəmbər -salləllahu aleyhi və səlləm- bizə arak ağacı və ona bənzər şeylər ilə dişləri fırçalamağın ağzı qida qalıqları və pis qoxulardan təmizlədiyini xəbər vermişdir. Misvakdan istifadə etmək Uca Allahın qulundan razı olmasının səbəblərindən biridir. Çünki bu əməldə Allaha itaat və Onun əmrinə boyun əymək və həmçinin Allahın sevdiyi təmizlikdən bir pay vardır.

Hədisin faydalarından:

1. Hədisdə ağzı misvakla təmizləməyin fəziləti və Peyğəmbərin -salləllahu aleyhi və səlləm- ümmətinə misvakdan tez-tez istifadə etməyə təşviq etməsi vurğulanmışdır.
2. Ağız təmizliyində ən fəzilətli olan arak ağacının budağından əldə edilən misvakdan istifadə edilməsidir. Diş fırçası və məcundan istifadə edilməsi də misvakın yerini verir.

(3588)

(87) – عن أبي هريرة قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: «حَقٌّ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ أَنْ يَغْتَسِلَ فِي كُلِّ سَبْعَةِ أَيَّامٍ يَوْمًا، يَغْتَسِلُ فِيهِ رَأْسَهُ وَجَسَدَهُ». [صحيح] - [متفق عليه]

(87) – Əbu Hureyradan (Allah ondan razı olsun) rəvayət edildiyinə görə Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə buyurmuşdur: «**Yeddi gündə bir dəfə yuyunmaq, başını və bədəninəni yumaq hər bir müsəlman üzərində haqqdır**». [Səhih] - [Müttəfəqun aleyhi(əl-Buxari və Musliminsəhih gördüyü hədislər)]

Şərh (izah):

Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) həddi-buluğa çatmış, ağılı başında olan hər bir müsəlmanın həftədə, yəni: yeddi gündə bir dəfə yuyunmasının təkid olunan haqq olduğunu xəbər vermişdir. Müsəlman bu gündə paklanmaq və təmizlənmək üçün başını və bədəninəni yuyur. Bəzi rəvayətlərdən də anlaşıldığı kimi bunun cümə günü edilməsi daha əfzəldir. Dördüncü günü yuyumuş olsa da belə cümə günü, cümə namazından öncə yuyunmaq təkid olunmuş müstəhəb əməldir. Aişənin (Allah ondan razı olsun): "İnsanlar işləyib və elə o halda da cüməyə gəlirdilər. Onlara: Kaş ki yuyunardız deyildi" sözü bunu vacib olmaqdan çıxartmışdır. Bu əsəri Buxari rəvayət etmişdir. Buxarinin başqa bir rəvayətində isə: "Onların üzərində qoxu var idi." Yəni: Tər və buna bənzəri bir qoxu. Bununla yanaşı onlara sadəcə olaraq: "Kaş ki yuyunardız"- deyilmişdir. Əgər tər və buna bənzəri qoxuya görə yuyunmaq vacib deyilsə, bundan başqa qoxuların aradan qaldırılması üçün də yuyunmaq vacib deyildir.

Hədisin faydalarından:

1. İslamın, təmizlik və paklığa önəm verməsi.
2. Cüma namazı üçün yuyunmaq təkid olunan müstəhəb bir əməldir.

3. Başın, bədənənin bir parçası olmasına rəğmənlə xüsusi olaraq zikr edilməsi, onun önəmini ifadə edir.
4. Bədənindən, insanlara əziyyət verən pis qoxu gələn hər bir kimsənin yuyunması vacibdir.
5. Yuyunmaq üçün təkid edilmiş ən əfzəl gün, cümə günüdür.

(65084)

(88) – عن أبي هريرة رضي الله عنه: سمعتُ النبيَّ صلى الله عليه وسلم يقول: «الفِطْرَةُ خَمْسٌ: الخِتَانُ والاستِحْدَادُ وقصُّ الشَّارِبِ وتقليمُ الأظفارِ وتَنْفُ الأَبَاطِ». [صحيح] - [متفق عليه]

(88) – Əbu Hureyrədən (Allah ondan razı olsun) rəvayət edildiyinə görə o belə demişdir: Mən Peyğəmbərin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə dediyini eşitdim: "Beş şey fitrətdəndir: sünnet olmaq, övrət yerini qırmaq, bıqları qısaltmaq, dırnaqları tutmaq və qoltuq altındakı tükləri yolmaq". [Səhih] - [Müttəfəqun aleyhi(əl-Buxari və Musliminsəhih gördüyü hədislər)]

Şərh (izah):

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) bu hədisdə İslam dininin beş xüsusiyyətini və peyğəmbərlərin sünnetini bəyan etmişdir:

Birincisi: Sünnet olmaq. Bu, kişinin cinsiyyət orqanının baş tərəfində olan artıq dərinin və həmçinin qadının vaginasındakı uşaqlıq yolunun üzərində olan dərinin baş hissəsinin kəsilməsidir.

İkincisi: Övrət yerini qırmaq. Bu, övrət yerinin ətrafında olan tüklərin qırılmasıdır.

Üçüncüsü: Bıqları qısaltmaq. Bu, kişinin üst dodağı görünənə qədər bıqların qısaltılmasıdır.

Dördüncüsü: Dırnaqların qısaltılmasıdır.

Beşincisi: Qoltuq altındakı tüklərin yolmasıdır.

Hədisin faydalarından:

1. Allahın sevdiyi, razı olduğu və əmr etdiyi peyğəmbərlərin bu sünətləri kamilliyə, təmizliyə və gözəlliyə çağırır.
2. Bunların vaxtı-vaxtında edilməsinin şəriətdə buyurulması və bunlara səhlənkər yanaşılmaması.
3. Bu xüsusiyyətlərin dini və dünyavi bir çox faydaları vardır. Bu faydalardan bəziləri aşağıdakılardır: Zahirî görünüşü gözəlləşdirmək, bədəni təmiz saxlamaq, təmizliyə diqqət etmək, kafirlərə bənzəməmək, Allahın əmrinə itaat etmək.
4. Başqa hədislərdə bu beş xüsusiyyətə əlavə olaraq: saqqal buraxmaq, misvakdan istifadə etmək kimi fitri sünətlərin digər növləri də qeyd edilmişdir.

(3144)

(89) - عَنْ عَيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كُنْتُ رَجُلًا مَدَّاءً وَكُنْتُ أَسْتَحْيِي أَنْ أَسْأَلَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِمَكَانِ ابْنَتِهِ فَأَمَرْتُ الْمِقْدَادَ بْنَ الْأَسْوَدِ فَسَأَلَهُ فَقَالَ: «يَغْسِلُ ذَكَرَهُ وَيَتَوَضَّأُ». وَلِلْبُخَارِيِّ: فَقَالَ: «تَوَضَّأُ وَاغْسِلُ ذَكَرَكَ». [صحيح] - [متفق عليه]

(89) – Əlidən (Allah ondan razı olsun) belə dediyi rəvayət edilir: Məndən tez-tez məzi gələrdi və Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) qızı Fatiməyə (Allah ondan razı olsun) görə ondan bu haqda soruşmağa utanırdım. Miqdad bin Əl-Əsvəda dedim ki, o soruşsun. Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) dedi: "Cinsiyyət üzvünü yusun və dəstəmaz alsın". Buxarinin qeyd etdiyi rəvayətdə isə: "Dəstəmaz al və cinsi orqanını yu" demişdir. [Səhih] - [Müttəfəqun aleyhi(əl-Buxari və Musliminsəhih gördüyü hədislər)]

Şərh (izah):

Əli bin Əbu Talib (Allah ondan razı olsun) xəbər verir ki, tez-tez ondan məzi çıxardı, bu da şəhvət zamanı və ya cinsi əlaqədən öncə kişidə cinsi orqanından axan ağ nazik yapışqan mayedir. Nə edəcəyini bilmir və Allah Rəsulundan (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) soruşmağa utanır, çünki xanımı Fatimə (Allah ondan razı olsun) Peyğəmbərin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) qızıdır. Buna görə Miqdad bin Əl-Əsvəddən xahiş edir ki, Peyğəmbərdən (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) bu haqda soruşsun. Allah Rəsulu da (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) cinsiyyət orqanını yumasını, sonra isə dəstəmaz almasını bildirir.

Hədisin faydalarından:

1. Əli bin Əbi Talibin (Allah ondan razı olsun) fəziləti, çünki onun həya etməsi, dolayısı yolla olsa belə sual verməyə mane olmadı.
2. Sual soruşmaq üçün digər şəxsdən xahiş etməyin caizliyi.

3. Fayda üçün insanın özündə mövcud olan utandırıcı bir hal barədə xəbər verməsinin icazəli olması.
4. Məzinin nəcis olması, bədənin və paltarın ondan yuyub təmizlənməsinin vacibliyi.
5. Məzinin çıxması dəstəmazı pozan amillərdəndir.
6. Başqa bir hədisdə qeyd olunduğu kimi, cinsi orqanının və xayaların yuyulması vacibdir.

(3348)

(90) – عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا اغْتَسَلَ مِنَ الْجَنَابَةِ، غَسَلَ يَدَيْهِ، وَتَوَضَّأَ وَضُوءَهُ لِلصَّلَاةِ، ثُمَّ اغْتَسَلَ، ثُمَّ يُحَلِّلُ بِيَدِهِ شَعْرَهُ، حَتَّى إِذَا ظَنَّ أَنَّهُ قَدْ أَرَوَى بَشْرَتَهُ، أَفَاضَ عَلَيْهِ الْمَاءَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ، ثُمَّ غَسَلَ سَائِرَ جَسَدِهِ، وَقَالَتْ: كُنْتُ أَغْتَسِلُ أَنَا وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ إِنَاءٍ وَاحِدٍ، نَعْرِفُ مِنْهُ جَمِيعًا. [صحيح] - [رواه البخاري]

(90) – Möminlərin anası Aişədən (Allah ondan razı olsun) belə söylədiyi rəvayət edilir: Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) cənabətdən qüsl aldıqda əllərini yuyardı, ardınca namaz üçün aldığı kimi dəstəmaz alardı, sonra bütün bədəninə su tökərdi, başının dərisinə suyun çatdığını yəqin edənə qədər əliylə suyu saçların dibinə çatdırardı, ardınca üzərinə üç dəfə su tökər, sonra bədəninin qalan hissəsini yuyardı. Dedi: Mən və Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) bir qabdan qüsl alarıq, birlikdə ondan su götürərdik. [Səhih] - [Əl-Buxari rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) cənabətdən qüsl almaq istəyəndə, əllərini yumaqla başlayardı. Sonra namaz üçün dəstəmaz aldığı kimi dəstəmaz alar, daha sonra bədəninə

su tökər, ardınca saçın köklərinə suyun keçməsinə və başın dərisinə suyun çatdığını yəqin edənə qədər əlləri ilə saçlarını aralayar, sonra başına üç dəfə su tökər və sonra bədəninə qalan hissəsini yuyardı. Aişə (Allah ondan razı olsun) dedi: Mən və Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) bir qabdan qüsl alardıq, hər birimiz həmin qabdan su götürərdik.

Hədisin faydalarından:

1. Qüsl iki cür olur: Kifayət edən və kamil qüsl. Kifayət edən qüsldə insan təmizlənməyə niyyət edir, sonra ağzını və burnunu yaxalayaraq su ilə bədəninə yuyur. Tam qüsl isə hədisdə qeyd edilən Peyğəmbərin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) qüsl aldığı kimidir.
2. Cənabət məfhumu, məninin-spermanın çıxması və ya sperma çıxmasa belə, cinsi əlaqədə olan kəsə aid edilir.
3. Ərlə xanımın bir-birinin övrət yerlərinə baxmasının və eyni qabdan qüsl almalarının icazəli olması.

(3316)

(91) - عَنْ الْمُغِيرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كُنْتُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي سَفَرٍ، فَأُهْوِيْتُ لِأَنْزِعَ حُقَيْيهِ، فَقَالَ: «دَعُهُمَا، فَإِنِّي أَدْخَلْتُهُمَا طَاهِرَتَيْنِ» فَمَسَحَ عَلَيْهِمَا. [صحيح] - [متفق عليه]

(91) – Muğiradan (Allah ondan razı olsun) belə dediyi rəvayət edilir: Peyğəmbərlə (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) səfərlərdən birində idim, (o dəstəmaz alarkən) Peyğəmbərin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) (ayağını yuması üçün onun ayağındakı) xuflarını çıxartmaq üçün əllərimi uzatdım, bu zaman belə dedi: Onları çıxarma, çünki mən təharətli (dəstəmazlı) olarkən onları geymişəm". Sonra onlara məsh çəkdi. [Səhih] - [Müttəfəqun aleyhi (əl-Buxari və Muslimin səhih gördüyü hədislər)]

Şərh (izah):

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) səfərlərdən birində idi və dəstəmaz aldı. Ayaqların yumasına çatdıqda, Muğirə bin Şubə (Allah ondan razı olsun) əllərini uzadaraq, Peyğəmbərin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) ayağını yumaq üçün onun ayağındakı xufları çıxartmaq istədi. Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) ona belə buyurdu: Onları çıxarma, çünki, mən təharətli (dəstəmazlı) olarkən onları geymişəm. Beləliklə, Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) ayaqlarını yumaq əvəzinə xuflarına məsh çəkdi.

Hədisin faydalarından:

1. Dəstəmazı gərəkdirən amillərdən dəstəmaz alarkən xufların üzərinə məsh çəkməyə izn verilməsi, lakin qüsl tələb olunan hallarda ayaqları yumaq vacibdir.
2. Məsh, yaş əli bir dəfə xufların altına deyil, üstünə sürtməklə olur.
3. Xoflar üzərinə məsh çəkmək üçün şərt, ayaqları su ilə yuyub dəstəmazı tam bitirdikdən sonra geyinmək, həmçinin xufların

pak olması, ayağdakı yuyulması vacib olan hissələrini örtməsidir. Həmçinin sidik və nəcis ifrazından sonra xuflara məsh etmək icazəlidir, lakin cənabəti və ya qüslü vacib edən halları aradan qaldırmaq üçün bədənin hər yeri yuyulmalıdır. Məsh çəkmək üçün digər bir şərt isə şəriətin müəyyən etdiyi müddətdir - yəni səfərdə olmayan şəxslər üçün bir gün, bir gecə, səfərdə olanlar üçün isə üç gün, üç gecədir.

4. Ayaqları örtən corab və ya buna bənzər şeylər də xuflara qiyas edilərək onlara da məsh çəkilir.
5. Peyğəmbərin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) gözəl əxlaqı və təlimi, belə ki, Muğiranı xufları çıxarmağa qoymadı və narahat olmasın deyə və bu əhkamı bilsin deyə bildirdi ki, onları dəstəmaz aldıqdan sonra geyinib.

(3014)

(92) – عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ فَاطِمَةَ بِنْتَ أَبِي حُبَيْشٍ سَأَلَتِ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَتْ: إِنِّي أَسْتَحَاضُ فَلَا أَطْهَرُ، أَفَادَعُ الصَّلَاةَ؟ فَقَالَ: «لَا، إِنَّ ذَلِكَ عِرْقٌ، وَلَكِنْ دَعِيَ الصَّلَاةَ قَدَرِ الْأَيَّامِ الَّتِي كُنْتَ تَحِيضِينَ فِيهَا، ثُمَّ اغْتَسِلِي وَصَلِّي.» [صحيح] - [متفق عليه]

(92) – Möminlərin anası Aişədən (Allah ondan razı olsun) rəvayət edilir ki, Fatimə bint Əbi Hubeys Peyğəmbərdən (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə soruşdu: "Mən davamlı olaraq heyz oluram, (həmin müddətdə) namazı tərək edimmi? Cavab verdi: Xeyr, bu qanaxmadır, sadəcə sənün bildiyin heyz günlərinin müddətində namazı tərək et, (bu müddətdən) sonra isə qüsl al və namaz qıl." [Səhih] - [Müttəfəqun aleyhi(əl-Buxari və Musliminsəhih gördüyü hədislər)]

Şərh (izah):

Fatimə bint Hubeys Peyğəmbərdən (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) soruşdu və dedi: Məndən heyz qanı kəsilmir və heyz,

ədəti günlərdən başqa dövrdə də davam edir, o zaman bunun hökmü heyzin hökmü kimidirmi və namazı tərک edimmi? Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) ona dedi: Bu qanaxmadır və uşaqlıq yolunda qanaxmanın kəsilməsi nəticəsində yaranan patoloji qandır, heyz qanı deyil. Qanaxma xəstəliyiindən əvvəl olduğu kimi, aylıq adətinə uyğun heyz müddəti gələrsə, namazı, orucu və qadına heyz zamanı qadağan olan digər işləri tərک et. Həmin müəyyən müddət bitdikdə, heyzdən təmizlənmiş olursan, qan yerini yu və natəmizliyi aradan qaldırmaq üçün kamil qüsl al, sonra namaz qıl.

Hədisin faydalarından:

1. Qadına, heyz günlərini bitirdiyi zaman qüslün vacibliyi.
2. Qanaxmadan əziyyət çəksə belə qadına namaz qılmaq vacibdir.
3. Heyz: Müəyyən günlərdə yetkin qadının rəhmindən cinsi orqan yolu ilə ayrılan təbii qandır.
4. İstihazə: uşaqlığın dibindən axan, vaxtının adəti üzrə olmayan qanaxmadır.
5. Heyz qanı ilə istihazə qanının fərqi: Heyz qanı qara, qatı və pis qoxulu, istihazə qanı isə duru, qırmızı və qoxusuzdur.

(3029)

(93) - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا وَجَدَ أَحَدُكُمْ فِي بَطْنِهِ شَيْئًا، فَأَشْكَلَ عَلَيْهِ أَخْرَجَ مِنْهُ شَيْءٌ أَمْ لَا، فَلَا يُخْرَجَنَّ مِنَ الْمَسْجِدِ حَتَّى يَسْمَعَ صَوْتًا، أَوْ يَجِدَ رِيحًا». [صحيح] - [رواه مسلم]

(93) – Əbu Hureyradan (Allah ondan razı olsun) rəvayət edildiyinə görə Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə buyurmuşdur: «**Sizdən biri qarında bir şey hiss edib, ondan bir şey çıxıb və ya çıxmadığını şübhə edərsə, səs eşitmədikcə yaxud iy duymadıqca məsciddən çıxmasın**». [Səhih] - [Muslim rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) namaz qılan bir kimsənin qarında bir şey hiss edib, ondan bir şey çıxıb və ya çıxmadığına tərəddüd etdiyi bir durumda, yelin səsini eşidib ya da iyini hiss etmək kimi dəstəmazı pozan amilin varlığına əmin oluncaya qədər yenidən dəstəmaz almaq üçün namazdan çıxmasını xəbər vermişdir. Çünki yəqin olan bir şey, şübhə ilə batil olmaz. Bu kimsənin dəstəmazlı olması yəqindir, dəstəmazının pozulması isə şübhəlidir.

Hədisin faydalarından:

1. Bu hədis, İslam əsaslarından bir əsas və fiqhi qaydalardan bir fiqhi qaydadır. Bu qayda: Yəqin olan bir şey şübhə ilə aradan qalxmaz. Müxalif olan şey yəqinləşənə qədər, həmin şeyin olduğu hal üzərində qalması əsildir.
2. Şübhə, dəstəmaza zərər verməz. Namaz qılan kimsə dəstəmazının pozulduğuna yəqin olmadığı müddətcə dəstəmazlıdır.

(65083)

(94) - عن عمر بن الخطاب رضي الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: «إِذَا قَالَ الْمُؤَدِّنُ: اللهُ أَكْبَرُ اللهُ أَكْبَرُ، فَقَالَ أَحَدُكُمْ: اللهُ أَكْبَرُ اللهُ أَكْبَرُ، ثُمَّ قَالَ: أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ، قَالَ: أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ، ثُمَّ قَالَ: أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللهِ، ثُمَّ قَالَ: حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ، قَالَ: لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ، ثُمَّ قَالَ: حَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ، قَالَ: لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ، ثُمَّ قَالَ: اللهُ أَكْبَرُ اللهُ أَكْبَرُ، قَالَ: اللهُ أَكْبَرُ اللهُ أَكْبَرُ، ثُمَّ قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ، قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ مِنْ قَلْبِهِ دَخَلَ الْجَنَّةَ». [صحيح] - [رواه مسلم]

(94) – Ömər bin əl-Xəttəbdən (Allah ondan razı olsun) rəvayət edildiyinə görə Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə buyurmuşdur: "Müəzzin: "Allahu Əkbər, Allahu Əkbər" dediyi zaman sizlərdən biri ixtlasla: "Allahu Əkbər, Allahu Əkbər" desə, sonra: "Əşhədu əllə iləhə illəllah" dediyi zaman: "Əşhədu əllə iləhə illəllah" desə, sonra: "Əşhədu ənnə Muhəmmədən rasulullah" dediyi zaman: "Əşhədu ənnə Muhəmmədən rasulullah" desə, sonra: "Həyyə aləs-saləh!" dediyi zaman: "Lə həulə və lə quvvətə illə billəh" desə, sonra: "Həyyə aləl-fələh!" dediyi zaman: "Lə həulə və lə quvvətə illə billəh" desə, sonra: "Allahu Əkbər, Allahu Əkbər" dediyi zaman: "Allahu Əkbər, Allahu Əkbər" desə və sonra da: "Lə İləhə illəllah" dediyi zaman: ürəkdən "Lə İləhə illəllah" desə Cənnətə girər". [Səhih] - [Muslim rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Azan, insanlara namaz vaxtının girdiyini bildirməkdir. Azanın sözləri islam əqidəsini özündə əhatə edən sözlərdir.

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) bu hədisdə əzan eşidildiyi zaman deyilməsi lazım olan şeyi açıqlamışdır. Bu da, azanı eşidən kimsənin müəzzinin söylədiyini təkrar etməsidir. Müəzzin: "Allahu Əkbər" dediyi zaman azanı eşidən kimsə: "Allahu Əkbər" deməlidir. Azanı eşidən kimsə müəzzinin: "Həyyə aləs-saləh!" sözünə qədər bu şəkildə müəzzinin söylədiyi sözlərin eynisi ilə təkrar

edir. "Həyyə aləs-saləh!", "Həyyə aləl-fələh!" dediyi zaman: "Lə həvlə va lə quvvətə illə billəh" deyir.

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) müəzzinlə birlikdə ixlaslı bir şəkildə azanı təkrar edən kimsənin Cənnətə girəcəyini xəbər vermişdir.

Azanın sözlərinin mənası: "Allahu Əkbər". Yəni: Uca Allah hər şeydən böyük, uca və əzəmətlidir.

"Əşhədu əllə iləhə illəllah". Yəni: Allahdan başqa ibadətə layiq haqq məbud yoxdur.

"Əşhədu ənnə Muhəmmədən rasulullah". Yəni: Dilimlə və qəlbimlə Muhəmmədin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) Allahın insanlara göndərdiyi rəsulu olduğunu və ona itaət etməyin vacib olduğunu iqrar edirəm və həmçinin buna şahidlik edirəm.

"Həyyə aləs-saləh!". Yəni: Namaza gəlin, bunu eşidən kimsənin: "Lə həvlə va lə quvvətə illə billəh" deməsi, Allahın müvəffəq etməsi istisna olmaqla, itaətə mane olan şeylərdən qurtarmağa heç bir gücü və itaətləri edə biləcək heç bir qüvvəsi və qüdrəti yoxdur anlamındadır.

"Həyyə aləl-fələh!". Yəni: Qurtuluşa səbəb olan şeyə gəlin. Bu da, Cənnəti qazanmaq və Cəhənnəmdən xilas olmaqdır.

Hədisin faydalarından:

1. Müəzzinin söylədiyi sözləri eyni şəkildə təkrarlamağın fəzilətli. Ancaq müəzzin: "Həyyə aləs-saləh!" və "Həyyə aləl-fələh!" dediyi zaman: "Lə həvlə va lə quvvətə illə billəh" deyilməlidir.

(65086)

(95) - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «إِذَا سَمِعْتُمُ الْمُؤَذِّنَ فَتَقُولُوا مِثْلَ مَا يَقُولُ، ثُمَّ صَلُّوا عَلَيَّ، فَإِنَّهُ مَنْ صَلَّى عَلَيَّ صَلَاةً صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ بِهَا عَشْرًا، ثُمَّ سَلُوا اللَّهَ لِي الْوَسِيلَةَ، فَإِنَّهَا مَنْزِلَةٌ فِي الْجَنَّةِ، لَا تَنْبَغِي إِلَّا لِعَبْدٍ مِنْ عِبَادِ اللَّهِ، وَأَرْجُو أَنْ أَكُونَ أَنَا هُوَ، فَمَنْ سَأَلَ لِي الْوَسِيلَةَ حَلَّتْ لَهُ الشَّفَاعَةُ». [صحيح] - [رواه مسلم]

(95) – Abdullah bin Amr bin əl-Asdan (Allah ondan razı olsun) rəvayət edildiyinə görə o, Peyğəmbərin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə dedyini eşitmişdir: «**Müəzzini eşitdiyinizdə, siz də onun söylədiklərini təkrar edin. Sonra mənə salavat gətirin. Kim mənə bir salavat gətirirsə, Allah da bunun qarşılığında ona on salavat edər. Sonra da Allahdan mənim üçün "Vəsiləni" istəyin. O, Cənnətdə elə bir dərəcədir ki, Allahın qullarından yalnız bir quluna yaraşır. Ümid edirəm ki, o qul, mənəm. Kim mənim üçün "Vəsiləni" istəyərsə şəfaət ona halal olar**». [Səhih] - [Muslim rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) namaz üçün azan verildiği zaman müəzzini eşidən kimsənin: "Həyyə aləs-saləh, Həyyə aləl-fələh" sözləri müstəsna olmaqla söylədiyinin eynisini təkrar etməsinə yönəlmişdir. Azan eşidən kimsə müəzzinin: "Həyyə aləs-saləh, Həyyə aləl-fələh" sözlərindən sonra: "Lə həülə və lə quvvətə illə billəh" (Qüdrət və güc yalnız Allahdadır) deyir. Azan bitdikdən sonra isə Peyğəmbərə (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) salavat gətirir. Kim Peyğəmbərə (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) bir salavat deyərsə, bu salavat qarşılığında Uca Allah ona on salavat edər. Uca Allahın quluna salavat etməsi, yəni: o qulunu, mələklər qatında tərif etməsi anlamındadır.

Sonra Uca Allahdan Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) üçün "Vəsiləni" verməsini istəməyi əmr etmişdir. O, Cənnətdəki ən uca məqamdır. O məkan, Uca Allahın bütün qulları arasında yalnız bir qula yaraşar və yalnız onun üçün asanlaşar.

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) o kimsənin: "Ümid edirəm ki, o qul, mən olacağam" deyərək təvazökarlıq etmişdir. Çünki bu uca məqam bütün insanlar arasında yalnız bir insana aid olacaqsə, bu zaman bu insan Allahın Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) olmalıdır. Çünki o yaradılmışların ən fəzilətlisidir.

Sonra kim, Peyğəmbərin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) Vəsiləyə nail olması üçün dua edərsə, qiyamət günü o kimsəyə şəfaət edəcəyini bəyan etmişdir.

Hədisin faydalarından:

1. Hədisdə azan verilərkən müəzzinin dediklərini təkrar etməyə təşviq edilmişdir.
2. Azan verilərkən müəzzinin dediklərini təkrar etdikdən sonra Peyğəmbərə (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) salavat deməyin fəziləti.
3. Hədisdə, Peyğəmbərə (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) salavat dedikdən sonra Uca Allahdan onun Vəsiləyə nail olmasını istəməyə təşviq edilmişdir.
4. Hədisdə vəsilənin manası, yalnız bir insana layiq olduğu məqamının ucalığı bəyan edilmişdir.
5. Hədisdə Peyğəmbərin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) fəziləti bəyan edilmişdir, belə ki, bu uca məqam məxluqat arasında yalnız ona xasdır.
6. Kim, Uca Allahdan, Peyğəmbərin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) Vəsiləyə nail olmasını istəyərsə, qiyamət günü Peyğəmbərin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) şəfaəti ona halal olacaqdır.
7. O uca məqama nail olması üçün ümmətindən dua etməsini istəməsi onun nə qədər təvazökar bir şəxs olduğunu ifadə edir. Baxmayaraq ki, o məqamı sahibi yalnız odur.

8. Uca Allahın rəhməti və fəziləti genişdir. Buna görə də Uca Allah hər yaxşı bir əmələ on misli ilə qarşılıq verir.

(65087)

(96) – عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: أتى النبي صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلٌ أَعْمَى، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ، إِنَّهُ لَيْسَ لِي قَائِدٌ يَفُودُنِي إِلَى الْمَسْجِدِ، فَسَأَلَ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يُرَخِّصَ لَهُ فَيُصَلِّيَ فِي بَيْتِهِ، فَرَخَّصَ لَهُ، فَلَمَّا وَلى دَعَاهُ، فَقَالَ: «هَلْ تَسْمَعُ التَّدَاءَ بِالصَّلَاةِ؟» فَقَالَ: نَعَمْ، قَالَ: «فَأَجِبْ». [صحيح] - [رواه مسلم]

(96) – Əbu Hureyradan (Allah ondan razı olsun) belə dediyi rəvayət edilir: Bir kor kişi Peyğəmbərin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) yanına gəlib: "Ey Allahın Rəsulu, məni məscidə aparacaq bir kimsəm yoxdur."-deyərək, Allah Rəsulundan ona öz evində namaz qılmağı icazə verməsini istədi. İlk olaraq ona icazə verdi, lakin adam çıxıb getmək istəyəndə onu çağırıb dedi: “Azanı eşidirsənmi? O: “Bəli!” - dedi. Bu zaman Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) dedi: "O zaman cavab ver(camaat namazına gəl)" [Səhih] - [Muslim rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Kor bir kişi Peyğəmbərin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) yanına gəlib, "Ey Allahın Rəsulu, beş vaxt namazda mənə kömək edərək əlimdən tutub məscidə aparın kimsəm yoxdur."-deyərək Peyğəmbərdən (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) ona camaat namazında iştirak etməmək üçün rüxsət istədi. Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) da əvvəl ona icazə verdi, lakin sonra adam çıxıb getmək istədikdə onu çağırıb dedi: Namaz üçün azanı eşidirsənmi? "Bəli"-dedi. Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) də: "-Azan verənə cavab ver."- deyərək buyurdu.

Hədisin faydalarından:

1. Camaat namazının vacibliyi, çünki yüngülləşdirmə icazə istəmək yalnız vacib məsələlərə aiddir.
2. Peyğəmbərin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) "Azan verənə cavab ver" sözü camaat namazının vacibliyinə işarədir, çünki qayda budur ki, müəyyən bir şey əmr olunubsa, bu onun vacibliyinin göstəricisidir.

(11287)

(97) – عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَأَلْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَيُّ الْعَمَلِ أَحَبُّ إِلَى اللَّهِ؟ قَالَ: «الصَّلَاةُ عَلَى وَفْتِهَا»، قَالَ: ثُمَّ أَيُّ؟ قَالَ: «ثُمَّ بِرُّ الْوَالِدَيْنِ» قَالَ: ثُمَّ أَيُّ؟ قَالَ: «الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ» قَالَ: حَدَّثَنِي بِهِنَّ، وَلَوْ اسْتَزِدُّهُ لَرَأَدَنِي. [صحيح] - [متفق عليه]

(97) – Abdullah bin Məsudun (Allah ondan razı olsun) belə dediyi rəvayət edilir: Peyğəmbərdən (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) soruşdum: Hansı əməl Allaha daha sevimlidir? Buyurdu: "Vaxtında qılınan namaz" Dedi: "Sonra hansı?" Buyurdu: Valideynə yaxşılıq" Dedi: "Sonra hansı?" Buyurdu: "Allah yolunda cihad" Dedi: Allah Rəsulu mənə bunları söylədi. Əgər soruşmağa davam etsəydim, o da cavab verməyə davam edərdi. [Səhih] - [Müttəfəqun aleyhi(əl-Buxari və Musliminsəhih gördüyü hədislər)]

Şərh (izah):

Allah Rəsulundan (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) soruşulur: Hansı əməl Allaha daha sevimlidir? Buyurdu ki: "Şəriətin təyin etdiyi vaxtlarda fərz namazlarını qılmaq." Sonra valideynlərə yaxşılıq etmək, onlara münasibətdə mehriban olub ən gözəl tərzdə davranmaq, haqlarını ödəmək və onların üzünə ağ olmamaq. Sonra izzət və cəlal sahibi olan Allahın kəliməsini uca tutmaq, İslam dinini,

əhlini, İslamın ayinlərini qorumaq üçün Allah yolunda cihad. Bu isə can və mal-dövlətlə olur.

Və İbn Məsud (Allah ondan razı olsun) dedi: Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) mənə bu əməllərdən xəbər verdi, əgər ona "sonra hansı" deyə sual versəydim, artırardı.(yəni növbəti əməlləri söylərdi.)

Hədisin faydalarından:

1. Allahın əməllərə bəslədiyi sevgi nisbətində görə, bu əməllərin bir-birindən fərqlənməsi.
2. Müsəlmanı ən xeyirli əməllər etməyə həvəsləndirmək.
3. Peyğəmbərin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) ən üstün əməllər haqqında verdiyi cavablar insanların fərqliliyinə, onların vəziyyətinə və onların hər biri üçün ən faydalı olanına görə dəyişir.

(3365)

(98) – عن أبي هريرة رضي الله عنه أن رسول الله صلى الله عليه وسلم كان يقول: «الصَّلَاةُ الْخَمْسُ، وَالْجُمُعَةُ إِلَى الْجُمُعَةِ، وَرَمَضَانُ إِلَى رَمَضَانَ، مُكْفَرَاتٌ مَا بَيْنَهُنَّ إِذَا اجْتَنَبَ الْكَبَائِرَ».

[صحيح] - [رواه مسلم]

(98) – Əbu Hureyradan -Allah ondan razı olsun- rəvayət edildiyinə görə Allah Rəsulu -salləllahu aleyhi və səlləm- belə buyurmuşdur: "Böyük günahlardan çəkdiyini müddətcə, beş vaxt namaz, iki Cümə və iki Ramazan, aralarında edilən kiçik günahlara kəffarədir". [Səhih] - [Muslim rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Peyğəmbər -salləllahu aleyhi və səlləm- gün ərzində qılınan beş vaxt namazın, hər həftə qılınan cümə namazının və hər il tutulan

Ramazan orucunun böyük günahlardan çəkinilməsi şərti ilə aralarında edilən kiçik günahlara kəffarə olacağını xəbər vermişdir. Amma zina, içki içmək kimi böyük günahlara gəldikdə isə, yalnız tövbə edildiyində bağışlanar.

Hədisin faydalarından:

1. Günahlardan bəziləri kiçik, bəziləri isə böyükdür.
2. Kiçik günahların bağışlanması böyük günahlardan çəkinmə şərtinə bağlıdır.
3. Böyük günahları edənə bu dünyada hədd cəzası, axirətdə isə əzab və ya qəzəb yaxud da lənət təhdidi vardır. Zina etmək və içki içmək kimi əməllər böyük günahlara misaldır.

(3591)

(99) - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: قَسَمْتُ الصَّلَاةَ بَيْنِي وَبَيْنَ عَبْدِي نِصْفَيْنِ، وَلِعَبْدِي مَا سَأَلَ، فَإِذَا قَالَ الْعَبْدُ: {الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ}، قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: حَمَدِي عَبْدِي، وَإِذَا قَالَ: {الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ}، قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: أَثْنَى عَلَيَّ عَبْدِي، وَإِذَا قَالَ: {مَالِكِ يَوْمَ الدِّينِ}، قَالَ: مَجَّدَنِي عَبْدِي، - وَقَالَ مَرَّةً: فَوَضَّ إِلَيَّ عَبْدِي، -، فَإِذَا قَالَ: {إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ}، قَالَ: هَذَا بَيْنِي وَبَيْنَ عَبْدِي وَلِعَبْدِي مَا سَأَلَ، فَإِذَا قَالَ: {اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ، صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ}، قَالَ: هَذَا لِعَبْدِي وَلِعَبْدِي مَا سَأَلَ». [صحيح] - [رواه مسلم]

(99) – Əbu Hureyrədən (Allah ondan razı olsun) rəvayət edildiyinə görə o belə demişdir: Mən Peyğəmbərin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə dediyini eşitdim: "Uca Allah belə buyurmuşdur: Namazı qulumla Özüm aramda iki yerə böldüm, qulum üçün istədiyi vardır. Qul: (Həmd, aləmlərin Rəbbi olan Allaha məxsusdur) deyincə, Uca Allah: (Qulum Məni həmd etdi) deyər buyurur. Qul: (Mərhəmətli və Rəhmlilə olana) deyincə, Allah: (Qulum Məni öydü) deyər. Qul: (Din gününün Sahibinə) deyincə, (Qulum Məni ucaltdı) yaxud da: (Qulum işini Mənə həvalə etdi) deyər. Qul: (Biz yalnız Sənə ibadət edirik və yalnız Səndən kömək diləyirik) deyincə, (Bu, qulumla Mənim aramda ortaq olan qisimdir və qulum istədiyi olacaqdır) deyər buyurur. Qul: (Bizi doğru yola yönəlt! Nemət bəxş etdiyiniz kimsələrin yoluna, qəzəbə uğramışların və azmışların (yoluna) yox!) deyincə, Allah: (Bu, qulum aiddir, qulum istədiyi veriləcəkdir) deyər buyurur. [Səhih] - [Muslim rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) Uca Allahın qüdsi bir hədisdə belə buyurduğunu xəbər vermişdir: Namazda Fatihə surəsini qulumla Özüm aramda iki yerə böldüm, Fatihə surəsinin yarısı Mənim, yarısı isə onundur.

Fatihə surəsinin birinci yarısı: Uca Allaha həmd-səna və Ona tərifdir. Buna görə qulumu ən xeyirli qarşılıqla mükafatlandıracağam.

Fatihə surəsinin ikinci yarısı: Yalvarmaq və duadır. Qulumun duasını qəbul edəcəm və ona istədiyini verəcəm.

Namaz qılan kimsə: (Həmd, aləmlərin Rəbbi olan Allaha məxsusdur) deyincə, Uca Allah: (Qulum Məni həmd etdi) deyə buyurar. Qul: (Mərhəmətli və Rəhmlilə olana) deyincə, Allah: (Qulum Məni təriflədi, Mənə həmd etdi və qullarıma olan nemətimi itiraf etdi) deyər. Qul: (Din gününün Sahibinə) deyincə, Allah:(Qulum Məni ucaltdı, bu böyük şərəfdir) deyər.

Namaz qılan kimsə: (Biz yalnız Sənə ibadət edir və yalnız Səndən kömək diləyirik) deyincə, Allah: (Bu, qulumla Mənim aramda ortaq olan qisimdir) deyə buyurar.

Bu ayənin birinci qismi: (Biz yalnız Sənə ibadət edir) Allaha aiddir. Bu, Uca Allahın ibadətə layiq tək haqq ilah olduğunu etiraf etmək və Onun ibadət çağrısına icabət etməkdir və bununla da Uca Allaha aid olan qisim burada bitir.

Ayənin ikinci qismi: (və yalnız Səndən kömək diləyirik) isə qula aiddir. Bu, Uca Allahdan yardım diləməyi və Ondan yardım diləyəne yardım edəcəyinə dair vədinin gerçəkləşəcəyini ifadə edir.

Namaz qılan kimsə: (Bizi doğru yola yönəlt! Nemət bəxş etdiyiniz kimsələrin yoluna, qəzəbə uğramışların və azmışların (yoluna) yox!) deyincə, Allah: (Bu, qulumun yalvarması və dua etməsidir, qulum istədiyini veriləcəkdir, Mən artıq onun duasına icabət etdim) deyə buyurar.

Hədisin faydalarından:

1. Bu hədisdə Fatihə surəsinin önəminin böyüklüyü ifadə edilmiş və Uca Allah bu surəni namaz olaraq adlandırmışdır.
2. Hədisdə Uca Allahın quluna olan qayğısı ifadə edilmiş, həmçinin, qulunun Onu həmd-səna etməsindən dolayı qulunu

mədh etməsi xəbər verilmiş və sonda isə qulun Ondan istədiyinin ona verəcəyini vəd etmişdir.

3. Bu surə özündə, Uca Allaha həmd-səna etməyi, öldükdən sonra yenidən dirilməyi, Allaha dua etməyi, ixlasla Ona ibadət etməyi, doğru yola yönəltməsinə istəməyi və batil yollardan çəkəndirməyi əhatə etmişdir.
4. Namaz qılan kimsə -Fatihə surəsini oxuduğu zaman- bu hədisi xatırlayarsa bu onun namazdakı xüsusunu artırır.

(65099)

(100) – عن بريدة رضي الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: «إِنَّ الْعَهْدَ الَّذِي بَيْنَنَا وَبَيْنَهُمُ الصَّلَاةُ، فَمَنْ تَرَكَهَا فَقَدْ كَفَرَ». [صحيح] - [رواه الترمذي والنسائي وابن ماجه وأحمد]

(100) – Bureydədən (Allah ondan razı olsun) rəvayət edildiyinə görə Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə buyurmuşdur: "Bizimlə onlar arasındakı olan əhd namazdır. Kim namazı tərək etsə, artıq küfr etmişdir". [Səhih] - [Ət-Tirmizi, Ən-Nəsai, İbnu Məcə və Əhməd rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) müsəlmanlarla, kafirlər və münafıqlar arasındakı əhd-peymanın namaz olduğunu və onu tərək edənin kafir olacağını bəyan etmişdir.

Hədisin faydalarından:

1. Hədisdə namazın dəyərinin nə qədər əzəmətli olduğu ifadə edilmişdir. Namaz, mömin ilə kafiri bir-birindən ayıran bir özəllikdir.
2. İslamın əhkamları, insanın qəlbindəki ilə deyil, zahirdəki halı ilə sabit olur.

(101) – عن جابر رضي الله عنه قال: سمعت النبي صلى الله عليه وسلم يقول: «إِنَّ بَيْنَ الرَّجُلِ وَبَيْنَ الشَّرْكِ وَالْكُفْرِ تَرْكُ الصَّلَاةِ». [صحيح] - [رواه مسلم]

(101) – Cabirdən (Allah ondan razı olsun) rəvayət edildiyinə görə o belə demişdir: Mən Peyğəmbərin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə dediyini eşitdim: "Kişi ilə şirk və küfür arasında namazı tərək etməsi vardır". [Səhih] - [Muslim rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) fərz namazların tərək edilməsindən çəkəndirmiş, kişi ilə şirkə və küfrə düşməsi arasında namazın tərək edilməsi olduğunu xəbər vermişdir. Namaz İslamın ikinci rükunudur. Namazın İslamda yeri əzəmətlidir. Kim namazın vacib olduğunu inkar edərək tərək edərsə, o, müsəlmanların icması ilə kafir olar. Namazı səhlənkarlıq və tənbellikdən dolayı bütünlüklə tərək edən kimsə də kafirdir. Bu məsələdə bizə səhabələrin icması nəql edilmişdir. Əgər bir kimsə namazı bəzən qılıb, bəzən də tərək edərsə, o, bu şiddətli təhdidə məruz qalar.

Hədisin faydalarından:

1. Hədisdə namazın əhəmiyyəti və namazları vaxtı-vaxtında qılmasının vacibliyi ifadə edilmişdir. Namaz, iman ilə küfür arasını ayıran bir özəllikdir.
2. Namazı tərək etmək və namaza qarşı səhlənkar yanaşmaq qadağan edilmişdir.

(102) – عن سالم بن أبي الجعد قال: قال رجل: ليتني صَلَّيْتُ فاسترحْتُ، فكأنتهم عابوا ذلك عليه، فقال: سمعتُ رسولَ الله صلى الله عليه وسلم يقول: «يا بلالُ، أقيم الصَّلَاةَ، أرخنا بها».

[صحيح] - [رواه أبو داود]

(102) – Səlim bin Əbil-Caddan rəvayət edildiyinə görə bir kişi: “Kaş ki namaz qılmış olsaydım, istirahət edərdim” deyincə, orada olanlar sanki onun bu sözündə ayıb gördülər, bu zaman kişi onlara belə dedi mən: Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə dediyini eşitdim: **«Ey Bilal! Namaz üçün iqamə ver. Bizi namazla rahatlat»**. [Səhih] - [Əbu Davud rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Səhabelərdən bir kişi; "Kaş ki namaz qılmış olsaydım, istirahət edərdim" dedi. Sanki ətrafında olanlar onun söylədiyi bu sözündən dolayı qınadılar. Bunun üzərinə o, ətrafında olanlara, mən Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə dediyini eşitdim: "Ey Bilal! Namaz üçün azan oxu və iqamə ver ki, biz namazla rahatlaşaq". Çünki namazda Uca Allahla münacat, qəlbin və ruhun rahatlığı vardır.

Hədisin faydalarından:

1. Namazda Uca Allahı yalvararaq çağırmaq olduğu üçün orada qəlbin rahatlığı olur.
2. İbadətdə tənbellik edən kimsənin qınanması.
3. Kim, üzərinə düşən vacibi yerinə yetirərsə, onun məsuliyyətini üzərindən götürər və beləliklə də o, rahatlıq və arxayınlıq hissəsinə ovuşar.

(65095)

(103) - عن أبي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه: أنه كَانَ يُكَبِّرُ فِي كُلِّ صَلَاةٍ مِنَ الْمَكْتُوبَةِ وَعَظِيرَهَا، فِي رَمَضَانَ وَعَظِيرِهِ، فَيُكَبِّرُ حِينَ يَقُومُ، ثُمَّ يُكَبِّرُ حِينَ يَرُكِعُ، ثُمَّ يَقُولُ: سَمِعَ اللهُ لِمَنْ حَمِدَهُ، ثُمَّ يَقُولُ: رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ، قَبْلَ أَنْ يَسْجُدَ، ثُمَّ يَقُولُ: اللهُ أَكْبَرُ حِينَ يَهْوِي سَاجِدًا، ثُمَّ يُكَبِّرُ حِينَ يَرْفَعُ رَأْسَهُ مِنَ السُّجُودِ، ثُمَّ يُكَبِّرُ حِينَ يَسْجُدُ، ثُمَّ يُكَبِّرُ حِينَ يَرْفَعُ رَأْسَهُ مِنَ السُّجُودِ، ثُمَّ يُكَبِّرُ حِينَ يَقُومُ مِنَ الْجُلُوسِ فِي الْإِثْنَتَيْنِ، وَيَفْعَلُ ذَلِكَ فِي كُلِّ رُكْعَةٍ، حَتَّى يَفْرَغَ مِنَ الصَّلَاةِ، ثُمَّ يَقُولُ حِينَ يَنْصَرِفُ: وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، إِنِّي لَأَقْرُبُكُمْ شَبَهًا بِصَلَاةِ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، إِنْ كَانَتْ هَذِهِ لَصَلَاتُهُ حَتَّى فَارَقَ الدُّنْيَا. [صحيح] - [متفق عليه]

(103) – Əbu Hureyrədən (Allah ondan razı olsun) rəvayət edildiyinə görə O, Fərz və digər bütün namazlarda, Ramazan ayında və ramazandan başqa aylarda hər namazda təkbir gətirirdi. Namaza qalxdıqda təkbir gətirərdi, rüku edərkən də təkbir gətirərdi. Sonra: "Səmi Allahu limən həmidəh" deyib rükudan qalxdıqdan sonra səcdə etməzdən əvvəl: "Rabbənə və ləkə-l-həmd" deyərdi. Sonra səcdə etmək üçün əyildiyində təkbir edir, səcdədən başını qaldırınca yenə də təkbir gətirirdi sonra təkrar səcdə etmək üçün təkbir gətirir sonra səcdədən başını qaldırınca yenə də təkbir gətirirdi. İkinci rükəti qılıb qurtardıqdan sonra üçüncü rükətə qalxarkən yenə təkbir gətirirdi. Sonra da bunu namazın hər rükətində namazı bitirənə qədər edirdi. Namazı bitirib insanlara tərəf dönüb: Nəfsim əlində olana and olsun ki, aranızda namazı Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) namazına ən çox oxşayan mənim namazımdır. Bu onun dünyadan ayrılana qədər qıldığı namaz idi" deyirdi. [Səhih] - [Müttəfəqun aleyhi(əl-Buxari və Musliminsəhih gördüyü hədislər)]

Şərh (izah):

Əbu Hureyrə (Allah ondan razı olsun) Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) necə namaz qılmasınının bir qismini rəvayət etmişdir. O Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) namaza qalxdıqda qiyamda olarkən Təkbiratul-

ihram edərək namaza başlayar sonra rüku, səcdə, başını səcdədən qaldırarkən, ikinci səcdəni edərək, başını ikinci səcdədən qaldırarkən, üç və dörd rükətli namazlarda ilk təşəhüddən qalxarkən də təkbir gətirdiyini xəbər vermişdir. Sonra da bunu namazın hər rükətində namazı bitirincəyə qədər etdiyini, başını rükudan qaldırdığında: "Səmi Allahu limən həmidəh" deyib rükudan qalxdıqdan sonra belini düz tutunca: "Rabbənə va ləkəl-həmd" dediyini xəbər vermişdir.

Əbu Hureyrə (Allah ondan razı olsun) namazı bitirdikdən sonra insanlara tərəf dönüb: "Nəfsim əlində olana and olsun ki, aranızda namazı Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) namazına ən çox oxşayan mənim namazımdır. Bu, onun dünyadan ayrılana qədər qıldığı namazın sifəti idi" dedi.

Hədisin faydalarından:

1. Rükudan qalxarkən: "Səmiallahu limən həmidəh" demək istisna olmaqla, namazda bütün əyilmək və qalxmalarda təkbir edilir.
2. Səhabələrin, Peyğəmbərə (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) tabe olmalarına və həmçinin onun sünnesini qorumağa həris olmaları.

(65098)

(104) - عن ابن عَبَّاسٍ رضي الله عنهما عن النبيّ صلى الله عليه وسلم قال: «أُمِرْتُ أَنْ أَسْجُدَ عَلَى سَبْعَةِ أَعْظُمٍ: عَلَى الْجَبْهَةِ وَأَشَارَ بِيَدِهِ عَلَى أَنْفِهِ، وَالْيَدَيْنِ، وَالرُّكْبَتَيْنِ، وَأَطْرَافِ الْقَدَمَيْنِ، وَلَا نَكَفَيْتِ النَّيَابَ وَالشَّعْرَ». [صحيح] - [متفق عليه]

(104) – İbn Abbasdan (Allah onların hər ikisindən razı olsun) Peyğəmbərin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə dediyi rəvayət edilir: "Mənə yeddi əza üzərində səcdə etmək əmr edildi: Alın üzərinə -əli ilə də burununa işarə etdi-, iki əl, iki diz və iki ayağın ön tərəfdən uclarına və mənə namaz əsnasında saç və paltar yığmamaq əmr edildi". [Səhih] - [Müttəfəqun aleyhi(əl-Buxari və Musliminsəhih gördüyü hədislər)]

Şərh (izah):

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) bildirir ki, Allah ona namazda bədənin yeddi əzası üzərində səcdə etməyi əmr edir və bunlar:

Birincisi: alın : o, insan sifətinin yuxarı hissəsi, burun və gözlərin üstüdür. Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) əli ilə burnuna işarə edərək bəyan edir ki, alınla burun birlikdə sözügedən yeddi əzadan biridir və bu işarə ilə əsaslandırır ki, səcdə edən burnu ilə mütləq yerə toxunmalıdır.

İkinci və üçüncü əza: İki əldir

Dördüncü və beşinci isə dizlərdir.

Altıncı və yeddinci isə ayaqların barmaqlarıdır.

Hməçinin bizə saçlarımızı düyünləyib sarımamağı və səcdə edərkən paltarımızı yuxarı çəkib bir tərəfini digər tərəfin üzərinə yığmamağı, əksinə yerə dəyməsini və əzalarla birlikdə yerə səcdə etməsini əmr etdi.

Hədisin faydalarından:

1. Namazda yeddi əza üzərində səcdə etməyin vacibliyi.

2. Namazda saç v  paltarı yığmağın m kruh olması.
3. Namaz qılan namazında rahat olmalıdır, yeddi səcdə  zasını yerə qoymalı v  tələb olunan zikri deyənə qədər bu üzrə qalmalıdır.
4. Saç yığmaq qadağası qadınlara yox kişilərə aiddir, c nki qadına namazda  rt nm k əmr edilib.

(10925)

(105) – عن جرير بن عبد الله رضي الله عنه قال: كُنَّا عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَنَظَرَ إِلَى الْقَمَرِ لَيْلَةً -يَعْنِي الْبَدْرَ- فَقَالَ: «إِنَّكُمْ سَتَرُونَ رَبَّكُمْ كَمَا تَرُونَ هَذَا الْقَمَرَ، لَا تُضَامُونَ فِي رُؤْيَيْهِ، فَإِنْ اسْتَطَعْتُمْ أَنْ لَا تُغْلَبُوا عَلَى صَلَاةٍ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ غُرُوبِهَا فَافْعَلُوا» ثُمَّ قَرَأَ: «وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ الْغُرُوبِ» [صحيح] - [متفق عليه]

(105) – C rir bin Abdullahın (Allah ondan razı olsun) belə dediyi rəvayət edilir: Biz Peyğəmbərlə (Allahın salavatı v  salamı onun üzərinə olsun) birlikdə idik. Allah R sul  (Allahın salavatı v  salamı onun üzərinə olsun) Bədr gecəsi bütöv olan aya baxdı və dedi: "Həqiqətən də siz R bbinizi, bu ayı gördüyünüz kimi görəcəksiniz. Onu görməkdə bir c tinlik v  sıxıntı c km y c ksiniz. Elə isə günəş doğmamıřdan öncəki namaza v  gün batmamıřdan qabaq qılınan namaza g c n z c tdıđı qədər davamlı riayət edin". Peyğəmbər (Allahın salavatı v  salamı onun üzərinə olsun) sonra bu ayəni oxudu: "Günəş doğmamıřdan əvvəl və batmamıřdan əvvəl Rəbbini həmd ilə tərif et (ř nin  təriflər de)!" . [Səhih] - [Müttəfəqun aleyhi( l-Buxari və Musliminsəhih gördüyü hədislər)]

ř rh (izah):

Sahabələr gecələrin birində Allah R sul  -(Allahın salavatı v  salamı onun üzərinə olsun) ilə bir yerdə idilər, Allah R sul  (Allahın salavatı v  salamı onun üzərinə olsun) on dörd gec lik aya baxıb dedi:

Şübhəsiz ki, möminlər Rəbblərini gözləri ilə aydın şəkildə görəcəklər və onlar basırıq olmadan, yorğunluq və sıxıntı çəkmədən uca Allahı görəcəklər. Sonra Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) dedi: Əgər bacarsanız sübh və əsr namazında sizi yayındaracaq səbəbləri aradan qaldırın və bu namazları vaxtında camaatla qılın, çünki bu, izzət və cəlal sahibi olan Allahın üzünü görmək nemətinə nail olmaq üçün səbəblərindəndir. Sonra Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) bu ayəni oxudu: "Günəş doğmamışdan əvvəl və batmamışdan əvvəl Rəbbini həmd ilə tərif et (şəninə təriflər de)!"

Hədisin faydalarından:

1. İman əhlinə uca Allahı cənnətdə görmək müjdəsi.
2. İnsanları haqqa çağırmağın üslublarından biri: təkid etmək, təşviq etmək və misallar çəkməkdir.

(5657)

(106) - عن جُنْدُبِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْقَسْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ صَلَّى صَلَاةَ الصُّبْحِ فَهُوَ فِي ذِمَّةِ اللَّهِ، فَلَا يَطْلُبَنَّكُمُ اللَّهُ مِنْ ذِمَّتِهِ بِشَيْءٍ، فَإِنَّهُ مَنْ يَطْلُبْهُ مِنْ ذِمَّتِهِ بِشَيْءٍ يُدْرِكْهُ، ثُمَّ يَكْبَهُ عَلَى وَجْهِهِ فِي نَارِ جَهَنَّمَ». [صحيح] - [رواه مسلم]

(106) – Cundub bin Abdullah əl-Qasridən (Allah ondan razı olsun) Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə dediyi rəvayət edilir: "Kim sübh namazını qılarsa, Allah onu himayəsi altına alar. Ona görə Allahın himayəsi altında olan kəsə əziyyət verməkdən çəkinin və özünüz də bu əhdi, himayəni pozmayın, kim bunu edərsə cəzaya uğrayar və cəhənnəmə üzü üstə atılar". [Səhih] - [Muslim rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) bildirir ki, sübh namazını qılan kəsi Allah qoruyur və o Allahın mühafizəsi və himayəsi altındadır, onu müdafiə edər, həmçinin ona yardım edər.

Sonra Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) xəbərdarlıq edir ki, sübh namazını tərک etmək, həmçinin sübh namazını qılan kəsə əngəl törədmək, ona zor tətbiq etmək, əhdin (himayənin) pozulmasına və onun ləğvinə gətirib çıxarar. Kim bunu edərsə, Allahdan uzaqlaşar, Onun haqqını ödəməkdə səhlənkar olduğu üçün şiddətli təhdidə layiq olar, o üzü üstə cəhənnəmə atılar.

Hədisin faydalarından:

1. Sübh namazının əhəmiyyəti və fəzilətinin bəyanı
2. Sübh namazını qılan insana əngəl törətməkdən şiddətli çəkindirmə.
3. Uca Allahın saleh qullarına pislik edənlərdən intiqam alması.

(107) - عن بريدة بن الحصيب رضي الله عنه أنه قال: بَكَّرُوا بِصَلَاةِ الْعَصْرِ، فَإِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ تَرَكَ صَلَاةَ الْعَصْرِ فَقَدْ حَبِطَ عَمَلُهُ». [صحيح] - [رواه البخاري]

(107) – Bureydə bin Əlhuseybin (Allah ondan razı olsun) belə söylədiyi rəvayət edilir: "Əsr namazını ilk çağında qılın, çünki Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) dedi: "Əsr namazını tərək edənin əməli batil olar"" [Səhih] - [Əl-Buxari rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) əsr namazını qəsdən vaxtını gecikdirməkdən çəkindirir və bunu edənin əməlinin batil və puç olması və boşa çıxması barədə xəbərdarlıq edir.

Hədisin faydalarından:

1. Əsr namazını vaxtının daxil olduğu ilk anlarında qılmağa və buna daima çalışmağa təşviq.
2. Əsr namazını tərək edən üçün şiddətli xəbərdarlıq, onun vaxtını qaçırmağın digər namazların vaxtını qaçırmaqdan daha şiddətli olması. Çünki o, uca Allahın Quranda xüsusi olaraq əmr etdiyi orta namazdır: (Namazları və (günortadan sonrakı) orta namazı qoruyun) [əl-bəqərə, 238].

(6261)

(108) – عن أنس بن مالك رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: «مَنْ نَسِيَ صَلَاةً فَلْيُصَلِّ إِذَا ذَكَرَهَا، لَا كَفَّارَةَ لَهَا إِلَّا ذَلِكَ: {وَأَقِمِ الصَّلَاةَ لِذِكْرِي} [طه: 14]». [صحيح] - [متفق عليه]

(108) – Ənəs bin Məlik (Allah ondan razı olsun) Peyğəmbərin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə dediyini rəvayət etmişdir: "Kim bir namazı unudarsa onu xatırladığı zaman qılsın. Onun kəffarəsi ancaq budur". {Məni xatırlamaq üçün namaz qıl!} [Ta-Ha Surəsi: 14]. [Səhih] - [Müttəfəqun aleyhi(əl-Buxari və Musliminsəhih gördüyü hədislər)]

Şərh (izah):

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) fərz namazlarından hər hansı birini vaxtı çıxdıqdan sonra xatırlayan kimsənin, xatırladığı zaman o namazı qəza etməyə tələsməsini və bu namazı tərک etmənin günahını, xatırladığı an qılmasından başqa bir şey örtüb, silə bilməyəcəyini bəyan etmişdir. Uca Allah Qurani Kərimdə belə buyurmuşdur: {Məni xatırlamaq üçün namaz qıl!} [Ta-Ha Surəsi: 14]. Bunun mənası, yəni: unutduğun namazı xatırladığın zaman qıl deməkdir.

Hədisin faydalarından:

1. Bu hədisdə namazın əhəmiyyəti, namazı qılmaqda və ya qəza etməkdə səhlənkar yaşmamaq bəyan edilmişdir.
2. Heç bir üzür olmadan, qəsdli bir şəkildə namazın vaxtını gecikdirmək caiz deyildir.
3. Unudan kimsə xatırladığı, yatan kimsə də oyandığı zaman namazı qəza etməsi vacibdir.
4. Namaz qılınması qadağan olan vaxtlar da olsa belə namazların dərhal qəza edilməsi vacibdir.

(109) - عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: «إِنَّ أَثْقَلَ صَلَاةٍ عَلَى الْمُنَافِقِينَ صَلَاةُ الْعِشَاءِ وَصَلَاةُ الْفَجْرِ، وَلَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِيهِمَا لَأَتَوْهُمَا وَلَوْ حَبَوًّا، وَلَقَدْ هَمَمْتُ أَنْ أَمُرَّ بِالصَّلَاةِ فَتَقَامَ، ثُمَّ أَمُرَ رَجُلًا فَيُصَلِّيَ بِالنَّاسِ، ثُمَّ أَنْطَلِقَ مَعِيَ بِرِجَالٍ مَعَهُمْ حُزْمٌ مِنْ حَطَبٍ إِلَى قَوْمٍ لَا يَشْهَدُونَ الصَّلَاةَ، فَأُحَرِّقَ عَلَيْهِمْ بُيُوتَهُمْ بِالنَّارِ». [صحيح] - [متفق عليه]

(109) - Əbu Hureyra (Allah ondan razı olsun) rəvayət edir ki, Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə demişdir: "Münafıqlərə ən ağır gələn namaz, işa və fəcr namazlarıdır. Əgər onlar bu iki namazda olan savabı bilsəydilər, sürünərək də olsa bu namazlara gələrdilər. Mən, namazın iqamə edilməsini, sonra da bir kişiyyə camaata namaz qıldırmağı əmr etməyi daha sonra isə əllərində odun bağları olan kişilərlə birlikdə gedib, namaza gəlməyənlərin evlərini yandırmağı istədim". [Səhih] - [Müttəfəqun aleyhi(əl-Buxari və Musliminsəhih gördüyü hədislər)]

Şərh (izah):

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) münafıqlərin, xüsusən də sübh və işa namazlarına gəlmə məsələsində tənbel olmaları, əgər onlar müsəlmanlarla birlikdə camaatla namaz qılmanın əcr və savabını bilsəydilər, uşaqların əlləri və dizləri üzərində iməklədikləri kimi bu iki namaza gəlmələri barədə xəbər vermişdir.

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) namazın qılınmasını əmr edib sonra öz yerinə bir kişiyyə camaata namaz qıldırmağı tapşırmağı sonra isə əllərində odun bağları olan kişilərlə birlikdə gedib, camaat namazına gəlməyənlərin etdikləri günahın böyükyündən dolayı evlərini yandırmağı istəmişdir. Lakin evlərdə qadınlar, məsum uşaqlar və digər üzürlü və bu işdə günahı olmayan kimsələrin olması, Peyğəmbərə (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) bunu etməsinə mane olmuşdur.

Hədisin faydalarından:

1. Məsciddə camaat namazına getməməyin təhlükəli olması.
2. Münafıqlər, ibadətlərini, özlərini insanlara göstərmək və eşitdirməkdən başqa bir məqsədlə etməzlər. Onlar namazlara, insanlar onları gördükləri vaxtlarda gəlirlər.
3. Sübh və işa namazlarının camaatla birgə qılınmasındakı savabın böyüklüyü və iməkləyərək də olsa məscidə bu iki namazı qılmaq üçün gəlməyin əhəmiyyəti.
4. Sübh və işa namazını camaatla birgə qılmağa həris olan kimsə nifaqdan uzaq olar. Bu namazlara gəlməmək isə münafıqlərin sifətlərindəndir.

(3366)

(110) – عَنِ ابْنِ أَبِي أَوْفَى رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا رَفَعَ ظَهْرَهُ مِنَ الرُّكُوعِ قَالَ: «سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ، اللَّهُمَّ رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ، مِلءَ السَّمَاوَاتِ وَمِلءَ الْأَرْضِ وَمِلءَ مَا شِئْتَ مِنْ شَيْءٍ بَعْدُ». [صحيح] - [رواه مسلم]

(110) – Əbu Əvfədən (Allah ondan razı olsun) rəvayət edildiyinə görə belə demişdir: Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) rükudan belini qaldırdığı zaman belə deyərdi: "Səmi Allahu limən həmidəh, Allahummə Rabbənə və ləkəl-həmd, miləs-səməvati və miləl-ardi, və milə mə şitə min şeyin bəd". [Səhih] - [Muslim rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) namazda rükudan belini qaldırdığı zaman belə deyərdi: Səmi Allahu limən həmidəh. Yəni: Kim Uca Allah həmd edərsə Uca Allah ona icabət edər, Onun həmd etməsini qəbul edər və onu mükafatlandırır. Sonra "Allahummə Rabbənə və ləkəl-həmd, miləs-səməvati və miləl-ardi, və

milə mə şitə min şeyin bəd" sözü ilə Allaha həmd edər. Yəni: Göylər dolusu, yerlər dolusu, onların ara-sında olanlar və bundan sonra dilədiyiniz şeylər dolusu Uca Allaha həmd sənalar ol-sun).

Hədisin faydalarından:

1. Namaz qılan kimsə rükudan qalxdığı zaman söyləməsi müstəhəb olan duanın bəyanı.
2. Rükudan qalxdıqdan sonra hər bir əza öz yerini tutana qədər tələsmədən gözləməyin vacib olması. Çünki rükudan tam qalxıb hər bir əza öz yerini tutana qədər gözləmədən bu zikrin söylənməsi mümkün deyildir.
3. Bu zikirin fərz və ya nafilə namazı olmasından aslı olmayaraq bütün namazlarda söylənməsi buyurulmuşdur.

(65101)

(111) - عَنْ حُدَيْفَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقُولُ بَيْنَ السَّجْدَتَيْنِ:

«رَبِّ اغْفِرْ لِي، رَبِّ اغْفِرْ لِي». [صحيح] - [رواه أبو داود والنسائي وابن ماجه وأحمد]

(111) – Huzeyfədan (Allah ondan razı olsun) rəvayət edildiyinə görə: Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) iki səcdə arasında belə deyərdi: «**Rabbiğfir li, Rabbiğfir li**». [Səhih] - [Əbu Davud, Ən-Nəsai, İbnu Məcə və Əhməd rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) iki səcdə arasında oturduğu zaman «Rabbiğfir li, Rabbiğfir li» diyərək bunu təkrar edərdi.

"Rabbiğfir li" zikrinin mənası: Qulun, Rəbbindən günahlarını silməsi və eyiblərini örtməsinə istəməsidir.

Hədisin faydalarından:

1. Bu duanın fərz və ya nafilə namazı olmasından aslı olmayaraq bütün namazlarda iki səcdə arasında söylənilməsinin məşru olması.
2. "Rabbiğfir li" zikrini təkrar etmək müstəhəbdir. Bir dəfə söyləmək isə vacibdir.

(65104)

(112) – عن ابن عباس رضي الله عنهما: كان النبي صلى الله عليه وسلم يقول بين السجدين: «اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي، وارْحَمْنِي، وعافيني، واهدني، وارزقني». [حسن بشواهدة] - [رواه أبو داود والترمذي وابن ماجه وأحمد]

(112) – İbn Abbasdan (Allah onların hər ikisindən razı olsun) belə dediyi rəvayət edilir: Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) iki səcdə arasında deyərdi: "Allahumməğfirli, varhəmni, və afini, vəhdini vərzuqni" (Allahım məni bağışla, mənə rəhm et və əfv et, məni doğru yola yönəlt və mənə ruzi yetir). [Şahidləriylə həsən olan] - [əbu Davud, ət-Tirmizi, İbn Məcə, Əhməd rəvayət ediblər]

Şərh (izah):

Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) namazda iki səcdə arasında müsəlmanın ən çox ehtiyacı olduğu bu beş duanı edərdi. Bu dualar dünya və axirət xeyrini, bağışlanma diləyini, günahların yad nəzərlərdən gizlədilməsini və onların əfvini, son dərəcə bol rəhməti, şübhələrdən, nəfsani istəklərdən, xəstəliklərdən, dərdlərdən salamat olmağı, Allahdan haqq üzərində hidayət diləyini və onun üzərində sabit olmağı, imandan, elmdən, saleh əməllərdən, təmiz halal qazandıqdan ruzi istəyini özündə birləşdirir.

Hədisin faydalarından:

1. İki səcdə arasındakı oturuşda bu duanı etmək namazın qaydalarındandır.
2. Dünya və axirət xeyirlərini əhatə etdiyinə görə bu dualar fəzilətlidir.

(10930)

(113) - عَنْ حِطَّانَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الرَّقَاشِيِّ قَالَ: صَلَّيْتُ مَعَ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ صَلَاةً، فَلَمَّا كَانَ عِنْدَ الْقَعْدَةِ قَالَ رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ: أُقِرَّتِ الصَّلَاةُ بِالْبِرِّ وَالزَّكَاةِ، قَالَ: فَلَمَّا قَضَى أَبُو مُوسَى الصَّلَاةَ وَسَلَّمْ أَنْصَرَفَ فَقَالَ: أَيُّكُمْ الْقَائِلُ كَلِمَةً كَذَا وَكَذَا؟ قَالَ: فَأَرَمَ الْقَوْمُ، ثُمَّ قَالَ: أَيُّكُمْ الْقَائِلُ كَلِمَةً كَذَا وَكَذَا؟ فَأَرَمَ الْقَوْمُ، فَقَالَ: لَعَلَّكَ يَا حِطَّانُ قُلْتَهَا؟ قَالَ: مَا قُلْتُهَا، وَلَقَدْ رَهَبْتُ أَنْ تَبْكَعَنِي بِهَا، فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ: أَنَا قُلْتُهَا، وَلَمْ أَرِدْ بِهَا إِلَّا الْحَيْرَ، فَقَالَ أَبُو مُوسَى: أَمَا تَعْلَمُونَ كَيْفَ تَقُولُونَ فِي صَلَاتِكُمْ؟ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَطَبَنَا فَبَيَّنَ لَنَا سُنَّتَنَا وَعَلَّمَنَا صَلَاتَنَا، فَقَالَ: «إِذَا صَلَّيْتُمْ فَأَقِيمُوا صُفُوفَكُمْ، ثُمَّ لِيُؤْمِكُمْ أَحَدُكُمْ فَإِذَا كَبَّرَ فَكَبِّرُوا، وَإِذَا قَالَ: {غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ} [الفاتحة: 7]، فَقُولُوا: آمِينَ، يُجِيبُكُمْ اللَّهُ، فَإِذَا كَبَّرَ وَرَكَعَ فَكَبِّرُوا وَارْكَعُوا، فَإِنَّ الْإِمَامَ يَرْكَعُ قَبْلَكُمْ، وَيَرْفَعُ قَبْلَكُمْ»، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «فَتِلْكَ بَيْتُكَ، وَإِذَا قَالَ: سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ، فَقُولُوا: اللَّهُمَّ رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ، يَسْمَعُ اللَّهُ لَكُمْ، فَإِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى قَالَ عَلَى لِسَانِ نَبِيِّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ، وَإِذَا كَبَّرَ وَسَجَدَ فَكَبِّرُوا وَاسْجُدُوا، فَإِنَّ الْإِمَامَ يَسْجُدُ قَبْلَكُمْ وَيَرْفَعُ قَبْلَكُمْ»، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «فَتِلْكَ بَيْتُكَ، وَإِذَا كَانَ عِنْدَ الْقَعْدَةِ فَلْيَكُنْ مِنْ أَوَّلِ قَوْلِ أَحَدِكُمْ: التَّحِيَّاتُ الطَّيِّبَاتُ الصَّلَوَاتُ لِلَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ، السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ». [صحيح] - [رواه مسلم]

(113) – Hittan bin Abdullah ər-Rəqqəşi belə demişdir: Əbu Musa əl-Əşari (Allah ondan razı olsun) ilə birlikdə namaz qıldım. Oturuş əsnasında camaatdan bir kişi: “Namaz, yaxşılıq və zəkatla birlikdə iqrar olundu” dedi. Əbu Musa namazı qılıb qurtardıqdan sonra: “Sizdən bu sözü söyləyən kim idi?” diyə soruşdu. Camaat susdu. O yenədə: “Sizdən bu sözü söyləyən kim idi?” diyə təkrar soruşdu. Camaat yenədə susdu. O da: “Ola bilsin o sözü söyləyən sənsən ey Hittan!” dedi. Hittan da: “Mən söyləmədim” dedi. Hittan deyir ki: bundan dolayı mənə danlayacağımdan qorxdum. Bu zaman camaatdan bir kişi: “Onu mən söylədim, ancaq bunu söylərkən niyyətim xeyirdən başqa bir şey deyildir” dedi. Əbu Musa da: “Məgər siz namazınızda nə söyləyəcəyinizi bilmirsinizmi? dedi. Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) bizə bir xütbə verdi və o xütbədə bizə sünnəmizi bəyan etdi və namazımızı bizə öyrətdi və belə buyurdu: **«Namaz qıldığınız zaman səflərinizi düz tutun sonra sizdən biri sizə imam olsun. İmam təkbir etdiyi zaman siz də təkbir edin»** "Ğayril-məğdubi aleyhim valad-dallin" (Bizi doğru yola yönəlt! Nemət bəxş etdiyən kimsələrin yoluna, qəzəbə uğramışların və azmışların (yoluna) yox!) [Fatihə surəsi: 7] dediyi zaman siz: “Əmin” deyin ki, Allah duanıza cavab versin. İmam təkbir edib, rükuya getdiyi zaman siz də təkbir edin və rükuya gedin. Çünki imam sizdən öncə rüku edər və sizdən öncə rükudan qalxar». Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə buyurdu: **«O, bu şəkildədir. İmam: “Səmi Allahu limən həmidəh” dediyi zaman: “Allahummə Rabbənə və ləkə-l-həmd” deyin. Allah sizi eşidər. Uca Allah Peyğəmbərin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) dili ilə “Səmiallahu limən həmidəh” (Allah Ona həmd edəni eşitdi!)**» buyurmuşdur. İmam təkbir edib, səcdəyə getdiyi zaman siz də təkbir edib, səcdəyə gedin. Çünki imam sizdən öncə səcdəyə gedir və sizdən öncə səcdədən qalxır.» Sonra Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə buyurdu: **«O da, bu şəkildədir»**. İmam oturduğu zaman sizin ilk sözünüz bu olsun: **«Ət-Təhiyyatu, ət-Tayyibətu, əs-Saləvatu**

lillahi, əs-Sələmu aleykə əyyuhən-nəbiyyu va rahmətullahi va bərakətuhu, əs-Sələmu aleyne va alə ibədil-ləhis-salihin. Əşhədu əllə iləhə illəllahu va əşhədu ənnə Muhammədən abduhu va rasuluhu». [Səhih] - [Muslim rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Səhabələrdən olan Əbu Musa əl-Əşari (Allah ondan razı olsun) bir namaz qıldı. Təşəhhüdə oturduqları zaman arxasındakı camaatdan bir kişi: “Quranda, namaz, yaxşılıq və zəkətlə birlikdə zikir edildi” dedi. Əbu Musa (Allah ondan razı olsun) namazı qılıb qutardıqdan sonra camaata tərəf döndü və kimin: “Quranda, namaz, yaxşılıq və zəkətlə birlikdə zikir edildi” dediyini soruşdu. Camaat susdu və kimsə ona cavab vermədi. Bunun üzərinə o: “Bu sözü hansınız söylədi?” diyə təkrarən soruşdu. Camaat yenə də susub kimsə cavab vermədikdə, Əbu Musa (Allah ondan razı olsun): “Ola bilsin bunu söyləyən sənsən ey Hittan!” dedi. Əbu Musa (Allah ondan razı olsun) Hittanın cəsəreti, özünə yaxın olması və aralarındakı qohumluq bağının olmasından dolayı onu bu şəkildə itham etməsi ilə sözün həqiqi sahibinin ortaya çıxıb etiraf etməsini istəmişdir. Hittan da: “Mən söyləmədim” deyərək bunu inkar etdi. Hittan deyir ki: “Əbu Musanın bundan dolayı məni danlayacağından qorxdum”. Bu zaman camaatdan bir kişi: “Onu mən söylədim, ancaq bunu söylərkən niyyətim xeyirdən başqa bir şey deyildir” dedi. Əbu Musa (Allah ondan razı olsun) da ona öyrətmək məqsədi ilə: “Siz namazınızda nə söyləyəcəyinizi bilmirsinizmi?” diyərək kişiye təəccüb etdi. Sonra Əbu Musa, Peyğəmbərin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) bir gün onlara bir xütbə verdiyini, onlara şəriətlərini və namazlarını öyrətdiyini xəbər verərək Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) onlara belə buyurduğunu dedi:

Namaz qıldığınız zaman səflərinizi düz tutun sonra sizdən biri sizə imam olsun. İmam, Təkbiratul-ehram etdiyi zaman siz də onun kimi təkbiratul-ehram edin. Fatihə surəsini oxuyub: «Ğayril-məğdubi

aleyhim valad-dallin” (Bizi doğru yola yönəlt! Nemət bəxş etdiyən kimsələrin yoluna, qəzəbə uğramışların və azmışların (yoluna) yox!) [Fatihə surəsi: 7] ayəsinə çatdığı zaman: “Əmin” deyin. Əgər belə desəniz, Uca Allah duanızı cavab verir. İmam təkbr edib, rükuya getdiyi zaman sizdə təkbr edib rükuya gedin. İmam sizdən öncə ruku edir və sizdən öncə rükudan qalxır. Elə isə onu qabaqlamayın. Çünki rükuya gedərkən imamın sizdən öncə rükuya getməsi, rükudan qalxarkən siz gecikdiyiniz zamanı əvəz edir. Rükuya gedərkən azca gecikməyiniz, qalxarkən gec qalxmanızı əvəz edir. Beləcə də sizin ruku miqdarınız ilə imamın ruku miqdarı bərabər olur. İmam: "Səmi Allahu limən həmidəh" dediyi zaman: "Siz: Allahummə Rabbənə və ləkəl-həmd" deyin. Camaat bunu söyləyərsə Allah onların duasını və sözünü eşidər. Uca Allah, Peyğəmbərinin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) dili ilə Allahın Ona həmd edən qulunu eşitdiyini xəbər vermişdir. Sonra imam təkbr edib səcdəyə getdiyi zaman camaat da təkbr edib səcdəyə gedir. İmam camaatdan öncə səcdəyə gedir və səcdədən qalxır. Beləcə də camaatın səcdə miqdarı ilə imamın səcdə miqdarı bərabər olur. Təşəhhüd duasını oxumaq üçün oturduğu zaman namaz qılan kimsə ilk olaraq: "Ət-Təhiyyatu, ət-Tayyibətu, əs-Sələvatu lillahi" Mülk, əbədilik və əzəmət Uca Allahın haqqıdır. Eyni şəkildə beş vaxt namaz da Uca Allah üçündür. "əs-Sələmu aleykə əyyuhən-nəbiyyu və rahmətullahi və bərakətuhu, əs-Sələmu aleyinə və alə ibədil-ləhis-salihin". Hər növ ayıb, naqislik, əksiklikdən və fitnə-fəsaddan salamat olmaq üçün Uca Allaha dua edin. Birinci Peyğəmbərimiz Muhəmmədə (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) sonra da özümüzə daha sonra isə Uca Allahın və qullarının haqqını yerinə yetirən saleh qullarına salam veririk. Sonra da Uca Allahdan başqa ibadətə haqqı olan haqq məbud olmadığına və Muhəmmədin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) Allahın qulu və rəsulu olduğuna şahidlik edirik.

Hədisin faydalarından:

1. Hədisdə Təşəhhüdün növlərindən bir növü bəyan edilmişdir.
2. Namazdakı söz və hərəkətlər Peyğəmbərdən (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) sabit olduğu kimi olmalıdır. Hər hansı bir kimsənin namaz içində sünnətdə sabit olmayan söz və ya hərəkətlər uydurması qəbul edilməzdir.
3. Namazda imamı qabaqlamaq və ya imamdan geridə qalmaq icazəli deyildir. Əksinə, camaatın, imamın hərəkətlərinin arxasınca hərəkət etməsi lazımdır.
4. Peyğəmbərin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) dini təbliğ etməyə və dinin əhkamlarını ümmətinə öyrətməyə verdiyi önəmin zikr edilməsi.
5. İmam, namazda axrasında duran camaat üçün örnəkdir. Namaz qılarkən imamdan öncə keçmək, onunla birlikdə və ya ondan geridə qalarak hərəkət etmək caiz deyildir. Əksinə, camaatın hərəkətləri, imamın etmək istədiyi hərəkətə başladığına əmin olduqdan sonra həmən arxasınca o hərəkətin edilməsi gərəkdir. Sünnə, namazda ona tabe olmaqdır.
6. Namazda səflərin düz tutulması buyurulmuşdur.

(65097)

(114) - عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: عَلَّمَنِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَكَفَى بَيْنَ كَفِّيهِ، التَّشَهُدَ، كَمَا يَعْلَمُنِي السُّورَةَ مِنَ الْقُرْآنِ: «التَّحِيَّاتُ لِلَّهِ، وَالصَّلَوَاتُ وَالطَّيِّبَاتُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ، السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ».

وفي لفظ لهما: «إِنَّ اللَّهَ هُوَ السَّلَامُ، فَإِذَا قَعَدَ أَحَدُكُمْ فِي الصَّلَاةِ فَلْيَقُلْ: التَّحِيَّاتُ لِلَّهِ وَالصَّلَوَاتُ وَالطَّيِّبَاتُ السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ، السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ، فَإِذَا قَالَهَا أَصَابَتْ كُلَّ عَبْدٍ لِلَّهِ صَالِحٍ فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، ثُمَّ يَتَخَيَّرُ مِنَ الْمَسْأَلَةِ مَا شَاءَ». [صحيح] - [متفق عليه]

(114) – İbn Məsudun (Allah ondan razı olsun) belə söylədiyi rəvayət edilir: Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) mənə Qurandan surə öyrətdiyi kimi, əlim onun əlləri arasında olduğu halda mənə namazda deyilən təşəhhüdü öyrətdi. "Əttəhiyyətu lilləhi vas-salavatu vat-tayyibətu. Əssələmu aleykə əyyuhən Nəbiyyu və rahmətullahi və bərakətuh. Əssələmu aleyinə və alə ibədilləhissalihin, əşhədu əllə iləhə illəAllah və əşhədu ənnə Muhəmmədən abduhu və rasuluhu".

Buxari və Muslimin rəvayət etdiyi başqa ləfzdə: " Həqiqətən Allah Salamdır, sizlərdən biriniz namazda oturanda desin: " Ət-təhiyyətu lilləhi vas-salavatu, vat-tayyibətu. Əssələmu aleykə əyyuhən-nəbiyyu və rahmətullahi va barakatuhu. Əssələmu aleyinə və alə ibədilləhis-salihin. Bunu dedikdə, yer üzərində və səmada olan hər saleh qul (bundan) faydalanır. Əşhədu əllə iləhə illəAllah və əşhədu ənnə Muhəmmədən abduhu və rəsuluhu. Sonra istədiyi duanı edə bilər. [Səhih] - [Müttəfəqun aleyhi(əl-Buxari və Musliminsəhih gördüyü hədislər)]

Şərh (izah):

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) ibn Məsudun (Allah ondan razı olsun) diqqətini və fikrini cəm etmək üçün onun əllərindən tutaraq Qurandan surə öyrətdiyi kimi namazda deyilən

təşəhhüdü öyrədir. Bu da Peyğəmbərin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) təşəhhüdə söz və məna baxımından əhəmiyyət verməsini göstərir. Və dedi: "Əttəhiyyətü lilləhi": Bunlar- Allahın əzəmətinə dəlalət edən söz və fellərdir, bütün bunlar izzət və cəlal sahibi Allaha aiddir. "Əs-salavat": Bu-məlum olan və Uca Allah üçün qılınan vacib və nafilə namazlardır. "Ət-tayyibət": Bunlar kamilliyə dəlalət edən gözəl sözlər, fellər,

vəşflərdir. Hamısı uca Allaha aiddir. "Əssələmu aleykə əyyuhən-nəbiyyu va rahmətullahi va barakatuhu": Ona hər bələdan, pislikdən salamatlıq və onun üçün hər xeyirin artıb çoxalması üçün dua etmək. "Əssələmu aleyinə və alə ibədilləhis-salihin" Səmada və yerdə hər namaz qılan və hər saleh qula salamatlıq duası. "Əşhədu əllə iləhə illallah": Yəni qəti olaraq təsdiq edirəm ki, Allahdan başqa haqq məbud yoxdur. "Və ənnə Muhəmmədən abduhu və rəsuluhu": Muhəmmədin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) Allahın qulu və son rəsulu olduğunu təsdiq edirəm.

Sonra Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) namaz qılanı dualardan istədiyini seçməsinə təşviq edir.

Hədisin faydalarından:

1. Bu təşəhhüdün deyilən yeri, hər namazda sonununcu səcdədən sonra oturarkən, həmçinin üç və ya dörd rükətli namazlarda ikinci rükətdən sonradır.
2. Təşəhhüddə təhiyyətin oxunmasının vacibliyi və Peyğəmbərdən (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) bizə çatan şəriətlə sübuta yetirilmiş istənilən təşəhhüd kəlimələrini oxumaq olar.
3. Namazda günah sayılan şeylərdən başqa, istənilən duanı etmək olar.
4. Duada özündən başlamağın müstəhəbliyi.

(115) - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَدْعُو وَيَقُولُ:
«اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ، وَمِنْ عَذَابِ النَّارِ، وَمِنْ فِتْنَةِ الْمَحْيَا وَالْمَمَاتِ، وَمِنْ فِتْنَةِ
الْمَسِيحِ الدَّجَالِ».

وَفِي لَفْظٍ لِمُسْلِمٍ: «إِذَا فَرَعَ أَحَدُكُمْ مِنَ التَّشْهَدِ الْأَخِيرِ، فَلْيَتَعَوَّذْ بِاللَّهِ مِنْ أَرْبَعٍ: مِنْ عَذَابِ جَهَنَّمَ،
وَمِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ، وَمِنْ فِتْنَةِ الْمَحْيَا وَالْمَمَاتِ، وَمِنْ شَرِّ الْمَسِيحِ الدَّجَالِ». [صحيح] - [متفق عليه]

(115) - Əbu Hureyradan (Allah ondan razı olsun) belə söylədiyi rəvayət edilir: Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə dua edərdi: Allahım qəbr əzabından, cəhənnəm əzabından, həyatın və ölümün fitnəsindən, məsih dəccəlin fitnəsindən Sənə sığınırım".

Muslimdə keçən ifadə isə belədir: "Sizlərdən biriniz sonuncu təşəhhüdü bitirdikdə dörd şeydən Allaha sığınsın: Cəhənnəm əzabından, qəbr əzabından, həyat və ölümün fitnəsindən və Məsih Əd-dəccəlin şərindən." [Səhih] - [Müttəfəqun aleyhi(əl-Buxari və Musliminsəhih gördüyü hədislər)]

Şərh (izah):

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) namazın sonunda təşəhhüddən sonra, salamdan əvvəl dörd şeydən Allaha sığındı və onlardan Allaha sığınmağı bizə əmr etmişdir, bunlar:

Birincisi: Qəbr əzabından.

İkincisi: Cəhənnəm əzabından -bu isə Qiyamət günü olacaq.

Üçüncüsü: Həyatın fitnəsindən- dünyanın haram şəhəvətlərindən, onun azdıran şübhələrindən və ölümün fitnəsindən yəni ölüm anı, İslamdan və ya sünnədən uzaqlaşmaqdan və qəbir fitnəsindən- bu da iki mələyin sorğu sualıdır.

Dördüncüsü: Axır zamanda zühur edəcək Dəccalın fitnəsindən, çünki Allah bəndələrini bununla imtahan edəcək. Böyük fitnəsinə və azgınlığına görə onu xüsusilə qeyd etmişdir.

Hədisin faydalarından:

1. Bu sığınma, dünya və axirət şərhlərini ehtiva etdiyi üçün duaların ən mühümüdür və böyük mənaları əhatə edir.
2. Qəbr əzabının sübutu və onun haqq olması.
3. Fitnələrin təhlükəli olması və onlardan qurtulmaq üçün Allaha sığınmağın və dua etməyin əhəmiyyəti.
4. Dəccalın çıxacağıının isbatı və fitnəsinin təhlükəli olması.
5. Bu duanı sonuncu təşəhhüdün ardınca oxumağın müstəhəbliyi.
6. Saleh əməldən sonra dua etməyin müstəhəb olması.

(3103)

(116) – عن عائشة رضي الله عنها قالت: إني سمعتُ رسولَ الله صلى الله عليه وسلم يقول: «لَا صَلَاةَ بِمَحْضَرَةِ الطَّعَامِ، وَلَا هُوَ يُدَافِعُهُ الْأَخْبَثَانِ». [صحيح] - [رواه مسلم]

(116) – Aişədən (Allah ondan razı olsun) rəvayət edildiyinə o görə belə demişdir: Mən Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə dediyini eşitdim: "Yemək hazır olarkən və bir də böyük və kiçik ayaq yolu ehtiyacı olarkən namaz qılınmaz". [Səhih] - [Muslim rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) yemək hazır olarkən, namaz qılan insanın iştahını çəkib, fikri yeməkdə qalacağı hallarda namaz qılmasını qadağan etmişdir.

Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) eyni şəkildə böyük və kiçik ayaq yoluna olan ehtiyac insanı narahat etdiyi durumlarda da namaz qılmağı qadağan etmişdir.

Hədisin faydalarından:

1. İnsan, namaza başlamazdan əvvəl onu namazda məşğul edəcək hər bir şeydən uzaq durmalıdır.

(3088)

(117) – عن عُثْمَانَ بْنِ أَبِي الْعَاصِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّهُ أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّ الشَّيْطَانَ قَدْ حَالَ بَيْنِي وَبَيْنَ صَلَاتِي وَقِرَائَتِي يَلْبِسُهَا عَلَيَّ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «ذَاكَ شَيْطَانٌ يُقَالُ لَهُ خِنْزَبٌ، فَإِذَا أَحْسَسْتَهُ فَتَعَوَّذْ بِاللَّهِ مِنْهُ، وَأَنْفُلْ عَلَى يَسَارِكَ ثَلَاثًا»، قَالَ: فَفَعَلْتُ ذَلِكَ فَأَذْهَبَهُ اللَّهُ عَنِّي. [صحيح] - [رواه مسلم]

(117) – Osman bin Əbil-Asdan (Allah ondan razı olsun) rəvayət edildiyinə görə: O, Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) yanına gələrək: "Ey Al-lahın Rəsulu, şeytan mənimlə namazım və qiraətim ara-sına girdi, namazımı və qiraətimi qarışdırdı" dedi. Bunun üzərinə Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) ona belə buyurdu: "Bu Xinzəb deyilən şey-tandır. Onu hiss etdiyən an ondan Allaha sığın və sol tərəfinə üç dəfə yavaşca tüpür". Osman dedi ki: mən elə etdim, Allah da onu məndən uzaqlaşdırdı. [Səhih] - [Muslim rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Osman bin Əbil-As (Allah ondan razı olsun) Peyğəmbərin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) yanına gələrək belə dedi: "Ey Al-lahın Rəsulu, şeytan mənimlə namazım və qiraətim ara-sına girdi, namazı xuşu ilə qılmağıma mane oldu, qiraətimi qarışdırmağa və namazda şəkk etməyimə səbəb oldu- dedi. Bunun eşidən Allah Rəsulu

(Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) ona: «**Bu Xinzəb deyilən Şey-tandır. Onu hiss etdiyın zaman Allaha üz tut, ondan Allaha sığın və xəfif bir şəkildə üç dəfə sol tərəfinə tüpür**». Osman (Allah ondan razı olsun): Mən, Peyğəmbərin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) mənə əmr etdiyi şeyi etdim. Allah da onu məndən uzaqlaşdırdı. dedi.

Hədisin faydalarından:

1. Namazda xuşu və qəlbin hazır olmasının önəmi, şeytanın namaz qılan kimsənin fikrini yayındırır, namazında şübhəyə düşürməyə çalışdığı ifadə edilmişdir.
2. Namazda vəsvəsə gəldiyi zaman sol tərəfə üç dəfə tüpürərək şeytandan Allaha sığınmağın müstəhəb olması.
3. Hədisdə, səhabələr (Allah onlardan razı olsun) başlarına gələn problemlə məsələləri Peyğəmbərə (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) anladıqları zaman onlara həmin məsələnin çözümlünü tapması ifadə edilmişdir.
4. Səhabələrin qəlblərinin diri və onların bütün dərd-sərlərinin axirəti qazanmaq olması.

(65105)

(118) - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَسْوَأُ النَّاسِ سَرَقَةَ الَّذِي يَسْرِقُ صَلَاتَهُ» قَالَ: وَكَيْفَ يَسْرِقُ صَلَاتَهُ؟ قَالَ: «لَا يَتِمُّ رُكُوعُهَا، وَلَا سُجُودُهَا». [صحيح] - [رواه ابن حبان]

(118) – Əbu Hureyrədən (Allah ondan razı olsun) rəvayət edildiyinə görə Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə buyurmuşdur: "Oğruların ən pisi, (tələsik namaz qılıb) namazından oğruyandır". Ondən: Kişi namazından necə oğruya bilər? deyər soruşulunca, Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun): "Namazın rükusunu və səcdəsini tam olaraq etməz" deyərək cavab verdi. [Səhih] - [ibnu Hibbən rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) oğruluq edənlərin ən pisinin, namazından oğruluq edən kimsənin olduğunu bildirmişdir. Çünki başqasının malını oğrayan kimsə bəlkə bu dünyada o maldan özünə fayda verə bilər. Amma namazından oğrayan kimsə isə özünün namazdan ona çatan savab və əcrdən olan haqqını oğurlamış olur. Səhabələr: "Ey Allahın elçisi! Kişi namazından necə oğraya bilər axı?" deyər soruşunca, Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun): "Kişi namazın rükusunu və səcdəsini tələsik etdiyi üçün namazın rükusunu və səcdəsini tam kamil bir şəkildə əda etməz" deyərək cavab verdi.

Hədisin faydalarından:

1. Namazın ərkanlarını xuşu ilə və tələsmədən, rahat bir halda qılınmasının və namazı ən gözəl bir şəkildə əda edilməsinin önəmi.
2. Rükü və səcdəni tam bir şəkildə əda etməyən kimsənin oğru olaraq vəsf edilməsi, həmçinin bu əməlin haram olduğuna diqqət çəkilməsi.

3. Namazda rüku və səcdənin tam bir şəkildə əda etməyin, rüku və səcdə edərkən hər bir əza öz yerini tutana qədər tələsmədən gözləməyin vacib olması.

(65100)

(119) - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «أَمَّا يَخْشَى أَحَدَكُمْ - أَوْ: لَا يَخْشَى أَحَدَكُمْ - إِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ قَبْلَ الْإِمَامِ، أَنْ يَجْعَلَ اللَّهُ رَأْسَهُ رَأْسَ حِمَارٍ، أَوْ يَجْعَلَ اللَّهُ صُورَتَهُ صُورَةَ حِمَارٍ». [صحيح] - [متفق عليه]

(119) - Əbu Hureyradan (Allah ondan razı olsun) Peyğəmbərin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə buyurduğu rəvayət edilir: "Sizdən kimsə qorxmurmu ki, başını imamdan öncə qaldırmaqla Allah onun başını uzunqulaq başı edər, yada ki, Allah onun xarici görkəmini uzunqulaq görkəmində edər." [Səhih] - [Müttəfəqun aleyhi(əl-Buxari və Musliminsəhih gördüyü hədislər)]

Şərh (izah):

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) imamdan əvvəl başını qaldıran kəsə şiddətli xəbərdarlıq edir ki, Allah onun başını uzunqulaq başı edər, yaxud onun xarici görünüşünü uzunqulaq şəklinə çevirər.

Hədisin faydalarından:

1. İmama tabe olan şəxsin imamlarla birlikdə dörd halı vardır: onlardan üçü qadağandır, bunlar: İmamdan önə keçmək, onunla eyni anda hərəkət etmək və onun hərəkətlərindən gecikib arxada qalmaq. Dördüncü: İmamın arxasında qılan şəxsin imama tabe olaraq ardıcıl hərəkət etməsi isə buyurulmuş haldır.

2. İmamın arxasında qılan şəxsin namazda imama tabe olmasının vacibliyi.
3. İmamdan əvvəl başını qaldıran adamın görkəminin uzunqulağa çevrilmək təhlükəsi mümkündür və bu, Allahın onu çirkin görünüşə salmasıdır.

(3086)

(120) – عن ثَوْبَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا انْصَرَفَ مِنْ صَلَاتِهِ اسْتَغْفَرَ ثَلَاثًا، وَقَالَ: «اللَّهُمَّ أَنْتَ السَّلَامُ، وَمِنْكَ السَّلَامُ، تَبَارَكْتَ ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ»، قَالَ الْوَلِيدُ: فَقُلْتُ لِلْأَوْزَاعِيِّ: كَيْفَ الْأَسْتِغْفَارُ؟ قَالَ: تَقُولُ: أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ، أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ. [صحيح] - [رواه مسلم]

(120) – Sovbəndən (Allah ondan razı olsun) belə dediyi rəvayət edilir: Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) namazını bitirdikdə üç dəfə (əstəğfirullah deyərək) istiğfar edər və belə deyərdi: "Allahummə əntəs-sələmu, və minkəs-sələmu, təbəraktə zəl-cələli vəl-ikram. (Allahım! Salam Sənsən və əminamanlıq Səndəndir. Ey əzəmət və ehtiram sahibi! Sən xeyirxahsan". Əl-Vəlidi buyurur ki: Əvzaiyədən soruşdum: İstiğfar necə olur? Dedi: Əstəğfirullah, Əstəğfirullah (Allahdan bağışlanma diləyirəm). [Səhih] - [Muslim rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) namazını bitirdikdən sonra: "Əstəğfirullah, Əstəğfirullah, Əstəğfirullah (Allahdan bağışlanma diləyirəm)." deyərdi.

Sonra Rəbbinin şənini bu sözlərlə ucaldadı: Allahummə əntəs-sələmu, və minkəs-sələmu, təbəraktə zəl-cələli vəl-ikram. (Allahım! Salam Sənsən və əminamanlıq Səndəndir. Ey əzəmət və ehtiram sahibi! Sən xeyirxahsan). Allah Öz sifətlərində kamil və nöqsansızdır, bütün

noqsan və eyblərdən pakdır. Buna görə də uca Allahdan dünya və axirət şərlərindən sağlamlıq istəyirsən, Ondan başqasından istəyə bilməzsən. Bütün nöqsanlardan pak, ehsan və əzəmət sahibi olan Allahın hər iki dünyada xeyiri saysız hesabsızdır.

Hədisin faydalarından:

1. Namazdan sonra istiğfar etməyin və bunda davamlı olmağın müstəhəb olması.
2. İbadətdəki nöqsanları tamamlamaq, itaətdəki nöqsanları aradan qaldırmaq üçün istiğfar etməyin müstəhəb olması.

(10947)

(121) - عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ قَالَ: كَانَ ابْنُ الزُّبَيْرِ يَقُولُ فِي دُبُرِ كُلِّ صَلَاةٍ حِينَ يُسَلِّمُ: «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَلَا نَعْبُدُ إِلَّا إِيَّاهُ، لَهُ النَّعْمَةُ وَلَهُ الْفَضْلُ وَلَهُ الثَّنَاءُ الْحَسَنُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ» وَقَالَ: «كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَهْتَلِلُ بِهِنَّ دُبُرَ كُلِّ صَلَاةٍ». [صحيح] - [رواه مسلم]

(121) – Əbu Zubeyrdən belə dediyi rəvayət edilir: İbn Zubeyr hər namazı salam verib bitirdikdən sonra deyərdi: "Lə iləhə illallah vahdəhu ləə şərikə ləh, ləhul mulku və ləhul həmd, və huva alə kulli şeyin qadir, lə həvlə və lə quvvətə illə billəh, və lə nəbudu illə iyyəh, ləhun nimətu və ləhul fadlu və ləhus sənəul həsən, lə iləhə illallahu muxlisinə ləhud dinə vələv kərihəl kəfirun" (Mənası): "Allahdan başqa ibadətə layiq məbud yoxdur, O təkdir, Onun şəriki yoxdur, mülk Ona məxsusdur, həmd Ona məxsusdur və O hər şeyə qadirdir, güc və qüdrət sahibi ancaq Allahdır, Allahdan başqa ibadətə layiq ilah yoxdur və biz Ondan başqa heç kəsə ibadət etmirik, nemət və fəzilət Ona məxsusdur. Gözəl tərif Ona məxsusdur. Kafirlərin xoşuna gəlməsə belə, dini yalnız ixlasla Ona aid edərik." Və sonra dedi: "Allahın Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) hər namazdan sonra bu zikrləri edərdi. [Səhih] - [Muslim rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) hər namazda salam verdikdən sonra bu əzəmətli zikri edərdi.

"Ləə iləhə illəllah"- yəni Allahdan başqa ibadətə layiq məbud yoxdur.

"Təkdir, Onun şəriki yoxdur" -yəni Onun uluhiyyətdə, rububiyyətdə, isim və sifətlərində şəriki yoxdur.

Mülk Ona məxsusdur- yəni, tam bütün mülk - hər şeyi- yerləri və göyləri və onlar arasında olanları əhatə edən bütün mülk Ona məxsusdur, sahibi Odur.

"Həmd Ona məxsusdur"-yəni O, tam bütün kamilliklə vəsf edilib, hər bir halda-çətin və xoş günlərdə, sevgi və təzimlə kamilliklə Ona tərif və şükür edilir.

"O hər şeyə qadirdir"- qüdrəti hər yöndən kamil və tamdır, Onu heç nə aciz edə bilməz və hər hansı işi etməsinə mane ola bilməz.

"Allahdan başqa güc və qüvvət sahibi yoxdur"- yəni bir haldan başqa hala və Allaha asilikdən itaətə keçmək, yalnız güc və qüvvət sahibi Allahın yardımıyla mümkündür. Yardım edən Odur və yalnız Ona güvənilir.

"Allahdan başqa ibadətə layiq olan ilah yoxdur, və yalnız Ona ibadət edirik"- uluhiyyət-ilahlıq mənasının təkidlə vurğulanması və şirkin inkar edilməsi və ibadətin yalnız Ona layiq olması deməkdir.

"Nemət Ona məxsusdur və fəzilət Onundur" - yəni neməti yaradan və onun sahibi olan Odur və qullarından istədiyinə onu verən də Odur.

"Gözəl tərif Ona məxsusdur" -Hər bir halda gözəl tərif Özünə, sifətlərinə, fellərinə və nemətlərinə aiddir.

"Allahdan başqa ibadətə layiq ilah yoxdur. Dini yalnız Ona məxsus edirik."-yəni biz Allaha itaətdə riya və şan-söhrət güdmədən tövhid əhliyik.

"Kafirələrin xoşuna gəlməsə belə"-yəni kafirlər sevməsə belə Allahın tövhidində, Ona ibadətdə sabitik.

Hədisin faydalarından:

1. Hər fərz namazdan sonra bu zikrə riayət etməyin müstəhəb olması.
2. Müsəlman öz diniylə qürur duyar, kafirlər sevməsə belə şüarlarını izhar edər.
3. Əgər hədisdə "namazın sonunda" sözü işlədilibsə və bu hədisdə zikr qeyd olunubsa, qayda budur ki, həmin zikr salamdan sonra deyilir, və əgər duadırsa, salamdan öncə deyilməsinə işarədir.

(122) - عَنْ وَرَادٍ كَاتِبِ الْمُغِيرَةَ بْنِ شُعْبَةَ قَالَ: أَمَلَى عَلَيَّ الْمُغِيرَةُ بْنُ شُعْبَةَ فِي كِتَابٍ إِلَى مُعَاوِيَةَ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقُولُ فِي ذُبُرِ كُلِّ صَلَاةٍ مَكْتُوبَةٍ: «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، اللَّهُمَّ لَا مَانِعَ لِمَا أَعْطَيْتَ، وَلَا مُعْطِيَ لِمَا مَنَعْتَ، وَلَا يَنْفَعُ ذَا الْجَدِّ مِنْكَ الْجَدُّ». [صحيح] - [متفق عليه]

(122) – Muğirə bin Şöbənin (Allah ondan razı olsun) katibi Ravvaddan rəvayət edildiyinə görə o belə demişdir: Muğirə bin Şöbə (Allah ondan razı olsun), Müaviyəyə (Allah ondan razı olsun) göndərdiyi məktubda mənə bunu imla etdi: Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) hər fərz namazdan sonra bu zikri edərdi: «**Lə iləhə illəllahu vahdəhu lə şərikə ləh. Ləhul-mulku va ləhul-həmdu va huvə alə kulli şeyin qadir. Allahummə, lə mənialimə ə'taytə va lə mu'tiyə limə mənə'tə va lə yənfəu zəl-cəddi minkəl-cədd**». [Səhih] - [Müttəfəqun aleyhi(əl-Buxari və Musliminsəhih gördüyü hədislər)]

Şərh (izah):

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) hər fərz namazını qılıb qutardıqdan sonra bu zikri edərdi: «**Lə iləhə illəllahu vahdəhu lə şərikə ləh. Ləhul-mulku va ləhul-həmdu va huvə alə kulli şeyin qadir. Allahummə, lə mənialimə ə'taytə va lə mu'tiyə limə mənə'tə va lə yənfəu zəl-cəddi minkəl-cəddu**».

Yəni: Mən tövhid kəlməsi olan Lə iləhə illəllahu qəbul və təsdiq edirəm. Həqiqi ibadətə yalnız Uca Allahın layiq olduğunu təsdiq edir və Ondan başqasına edilməsini isə inkar edirəm. Allahdan başqa ibadətə layiq haqq məbud yoxdur. Mülkün bütünlükə Uca Allaha aid olduğunu, səma və yer əhlinin bütün həmdləri yalnız Uca Allaha xas olduğunu və Onun hər bir şeyə qadir olduğunu, Uca Allahın təqdir edib verdiyinə kiminsə mane olacağını və verməyib mane olduğunu da kiminsə verə bilməyəcəyini iqrar edirəm. Həmçinin zəngin olanın

zənginliyi Allah qatında heç bir fayda verməyəcəyini, insana yalnız saleh əməllərin fayda verəcəyini də iqrar edirəm.

Hədisin faydalarından:

1. Bu zikr özlüyündə tövhid və həmd-səna dolu mənalar əhatə etdiyinə görə fərz namazlardan sonra söylənməsi müstəhəbdir.
2. Sünnəni yerinə yetirməyə və onu insanlar arasında yaymağa tələsmək.

(65102)

(123) - عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: حَفِظْتُ مِنَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَشْرَ رَكَعَاتٍ: رَكَعَتَيْنِ قَبْلَ الظُّهْرِ، وَرَكَعَتَيْنِ بَعْدَهَا، وَرَكَعَتَيْنِ بَعْدَ الْمَغْرِبِ فِي بَيْتِهِ، وَرَكَعَتَيْنِ بَعْدَ الْعِشَاءِ فِي بَيْتِهِ، وَرَكَعَتَيْنِ قَبْلَ صَلَاةِ الصُّبْحِ، وَكَانَتْ سَاعَةً لَا يُدْخَلُ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيهَا، حَدَّثَنِي حَفْصَةُ أَنَّهُ كَانَ إِذَا أَدَّى الْمُؤَدِّدُ وَطَلَعَ الْفَجْرُ صَلَّى رَكَعَتَيْنِ، وَفِي لَفْظٍ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُصَلِّي بَعْدَ الْجُمُعَةِ رَكَعَتَيْنِ. [صحيح] - [متفق عليه بجميع رواياته]

(123) – İbn Ömər (Allah onların hər ikisindən) razı olsun dedi: "Peyğəmbərdən (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) on rükət öyrəndim: Zöhrdən öncə və sonra iki rükət, məğribdən sonra evində iki rükət, işa namazından sonra evində iki rükət və sübh namazından əvvəl iki rükət. Peyğəmbərin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) yanına daxil olmaq mümkün olmayan müəyyən bir vaxt var idi. Hafsa mənə dedi ki, müəzzin azan verdikdə, sübh vaxtı Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) iki rükət namaz qıladı. Başqa rəvayətdə: Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) cümə namazından sonra iki rükət namaz qıladı." [Səhih] - [Bütün rəvayətləri müttəfəqun aleyhidir]

Şərh (izah):

Abdullah ibn Ömər (Allah onlardan razı olsun) izah edir ki, Peyğəmbərdən (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) öyrəndiyi on rükət nafilə namaz vardır ki, bunlara ratibə sünətləri deyilir. Günorta namazından əvvəl iki rükət, ondan sonra iki rükət. Axşam namazından sonra evində iki rükət. İşa namazından sonra evində iki rükət. Fəcrdən öncə iki rükət. On rükət tamamlandı. Cümə namazından sonra isə iki rükət qılır.

Hədisin faydalarından:

1. Ratibə sünətlərinin müstəhəb olması və onlara davamlı olmaq.

2. Sünnə namazlarının evdə qılınmasının məqsədə uyğunluğu.

(3062)

(124) – عَنْ أَبِي قَتَادَةَ السَّلَمِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا دَخَلَ أَحَدُكُمْ الْمَسْجِدَ فَلْيَرْكَعْ رُكْعَتَيْنِ قَبْلَ أَنْ يَجْلِسَ». [صحيح] - [متفق عليه]

(124) – Əbu Qatədə əs-Suləmidən (Allah ondan razı olsun) rəvayət edildiyinə görə Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə buyurmuşdur: **«Sizdən biri məscidə daxil olduqda, oturmazdan əvvəl iki rükət namaz qılsın»**. [Səhih] - [Müttəfəqun aleyhi(əl-Buxari və Musliminsəhih gördüyü hədislər)]

Şərh (izah):

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) günün hər hansı bir vaxtında və həmçinin hər hansı bir məqsəd üçün olmasından aslı olmayaraq məscidə daxil olan hər kəsin oturmadan öncə iki rükət namaz qılmasına təşviq etmişdir. Qılınan bu iki rükət namaz "Təhiyyətul-məscid" namazı adlanır.

Hədisin faydalarından:

1. Məscidə daxil olduqdan sonra oturmadan öncə iki rükət "Təhiyyətul-məscid" namazı qılmaq müstəhəbdir.
2. Hədisdə gələn bu əmr, məscidə daxil olub oturmaq istəyən kimsəyə aiddir. Məscidə daxil olub, oturmadan öncə çıxan kimsəyə bu əmr aid deyildir.
3. Məscidə daxil olduqda insanların camaatla namaza başladığını görərsə, onlarla birlikdə qılınan namaza qoşulmalıdır. Bu zaman camaatla birlikdə qıldığı namaz həmin iki rükəti əvəz edir.

(65091)

(125) - عن أبي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا قُلْتَ لِصَاحِبِكَ: أَنْصِتْ، يَوْمَ الْجُمُعَةِ، وَالْإِمَامُ يُخْطَبُ، فَقَدْ لَعَنْتَ». [صحيح] - [متفق عليه]

(125) – Əbu Hureyradan (Allah ondan razı olsun) rəvayət edildiyinə görə Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə buyurmuşdur: "Cümə günü imam xütbə oxuyarkən yanındakı yoldaşına "Sus!" dersən, artıq lağlağa etmiş (cümənin savabını itirmiş) olursan".
[Səhih] - [Müttəfəqun aleyhi(əl-Buxari və Musliminsəhih gördüyü hədislər)]

Şərh (izah):

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) cümə xütbəsində iştirak edən kimsənin, imamın xütbədə söylədiyi nəsihəti tədəbbür etmək üçün ona sakitcə qul asması cümə xütbəsinin vacib olan ədəblərindən biri olduğunu həmçinin bir şəxsin imam xütbə verərkən yanında əlyəşən qardaşına: "sus" və ya "qula as" hətta bundan az olan bir kəlmə söyləyərsə bilə, cümə namazının fəzilətini itirdiyini bəyan etmişdir.

Hədisin faydalarından:

1. Xütbəyə qulaq asarkən: danışmaq, hətta münkər bir şeyi inkar etmək, salam verənin salamını almaq, asqıran kimsəyə: "Yarhəməkə Allah" demək olsa belə haramdır.
2. Xütbə əsnasında imamı danışdıran və ya imamın özü danışdırdığı kimsə bu haramlıqdan istisna edilir.
3. Ehtiyac anında iki xütbə arasında (imamın minbərdə əyləşdiyi vaxt) danışmaq icazəlidir.
4. İmam xütbə verərkən Peyğəmbərin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) adı zikir edilərsə, xütbəni dinliyən

sakitcə salat və salam gətirər və imamın etdiyi dualarına da amin deyər.

(3107)

(126) – عن عمران بن حصين رضي الله عنه قال: كَانَتْ بِي بَوَاسِيرٌ، فَسَأَلْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الصَّلَاةِ، فَقَالَ: «صَلِّ قَائِمًا، فَإِنْ لَمْ تَسْتَطِعْ فَقَاعِدًا، فَإِنْ لَمْ تَسْتَطِعْ فَعَلَّ جَنْبٍ».

[صحيح] - [رواه البخاري]

(126) – İmran bin Hüseyndən (Allah ondan razı olsun) belə dediyi rəvayət edilir: “Mənim babasilim var idi, ona görə də Peyğəmbərdən (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) namaz haqqında soruşdum və o dedi: "Namazı ayaq üstə qıl, bacarmırsansa oturaraq qıl, ona da gücün çatmırsa, uzanaraq qıl." [Səhih] - [Əl-Buxari rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) izah edir ki, namazda qayda odur ki, ayaq üstə qılınır, buna aciz olarsa oturaraq qılır, oturub qılmağa gücü yetməzsə bu zaman yan tərəfinin üzərinə uzanaraq namaz qıla bilər.

Hədisin faydalarından:

1. Ağıl cəhətdən sağlam olduğu müddətcə insanın boynundan namaz qılmaq hökmü düşməz, namazın qılınma qaydasına gəlincə isə insanın sağlamlıq durumuna və imkanına görə o bir formadan digər formaya dəyişə bilər.
2. İslamın lütfü və asanlıığı budur ki, bəndə öz gücü daxilində ibadət etsin.

(10951)

(127) - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «صَلَاةٌ فِي مَسْجِدِي هَذَا خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ صَلَاةٍ فِيَمَا سِوَاهُ إِلَّا الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ». [صحيح] - [متفق عليه]

(127) – Əbu Hureyradan (Allah ondan razı olsun) rəvayət edildiyinə görə Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə buyurmuşdur: «**Mənim bu məscidimdə qılınan bir namaz, Məscidul-Haram istisna olmaqla, başqa məscidlərdə qılınan min namazdan daha xeyirlidir**». [Səhih] - [Müttəfəqun aleyhi(əl-Buxari və Musliminsəhih gördüyü hədislər)]

Şərh (izah):

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) öz məscidində qılınan namazın fəziləti haqqında Məkkədəki Məscidul-Haram xaric, yer üzündəki digər məscidlərdə qılınan min namazdan daha xeyirli olduğunu bəyan etmişdir. Məscidul-Haramda qılınan namaz, Məscidun-Nəbəvidə qılınan namazdan daha fəzilətlidir.

Hədisin faydalarından:

1. Məscidul-Haram və Məscidun-Nəbəvidə qılınan namazın savabının qat-qat olması.
2. Məscidul-Haramda qılınan bir namaz, digər məscidlərdə qılınan yüz min namazdan daha xeyirlidir.

(65090)

(128) - عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ لَبِيدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ عُثْمَانَ بْنَ عَفَّانَ أَرَادَ بِنَاءَ الْمَسْجِدِ فَكَّرَهُ النَّاسُ ذَلِكَ، وَأَحَبُّوا أَنْ يَدَعُوهُ عَلَى هَيْئَتِهِ، فَقَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «مَنْ بَنَى مَسْجِدًا لِلَّهِ بَنَى اللَّهُ لَهُ فِي الْجَنَّةِ مِثْلَهُ». [صحيح] - [متفق عليه]

(128) – Mahmud bin Ləbiddən (Allah ondan razı olsun) rəvayət edildiyinə görə Osman bin Affan (Allah ondan razı olsun) Məscidun-Nəbəvini yenidən inşa etmək istədikdə, insanlar bunu xoş görməyərək Məscidin olduğu kimi qalmasını istədilər. Bunun üzərinə Osman (Allah ondan razı olsun): mən, Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə dediyini eşitdim: «**Kim Allah üçün bir məscid bina edərsə, Allah o kimsə üçün Cənnətdə o məscidin bənzərini bina edir**» -dedi. [Səhih] - [Müttəfəqun aleyhi(əl-Buxari və Musliminsəhih gördüyü hədislər)]

Şərh (izah):

Osman bin Affan (Allah ondan razı olsun) Peyğəmbərin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) məscidinin binasını ilk inşaasından daha yaxşı bir şəkildə yenidən inşa etmək istədi. Məscidun-Nəbəvinin yenidən inşa edilməsi, Məscidin, Peyğəmbərin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) dönəmindəki şəklinin dəyişəcəyi bilən insanlar Osmanın (Allah ondan razı olsun) bu fikrini xoş qarşılamadılar. Peyğəmbərin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) məscidi kərpicdən, tavanı da xurma liflərindən edilmişdir. Lakin Osman (Allah ondan razı olsun) məscidi daş və kirəcdən yenidən inşa etmək istədi və insanlara Peyğəmbərin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə deyərkən eşitdiyini xəbər verdi: "Kim, riya və şan-şöhrət olmadan, yalnız Uca Allahın rizasına nail olma üçün bir məscid inşa edərsə, Allah, qulun etdiyi bu əməlin qarşılığını, etdiyi əməldən ən gözəli ilə mükafatlandıracaqdır. Bu mükafat da, Allahın Cənnətdə onun üçün bina etdiyinin bir bənzərini inşa etməsidir.

Hədisin faydalarından:

1. Hədisdə məscid inşa etməyə təşviq edilmiş və bunun fəziləti ifadə edilmişdir.
2. Məscidin genişləndirilməsi və binasının yenilənməsi, məscid bina etmək fəzilətinə daxildir.
3. Bütün əməllərdə Uca Allah üçün ixlaslı olmanın önəmi bəyan edilmişdir.

(65089)

(129) – عن أبي هريرة رضي الله عنه عن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: «مَا نَقَّصَتْ سَدَقَةٌ مِنْ مَالٍ، وَمَا زَادَ اللَّهُ عَبْدًا بِعَفْوٍ إِلَّا عِزًّا، وَمَا تَوَاضَعَ أَحَدٌ لِلَّهِ إِلَّا رَفَعَهُ اللَّهُ». [صحيح] - [رواه مسلم]

(129) – Əbu Hureyradan (Allah ondan razı olsun) Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə dediyi rəvayət edilir: "Sədəqə, var-dövlətdən bir şey əksiltməz, nə qədər ki, qul mərhəmətlidir, əvəzində Allah da onun izzətini artırır. Kim Allah üçün təvazökarlıq edərsə, Allah onu ucaldar." [Səhih] - [Muslim rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) bəyan edir ki, sədəqə sərvəti əksiltməz, əksinə var-dövlətə ziyan vura biləcək bəlaları dəf edər və həmçinin Allah sədəqə verənə mükafatını böyük xeyirlə əvəzləyər, bu isə öz növbəsində malı azaltmaz, əksinə artırır.

İntiqama və cəzalandırmağa imkanı olduğu halda bağışlamaq, sahibinin yalnız qüvvət və izzətini artırır.

İnsan Allahın razılığını qazanmaq üçün, kimdənsə qorxduğuna görə yox və yaxud yaltaqlığa görə deyil, mənfəət əldə etmək məqsədi güdmədən, məhz Allahın üzünü qazanmaq üçün itaətlik və

təvazökarlıq edərsə, mükafatı sözügedən insan üçün ucalıq və şərəf olar.

Hədisin faydalarından:

1. Bəzi insanlar əksini düşünsələr belə, xeyir və nicat, şəriətə tabe olmaqda və xeyir əməl etməkdədir.

(5512)

(130) – عن أبي هريرة رضي الله عنه أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: «قَالَ اللَّهُ: أَنْفِقْ

يَا ابْنَ آدَمَ أَدَمُ أَنْفِقْ عَلَيْكَ». [صحيح] - [متفق عليه]

(130) – Əbu Hureyrədən (Allah ondan razı olsun) Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə buyurduğu rəvayət edilir: Allah buyurdu: "Ey Adəm övladı mənim yolumda xərclə ki, mən də sənə yetirim" [Səhih] - [Müttəfəqun aleyhi(əl-Buxari və Musliminsəhih gördüyü hədislər)]

Şərh (izah):

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) xəbər verir ki, uca və pak Allah buyurdu: «Ey Adəm övladı, vacib və müstəhəb sədəqələrdən xərclə ki, mən də sənə ruzini artırım, xərclədiyinin əvəzini sənə yetirim və onu sənə bərəkətli edim.

Hədisin faydalarından:

1. Sədəqəyə, Allah yolunda xərcləməyə təşviq.
2. Xeyriyyə işlərində xərcləmək ruzini bərəkətləndirən və onu artıran və Allahın bəndəyə xərclədiyinin əvəzini verməsi üçün ən böyük səbəblərdəndir.
3. Bu hədis Peyğəmbərin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) öz Rəbbindən nəql etdiyi hədisdir və bu hədis

qüdsü və ya ilahi hədis adlanır və onun ləfzi və mənası Allahdandır. Lakin bu hədislərdə, Quranda olan fərqləndirici xüsusiyyətlər yoxdur, məsələn, qiraəti ilə ibadət etmək, onun üçün dəstəmazlı olmaq, Quranın mislinin olmaması, ona qarşı nəyisə çıxartmaqda insanların aciz olması və s.kimi xüsusiyyətlərin bu hədislərə olmaması ilə fərqlənməsidir.

(5805)

(131) – عن أبي مسعود رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: «إِذَا أَنْفَقَ الرَّجُلُ عَلَى أَهْلِهِ يَحْتَسِبُهَا فَهُوَ لَهُ صَدَقَةٌ». [صحيح] - [متفق عليه]

(131) – Əbu Məsuddan (Allah ondan razı olsun) Peyğəmbərin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə dediyi rəvayət edilir: "Əgər kişi ailəsinə Allahın razılığını qazanmaq üçün xərcləyirsə, bu onun üçün sədəqədir." [Səhih] - [Müttəfəqun aleyhi(əl-Buxari və Musliminsəhih gördüyü hədislər)]

Şərh (izah):

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) xəbər verir ki, öz xanımı, valideyni, övladı və digərləri kimi baxmağı vacib olan kəslərə kişi malından xərcləyərsə və bunu da uca Allaha yaxınlaşmaq və savab əldə etmək məqsədilə edərsə, bu xərclədiyi onun üçün sədəqə kimidir.

Hədisin faydalarından:

1. Ailəyə yönələn xərclərlə əcr və savaba nail olunur.
2. Mömin əməlində Allahın üzünü, Onun əcr və savabına nail olmağı hədəf tutar.
3. Ailə üçün xərcləmək də daxil olmaqla hər bir əməldə saleh niyyət xatırlanmalıdır.

(132) - عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: «مَنْ أَنْظَرَ مُعْسِرًا، أَوْ وَضَعَ لَهُ، أَظْلَهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ تَحْتَ ظِلِّ عَرْشِهِ يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّهُ». [صحيح] - [رواه الترمذي وأحمد]

(132) – Əbu Hureyra (Allah ondan razı olsun) rəvayət edir ki, Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə demişdir: "Borcu qaytarmaqda çətinlik çəkənə möhlət verən və ya borcunu ona tamamilə əfv edən kəsi, Allah Qiyamət günü Öz ərşinin kölgəsi altına alacaq, həmin gün o kölgədən savayı sığınılacaq heç bir kölgə olmayacaq". [Səhih] - [Ət-Tirmizi və Əhməd rəvayət ediblər]

Şərh (izah):

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) xəbər verir ki, borcluya möhlət verən və ya ona borcunu bağışlayan kəsin mukafatı: Qiyamət günü günəşin insanların başları üzərinə yaxınlaşacağı, istiliyinin şiddətləndiyi bir vaxtda o kəsin Allahın ərşinin kölgəsi altında olmasıdır . (O gün) heç kim Allahın kölgəsindən başqa kölgə tapa bilməz.

Hədisin faydalarından:

1. Allahın bəndələri üçün asanlaşdırmağın fəziltəi və bu, Qiyamət gününün dəhşətlərindən qurtulmaq üçün səbəbdir.
2. Əməlin mükafatı yaxud cəzası, onun növünə uyğundur.

(133) - عن جابر رضي الله عنه أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: «رَجِمَ اللَّهُ رَجُلًا

سَمَحًا إِذَا بَاعَ، وَإِذَا اشْتَرَى، وَإِذَا افْتَضَى». [صحيح] - [رواه البخاري]

(133) – Cabirdən -Allah ondan razı olsun-rəvayət edildiyinə görə, Allah Rəsulu -salləllahu aleyhi va səlləm belə buyurmuşdur: "Allah satarkən, alarkən, borcunu istəyərkən insanlarla mülayim davranan kimsəyə rəhm etsin". [Səhih] - [Əl-Buxari rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Peyğəmbər -salləllahu aleyhi va səlləm- insanlarla alqı-satqı edərkən xoş əxlaq göstərən(satarkən asanlaşdırın), əli açıq və cömərd olan hər kəsə mərhəmət olunması üçün dua etmişdir. Satıcı malı müştəriyə həqiqi qiymətindən baha satmaz və onunla gözəl əxlaqla rəftar edər. Bir şeyi satın aldığıda da satıcıya qarşı mülayim, əli açıq və cömərd olar. Malın qiymətini həddindən ziyadə düşürüb qiymətini azaltmaz. Borcludan borcunu istəyərkən onunla mülayim rəftar edər ,ona qarşı əli açıq və cömərd olar. Fəqir və yoxsul kimsələrə qarşı şiddətli olmaz.Əksinə borcunu onlardan şəfqətli və yumşaq bir şəkildə istəyər. Borcunu ödəməyə imkanı olmayan kimsəyə də möhlət verərdi.

Hədisin faydalarından:

1. İslam dininin məqsədlərindən biri də insanlar arasındakı gözəl əlaqələri qorumaqdır.
2. Hədisdə insanlarla alqı-satqı və s. buna bənzər müamilələr zamanı gözəl əxlaqla davranılmasına təşviq vardır.

(3716)

(134) – عن أبي هريرة رضي الله عنه أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: «كان رجلٌ يُدَّائِنُ النَّاسَ، فكان يقول لفتاه: إذا أتيت مُعْسِرًا فتجاوز عنه، لعل الله يتجاوزُ عنا، فلقي الله فتجاوز عنه». [صحيح] - [متفق عليه]

(134) – Əbu Hureyradən -Allah ondan razı olsun- rəvayət edildiyinə görə, Allah Rəsulu -salləllahu aleyhi və səlləm- belə buyurmuşdur: "İnsanlara tez-tez borc verən bir adam var idi. O, xidmətçisinə (borcları toplayan) belə deyərdi: Borcunu qaytara bilməkdə çətinlik çəkən birinə getsən, onun borcundan keç. Bəlkə Allah da bizim günahlarımızdan keçər. Nəhayət o kişi Allaha qovuşdu və Allah da onun günahlarından keçdi". [Səhih] - [Müttəfəqun aleyhi (əl-Buxari və Musliminsəhih gördüyü hədislər)]

Şərh (izah):

Peyğəmbər -salləllahu aleyhi və səlləm- bu hədisdə insanlara borc verən və ya uzun müddətli ödəmə ilə satış edən bir adam barədə xəbər vermişdir. O, insanlardan borclarını toplayan xidmətçisinə belə deyərdi: İmkanı olmadığına görə bizə olan borcunu qaytara bilməyən kimsənin yanına borcu tələb etməyə getdiyində, alacağını almaqda ısrarlı olmayıb ona möhlət verməklə borcundan keç. Yaxud naqis olsa da verdiyini qəbul edib borcundan keç. O, bütün bunları Uca Allahın onun günahlarından keçərək əfv edib bağışlamasını ümid edərək etmişdir. Bu adam vəfat etdiyində, Uca Allah da onu əfv edib günahlarını bağışladı.

Hədisin faydalarından:

1. İnsanlarla gözəl bir şəkildə davranmaq, onları əfv etmək və maddi sıxıntıları olduğunda onlara möhlət vermək Qiyamət günündə insanın ən böyük qurtuluş səbəblərindən biridir.
2. Canlılara qarşı mülayim davranmaq, Allaha qarşı ixlaslı olmaq və Onun rəhmətinə ümid bəsləmək günahların bağışlanma səbəblərindəndir.

(135) - عن خولة الأنصارية رضي الله عنها قالت: سمعت النبي صلى الله عليه وسلم يقول: «إِنَّ رَجُلًا يَتَحَوَّضُونَ فِي مَالِ اللَّهِ بِغَيْرِ حَقٍّ، فَلَهُمُ النَّارُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ». [صحيح] - [رواه البخاري]

(135) – Xovlə Əl-Ənsaridən (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə dediyi rəvayət edildir: Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə dediyini eşitdim: "Şübhəsiz ki, Allahın sərvətini haqsız yerə istifadə edənlərə Qiyamət günü cəhənnəm əzabı var." [Səhih] - [Əl-Buxari rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) müsəlmanların varını, sərvətini batil yolla xərcləyən, haqsız yerə əldə edənlər haqqında xəbər verir. Burada maliyyə vəsaitinin qanunsuz toplanması, onun saxta yolla əldə edilməsi, düzgün xərclənməməsi barədə ümumi mənanı açıqlayır. Bura həmçinin yetimlərə, vəqfə ayrılan maliyyə vəsaitlərini batil yolla mənimsəmək, (onlara həvalə edilən) əmanətə xəyanət etmək, haqqı olmadığı halda ümumi maliyyə və əmlak sərvətlərindən şəriətə zidd olaraq götürmək də daxildir.

Sonra Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) xəbər verir ki, Qiyamət günü onların cəzası cəhənnəmdir.

Hədisin faydalarından:

1. İnsanların əlində olan var-dövlət Allahın sərvətidir. O bu sərvəti qullarına batil xərclərdən çəkinərək, şəriətlə icazəli üsullarla istifadə etməsi üçün vermişdir. Bu, həm rəhbərlərə, həm də sırayı insanlara aiddir.
2. Şəriətin ümumi mal-dövlət barədə şiddətlə göstərdiyi önəm. Kim mal-dövlətə sahib olarsa, Qiyamət günü bu sərvətin əldə edilməsinə və istifadəsinə görə sorğu sual edilər.

3. Bu xəbərdarlığa-istər öz sərvətini, istərsə də başqasının var dövlətini qeyri-şərii üsullarla istifadə edənlər daxildir.

(5331)

(136) – عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: «مَنْ صَامَ

رَمَضَانَ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ» [صحيح] - [متفق عليه]

(136) – Əbu Hureyra (Allah ondan razı olsun) rəvayət edir ki, Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə demişdir: "Kim Ramazan orucunu imanla və savabını yalnız Allahdan umaraq tutarsa, o kəsin keçmiş günahları bağışlanır." [Səhih] - [Müttəfəqun aleyhi(əl-Buxari və Musliminsəhih gördüyü hədislər)]

Şərh (izah):

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) xəbər verir ki, hər kimsə Allaha iman edərək, orucun fərz olduğunu və uca Allahın oruc tutanlara böyük mükafat və savab hazırladığını təsdiq edərək, riyakarlıqdan və şöhrətpərəslikdən uzaq duraraq, məhz uca Allahın razılığını diləyərək Ramazan ayını oruc tutarsa, onun keçmiş günahları bağışlanır.

Hədisin faydalarından:

1. İxlasın fəziləti və onun Ramazan orucunda və digər saleh əməllərdə əhəmiyyəti.

(4196)

(137) – عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: «مَنْ يَقُمْ لَيْلَةَ

الْقَدْرِ إِيْمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ» [صحيح] - [متفق عليه]

(137) – Əbu Hureyra (Allah ondan razı olsun) rəvayət edir ki, Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə demişdir: "Kim Qədr gecəsini imanla və savabını yalnız Allahdan umaraq ibadətlə keçirərsə, o kəsin keçmiş günahları bağışlanar. [Səhih] - [Müttəfəqun aleyhi(əl-Buxari və Musliminsəhih gördüyü hədislər)]

Şərh (izah):

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) Ramazan ayının son on gecəsində olan Qədr gecəsini ibadətlə keçirməyin fəziləti barədə xəbər vermiş və bildirmişdir ki, kim bu gecəni namaz qılmaqla, Quran oxumaqla, dua və zikr etməklə keçirib, həmin gecənin varlığına və fəzilətinə iman gətirər, bu əməllərin savabını yalnız Allahdan umar, riyadan və şan-şöhrətdən uzaq durarsa, Allah onun keçmiş günahlarını bağışlayar.

Hədisin faydalarından:

1. Qədr gecəsinin fəziləti və onu ibadətlə keçirməyə təşviq.
2. Saleh əməllər yalnız səmimi, doğru niyyətlə qəbul edilir.
3. Allahın qullarına lütfü və rəhmətidir ki, hər kimsə imanla və savabını yalnız Allahdan umaraq Qədr gecəsini ibadətlə keçirərsə, keçmiş günahları bağışlanar.

(4202)

(138) – عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: سمعت النبي صلى الله عليه وسلم يقول: «مَنْ حَجَّ لِلَّهِ فَلَمْ يَرْفُثْ وَلَمْ يَفْسُقْ رَجَعَ كَيَوْمِ وَلَدَتْهُ أُمُّهُ». [صحيح] - [متفق عليه]

(138) – Rəvayət edilir ki, Əbu Hureyra -Allah ondan razı olsun- belə demişdir: “Mən Peyğəmbərin -salləllahu aleyhi və səlləm- belə dedi-yi-ni eşitdim: "Kim Allah üçün həcc edərsə, (həcc əsna-sın-da qadını ilə) yaxınlıq etməsə və söyüş söyüb pis sözlər danışmasa, həccdən anadan doğulduğu kimi (günahsız) qayıdar". [Səhih] - [Müttəfəqun aleyhi(əl-Buxari və Musliminsəhih gördüyü hədislər)]

Şərh (izah):

Peyğəmbər -salləllahu aleyhi və səlləm- bu hədisdə, kim Allah üçün həcc edərsə, həcc ibadətlərini yerinə yetirərkən xanımı ilə cinsi əlaqədə olmaq və buna təhrik edən öpmək, qucaqlamaq və s. bu kimi əməllərdən uzaq olarsa, həccindən yeni doğulan uşaq kimi günahsız olaraq döndüyünü bəyan etmişdir. Hədisdə ərəb dilində keçən: "rafəs" sözü, cinsi əlaqə mənasını bildirməklə yanaşı, söyüş söyüb pis sözlər danışmaq mənasını da bildirir. Yəni: Həcc edərkən fasiqlik (asiliklər və pis əməllər) etməz. Eh-ram-da olarkən qadağan olan əməlləri etmək fasiqliyin növlərindən biridir. Kim həcc ibadətlərini yerinə yetirərkən özünü günahlardan qoruyarsa, həccindən bir uşağın günahsız şəkildə anadan olduğu kimi bağışlanmış olaraq geri dönər.

Hədisin faydalarından:

1. Fasiqlik, zaman və məkandan asılı olmayaraq, hər bir halda qadağan edilsə də, həcc ayınlarının əzəmətinə görə belə əməllərin həcc mərasimində edilməsi daha şiddətli bir şəkildə qadağan edilmişdir.
2. İnsan, xətasız və günahlardan uzaq olaraq dünyaya gəlir. O, başqasının günahını daşımaz.

(139) - عن ابن عباس رضي الله عنهما قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: «مَا مِنْ أَيَّامٍ الْعَمَلُ الصَّالِحُ فِيهَا أَحَبُّ إِلَى اللَّهِ مِنْ هَذِهِ الْأَيَّامِ» يعني أيامَ العشر، قالوا: يا رَسُولَ اللَّهِ، ولا الجهادُ في سبيلِ الله؟ قال: «ولا الجهادُ في سبيلِ الله، إلا رجلٌ خرَجَ بنفسِه وماله فلم يَرْجِعْ من ذلك بشيءٍ». [صحيح] - [رواه البخاري وأبو داود، واللفظ له]

(139) - İbn Abbasdan (Allah onların ikisindən də razı olsun) Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə dediyi rəvayət edilir: "Zülhiccənin ilk on günündə edilən saleh əməl kimi Allaha ən sevimli olan başqa günlər yoxdur." Dedilər: Ey Allahın Rəsulu, Allah yolunda cihad belə? Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) buyurdu: Allah yolunda savaşı belə. Yalnız öz canı və malıyla döyüşə çıxıb və şəhid olub geri dönməyən kimsə istisnadır." [Səhih] - [əl-Buxari, Əbu Davud onun ləfziylə]

Şərh (izah):

Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) bəyan edir ki, zülhiccənin ilk on günündə edilən saleh əməllər ilin digər günlərindən daha xeyirlidir.

Bu zaman sahabələr (Allah onlardan razı olsun) Peyğəmbərdən (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) qeyd edilən on gündən savayı digər günlərdə Allah yolunda cihadın yoxsa sözügedən on gündə saleh əməllərin üstün olması barədə soruşur. Çünki cihadın, əməllərin ən fəzilətli olması onlarda bilinən bir məsələ idi.

Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) cavab verir ki, həmin günlərdə edilən saleh əməllər, digər günlərdəki edilən cihaddan fəzilətlidir. Yalnız o kəsdən başqa ki, cihada çıxıb, özünü və sərvətini Allah yolunda təhlükəyə atar, mal-dövlətini və həyatını Allah yolunda itirər. Yalnız sözügedən əməl həmin fəzilətli günlərdəki saleh əməllərdən üstündür.

Hədisin faydalarından:

1. Zülhiccənin on günündə edilən saleh əməlin üstünlüyü. Ona görə müsəlman bu günlərdən faydalanmalı, izzət və cəlal sahibi olan Allahu zikr etmək kimi itaətləri çoxaltmalı, Quran oxumalı, təkbir və təhlil, təhmid kimi zikrləri, namazı, orucu, sədəqəni, orucu və bütün xeyir əməlləri həmin günlərdə artırmalıdır.

(6255)

(140) – عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: «إِنَّ اللَّهَ لَا يَنْظُرُ إِلَى صُورِكُمْ وَأَمْوَالِكُمْ، وَلَكِنْ يَنْظُرُ إِلَى قُلُوبِكُمْ وَأَعْمَالِكُمْ». [صحيح] - [رواه مسلم]

(140) – Əbu Hureyradan (Allah ondan razı olsun) rəvayət edilir ki, Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə demişdir: Həqiqətən Allah sizin zahirinizə, var-dövlətinizə yox, qəlblərinizə və əməllərinizə baxar. [Səhih] - [Muslim rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) bildirir ki, uca və pak olan Allah qulların zahiri görünüşlərinə və bədənlərinə baxmaz ki, onlar gözəldir və yaxud eyiblidir, böyükdür yoxsa kiçikdir, sağlamdır və yoxsa xəstədir? Həmçinin onların mal-dövlətinə də baxmaz ki, çoxdur və ya azdır? İzzət və cəlal sahibi olan Allah qullarını bu meyarlara və fərqliliklərə görə hesaba çəkib qınamaz. Əksinə onların qəlblərinə, qəlblərindəki yəqinliyə və təqvaya, səmimiliyə və ixlasa baxar, həmçinin qəlblərindəki riyakarlıq və şan-şöhrət meyillərinə, əməllərin doğru olub olmamasına baxar. Buna əsasən də mükafat və ya cəza verir.

Hədisin faydalarından:

1. Qəlbin islahı və bütün çirkinliklərdən təmizlənməsinə önəm vermək.
2. Qəlbin islahı ixlas, əməlin islahı isə Peyğəmbərə (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) tabe olmaqla gerçəkləşir və bunlar uca Allah dərgahında ölçü və meyardır.
3. İnsan öz var-dövlətinə, zahiri gözəlliyinə, bədəninə, bu dünyada olan heç nəyə aldanmamalıdır.
4. Daxili islah etmədən, zahirə önəm verməkdən çəkəndirmək.

(4555)

(141) – عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ اللَّهَ يَغَارُ، وَإِنَّ الْمُؤْمِنَ يَغَارُ، وَغَيْرَةُ اللَّهِ أَنْ يَأْتِيَ الْمُؤْمِنُ مَا حَرَّمَ عَلَيْهِ». [صحيح] - [متفق عليه]

(141) – Əbu Hureyradan (Allah ondan razı olsun) Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə dediyi rəvayət edilir: "Həqiqətən Allah qısqanır və mömin qısqanır, Allahın qısqançlığı möminin haramlara əl atmasına görədir" [Səhih] - [Müttəfəqun aleyhi(əl-Buxari və Musliminsəhih gördüyü hədislər)]

Şərh (izah):

Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) xəbər verir ki, həqiqətən Allah qısqanır, kin bəsləyir, nifrət edir necə ki, mömin qısqanır, nifrət edir və kin bəsləyir. Allahın qısqanmasının səbəbi mömin tərəfindən, Allahın ona haram etdiyi zina, homoseksuallıq, oğruluq, şərab içmək və digər çirkin əməlləri etməsidir.

Hədisin faydalarından:

1. Haramları aşıb, onlara qoyulan həddin pozulmasına görə Allahın qəzəbindən və cəzasından çəkinmək.

(3354)

(142) - عن أبي هريرة رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: «اجْتَنِبُوا السَّبْعَ الْمُؤَيَّقَاتِ»، قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَا هُنَّ؟ قَالَ: «الشَّرْكَ بِاللَّهِ، وَالسَّحْرُ، وَقَتْلُ النَّفْسِ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ، وَأَكْلُ الرَّبَا، وَأَكْلُ مَالِ الْيَتِيمِ، وَالتَّوَلَّى يَوْمَ الرَّحْفِ، وَقَدْفُ الْمُحْصَنَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ الْعَافِيَاتِ». [صحيح] - [متفق عليه]

(142) – Əbu Hureyrədən -Allah ondan razı olsun- rəvayət edilir ki, Peyğəmbər -salləllahu aleyhi və səlləm- belə demişdir: "Həlak edən yeddi günahdan çəkinin!" "(Səhabələr:) "Nədir onlar, ey Allahın Rəsulu?" deyə soruşdular. Peyğəmbər -salləllahu aleyhi və səlləm- buyurdu: "Allaha şərik qoşmaq, sehir etmək, Allahın haram buyurduğu canı haqsız yerə öldürmək, sələm yemək, yetimin malını yemək, döyüş meydanından qaçmaq və (zinadan) xəbəri olmayan namuslu və ismətli mömin qadınları zinada ittiham etmək". [Səhih] - [Müttəfəqun aleyhi(əl-Buxari və Musliminsəhih gördüyü hədislər)]

Şərh (izah):

Peyğəmbər -salləllahu aleyhi və səlləm- bu hədisdə ümmətinə yeddi həlak edici günahlardan uzaq durmalarını əmr edir. Peyğəmbərdən -salləllahu aleyhi və səlləm- bu günahların hansı günahlar olduğu sorulunca, Peyğəmbər -salləllahu aleyhi və səlləm- bu günahları onlara açıq-aydın bəyan edərək belə dedi:

Birinci: Uca Allaha şəkil və görünüşündən asılı olmayaraq hər hansı bir şeyi Ona oxşadaraq və ya bənzədənək tay tutmaqla yaxud ibadətə hər hansı bir növünü Uca Allahdan başqasına sərf etməklə şərik qoşmaq. Peyğəmbər -salləllahu aleyhi və səlləm- böyük günahları

sayarkən birinci Allaha şərik qoşmaqdan başladı, çünki Allaha şərik qoşmaq günahların ən böyüyüdür.

İkinci: Sehir etmək. -Sehir: düyünlərdən, ovsunlardan, dərmanlardan və tüstülərdən ibarət bir əməldir- Sehir, sehir edilmiş kimsənin bədəninə, onu qətlə yetirməklə və ya xəstələndirməklə yaxud ərlə-arvadın arasını ayırmaqla təsir göstərir. Sehir, şeytani əməldir. Sehirbazlar çox vaxt sehiri, Allaha şərik qoşmaqla və xəbis(murdad) ruhlara onların sevdikləri əməlləri edərək yaxınlaşmaqla edirlər.

Üçüncü: Şəri dəlil olmadan Uca Allahın qadağan etdiyi bir nəfsi qətlə yetirmək. Əgər bir kimsəni qətlə yetirmək üçün şəri dəlil(əsaslanma) olarsa, o zaman bu, fərdi şəxslərin deyil, hakimin göstərişi altında həyata keçirilməlidir.

Dördüncü: Sələm yemək yaxud müxtəlif yollarla sələmdən yararlanmaq.

Beşinci: Atası ölmüş, həddi-bülüğa çatmayan yetim uşağın malını haqsız yerə yemək.

Altıncı: Kafirlərə qarşı edilən döyüşdən qaçmaq.

Yeddiinci: İsmətli və azad qadınları və kişiləri zinada ittiham etmək.

Hədisin faydalarından:

1. Böyük günahlar, hədisdə qeyd edildiyi kimi heç də yeddi böyük günahlardan ibarət deyildir. Böyük günahların məhdud yeddi sayı ilə bildirilməsi, bu günahların başqa günahlardan daha əzəmətli və daha təhlükəli olmasına görədir.
2. Qisas almaq, dindən çıxmaq və evləndikdən sonra zina etmək kimi haqlı yerə bir nəfsin qətlə yetirilməsi icazəlidir. Lakin bu, fərdi şəxslərin deyil, şəri hakimin göstərişi altında həyata keçirilməlidir.

(143) - عن أبي بكر رضي الله عنه قال: قال النبي صلى الله عليه وسلم: «أَلَا أَنْبَتُكُمْ بِأَكْبَرِ الْكَبَائِرِ؟» ثَلَاثًا، قَالُوا: بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَالَ: «الْإِشْرَاكُ بِاللَّهِ، وَعُقُوقُ الْوَالِدَيْنِ» وَجَلَسَ وَكَانَ مُتَّكِئًا، فَقَالَ: «أَلَا وَقَوْلُ الزُّورِ»، قَالَ: فَمَا زَالَ يُكْرَرُهَا حَتَّى قُلْنَا: لَيْتَهُ سَكَتَ. [صحيح] - [متفق عليه]

(143) – Əbu Bəkrədən (Allah ondan razı olsun) rəvayət edildiyinə görə o, Peyğəmbərin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə dediyini rəvayət etmişdir: "Sizə günahların ən böyüyü barədə xəbər verimmi?" – deyə bunu üç dəfə soruşdu. Səhabələr: "Bəli, ey Allahın Rəsulu!" – deyə cavab verdilər. Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun): "Allaha şərik qoşmaq və valideynlərin üzünə ağ olmaq" – dedi. (Bunu deyərkən) o söykənmişdi sonra qalxıb oturdu və: "Yalan söz danışmaq" – deyə əlavə etdi. O bunu durmadan o qədər təkrar etdi ki, biz (bir-birimizə): "Kaşki, susaydı!" – dedik". [Səhih] - [Müttəfəqun aleyhi(əl-Buxari və Musliminsəhih gördüyü hədislər)]

Şərh (izah):

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) əshabına ən böyük günahları xəbər vermiş və bu üç günahı zikr etmişdir:

1- Allaha şərik qoşmaq. Bu, hər hansı bir ibadət növünü Allahdan başqasına sərf etməkdir. Həmçinin, Allahdan başqasını, Allahın uluhiyyəti, rububiyyəti, ad və sifətlərində Uca Allaha bərabər tutmaqdır.

2- Valideynlərin üzünə ağ olmaq. Bura, söz və ya əməl olmasından asılı olmayaraq ata-anaya qarşı edilən bütün növ əziyyətlər, həmçinin onlara yaxşılıq etməyi tərk etmək də daxildir.

3- Yalan danışmaq, yalandan şahidlik etmək: Yalan demək dedikdə bura, başqasının malını mənimsəmək, başqasının namusuna toxunmaq və s. buna bənzər şeylər üçün yalandan deyilən hər bir söz daxildir.

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) yalan demənin çirkinliyini və cəmiyyətdə pis nəticələrə səbəb olmasına

diqqətə çəkmək üçün bunu dəfələrlə təkrarlamışdır. Hətta sahabələr Peyğəmbərimizə (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) olan şəfqətlərindən və onu rahatsız edən şeydən xoşlanmadıqlarından dolayı onun susmasını arzu etmişdilər.

Hədisin faydalarından:

1. Günahların ən böyüyü Allaha şərikin qoşmasıdır. Buna görə də Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) onu böyük günahların ən birincisi və ən böyüyü olaraq qeyd etmişdir. Uca Allahın: {Allah Özünə şərikin qoşulmasını əsla bağışlamaz, bundan başqa olan günahları isə istədiyi kəsə bağışlayar} ayəsi də bunu təsdiqləyir.
2. Validəyin haqqlarının böyüklüyü. Belə ki, Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) onların haqqını Uca Allah haqqı ilə birlikdə zikr etmişdir.
3. Günahlar, böyük və kiçik olmaqla iki qismə bölünür. Böyük günahlar: Hədd və lənət kimi dünyada cəzası olan yaxud Cəhənnəmə daxil olmaq kimi axirətdə cəzası olan bütün günahlardır. Böyük günahların bəzisi haramlıq baxımından digərlərindən daha şiddətlidir. Böyük günahlar xaricində qalan günahlar isə kiçik günahlardır.

(2941)

(144) - عن عبد الله بن عمرو بن العاص رضي الله عنهما عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: «الْكَبَائِرُ: الْإِشْرَاكُ بِاللَّهِ، وَعُقُوْقُ الْوَالِدِيْنَ، وَقَتْلُ النَّفْسِ، وَالْيَمِيْنُ الْعَمُوْسُ». [صحيح] - [رواه البخاري]

(144) – Abdullah bin Amr bin As (Allah ondan və atasından razı olsun) rəvayət edir ki, Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə demişdir: "Ən böyük günahlar: Allaha şəriq qoşmaq, valideyinlərin üzünə ağ olmaq, adam öldürmək və yalandan (Allaha) and içməkdir". [Səhih] - [Əl-Buxari rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) böyük günahları bəyan etmişdir. bunlar da, bu günahları edən kimsələri dünyada və axirətdə şiddətli bir əzabla təhdid edilən günahlardır.

Bunların birincisi: Allaha şəriq qoşmaqdır. Bu, hər hansı bir ibadət növünü Allahdan başqasına sərf etməkdir. Həmçinin, Uca Allahdan başqasını, Allaha aid olan uluhiyyət, rububiyyət, ad və sifətlərlə bağlı xüsuslarda Allahla bərabər tutmaqdır.

İkincisi: Valideyinlərin üzünə ağ olmaq. Bura, söz və əməl olmasından aslı olmayaraq, ata anaya qarşı edilən bütün növ əziyyətlər və həmçinin onlara yaxşılıq etməyi tərk etmək də daxildir.

Üçüncüsü: Haqsız yerə adam öldürməkdir. Zülüm və düşmənçilik edərək adam öldürmək də bura daxildir.

Dördüncüsü: Yalan söylədiyini bildiyi halda, yalandan (Allaha) and içməkdir. Andın bu növü, sahibini Cəhənnəmə saldığı yaxud günaha batırdığı üçün ərəb dilində "əl-Yəminul-Ğamus" olaraq adlandırılmışdır.

Hədisin faydalarından:

1. Andın "əl-Yəminul-Ğamus" növü yəni yalandan (Allaha) and içməyin, günahının və təhlükəsinin böyüklüyündən dolayı kəfərəsi yoxdur. Buna görə ancaq tövbə edilməsi vacibdir.

2. Hədisdə sadəcə bu dörd böyük günahın zikr edilməsi, bu günahların nə qədər böyük günah olduğunu göstərir. Çünki böyük günahlar yalnız bu günahlardan ibarət deyildir.
3. Günahlar, böyük və kiçik olmaqla iki qismə bölünür. Böyük günahlar: Hədd və lənət kimi dünyada cəzası olan yaxud Cəhənnəmə daxil olmaq kimi axirətdə cəzası olan bütün günahlardır. Böyük günahların bəzisi haramlıq baxımından digərlərindən daha şiddətlidir. Böyük günahlar xaricində qalan günahlar isə kiçik günahlardır.

(3044)

(145) – عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَوَّلُ

مَا يُقْضَى بَيْنَ النَّاسِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِي الدَّمَاءِ». [صحيح] - [متفق عليه]

(145) – Abdullah bin Məsuddan (Allah ondan razı olsun) Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə söylədiyi rəvayət edilir: "Qiyamət günü insanlar arasında ilk mühakimə olunacaq məsələ qantökmə məsələsi olacaq." [Səhih] - [Müttəfəqun aleyhi(əl-Buxari və Musliminsəhih gördüyü hədislər)]

Şərh (izah):

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) qeyd etdi ki, Qiyamət günü bir-birilərinə zülm edən insanlar arasında ilk veriləcək hökm, qətl və yaralamaq kimi qantökmə məsələsində olacaq.

Hədisin faydalarından:

1. Qan axıtmağın əzəmətli iş olması, çünki bir şeyə ən mühüm məsələlərlə başlanılır.
2. Günahlar törədilən fəsadın ciddiliyinə görə böyüyür, sözsüz ki, günahsız insanların canını almaq ən böyük fəsadlardan

biridir, bundan da ən əzəmətli fəsad isə Allah Təalaya küfr etmək və şərik qoşmaqdır.

(2962)

(146) – عن عبد الله بن عمرو رضي الله عنهما عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: «مَنْ قَتَلَ مُعَاهِدًا لَمْ يَرِحْ رَائِحَةَ الْجَنَّةِ، وَإِنَّ رِيحَهَا تُوجَدُ مِنْ مَسِيرَةِ أَرْبَعِينَ عَامًا». [صحيح] - [رواه البخاري]

(146) – Abdullah bin Amr bin As (Allah hər ikisindən razı olsun) rəvayət edir ki, Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə demişdir: "Kim əhd verilən birini öldürərsə, Cənnətin iyini almaz. Halbuki onun iyi qırx illik məsa-fədən hiss edilir". [Səhih] - [əl-Buxari rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) bəyan etmişdir ki, kim müahidi -müahid, müsəlman ölkəsinə əhd və əmin-əman içində daxil olmasına izin verilən kafirdir- öldürərsə, onu öldürən kimsə Cənnətin iyini belə hiss etməyəcəyək. Halbuki onun iyi qırx illik məsa-fədən hiss edilir.

Hədisin faydalarından:

1. Müahidi, zimmi və müstəmən olan kafirlərin öldürülməsi haramdır və böyük günahlardan biridir.
2. Müahid: Kafirlərdən olub özündən əhd alınan, ölkəsində yaşayıb müsəlmanlara qarşı döyüşməyən və müsəlmanların da onunla döyüşmədikləri kimsədir.
3. Zimmi: Müsəlman diyarında yaşayıb cizyə ödəyən kafirdir.
4. Müstəmən: Müəyyən bir vaxta qədər müsəlman diyarına əmin-aman girməsinə izin verilən kafirdir.

5. Qeyri-müsəlmanlarla bağlanan əhdlərə xəyanət edilməsi qadağan edilmişdir.

(64637)

(147) – عن جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «لَا

يَدْخُلُ الْجَنَّةَ قَاطِعٌ رَحِمٍ». [صحيح] - [متفق عليه]

(147) – Cubeyr bin Mutimdən (Allah ondan razı olsun) rəvayət edilir ki, Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə buyurdu: "Qohumluq əlaqələrini kəsən cənnətə daxil olmaz." [Səhih] - [Müttəfəqun aleyhi(əl-Buxari və Musliminsəhih gördüyü hədislər)]

Şərh (izah):

Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) xəbər verir ki, qohumlarla əlaqəni kəsən, haqlarını ödəməyən, onlara pislik edib əziyyət verən şəxs cənnətə layiq deyildir.

Hədisin faydalarından:

1. Qohumluq əlaqələrini kəsmək böyük günahlardandır.
2. Qohumluq əlaqələri, insanlar arasındakı münasibətə, adət ənənəyə əsasən qurulur və zamana, məkana və şəxslərə görə dəyişə bilər.
3. Qohumluq əlaqələri, onları ziyarət etməklə, sədəqə verməklə, onlara yaxşılıq etməklə, həmçinin xəstəni ziyarət etmək kimi, xeyir işləri əmr edib, pis əməllərdən çəkəndirmək kimi və buna bənzər əməllərlə mümkündür.
4. Qohumluğun yaxınlıq dərəcəsi artdıqca, onlarla əlaqələri kəsməyin günahı daha da artır.

(5367)

(148) - عن أنس بن مالك رضي الله عنه أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: «مَنْ أَحَبَّ أَنْ يُبَسِّطَ لَهُ فِي رِزْقِهِ، وَيُنْسَأَ لَهُ فِي أَثَرِهِ، فَلْيَصِلْ رَحْمَهُ». [صحيح] - [متفق عليه]

(148) – Ənəs bin Malikdən (Allah ondan razı olsun) Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə dediyi rəvayət edilir: " Kim ruzisinin artmasını və ömrünün uzanmasını istəyirsə, qohumluq əlaqələrini qorusun." [Səhih] - [Müttəfəqun aleyhi(əl-Buxari və Musliminsəhih gördüyü hədislər)]

Şərh (izah):

Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) qohumları ziyarət etməyə, onlara şəxsi və maddi dəstək olmağa çağırış edir. Bildirir ki, bu əməllər, ruzinin artmasına və ömrün uzanmasına səbəb olur.

Hədisin faydalarından:

1. Qohumlar- ata və ana tərəfdən olan yaxınlardır və ona görə də qohumluq telləri nə qədər yaxındırsa, onlarla əlaqələri sıx saxlamaq da bir o qədər vacibdir.
2. Əməlin mükafatı yaxud cəzası, onun növündəndir, kim qohumlarla xeyir və yaxşılıq edərək əlaqə saxlayarsa, Allah onun ömrünə və ruzisinə bərəkət verir.
3. İnsanın əcəli və ruzisi, qədər kitabında müəyyən həddə yazılmasına baxmayaraq, qohumlarla gözəl davranmaq onun qədərində ruzinin və ömrünün bərəkətli olmasına səbəb ola bilər. Digər insanlardan fərqli olaraq, qohumlarla əlaqə saxlayan insan daha çox və daha faydalı ömür sürür. Hədisdə ruzinin və ömrün həqiqi mənada artdığını da söyləyən alimlər var.

(149) – عن عبد الله بن عمرو رضي الله عنهما عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: «لَيْسَ الْوَأَصِلُ بِالْمُكَافِي، وَلَكِنَّ الْوَأَصِلُ الَّذِي إِذَا قُطِعَتْ رَحْمَةُ وَصَلَهَا». [صحيح] - [رواه البخاري]

(149) – Abdullah ibn Amr -Allah ondan və atasından razı olsun-rəvayət edir ki, Peyğəmbər -sallallahu aleyhi və səlləm- belə demişdir: "Qohum-əqrəbasının yaxşılıq etməsinə eynisiylə cavab verən insan heç də qohumluq əlaqələrini birləşdirən kimsə deyildir. Qohumluq əlaqələrini birləşdirən kimsə, qohumları onunla əlaqəni kəsdikləri zaman onlarla əlaqə saxlayıb bu əlaqəni birləşdirən kimsədir". [Səhih] - [Əl-Buxari rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Peyğəmbər -sallallahu aleyhi və səlləm- bu hədisdə bizə xəbər verir ki, qohum-əqrəba əlaqələrini birləşdirmədə və qohum-əqrəbaya yaxşılıq etmədə mükəmməl insan, heç də yaxşılığa yaxşılıqla qarşılıq verən insan deyildir. əksinə, qohum-əqrəba əlaqələrini həqiqi mənada birləşdirən insan, qohumları onunla əlaqəni kəsdikləri, hətta ona pislik etdikləri zaman belə qohum-əqrəbalarına yaxşılıq etməyə davam edən insandır.

Hədisin faydalarından:

1. Şəriətin dəyər verdiyi qohumluq əlaqələri heç də sadəcə qarşılıqlı yaxşılıq etmək və mükafat verməklə deyil, əksinə səninlə qohumluq əlaqələrini kəsən kimsələrlə qohumluq əlaqələrini kəsməməyin, sənə zülm edənləri bağışlamağın, pislik edən kimsələrə yaxşılıq etməyinlə olur.
2. Qohumluq əlaqələrini birləşdirmək, mümkün olduğu qədər onlara maddi yardım göstərmək, onlar üçün dua etmək, yaxşılığı əmr edib pislikdən çəkəndirmək kimi şeylərlə və

həmçinin imkan daxilində xoşagəlməz şeyləri onlardan uzaqlaşdırmaqla olur.

(3854)

(150) - عن أبي هريرة رضي الله عنه أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: «تَدْرُونَ مَا الْغَيْبَةُ؟»، قَالُوا: اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ، قَالَ: «ذِكْرُكَ أَخَاكَ بِمَا يَكْرَهُ»، قِيلَ: أَفَرَأَيْتَ إِنْ كَانَ فِي أَخِي مَا أَقُولُ؟ قَالَ: «إِنْ كَانَ فِيهِ مَا تَقُولُ فَقَدْ اغْتَبْتَهُ، وَإِنْ لَمْ يَكُنْ فِيهِ فَقَدْ بَهْتَهُ». [صحيح] - [رواه مسلم]

(150) – Əbu Hureyradan (Allah ondan razı olsun) Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə dediyi rəvayət edilir: "Bilirsinizmi qeybət nədir?" Sahabələr: "Allah və Rəsulu ən doğrusunu bilir!"- dedilər. Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) buyurdu: "(Din) qardaşını onun xoşuna gəlmədiyi bir vəsflə xatırlamaqdır." Soruşdular: Bəs əgər qardaşımda söylədiyim vəsf olarsa? Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) dedi: "Dediyin vəsf o kəsdə olarsa, sən onun qeybətini etmiş olarsan, əgər bu olmazsa, ona böhtan atmış olarsan." [Səhih] - [Muslim rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) haram olan qeybətin həqiqətini bəyan edərək buyurur ki, müsəlman qardaşını onun arxasınca sevmədiyi bir vəsflə xatırlamaqdır. Bu vəsf istər yaradılış sifətləri olsun, istər əxlaqi xüsusiyyətləri olsun, fərqi yoxdur. Məsələn, kor, fırıldaqçı, yalançı kimi xoşa gəlməz sifətlər, hətta sahibində olsa belə bu qeybətdir.

Lakin onun haqqında söylədiyin (sevmədiyi) sifət onda olmazsa, bu qeybətdən daha ağır olur, bu da artıq böhtandır, yəni- insanda olmayan xüsusiyyəti ona iftira olaraq aid etməkdir.

Hədisin faydalarından:

1. Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) gözəl təlim üsulu - belə ki, məsələləri sual verməklə izah edir.
2. Sahabələrin Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) ilə gözəl ədəbi. Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) onlara sual verdikdə, "Allah və Rəsulu ən doğrusunu bilir!"- deyə cavab verdilər.
3. Sual verilən kəs cavabını bilmədikdə, ən doğrusunu "Allah bilir" deyər.
4. Şəriət fərdlər arasındakı qardaşlığı və onların hüquqlarını mühafizə etməklə cəmiyyəti qoruyur.
5. Qeybət ümumiyyətlə haramdır, amma bəzi məsləhətlərə görə icazəli növləri vardır. Bunlardan: Zülmü dəf etmək-yəni məzlum haqqını alıb ona qaytarmağı bacaranın yanında zalımın ona etdiklərini bildirməsi və "filankəs mənə zülm etdi və ya belə etdi"- deməsi, həmçinin evlilik, şəriklilik və ya qonşuluq kimi məsələlərdə bir kəslə məsləhətləşmək.

(5326)

(151) - عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: لَعَنَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الرَّاشِيَّ وَالْمُرْتَشِيَّ فِي الْحُكْمِ. [صحيح] - [رواه الترمذي وأحمد]

(151) – Əbu Hureyra (Allah ondan razı olsun) demişdir: Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) hökm verərkən rüşvət verənə və rüşvət alana lənət etmişdir. [Səhih] - [Ət-Tirmizi və Əhməd rəvayət ediblər]

Şərh (izah):

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) rüşvət verənə və rüşvət alana Allahın rəhmətindən uzaq olması və qovulması üçün bəd dua etmişdir.

Bura, rüşvət verənin istədiyini haqsız yerə əldə edə bilməsi üçün hökm verdiyi məsələdə rüşvət alan hakimlər də daxildir.

Hədisin faydalarından:

1. Rüşvət vermək, rüşvət almaq və bu işdə araçılıq etmək, batilə yardım və kömək olduğu üçün haramdır.
2. Rüşvət böyük günahlardandır. Çünki Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) rüşvət alana da verənə də lənət etmişdir.
3. Rüşvət, məhkəmə və hökm məsələlərində, hakimləri insanlara zülüm etməyə və Allahın endirdiyindən başqası ilə hökm yerməyə sövq etdiyi üçün ən ağır və ən böyük günahdır.

(64689)

(152) - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِيَّاكُمْ وَالظَّنَّ؛ فَإِنَّ الظَّنَّ أَكْذَبُ الْحَدِيثِ، وَلَا تَحَسَّسُوا، وَلَا تَجَسَّسُوا، وَلَا تَحَاسَدُوا، وَلَا تَدَابَرُوا، وَلَا تَبَاغَضُوا، وَكُونُوا عِبَادَ اللَّهِ إِخْوَانًا». [صحيح] - [متفق عليه]

(152) – Əbu Hureyradan (Allah ondan razı olsun) Peyğəmbərin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə buyurduğu rəvayət edilir: “Zənn etməkdən çəkinin; çünki zənn, ən yalan ifadədir. Bir-birinizin gizli işlərini araşdırmayın, qüsurlarını axtarmayın, bir-birinizə paxıllıq etməyin, bir-birinizdən üz çevirməyin, bir-birinizə nifrət etməyin və ey Allahın qulları, qardaş olun!” [Səhih] - [Müttəfəqun aleyhi(əl-Buxari və Musliminsəhih gördüyü hədislər)]

Şərh (izah):

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) müsəlmanlar arasında təfriqə və düşmənçiliyə səbəb olan bəzi şeyləri qadağan edir və onlardan çəkindirir. Bunlardan:

(Zənn) -o, qəlbə yer alan dəlil-sübutsuz ittihamdır və onun ən yalan ifadələrdən olduğunu bəyan edir.

(Əttəhəssus):İnsanların şəxsi həyatlarını baxmaqla və ya dinləməklə araşdırmaq.

(Əttəcəssus)- gizli işləri araşdırmaqdır və bu daha çox şər və pislikləri nəzərdə tutur.

(Əl-Həsəd)-başqalarının əldə etdiyi nemətə qərəzli olmaq, nifrət etmək.

(Əttədəbur)-Bir-birindən üz çevirmək, bir birinə salam verməmək və ziyarət etməmək.

(Əttəbağud)-Nifrət və sevməmək, başqalarına əziyyət vermək, qaşqabaqlı olub, insanları pis qarşılamaq.

Sonra müsəlmanların bir-birinə qarşı davranışlarını yoluna qoyacaq geniş mənalı bir kəlmə dedi: "Ey Allahın qulları, qardaş olun."

Qardaşlıq insanlar arasındakı münasibətləri tənzimləyən və onlar arasında sevgi və ünsiyyəti artırən bir bağıdır.

Hədisin faydalarından:

1. Pis əlamətləri ortaya çıxan kəsdən pis zənn etmək zərər yetirməz, mömin ağıllı və müdrik olmalıdır, pis və günahkar insanlara aldanmamalıdır.
2. Zənnədən çəkilməkdən məqsəd, onun insanın nəfsində qərarlaşmamasına və israr etməməsinə nail olmaqdır, amma öncəliklə qəlbə yer alıb, sonradan keçib-gedən zənnə görə insan hesaba çəkilməz.
3. Nifrət, kin və müsəlman toplumun fərdləri arasında ayrışdırıcıya səbəb olan həsəd, insanların şəxsi həyatlarını qeyri etik yollarla araşdırma və bu kimi bənzər vasitələrin haramlığı.
4. Müsəlmana qardaş davranışı ilə nəsihət vermək və sevgi bildirmək tövsiyyəsi.

(5332)

(153) – عن حذيفة رضي الله عنه قال: سمعت النبي صلى الله عليه وسلم يقول: «لَا يَدْخُلُ

الْجَنَّةَ قَتَّاتٌ». [صحيح] - [متفق عليه]

(153) – Huzeyfə (Allah ondan razı olsun) belə dediyi rəvayət edilir: Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) dedi: "İnsanlar arasında söz gəzdirən cənnətə daxil olmaz." [Səhih] - [Müttəfəqun aleyhi(əl-Buxari və Musliminsəhih gördüyü hədislər)]

Şərh (izah):

Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) xəbər verir ki, insanlar arasında fəsad törətmək məqsədiylə söz gəzdirənlər cəzaya layiqdirlər ki, buna görə cənnətə girməzlər.

Hədisin faydalarından:

1. Nəmişə - insanlar arasında söz gəzdirmək böyük günahlardandır.
2. İnsanlar arasında söz gəzdirmək toplu və fərdlər arasında zərər və fəsad törətdiyinə görə qadağan edilmişdir.

(5368)

(154) - عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَطَبَ النَّاسَ يَوْمَ فَتْحِ مَكَّةَ، فَقَالَ: «يَا أَيُّهَا النَّاسُ، إِنَّ اللَّهَ قَدْ أَذْهَبَ عَنْكُمْ عُبْيَةَ الْجَاهِلِيَّةِ وَتَعَاطَمَهَا بِأَبَائِهَا، فَالْتَّاسُ رَجُلَانِ: بَرٌّ تَقِيٌّ كَرِيمٌ عَلَى اللَّهِ، وَفَاجِرٌ شَقِيٌّ هَيْنٌ عَلَى اللَّهِ، وَالنَّاسُ بَنُو آدَمَ، وَخَلَقَ اللَّهُ آدَمَ مِنْ تُرَابٍ، قَالَ اللَّهُ: يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَىٰ وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ» [الحجرات: 13]. [صحيح] - [رواه الترمذي وابن حبان]

(154) – İbn Ömərđən (Allah ondan və atasından razı olsun) rəvayət edildiyinə görə (o belə demişdir): Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) Məkkənin fəthi günü insanlara xitabən belə buyurmuşdur: «**Ey insanlar! Allah sizdən cahiliyətin təkəbbürünü və ata-babalarınızla gürurlanmağı aradan qaldırmışdır. İnsanlar iki qisimdir. Birisi: İtaətkar, müttəqi və Allah qatında dəyərlidir. Digəri də facir, bədbəxt və Allah qatında rəzil bir kimsədir. İnsanlar Adəmin övladlarıdır. Allah Adəmi torpaqdan yaratmışdır. Uca Allah belə buyurmuşdur: {Ey insanlar! Biz sizi bir kişi və bir qadıncadan (Adəm və Həvvadan) yaratdıq. Sonra bir-birinizi tanıyasınız deyə, sizi xalqlara və qəbilələrə ayırdıq. Şübhəsiz ki, Allah yanında ən hörmətli olanınız (Ondan) ən çox qorxanınızdır. Həqiqətən, Allah (hər şeyi) biləndir, (hər şeydən) xəbərdardır}**. [Hücurat surəsi: 13]». [Səhih] - [Ət-Tirmizi, İbnu Hibbən rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) Məkkənin fəth edildiyi gün insanlara xitab edərək belə buyurmuşdur: Ey insanlar, Allah sizdən cahiliyə təkəbbürünü və qürurunu, ata-babalar ilə fəxr etməyi aradan qaldırmışdır. İnsanlar iki növdür:

Birinci növ: İzzət və cəlal sahibi olan Allaha ibadət edən saleh, təqva sahibi, itaətkar bir mömindir. Belə kimsə insanlar arasında əsil-nəcabət sahibi olmasa da Allah qatında dəyərlə bir kimsədir.

İkinci növ isə: Kafir, facir və bədbəxt olan kimsədir. Belə kimsə insanlar arasında əsil-nəcabət, hörmət və sayğıya sahib olsa da Allah qatında dəyərsiz, zəlil kimsədir.

Bütün insanlar Adəmin övladlarıdır, Uca Allah Adəmi toraqdan yaratmışdır. Əsli torapaqdan olan bir kimsənin təkəbbürlük etməsi və özünü bəyənməsi yaraşmaz. Bunun dəlili izzət və cəlal sahibi olan Allahın bu ayəsidir: {Ey insanlar! Biz sizi bir kişi və bir qadıncadan (Adəm və Həvvadan) yaratdıq. Sonra bir-birinizi tanıyasınız deyə, sizi xalqlara və qəbilələrə ayırdıq. Şübhəsiz ki, Allah yanında ən hörmətli olanınız (Ondan) ən çox qorxanınızdır. Həqiqətən, Allah (hər şeyi) biləndir, (hər şeydən) xəbərdardır}. [Hücurat surəsi: 13].

Hədisin faydalarından:

1. Hədisdə əsil-nəcabətlə öyünüb, fəxr etmək qadağan edilmişdir.

(65074)

(155) – عن عائشة رضي الله عنها عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: «إِنَّ أَبْغَضَ الرَّجَالِ إِلَيَّ

اللَّهِ الْأَلَدُّ الْحَصِيمُ». [صحيح] - [متفق عليه]

(155) – Aişədən (Allah ondan razə olsun) Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə dediği rəvayət edilir: "Allah dərğahında ən qəzəbinə gələn insanlar, mübahisə etdikdə həddi aşanlardır." [Səhih] - [Müttəfəqun aleyhi(əl-Buxari və Musliminsəhih gördüyü hədislər)]

Şərh (izah):

Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) xəbər verir ki, Uca və Müqəddəs Allah insanlar arasında haqqa tabe olmayıb, şiddətli şəkildə və çox mübahisə edən, onu rədd etməyə çalışan və

yaxud haqlı olaraq mübahisə edən, lakin mübahisədə həddi aşaraq mübaligə edən və elmsiz höcətləşən kəsə nifrət bəsləyir.

Hədisin faydalarından:

1. Şərii məhkəmə yolu ilə haqqını tələb edən məzlum, sözügedən məzəmmətli mübahisə mövzusunə daxil deyildir.
2. Höcətləşmə və mübahisə müsəlmanların arasında ayrılıq və düşmənçiliyə səbəb olacaq dilin bəlalarındandır.
3. Gözəl mübahisə, haqq üzərində qurulan və gözəl üslubla edilən müzakirədir, lakin haqqı inkar etməklə, batilə üstünlük vermək və dəlilsiz, sübutsuz mübahisə etmək məzəmmət olunan mübahisədir.

(5474)

(156) – عن أبي بكر رضي الله عنه قال: سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول: «إِذَا اتَّقَى الْمُسْلِمَانِ بَسِيفَيْهِمَا فَالْقَاتِلُ وَالْمَقْتُولُ فِي النَّارِ»، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ هَذَا الْقَاتِلُ، فَمَا بَالُ الْمَقْتُولِ؟ قَالَ: «إِنَّهُ كَانَ حَرِيصًا عَلَى قَتْلِ صَاحِبِهِ». [صحيح] - [متفق عليه]

(156) – Əbu Bəkrədən (Allah ondan razı olsun) rəvayət edilən hədisdə Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə demişdir: "İki müsəlman qılıncla (bir-birini öldürmək üçün) qarşı-qarşıya gəlirsə, öldürən də, ölənin də cəhənnəmdədir". Dedim: "Ey Allahın Rəsulu, bu qatildir, bəs ölənin günahı nədir? (O niyə cəhənnəmdədir?) Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) buyurdu: "O da, müsəlman qardaşını öldürmək istəyirdi." [Səhih] - [Müttəfəqun aleyhi(əl-Buxari və Musliminsəhih gördüyü hədislər)]

Şərh (izah):

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) xəbər verir ki, iki müsəlman bir- birini öldürmək üçün qarşılaşdıqda, öldürən

kəs əks tərəfi öldürdüyü üçün cəhənnəmdədir. Lakin səhabələr : "Öldürülən necə cəhənnəmdə olur?" deyə heyrətə düşmüşdülər. Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) də bildirdi ki, o da öz qardaşını öldürməyə cəhd etdiyi üçün cəhənnəmdədir. Onun öldürə bilməməsi, öldürənin daha cəld olduğuna görə rəqibini qabaqlamasına görədir.

Hədisin faydalarından:

1. Günaha əzm və ona aparan səbəbləri edənin əzaba layiq olması.
2. Müsəlmanlar öz aralarında döyüşməkdən şiddətli şəkildə çəkindirilmiş və Cəhənnəmlə xəbərdarlıq edilmişdirlər.
3. Müsəlmanların, fəsad törədən və həddi aşanlarla haqlı olaraq döyüşməsi bu xəbərdarlığa aid deyildir.
4. Böyük günah sahibi bu əməlinə görə küfr etmir, çünki Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) öz aralarında döyüşən həmin kəsləri müsəlman adlandırdı.
5. İki müsəlman hər hansı vasitə ilə bir-birini öldürmək üçün üz-üzə gələrsə, biri digərini öldürərsə, öldürən və ölən də cəhənnəmdədir. Hədisdə qılınc misal olaraq qeyd edilmişdir.

(4304)

(157) - عن أبي موسى الأشعري رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: «مَنْ حَمَلَ

عَلَيْنَا السَّلَاحَ فَلَيْسَ مِنَّا». [صحيح] - [متفق عليه]

(157) - Əbu Musa əl-Əşaridən (Allah ondan razı olsun) rəvayət edildiyinə görə Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə buyurmuşdur: "Kim bizə silah çəkərsə, o bizdən deyildir".

[Səhih] - [Müttəfəqun aleyhi (əl-Buxari və Musliminsəhih gördüyü hədislər)]

Şərh (izah):

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) müsəlmanları qorxutmaq və ya mal-dövlətlərini qəsb etmək məqsədi ilə onlara qarşı silah qaldırılmasını qadağan etmişdir. Kim bunu haqsız yerə edərsə, o, böyük bir xəta və böyük günahlardan birini etmiş olar və o kimsə bu şiddətli təhdidə layiq olar.

Hədisin faydalarından:

1. Müsəlmanın digər müsəlman qardaşları ilə döyüşməsi şiddətli bir şəkildə qadağan edilmişdir.
2. Yer yüzündəki ən böyük fitnə və pisləklərdən biri də, müsəlmanlara silah çəkmək və insanları öldürərək yer yüzündə fitnə-fəsad yaymaqdır.
3. Bu hədisdə gələn şiddətli təhdid, qiyamçılara, yer yüzündə fitnə çıxaranlara və s. bu kimi fitnə-fəsad yayanlara qarşı döyüşməyi qadağan etmir.
4. Hətta zarafatla da olsa belə silah və ona bənzər şeylərlə müsəlmanı qorxutmağın haram olması.

(2997)

(158) – عن عائشة رضي الله عنها قالت: قال النبي صلى الله عليه وسلم: «لَا تَسُبُّوا الْأَمْوَاتَ، فَإِنَّهُمْ قَدْ أَفْضَوْا إِلَى مَا قَدَّمُوا». [صحيح] - [رواه البخاري]

(158) – Aişədən (Allah ondan razı olsun) belə dediyi rəvayət edilir: Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) dedi: "Ölüləri söyməyin, çünki onlar artıq dünyada ikən etdikləri əməllərə qovuşublar." [Səhih] - [əl-Buxari rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) bildirir ki, ölüləri söymək, onların şərəf-ləyaqətləri barədə nalayiq sözlər demək haram və pis əxlaqdandır, çünki onlar dünyada ikən etdikləri istər saleh, istərsə də pis əməllərə artıq qovuşublar və bu söyüş onlara çatmır, lakin sağ olan insanlara əziyyət verir.

Hədisin faydalarından:

1. Bu hədis ölüləri söyməyin haramlığına dəlalət edir.
2. Ölüləri söyməyi tərک etməkdə, sağ olanların mənafeyinin hifz edilməsi, cəmiyyətin düşmənçilik və nifrətdən qorunması kimi xeyirlər vardır.
3. Dünyasını dəyişmiş insanların söyməyin qadağa edilməsinin hikməti budur ki, onlar etdikləri əməllərə qovuşublar və ölüləri söymək heç kimə fayda verməz, əksinə bu ölünün yaxınlarına əziyyət verməkdir.
4. İnsan xeyir olmayan sözləri dilinə gətirməməlidir.

(5364)

(159) – عن أبي أيوب الأنصاري رضي الله عنه أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: «لَا يَجُلُّ لِرَجُلٍ أَنْ يَهْجُرَ أَخَاهُ فَوْقَ ثَلَاثِ لَيَالٍ، يَلْتَقِيَانِ، فَيُعْرِضُ هَذَا وَيُعْرِضُ هَذَا، وَخَيْرُهُمَا الَّذِي يَبْدَأُ بِالسَّلَامِ». [صحيح] - [متفق عليه]

(159) – Əbu Əyyub Əl- Ənsaridən (Allah ondan razı olsun) Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə dediyi rəvayət edilir: "Bir insana din qardaşını üç gecədən artıq tərək edərək küsülü qalması caiz deyildir, onlar görüşdükdə birisi digərindən üz çevirər, digəri də bunu təkrar edər. Sözsüz ki, onların ən xeyirlisi birinci salamlaşandır." [Səhih] - [Müttəfəqun aleyhi(əl-Buxari və Musliminsəhih gördüyü hədislər)]

Şərh (izah):

Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) müsəlmanın din qardaşını üç gecədən artıq tərək edərək küsülü qalmasını, üz-üzə gəldikdə ona salam verməyərək danışdırmamasını qadağan etmişdir.

Bu iki küsülü kəsin ən xeyirlisi, aranı düzəltməyə çalışan, önə keçib birinci salam verəndir. Burda "hier", yəni tərək etmək sözündə məqsəd, nəfsi üçün hier etməyə aiddir. Amma Allah rızası üçün günahkarları, bidət əhlini, əxlaq cəhətdən pis yoldaşları tərək etmək, bu müəyyən bir vaxtla məhdudlaşmır, çünki bu növ insanları tərək etmək ümumi xeyir və fayda üçündür və islah olunduqca onlara qarşı tətbiq olunan hier də aradan qaldırılır.

Hədisin faydalarından:

1. İnsan təbiətini nəzərə alaraq üç və daha az vaxt küsülü qalmağa icazə verilmişdir, və üç gün ərzində tərək etmə qəlblərdə baş verən bu inciklik və sıxıntının aradan qalxması üçündür.

2. Salam verməyin fəziləti, çünki o, nəfslərdə olan kin-küdurəti aradan qaldırır və eyni zamanda bu, sevgi və mehribançılığın bir əlamətidir
3. İslamın qardaşlığa və müsəlmanlar arasında birliyə çağırışı.

(5365)

(160) - عن سهل بن سعد رضي الله عنه عن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: «مَنْ يَضْمَنْ لِي مَا بَيْنَ لَحْيَيْهِ وَمَا بَيْنَ رِجْلَيْهِ أَضْمَنْ لَهُ الْجَنَّةَ». [صحيح] - [رواه البخاري]

(160) – Səhl bin Səad - Allah ondan razı olsun - rəvayət edir ki, Allah Rəsulu -salləllahu aleyhi və səlləm- belə buyurmuşdur: "Kim mənə iki çənəsi arasındakını (dilini) və iki ayağı arasındakını (övrət yerini haramdan qorumağa) zəmanət verərsə, mən də ona Cənnəti zəmanət verərəm". [Səhih] - [Əl-Buxari rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Peyğəmbər -salləllahu aleyhi və səlləm- bu hədisdə bizə iki iş barəsində xəbər verir. Əgər müsəlman bunların hər ikisinə əməl edərsə, Cənnətə daxil olar.

Birincisi: Dilin Uca Allahı qəzəbləndirən sözlərdən qorunması.

İkincisi: Cinsiyyət orqanının zinaya düşməkdən qorunması.

Çünki bu iki əza ilə daha çox günahlar işlənir.

Hədisin faydalarından:

1. Dilin və övrətin qorunması Cənnətə aparan yoldur.
2. Bu hədisdə dil və cinsiyyət orqanı xüsusi olaraq zikr edilmişdir. Çünki bu iki əza dünya və axirətdə insanı bəlaya salan iki əsas əzadır.

(3475)

(161) – عن أسامة بن زيد رضي الله عنهما عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: «مَا تَرَكْتُ بَعْدِي فِتْنَةً أَضَرَّ عَلَى الرَّجَالِ مِنَ النِّسَاءِ». [صحيح] - [متفق عليه]

(161) – Usamə bin Zeyddən (Allah ondan razı olsun) Peyğəmbərin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə dediyi rəvayət edilir: "Məndən sonra kişilər üçün ən təhlükəli fitnə(yoldan çıxaran) qadınlar olacaq." [Səhih] - [Müttəfəqun aleyhi(əl-Buxari və Musliminsəhih gördüyü hədislər)]

Şərh (izah):

Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) xəbər verir ki, özündən sonra kişilər üçün qadınlardan daha zərərli sınaq və imtahan yoxdur. Məsələn qadın kişinin öz ailəsindəndirsə, o qadına şəriətə zidd olan məsələlərdə tabe olur, və yaxud qadın yad biridirsə, kişinin o qadınla bir məkanda olması və tək qalması fitnə-fəsada gətirib çıxara bilər.

Hədisin faydalarından:

1. Müsəlman, qadınların fitnəsindən ehtiyat etməlidir, fitnəyə aparan hər bir vasitənin qarşısını almalıdır.
2. Mömin Allaha sarılmalı və fitnələrdən qorunmaq üçün Ona sığınmalıdır.

(5830)

(162) - عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِنَّ الدُّنْيَا حُلْوَةٌ خَضِرَةٌ، وَإِنَّ اللَّهَ مُسْتَخْلِفُكُمْ فِيهَا، فَيَنْظُرُ كَيْفَ تَعْمَلُونَ، فَاتَّقُوا الدُّنْيَا وَاتَّقُوا النِّسَاءَ، فَإِنَّ أَوَّلَ فِتْنَةٍ بَنَى إِسْرَائِيلَ كَانَتْ فِي النِّسَاءِ». [صحيح] - [رواه مسلم]

(162) – Əbu Səid Əl-Xudridən (Allah ondan razı olsun) Peyğəmbərin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə buyurduğu rəvayət edilir: " Dünya şirin və valehedicidir. Həqiqətən, Allah sizi dünyaya varis təyin etmiş və ondan necə istifadə edəcəyinizə nəzarət edir. Dünyadan qorxun! Qadınlardan qorxun! Həqiqətən İsrail oğullarının ilk dəfə azmaları (fitnəyə düşmələri) qadınlar səbəbindən olmuşdur".

[Səhih] - [Muslim rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) izah edir ki, dünya, ləzzəti şirin, görkəmi gözəldir, ona görə də insan ona aldanar, ona qərq olar və onu ən böyük marağına çevirər. Uca Allah bu həyatda hər nəslimizdən sonra gələn digər nəsillərimizi varis etdi ki, necə əməl edəcəyimizə baxsın, Ona itaət edəcəyik, yoxsa asi olacağıq? Sonra buyurdu: Ehtiyatlı olun ki, dünya ləzzətləri və zinətləri sizi aldatmasın və bu sizi Allahın sizə əmr etdiklərini tərk edib, haram buyurduqlarına düşməyə vadar etməsin. Ehtiyat edilməli olan ən böyük dünya fitnələrindən biri, qadınların fitnəsidir və bu, İsrail övladlarının düşar olduğu ilk fitnə idi.

Hədisin faydalarından:

1. Təqvalı olmağa, dünyanın ləzzətləri və zinətləri ilə başı qarışdırmamağa təşviq.
2. Qadınların fitnəsindən kişiləri çəkəndirmək: onlara baxmaq, onların yad kişilərlə qaynayıb-qarışmağına laqeyid yanaşmaq və sairə bu kimi əməllərin qadağan edilməsi.
3. Qadınların fitnəsi dünyanın ən böyük fitnələrindəndir.

4. Keçmiş xalqlardan ibrət götürmək, İsrail oğullarının başına gələnələr, başqalarının da başına gələ bilər.
5. Həyat yoldaşı misalında qadınların fitnəsi, kişini gücü çatmadığı xərclərə vadar etməsi, onu dinlə əlaqəli əməllərdən yayındırması və onun dünya ləzzətlərinə həris olmağa sövq etməsidir. Naməhrəm qadın fitnəsi isə, qadın evdən kənara çıxıb yad kişilərlə qaynayıb-qarışarsa, xüsusən də açıq-saçıq və bər-bəzəkli geyinərsə, bu halda onun fitnəsi kişiləri yoldan çıxarar, onları haqdan uzaqlaşdırma bilər. Bəzən bu zinaya gətirib çıxara bilər. Buna görə, də mömin Allaha sarılmalı və onların fitnələrindən xilas olmaq üçün Ona üz tutmalıdır.

(3053)

(163) – عن أبي موسى رضي الله عنه أن النبي صلى الله عليه وسلم قال: «لا نِكَاحَ إِلَّا بِوَالِيٍّ».

[صحيح] - [رواه أبو داود والترمذي وابن ماجه وأحمد]

(163) – Əbu Musa Əl-Əşaridən (Allah ondan razı olsun) rəvayət edildiyinə görə Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə buyurmuşdur: "Vəlisiz nikah yoxdur". [Səhih] - [Əbu Davud, Ət-Tirmizi, ibn Məcə, Əhməd rəvayət ediblər]

Şərh (izah):

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) qadının vəlisi olmadan nikah bağlanmasının səhih olmadığını bəyan etmişdir.

Hədisin faydalarından:

1. Vəli, nikahın səhih olması üçün şərtidir. Əgər nikah, qadının vəlisi olmadan bağlanarsa yaxud qadın özü özünü evləndirərsə nikah səhih sayılmaz.

2. Vəli, qadına ən yaxın olan kişidir. Əgər qadına daha yaxın bir vəli varsa, bu zaman ona uzaq olan bir vəlinin onu evləndirməsi xətdir.
3. Vəlinin: mükəlləf, kişi, nikahın məsləhətini bilən bir şəxs olması və həmçinin vəlisi olduğu qadın ilə vəlinin eyni bir dindən olması şərtidir. Kimdə bu şərtlərdən biri yoxdursa o, nikah əqdində qadına vəlilik etmə hüquqna sahib deyildir.

(58066)

(164) – عن عقبه بن عامر رضي الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: «أَحَقُّ الشُّرُوطِ أَنْ تُوفُوا بِهِ مَا اسْتَحَلَلْتُمْ بِهِ الْفُرُوجَ». [صحيح] - [متفق عليه]

(164) – Uqbə bin Amirdən (Allah ondan razı olsun) Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə dediyi rəvayət edilir: "Yerinə yetirməli olduğunuz şərtlərin ən vacibi, evlilikdə qoyulan şərtlərdir." [Səhih] - [Müttəfəqun aleyhi (əl-Buxari və Musliminsəhih gördüyü hədislər)]

Şərh (izah):

Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) yerinə yetirilməsi üçün ən vacib şərtləri, qadınla yaxınlıq etməni icazəli edən səbəbi açıqlayır. İzah edir ki, bu qadının nikah müqaviləsində tələb etdiyi caiz şərtlərdir.

Hədisin faydalarından:

1. Haramı halal edən, halalı haram edən şərtlər istisna olmaqla, tərəflərdən birinin söz verdiyi şərtlərə sadıq olmağın vacibdir.

2. Nikahın şərtlərinə sadıq olmaq digərlərindən daha mühümdür, çünki cinsi əlaqənin halal edilməsi qarşılığında edilən şərtlərdəndir.
3. İslamda evliliyin ali dərəcəyə malik olması, belə ki, evlilik şərtlərinə riayət etməyi xüsusi olaraq vurğulamışdır.

(6021)

(165) – عن عبد الله بن عمرو رضي الله عنهما أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: «الدُّنْيَا مَتَاعٌ، وَخَيْرُ مَتَاعِ الدُّنْيَا الْمَرْأَةُ الصَّالِحَةُ». [صحيح] - [رواه مسلم]

(165) – Abdullah bin Amrdan (Allah onların hər ikisindən razı olsun) Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə dediyi rəvayət edilir: "Dünya keçici bir ləzzətdir. Dünya ləzzətinin ən xeyirlisi saleh qadındır." [Səhih] - [Muslim rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) xəbər verir ki, dünya nemətlərinin ləzzətləri müəyyən bir zaman ötdükcə bitir, saleh həyat yoldaşı isə bu dünyada olan ən gözəl nemətdir, o qadın ki, əri ona nəzər salanda sevinər, əmr etdikdə itaət edər, ərinin yoxluğunda onun şərəf-ləyaqətini və var-dövlətini qoruyar.

Hədisin faydalarından:

1. İsraf və təkəbbürlük etmədən Allahın qullarına halal etdiyi dünyanın təmiz nemətlərindən istifadəsinin icazəli olması.
2. Saleh zövcə seçməyə təşviq, çünki o, Rəbbinə itaətdə ərinə dayaqdır.
3. Dünya nemətlərinin ən xeyirlisi Allaha itaətdə olan və ya Ona itaət etməyə yardım edəndir.

(166) - عن ابن عمر رضي الله عنهما: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَى عَنِ الْقَرَاعِ.

[صحيح] - [متفق عليه]

(166) – İbn Ömərdən (Allah onların hər ikisindən razı olsun) rəvayət edilir ki: Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) saçın bir hissəsinin kəsib, digər hissəsini saxlamağı qadağan etdi. [Səhih] - [Müttəfəqun aleyhi(əl-Buxari və Musliminsəhih gördüyü hədislər)]

Şərh (izah):

Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) başda saçın bir hissəsini qırxıb, digər hissəsini saxlamağı qadağan etmişdir.

Qadağa yetkin və kiçik yaşlı kişi cinsindən olanlara şamildir, qadınlara gəldikdə isə onlara ümumiyyətlə saçlarını qırmaq olmaz.

Hədisin faydalarından:

1. İslam şəriətinin insanın zahiri görünüşünə önəm verməsi.

(167) - عن ابن عمر رضي الله عنهما عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: «أَحْفُوا الشَّوَارِبَ

وَأَعْفُوا اللَّحَى». [صحيح] - [متفق عليه]

(167) – İbn Ömərdən (Allah onların hər ikisindən razı olsun) rəvayət edildiyinə görə Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə buyurmuşdur: "Bığlarınızı qısaltın, saqqallarınızı uzadın". [Səhih] - [Müttəfəqun aleyhi(əl-Buxari və Musliminsəhih gördüyü hədislər)]

Şərh (izah):

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) bıqları uzatmamağı, əksinə, hətta daha çox qısaltmağı əmr etmişdir.

Bunun müqabilində də saqqalı qısaltmadan uzadılmasını əmr etmişdir.

Hədisin faydalarından:

1. Saqqalın qırılmasının haram olması.

(3279)

(168) – عن عبد الله بن عمرو رضي الله عنهما قال: لَمْ يَكُنِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَاحِشًا وَلَا مُتَفَحِّشًا، وَكَانَ يَقُولُ: «إِنَّ مِنْ خِيَارِكُمْ أَحْسَنَكُمْ أَخْلَاقًا». [صحيح] - [متفق عليه]

(168) – Abdullah bin Amrdan (Allah onların hər ikisindən razı olsun) belə dediyi rəvayət edilir: Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) çirkin sözlər danışmaz və çirkin işlərə də can atmazdı və buyurardı: “Həqiqətən, sizin ən xeyirliniz gözəl əxlaq sahibi olanınızdır”.

[Səhih] - [Müttəfəqun aleyhi(əl-Buxari və Musliminsəhih gördüyü hədislər)]

Şərh (izah):

Çirkin sözlər danışmaq və ya çirkin əməllər etmək Peyğəmbərin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) əxlaqından deyildi və o, nə bu əməllərə niyyət etmiş, nə də qəsd etmişdir. Çünki o, (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) böyük əxlaq sahibi idi.

O, (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) deyirdi: Allah dərgahında sizin ən xeyirliniz, ən gözəl əxlaqa sahib olanınızdır: yaxşılıq edən, gülərüzlü olan, insanlara əziyyət verməkdən çəkinən və onların əziyyətinə dözümlülük göstərən, insanlarla gözəl şəkildə qaynıyb qarışandır.

Hədisin faydalarından:

1. Mömin nalayiq sözlərdən və çirkin əməllərdən uzaq durmalıdır.

2. Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) əxlaqının kamilliyi, ondan ancaq saleh əməl görünər və xoş sözlər eşidilərdi.
3. Gözəl əxlaq rəqabət meydanıdır, kim öndə gedərsə möminlərin ən yaxşılarından və imanı ən kamil olanlardandır.

(5803)

(169) – عن عائشة رضي الله عنها قالت: سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول: «إِنَّ الْمُؤْمِنَ لَيُدْرِكُ بِحُسْنِ خُلُقِهِ دَرَجَةَ الصَّائِمِ الْقَائِمِ». [صحيح بشواهد] - [رواه أبو داود وأحمد]

(169) – Aişədən (Allah ondan razı olsun) rəvayət edildiyinə görə belə demişdir: Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə dediyini eşitdim: "Həqiqətən mömin gözəl əxlaqla, oruc tutan və gecələri namaz qılan kəsin dərəcəsinə çatır." [Şahidlərlə səhih olan] - [Əbu Davud, Əhməd rəvayət ediblər]

Şərh (izah):

Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) bəyan edir ki, gözəl əxlaq insanı gündüzlər oruc tutan, gecələr namaz qılanın dərəcəsinə çatdırır. Gözəl əxlaq- yaxşılıq etməyi, xeyir söyləməyi, gülərüzlü olmağı, insanlara əziyyət verməməyi və onlardan gələ biləcək əziyyətə dözümlü olmağı özündə ehtiva edir.

Hədisin faydalarından:

1. İslamın, əxlaqın saflığına və kamilliyinə diqqətinin böyüklüyü.
2. Gözəl əxlaqın üstünlüyü. Qul bu əxlaqla davamlı oruc tutan, gecələr yorulmadan namaz qılan bəndənin dərəcəsinə yüksəlməyə müvəffəq olur.
3. Gündüz oruc tutmaq və gecə namaz qılmaq nəfsə ağır gələn böyük əməllərdəndir, gözəl əxlaq sahibi təqdirəlayiq

davranışı ilə nəfsinə qalib gəlidiyi üçün bu iki əməlin dərəcəsinə çatmışdır.

(5799)

(170) - عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: «أَكْمَلُ الْمُؤْمِنِينَ إِيمَانًا أَحْسَنُهُمْ خُلُقًا، وَخَيْرُكُمْ خَيْرُكُمْ لِنِسَائِهِمْ». [حسن] - [رواه أبو داود والترمذي وأحمد]

(170) – Əbu Hureyradan (Allah ondan razı olsun) Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə dediyi rəvayət edilir: "Möminlərdən ən kamil iman sahibləri, gözəl əxlaqa malik olanlardır, sözsüz ki, sizin ən xeyirliniz qadınlarına qarşı xoş rəftar edənlərdir." [Həsən] - [Əbu Davud, Ət-Tirmizi, Əhməd]

Şərh (izah):

Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) bildirir ki, iman baxımından ən kamil insan-əxlaqı gözəl olandır, o bu əxlaqa üzündəki təbəssümlə, xeyir əməllər etməklə, ədəbli danışmaqla və heç kəsə əziyyət verməməklə nail olur.

Möminlərin xeyirlisi qadınlarına- həyat yoldaşına, qızlarına, bacılarına, yaxınlarında olan digər qadınlara qarşı qayğıkeş və diqqətli olanıdır. Çünki adıçəkilən qadınlar gözəl əxlaqa daha çox layiqdirlər.

Hədisin faydalarından:

1. Gözəl əxlaqın fəziləti və onun imandan olması.
2. Əməl imandandır, iman isə artır və azalır.
3. İslamın qadına verdiyi dəyər və ona yaxşılıq etməyə təşviq.

(5792)

(171) - عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: سُئِلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ أَكْثَرِ مَا يُدْخِلُ النَّاسَ الْجَنَّةَ، فَقَالَ: «تَقْوَى اللَّهِ وَحُسْنُ الْخُلُقِ»، وَسُئِلَ عَنْ أَكْثَرِ مَا يُدْخِلُ النَّاسَ النَّارَ فَقَالَ: «الْفَمُّ وَالْفَرْجُ». [حسن صحيح] - [رواه الترمذي وابن ماجه وأحمد]

(171) – Əbu Hureyrə (Allah ondan razı olsun) demişdir: Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) insanları ən çox cənnətə salan meyar haqqında soruşuldu. Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) isə belə buyurdu: "Təqva və gözəl əxlaq." Sonra insanları ən çox cəhənnəmə aparən məsələ haqqında soruşuldu və buyurdu ki: "Ağız (dil) və cinsiyyət orqanı". [Həsən səhih] - [Ət-Tirmizi, İbnu Məcə və Əhməd rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) bəyan edir ki, insanı cənnətə salan səbəblərin ən başlıcası iki səbəbdir:

Allah qorxusu və gözəl əxlaq.

Allah qorxusu: Bu, özünlə Allahın əzabı arasında sədd qoymaqdır, bu isə Onun əmirlərini yerinə yetirməklə və qadağalarından çəkinməklə baş verir.

Gözəl əxlaq: Gülər üzlü olmaq, xeyir etməyə can atmaq və əziyyət verməkdən çəkinməklə olur.

İnsanı cəhənnəmə salan səbəblərin ən başlıcası iki səbəbdir:

Dil və cinsiyyət orqanı.

Dilin işlətdiyi günahlar: Yalan, qeybət, sözgəzdirmə və başqalarıdır.

Cinsiyyət orqanının işlətdiyi günahlar: Zina, homoseksuallıq və başqalarıdır.

Hədisin faydalarından:

1. Cənnətə daxil olmaq üçün uca Allahla əlaqəli səbəblərindən biri də təqvadır. İnsanlarla əlaqəli səbəblər var ki, bunlardan da biri gözəl əxlaqdır.
2. Dilin, sahibi üçün təhlükə mənbəyi və cəhənnəmə daxil edən səbəblərdən olması.
3. Şəhvət və pozğunluğun insan üçün təhlükəsi və onun, insanları ən çox cəhənnəmə aparən səbəblərindən olması.

(5476)

(172) – عن أنس بن مالك رضي الله عنه قال: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَحْسَنَ

النَّاسِ خُلُقًا. [صحيح] - [متفق عليه]

(172) – Ənəs bin Məlik (Allah ondan razı olsun) dedi: Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) insanlar arasında ən gözəl əxlaqa sahib idi. [Səhih] - [Müttəfəqun aleyhi(əl-Buxari və Musliminsəhih gördüyü hədislər)]

Şərh (izah):

Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) dı insanlar arasında ən kamil əxlaqa malik idi, özündə bütün ali əxlaqları və gözəl keyfiyyətləri - gözəl söz söyləmək, xeyirxahlıq etmək, təbəssüm etmək, insanlara əziyyət verməmək və əziyyətlərinə dözümlülük göstərmək kimi xüsusiyyətləri cəm etmişdi.

Hədisin faydalarından:

1. Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) əxlaqının kamil olması.

2. Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) gözəl əxlaqda kamil nümunədir.
3. Gözəl əxlaqda Allah Rəsulunu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) örnək götürməyə təşviq.

(6180)

(173) – قال سعد بن هشام بن عامر - عندما دخل على عائشة رضي الله عنها: يَا أُمَّ الْمُؤْمِنِينَ، أَنْبِئِي عَن خُلُقِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَتْ: أَلَسْتَ تَقْرَأُ الْقُرْآنَ؟ قُلْتُ: بَلَى، قَالَتْ: فَإِنَّ خُلُقَ نَبِيِّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ الْقُرْآنَ. [صحيح] - [رواه مسلم في جملة حديث طويل]

(173) – Sad bin Hişam bin Amir Aişənin (Allah ondan razı olsun) otağına daxil olub dedi: Ey möminlərin anası, mənə Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) əxlaqından xəbər ver! Aişə anamız (Allah ondan razı olsun) isə belə cavab verdi: "Sən Quran oxumursanmı? Dedim: Əlbəttə oxuyuram. O dedi: Allahın Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) əxlaqı Quran idi. [Səhih] - [Muslim Müslim uzun bir hədisdə rəvayət etmişdir]

Şərh (izah):

Möminlərin anası Aişə (Allah ondan razı olsun) Peyğəmbərin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) əxlaqı haqqında soruşulduqda o, geniş mənə daşıyan bir neçə sözlə cavab verdi və sual verəni, bütün kamillik sifətlərini özündə cəmləşdirən Qurani-Kərimə yönləndirdi. Ona dedi: "Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) Quran əxlaqını mənimsəmişdi, Quranda olan əmrləri yerinə yetirir, Quranın qadağan etdiklərindən isə çəkinirdi və əxlaqı sırf ona əməl etmək, onun məhdudiyətlərinə riayət etmək, ədəb-ərkanı ilə ədəbli olmaq, Qurandakı misal qissələrdən ibrət almaq idi.

Hədisin faydalarından:

1. Quran əxlaqını mənimsəyən Peyğəmbəri (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) örnək götürməyə təşviq edilmişdir.
2. Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) əxlaqının mədhi və onun vəhydən qaynaqlanması.
3. Quran, bütün gözəl əxlaqın qaynağıdır.
4. İslam əxlaqı, əmrləri yerinə yetirib, qadağalardan çəkinməklə dini tam əhatə edir.

(8265)

(174) – عن شداد بن أوس رضي الله عنه قال: ثِنْتَانِ حَفِظْتُهُمَا عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِنَّ اللَّهَ كَتَبَ الْإِحْسَانَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ، فَإِذَا قَتَلْتُمْ فَأَحْسِنُوا الْقِتْلَةَ، وَإِذَا ذَبَحْتُمْ فَأَحْسِنُوا الذَّبْحَ، وَلِيُحَدِّدَ أَحَدَكُمْ شَفْرَتَهُ، فَلْيُرِحْ ذَبِيحَتَهُ».

[صحيح] - [رواه مسلم]

(174) – Şəddad bin Əvs (Allah ondan razı olsun) belə söylədiyi rəvayət edilir: Peyğəmbərdən (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) iki şey əzbərlədim: O buyurdu: "Həqiqətən, Allah hər bir şeydə və əməldə gözəl davranmağı əmr edib, əgər (haqlı olaraq kimisə) öldürəcəksinizsə onu gözəl qaydada öldürün, heyvan kəsəcəksinizsə, onu gözəl üslubla kəsin. Sizdən biriniz bıçağını itiləsin, heyvanı kəsdikdə ona əziyyət verməsin." [Səhih] - [Muslim rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) uca Allahın bütün işlərdə ihsanı bizə vacib buyurduğunu xəbər verir. İhsan- insanın ibadətdə, xeyir əməl etməkdə, məxluqata əziyyət verməməkdə daima Allahın nəzarəti altında olduğunu bilməsidir. Qətlə və heyvanın kəsilməsində də ihsan məhz bu qəbildəndir.

Qisas hökmünün həyata keçirilməsində ihsan: məhkum üçün ən asan, ən yüngül və ən sürətli qətl vasitəsini seçməkdir.

Heyvanı kəsərkən ihsan: kəsici aləti heyvandan aralı məsafədə itiləmək, həmçinin onu digər heyvanların gözü önündə kəsməməklə şəfqət göstərməkdir.

Hədisin faydalarından:

1. İzzət və Cəlal sahibi Allahın qullarına lütfü və rəhməti.
2. Qətl və heyvan kəsimində ihsan, şəriətə uyğun olmasıdır.
3. Şəriətin kamiliyyəi və bütün xeyirləri əhatə etməsi. Heyvana rəhmət və şəfqət də buna misaldır.
4. Bir insanın öldürüldükdən sonra orqanlarını kəsməyin qadağan edilməsi.
5. Heyvana əziyyət verən hər bir şeyin haramlığı.

(4319)

(175) – عن عبد الله بن عمرو رضي الله عنهما قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: «إِنَّ الْمُقْسِطِينَ عِنْدَ اللَّهِ عَلَى مَنَابِرٍ مِنْ نُورٍ، عَنْ يَمِينِ الرَّحْمَنِ عَزَّ وَجَلَّ، وَكُنَّا يَدَيْهِ يَمِينٌ، الَّذِينَ يَعْدِلُونَ فِي حُكْمِهِمْ وَأَهْلِيهِمْ وَمَا وَلَوْ». [صحيح] - [رواه مسلم]

(175) – Abdullah bin Amrdan (Allah onların hər ikisindən razı olsun) Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə dediyi rəvayət edilir: "Ədalətli olanlar Allah qatında, izzət və cəlal sahibi Rəhmanın sağındakı nurdan olan minbərlər üzərindədirlər. Allahın hər iki əli də sağdır, onlar hökmlərində, ailələrində və idarə etdikləri məsələlərdə adil davrananlardır." [Səhih] - [Muslim rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) xəbər verir ki, əmrləri və hökmləri altında olan insanlar arasında və ailələrində ədalət və haqla hökm verənlər Qiyamət günü onlara hörmət olaraq nurdan yaradılmış yüksək taxtlarda əyləşəcəklər. Bu minbərlər uca Rəhmanın sağındadır. Pak olan Allahın hər iki əli sağdır.

Hədisin faydalarından:

1. Ədalətin fəziləti və ona təşviq.
2. Ədalət məfhumu ümumidir, bütün idarəçiliyi və insanlar arasında hökm verməni, qadınlar və övladlar arasında ədalətli davranışı və başqa halları belə əhatə edir.
3. Qiyamət günü adil kəslərin məqamının bəyanı.
4. Qiyamət günü iman əhlinin əməllərinə görə dərəcələrinin fərqliliyi.
5. Həvəsləndirici üsullar, insanı haqqa, itaətə dəvət etmək üçün çağırış metodlarındandır.

(176) – عن أبي سعيد الخدري رضي الله عنه أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: «لَا ضَرَرَ وَلَا ضِرَارَ، مَنْ ضَارَّ ضَرَّهُ اللَّهُ، وَمَنْ شَاقَّ شَقَّ اللَّهُ عَلَيْهِ». [صحيح بشواهده] - [رواه الدارقطني]

(176) – Əbu Səid Əl-Xudridən (Allah ondan razı olsun) Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə dediyi rəvayət edilir: Nə (özünə və ya başqasına) zərər vermək, nə də zərərə zərərlə qarşılıq vermək olmaz, kim başqasına zərər verərsə, Allah onu zərərə uğradar, kim başqasına çətinlik törədərsə, Allah onu çətinliyə salar. [şahidlərlə səhih olan] - [Əd-Dəraqutni rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) bəyan edir ki, növündən asılı olmayaraq zərəri özündən və başqalarından uzaqlaşdırmaq vacibdir və heç kəs nə özünə, nə də başqalarına zərər verməməlidir.

Heç kəs zərərə zərərlə cavab verməməlidir, qisas istisna olmaqla, heç bir halda zərər, ona müqabil zərər verməklə aradan qalxmaz.

Sonra Allah rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) insanlara zərər verənlərin özlərinin zərərə uğrayacaqlarını, insanları çətinliyə salanların özlərinin çətinliyə düşəcəyini xəbər verir.

Hədisin faydalarından:

1. Günahın mislindən artıq cəza verilməsinin qadağan edilməsi.
2. Allah qullarına, onlara zərər verəcək şeyi əmr etməz.
3. Sözlə, əməllə və ya tərək etməklə zərər vermək və zərərə zərərlə cavab verməyin haramlığı.
4. Əməlin mükafatı və ya cəzası, onun növündədir, kim zərər verərsə, Allah onu zərərə uğradar, kim çətinlik törədərsə, Allah onu çətinliyə salar.

5. Şəriətin qaydalarından biri də: "Zərər aradan qalxmalıdır" qaydasıdır və şəriət zərəri qəbul etmir və başqalarına zərər verməyi də inkar edir.

(4711)

(177) – عن أبي هريرة رضي الله عنه: أَنَّ رَجُلًا قَالَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَوْصِنِي، قَالَ: «لَا تَغْضَبُ» فَرَدَّدَ مِرَارًا قَالَ: «لَا تَغْضَبُ». [صحيح] - [رواه البخاري]

(177) – Əbu Hureyradan (Allah ondan razı olsun) belə dediyi rəvayət edilir: Bir kişi Allah Rəsuluna (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) dedi: Mənə nəsihət et. Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) ona buyurdu: "Qəzəblənmə". Kişi istədiyini bir neçə dəfə təkrarladı, Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) yenə: "Qəzəblənmə"-dedi. [Səhih] - [Əl-Buxari rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Sahabələrdən biri (Allah onlardan razı olsun) Allah Rəsulundan (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) ona fayda verəcək əmələ yönəltməsinə istədi. Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) isə ona qəzəblənməməyi əmr etdi. Bunun mənası odur ki, qəzəbə aparacaq səbəblərdən uzaq olsun və qəzəbləndikdə özünü cilovlasın, qəzəblə əl-qol atıb qətl törətməsin, heç kimi vurmaşın və ya söyməsin və digər bu kimi əməllərdən daima uzaq dursun.

Kişi nəsihət tələbinə davam etdi, Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) isə "Qəzəblənmə" nəsihətinə başqa bir şey əlavə etmədi.

Hədisin faydalarından:

1. Qəzəbdən və səbəblərindən çəkindirmə, çünki o şərin birləşməsidir, ondan uzaqlaşmaq isə xeyirlərin cəmidir.

2. Allahın haramları baş verəndə qəzəblənmək kimi olan Allah üçün olan qəzəb, dində öyülən, təriflənən qəzəbdir.
3. Dinləyənin məsələnin mahiyyətinə varması və əhəmiyyətini dərk etməsi üçün lazım gəldikdə sözlərin təkrarlanması.
4. Alimdən nəsihət istəməyin fəziləti.

(4709)

(178) - عن أبي هريرة رضي الله عنه أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: «لَيْسَ الشَّدِيدُ بِالصُّرْعَةِ، إِنَّمَا الشَّدِيدُ الَّذِي يَمْلِكُ نَفْسَهُ عِنْدَ الْغَضَبِ». [صحيح] - [متفق عليه]

(178) – Əbu Hureyradan (Allah ondan razı olsun) Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə dediyi rəvayət edilir: "Güclü, güləşdə qalib gələn deyil, həqiqi güclü, qəzəb zamanı nəfsini cilovlayan insandır." [Səhih] - [Müttəfəqun aleyhi(əl-Buxari və Musliminsəhih gördüyü hədislər)]

Şərh (izah):

Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) xəbər verir ki, həqiqi qüvvət bədən gücü deyil və ya güclülərlə əlbəyaxa olub onlara qalib gəlmək deyil, həqiqi güclü, qəzəblənən zaman öz nəfsiylə mubarizə aparıb, özünü ələ alandır. Bu isə onun çox təmkinli olmasına və şeytana qalib gəlməsinə dəlalət edir.

Hədisin faydalarından:

1. Yumşaqlığın və qəzəb zamanı insanın nəfsini cilovlamasının fəziləti və bunun, İslamın çağırdığı saleh əməllərdən olması.
2. Qəzəb zamanı nəfslə mübarizə, düşmənlə mubarizədən daha çətinidir.

3. İslamın, cahiliyyədəki güc-qüvvət anlayışını dəyişərək onu uca əxlaqla dəyərləndirməsi, İslama görə insanların ən qüvvətli hissələrini cilovlayan kəsdir.
4. Fərdlərə və cəmiyyətə zərər verdiyi üçün qəzəbdən uzaqlaşmaq.

(5351)

(179) – عن عبد الله بن عمر رضي الله عنهما قال: سَمِعَ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلًا يَعِظُ أَخَاهُ فِي الْحَيَاءِ، فَقَالَ: «الْحَيَاءُ مِنَ الْإِيمَانِ». [صحيح] - [متفق عليه]

(179) – Abdullah bin Amr (Allah onların hər ikisindən razı olsun) dedi: Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) bir nəfərin din qardaşına, artıq dərəcədə həyalı olduğu üçün bu xislətini tərək etməyi nəsihət etdiyini eşidir və deyir: " Həya imandandır." [Səhih] - [Müttəfəqun aleyhi(əl-Buxari və Musliminsəhih gördüyü hədislər)]

Şərh (izah):

Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) qardaşına çox həya etməsini tərək etməyi tövsiyə edən adamın sözlərini eşidir və ona bildirir ki, həya imandandır və yalnız xeyir gətirər.

Həya gözəl əməl etməyə və çirkin əməli tərək etməyə sövq edən əxlaqdır.

Hədisin faydalarından:

1. Səni xeyirdən çəkindirən şey həya adlanmaz, bu, xəcalət, acizlik, zəiflik, qorxaqlıq adlanır.
2. İzzət və Cəlal sahibi olan Allahdan həya etmək , Onun əmrlərini yerinə yetirməklə və qadağalarından çəkinməklə gerçəkləşir.

3. Yaradılmışlardan həya etmək, onlara ehtiram etməklə, onlara layiq olduqları dəyəri verməklə və ümumiyyətlə çirkin olaraq qəbul edilməməyə uzaq durmaqla gerçəkləşir.

(5478)

(180) – عن المقدم بن معدي كرب رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: «إِذَا أَحَبَّ الرَّجُلُ أَخَاهُ فَلْيُخِرْهُ أَنَّهُ يُحِبُّهُ». [صحيح] - [رواه أبو داود والترمذي والنسائي في السنن الكبرى وأحمد]

(180) – Miqdəm bin Maədi Kəribdən -Allah ondan razı olsun- rəvayət edilir ki, Peyğəmbər -salləllahu aleyhi və səlləm- belə demişdir: "Əgər biriniz qardaşını (Allah üçün) seversə, ona, sevdiyini söyləsin". [Səhih] - [Əbu Davud, Ət-Tirmizi, Ən-Nəsai Sünənul-Kubrada və Əhməd rəvayət ediblər]

Şərh (izah):

Peyğəmbər -salləllahu aleyhi və səlləm- bu hədisdə, möminlər arasında əlaqəni gücləndirən və onlar arasında bir-birlərinə qarşı sevgini yayan səbəblərdən birini bəyan etmişdir. Əgər kimsə bir mömin qardaşını (Allah üçün) seversə, ona, sevdiyini xəbər verməlidir.

Hədisin faydalarından:

1. Dünya mənfəəti üçün deyil, Uca Allah üçün olan xalis sevginin fəziləti.
2. Möminlər arasında məhəbbət və dostluğun daha da artması üçün sevdiyi insana, onu, Allah üçün sevdiyini xəbər vermənin müstəhəb olması.
3. Möminlər arasında bir-birinə qarşı sevginin yayılması iman qardaşlığını gücləndirir və cəmiyyəti parçalanmaq və təfriqəyə düşməkdən qoruyur.

(3017)

(181) – عن جابر بن عبد الله رضي الله عنهما عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: «كُلُّ مَعْرُوفٍ صَدَقَةٌ». [صحيح] - [رواه البخاري من حديث جابر، ورواه مسلم من حديث حذيفة]

(181) – Cabir bin Abdullahdan (Allah onların hər ikisindən razı olsun) Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə dediyi rəvayət edilir: "Hər bir xeyirxahlıq sədəqədir." [Səhih] - [Əl-Buxari Cabirin hədisini, Muslim Huzeyfə hədisini rəvayət etdilər]

Şərh (izah):

Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) hər bir xeyir əməlin və başqalarına fayda verəcək hər bir söz və hərəkətin sədəqə olduğunu, buna görə əcr və savab yazıldığını xəbər verir.

Hədisin faydalarından:

1. Sədəqə yalnız insanın mal-dövlətindən xərclədiyi vəsaitlərlə məhdudlaşmır, o, həmçinin insanın etdiyi və söylədiyi və insanlara faydası olan bütün xeyirləri əhatə edir.
2. Xeyir əmələ və başqalarına fayda verəcək işlərə təşviq.
3. Kiçik və cüzi olsa belə, xeyirdən olan heç bir şeyi kiçik görməmək.

(5346)

(182) – عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «السَّاعِي عَلَى الْأَرْمَلَةِ وَالْمُسْكِينِ، كَالْمُجَاهِدِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، أَوْ الْقَائِمِ اللَّيْلَ الصَّائِمِ النَّهَارَ». [صحيح] - [متفق عليه]

(182) – Əbu Hureyradan (Allah ondan razı olsun) Peyğəmbərin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə dediyi rəvayət edilir: Dul qadına və kasıba əl tutan şəxs, Allah yolunda cihad edən və ya gecələri yorulmadan namaz qılıb, gündüzləri oruc tutan şəxs kimidir”. [Səhih] - [Müttəfəqun aleyhi(əl-Buxari və Musliminsəhih gördüyü hədislər)]

Şərh (izah):

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) buyurur ki, əri vəfat etmiş və heç kimdən maddi dəstəyi olmayan bir qadına, həmçinin maddi ehtiyacları olan insanlara yardım edən və savabını uca Allahdan umaraq onlara xərcləyən kəs, Allah yolunda cihad edən və ya yorulmadan gecə namazlarını qılan, oruc tutub iftarını açmayan şəxs kimi savab sahibidir.

Hədisin faydalarından:

1. Xeyir işlərdə əməkdaşlığa, həmrəyliyə təşviq, kasıbların ehtiyacını ödəməyə çağırış.
2. İbadət bütün saleh əməlləri əhatə edir, dul qadına və kasıblara yardım etməyə çalışmaq da ibadətdəndir.
3. İbn Hubeyra demişdir:
4. Burada nəzərdə tutulan odur ki, Allah-təala həmin adamın tək bir əl tutmaq əməlinə görə, oruc tutanın, gecələr namaz qılanın və mücahidin- bunların hər birinin qazandığı üç əməlin savabını cəm olaraq ona bir dəfəyə verir. Çünki o, dul qadına ərinin əvəzinə maddi baxımdan dayaq oldu, özünü dolandıra bilməyən kasıba əl tutdu, bununla da öz gündəlik

payından bir hissəsini xərclədi və sədəqə verdi. Ona görə də onun əcri oruc tutmağın, gecə namazının və cihadın savabına bərabər oldu.

(3135)

(183) – عن أبي هريرة رضي الله عنه عن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: «مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيَقُلْ خَيْرًا أَوْ لِيَصْمُتْ، وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُكْرِمْ جَارَهُ، وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُكْرِمْ صَيْفَهُ». [صحيح] - [متفق عليه]

(183) – Əbu Hureyradan (Allah ondan razı olsun) Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə dediyi rəvayət edilir: "Allaha və axirət gününə iman gətirən, ya xeyir söyləsin, ya da sussun, Allaha və axirət gününə iman gətirən qonşusuna yaxşılıq etsin, kim Allaha və axirət gününə iman gətirirsə, qonağına qarşı səxavətli və əliaçıq olsun." [Səhih] - [Müttəfəqun aleyhi(əl-Buxari və Musliminsəhih gördüyü hədislər)]

Şərh (izah):

Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) Allaha və dönəcəyi axirət gününə iman gətirən mömin barədə bəhs edir, etdiyi əməlin müqabilini alacağı barədə xəbər verir. İmanı onu aşağıdakı xüsusi keyfiyyətlərə yiyələnməsinə təşviq edir:

Birincisi: Təsbih (SubhənaAllah), təhlil (lə iləhə iləllaAllah), xeyir işlərə çağırmaq və qadağalardan çəkəndirmək, insanların arasını gözəl sözlərlə islah etmək kimi gözəl sözlər. Bunu etmək iqtidarında olmazsa, susmalı, əziyyət verməkdən çəkinməli və dilini pislikdən qorumalıdır.

İkincisi: Qonşuya qarşı ehtiramla yanaşmaq: ona xeyirxahlıq etmək, əziyyət verməmək.

Üçüncüsü: Səni ziyarətə gələn qonağa: gözəl söz, yemək təqdim etmək və buna bənzər səxavətli əməllərlə yaxşılıq etmək.

Hədisin faydalarından:

1. Allaha və axirət gününə iman etmək bütün xeyirlərin əsasıdır, iman xeyir işlər görməyə həvəsləndirir.
2. Dilin bəlalarından çəkəndirmək.
3. İslam dini ülfət, birlik və səxavət dinidir.
4. Bu xüsusiyyətlər imanın şaxələrindən və tərifəlayıq ədəblərdəndir.
5. Çox danışmaq bəzən bəyənilməyə və ya haram sözə gətirib çıxara bilər, salamatlıq yalnız xeyir söyləməkdir.

(5437)

(184) – عن أبي ذر رضي الله عنه قال: قال لي النبي صلى الله عليه وسلم: «لَا تَحْقِرَنَّ مِنْ الْمَعْرُوفِ شَيْئًا، وَلَوْ أَنْ تَلْقَى أَخَاكَ بِوَجْهِ طَلْقٍ». [صحيح] - [رواه مسلم]

(184) – Əbu Zərrdən (Allah ondan razı olsun) belə dediyi rəvayət edilir: Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) mənə belə dedi: "Din qardaşını sadəcə gülər üzlə qarşılamaq olsa belə, xeyirdən sayılan heç bir əməli kiçik zənn etmə." [Səhih] - [Muslim rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) cüzi olsa belə xeyir əmələ təşviq edir və onun şənini kiçiltməməyi tövsiyə edir. Buna misal olaraq görüş zamanı təbəssüm etməyi göstərmək olar. Müsəlman qardaşla ünsiyyətdə səmimiyyət, qəlbinə sevinc bəxş etmək kimi xüsusiyyətlərə malik olmaq üçün hər bir müsəlman bu kimi əməllərə həris olmalıdır.

Hədisin faydalarından:

1. Möminlər arasında məhəbbət, görüşdükdə təbəssüm və bir-birini sevindirməyin fəziləti.
2. Şəriətin hər bir məsələni özündə ehtiva etməsi və kamilliyi. O müsəlmanların islahı və sözlərinin birliyini təsbit etmək üçün bərqərar olmuşdur.
3. Az olsa belə, xeyir əməli etməyə təşviq.
4. Müsəlmanları sevindirməyin müstəhəbliyi, belə ki, bu onların birliyini reallaşdırır.

(5348)

(185) – عن جرير بن عبد الله رضي الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: «مَنْ

لَا يَرْحَمِ النَّاسَ لَا يَرْحَمُهُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ». [صحيح] - [متفق عليه]

(185) – Cərir bin Abdullahdan (Allah ondan razı olsun) Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə dediyi rəvayət edilir: "İnsanlara rəhm etməyə nə izzət və cəlal sahibi olan Allah rəhm etməz" [Səhih] - [Müttəfəqun aleyhi(əl-Buxari və Musliminsəhih gördüyü hədislər)]

Şərh (izah):

Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) bəyan edir ki, insanlara rəhm etməyə nə izzət və cəlal sahibi olan Allah rəhm etməz. Qulun yaradılmış varlıqlara qarşı rəhmli olması, onun uca Allahın rəhmətinə nail olması üçün ən böyük səbəblərdən biridir.

Hədisin faydalarından:

1. Rəhmət keyfiyyəti tək insanlara deyil, bütün yaradılmışlara qarşı tələb olunandı, lakin burada insana verilən xüsusi dəyərə görə o, fərdi surətdə qeyd edilmişdir.
2. Allah rəhmlidir, rəhmli qullarına mərhəmət edir. Əməlin mükafatı yaxud cəzası, onun növündəndir.
3. İnsanlara rəhmət- onlara xeyiri çatdırmağı, şəri onlardan uzaqlaşdırmağı, onlarla gözəl davranmağı əhatə edir.

(5439)

(186) – عن عبد الله بن عمرو رضي الله عنهما أن النبي صلى الله عليه وسلم قال: «الرَّاحِمُونَ يَرْحَمُهُمُ الرَّحْمَنُ، اِرْحَمُوا أَهْلَ الْأَرْضِ يَرْحَمَكُم مِّنَ فِي السَّمَاءِ». [صحيح] - [رواه أبو داود والترمذي وأحمد]

(186) – Abdullah bin Amr bin As (Allah hər ikisindən razı olsun) rəvayət edir ki, Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə demişdir: "Rəhm edənlərə (mərhəmətli olanlara) Rəhman olan Allah rəhm edər. Yer üzündə olanlara rəhm edin ki, səmada Olan da sizə rəhm etsin". [Səhih] - [Əbu Davud, Ət-Tirmizi, Əhməd]

Şərh (izah):

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) başqalarına mərhəmət edən kimsələrə, bu yaxşı əməllərinin qarşılığı olaraq, rəhməti ilə hər şeyi əhatə edən Rəhman olan Allahın mərhəmət edəcəyini xəbər vermişdir.

Sonra Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) istər insan, istər heyvan, istər quş, istərsə də digər canlılar olsun, yer üzündəki hər bir canlıya mərhəmət edilməsini əmr etmişdir. Bunun qarşılığı isə yeddi qat səmanın üzərindəki Allahın sizə mərhəmət etməsidir.

Hədisin faydalarından:

1. İslam dini rəhmət dinidir. Bu din bütünlüklə, Allaha itaat etmək və canlılara yaxşılıq etmək üzərində qurulmuşdur.
2. İzzət və uca olan Allah rəhmət sifəti ilə vəsf edilmişdir. Bütün naqisliklərdən pak olan O, Rəhman və Rəhimdir. Onun rəhməti qullarına çatandır.
3. Əməlin mükafatı yaxud cəzası onun növündəndir. Mərhəmətli olanlara Allah rəhm edər.

(8289)

(187) - عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول: «حَقُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ خَمْسٌ: رَدُّ السَّلَامِ، وَعِيَادَةُ الْمَرِيضِ، وَاتِّبَاعُ الْجَنَائِزِ، وَإِجَابَةُ الدَّعْوَةِ، وَكَشْمِيتُ الْعَاطِسِ». [صحيح] - [متفق عليه]

(187) – Əbu Hureyradən -Allah ondan razı olsun- rəvayət edildiyinə görə, belə demişdir: Mən Allah Rəsulunun -salləllahu aleyhi və səlləm- belə dediyini eşitdim: "Müsəlmanın müsəlman üzərində beş haqqı vardır: Salamını almaq, xəstələndiyində ziyarət etmək, cənazəsini müşayiət etmək, dəvətinə icabət etmək və asqırdıqda: (Əlhəmdulilləh) deyənə: (Yərhəməkəllah) (yəni: Allah sənə rəhmət etsin) deməkdir."

[Səhih] - [Müttəfəqun aleyhi(əl-Buxari və Musliminsəhih gördüyü hədislər)]

Şərh (izah):

Peyğəmbər -salləllahu aleyhi və səlləm- bu hədisdə bir müsəlmanın müsləman qardaşı üzərindəki haqqlarından bəzilərini bəyan etmişdir. Bu haqqlardan birincisi, salam verən kimsənin salamını almaqdır.

İkincisi: Xəstənin ziyarət edilməsidir.

Üçüncüsü: Cənazəni evindən cənazə namazı qılınan yerə gətirilməsinə, oradan da məzarlığa dəfn edilməsinə qədər müşayiət etməkdir.

Dördüncüsü: Toya və s. buna bənzər məclislərə dəvət ediləndə qardaşının dəvətinə icabət etməkdir.

Beşincisi: Asqırdıqda: (Əlhəmdulilləh) deyən kimsəyə: (Yərhərukəllah) (yəni: Allah sənə rəhm etsin) deməkdir. Asqıran kimsə də buna cavab olaraq: (Yəhdikumullahu va yuslih bələkum) (yəni: Allah sizi doğru yola yönəltsin və halınızı islah etsin) deyə cavab verir.

Hədisin faydalarından:

1. Hədisdə müsəlmanlar arasında haqlara diqqət edilməsi, qardaşlıq və sevgi bağlarının qüvvətləndirilməsində İslamın böyüklüyü ifadə edilmişdir.

(3706)

(188) - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَا تَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ حَتَّى تُؤْمِنُوا، وَلَا تُؤْمِنُوا حَتَّى تَحَابُّوا، أَوْ لَا أَدُلُّكُمْ عَلَى شَيْءٍ إِذَا فَعَلْتُمُوهُ تَحَابَبْتُمْ؟ أَفْشُوا السَّلَامَ بَيْنَكُمْ». [صحيح] - [رواه مسلم]

(188) – Əbu Hureyradan (Allah ondan razı olsun) Allahın Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə buyurduğu rəvayət edilir: "Siz iman gətirməyincə cənnətə daxil olmazsınız və bir-birinizi sevməyincə də iman gətirmiş sayılmazsınız. Sizə elə bir şey deyimmi ki, onu etsəniz bir-birinizi seversiz ? "Aranızda salamı yayın." [Səhih] - [Muslim rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) Cənnətə yalnız möminlərin daxil olacağını, bir-birilərini sevməyincə də imanlarının kamil olmayacağını və nəticə etibarını ilə müsəlman toplumun islah olmayacağını açıqlamışdır. Beləliklə Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) müsəlmanlar arasında

məhəbbətə səbəb ola biləcək ən faydalı əmələ, Allahın qulları üçün salamlaşma olaraq təyin etdiyi, salamı yaymağa yönləndirdi.

Hədisin faydalarından:

1. Cənnətə yalnız imanla daxil olmaq mümkündür.
2. Müsəlman özünə rəva bilib sevdiyini, qardaşı üçün də sevməsi imanın kamilliyindəndir.
3. İnsanlar arasında sevgi və əminamanlığın genişlənməsi nöqtəyi nəzərdən, salam vermək və müsəlmanları da ona təşviq etməyin müstəhəb olması.
4. Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) "aranızda" sözünə əsasən salam yalnız müsəlmana verilir.
5. Salamı yaymaq -ayrılıq, bir-birini tərək etmə və düşmənçiliyi aradan qaldırır.
6. Müsəlmanlar arasında sevginin əhəmiyyəti və imanın kamilliyinin bir parçası olması.
7. Başqa bir hədisdə isə salamın tam forması: "Əssələmu aleykum və rəhmətullahi və barakatuhu (Allahın salamı, rəhməti və bərəkəti üzərinizə olsun)" varid olmuşdur. "Əs-sələmu aleykum" da kifayət olan formasıdır.

(3361)

(189) – عن ابن عمر رضي الله عنهما قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: «مَا زَالَ يُوصِيَنِي جِبْرِيلُ بِالْجَارِ، حَتَّى ظَنَنْتُ أَنَّهُ سَيُورَّثُهُ». [صحيح] - [متفق عليه]

(189) – İbn Ömər dən (Allah onların hər ikisindən razı olsun) Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə dediyi rəvayət edilmişdir: "Cəbrayıl mənə qonşu haqqında o qədər tövsiyə etdi ki, ona da mirasdan pay düşəcəyini zənn etdim." [Səhih] - [Müttəfəqun aleyhi(əl-Buxari və Musliminsəhih gördüyü hədislər)]

Şərh (izah):

Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) xəbər verir ki, Cəbrayıl israrla, təkrar-təkrar ona qonşuya diqqət göstərməyi əmr etdi. Evi yaxın olan qonşu, müsəlman və ya kafir, insana qohum olub-olmamasından asılı olmayaraq, haqqının qorunmasını, ona əziyyət verməməsini, ona qarşı xeyirxahlıq göstərməsini, əziyyətinə səbr etməsini tövsiyə etdi. Qonşu haqqının belə böyük olduğundan və Cəbrayılın bunu təkrar-təkrar xatırlatmasından Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) insanın ölümündən sonra tərk etdiyi əmlakından qonşusuna da verməli olduğu haqda vəhyin ənəcəyini zənn etdi.

Hədisin faydalarından:

1. Qonşu haqqının möhtəşəmliyi və buna riayət etməyin vacibliyi.
2. Qonşu haqqını israrla tövsiyə etməsi, ona hörməti, sevgini, xeyirxahlıq etməyi, ondan zərəri uzaqlaşdırmağı, xəstəliyində onu ziyarət etməyi, sevincli halında onu təbrik etməyi, müsibətə uğradıqda başsağlığı verməyi gərəkdir.
3. Qonşunun qapısı nə qədər yaxındırsa, haqqı o qədər böyükdür.

4. Qonşuya xeyirxahlıq etmək, ondan zərəri dəf etmək kimi əməllərin cəmiyyətin islahında rol oynaması , bu şəriətin kamilliyinin göstəricisidir

(4965)

(190) – عن أبي الدرداء رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: «مَنْ رَدَّ عَنِّي عِرْضَ أَخِيهِ رَدَّ اللَّهُ عَنِّي وَجْهَهُ النَّارَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ». [صحيح] - [رواه الترمذي وأحمد]

(190) – Əbu Dərdadan (Allah ondan razı olsun) Peyğəmbərin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə söylədiyi rəvayət edilmişdir: "Kim qardaşının ismətini qoruyarsa, Allah da onu Qiyamət günü cəhənnəm əzabından qoruyar". [Səhih] - [ət-Tirmizi və Əhməd rəvayət ediblər]

Şərh (izah):

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) xəbər verir ki, kim müsəlman qardaşının yoxluğunda onun qınanmasının, haqqında pis söylənməsinin qarşısını alarsa, Qiyamət günü Allah da onu əzabdan qoruyar.

Hədisin faydalarından:

1. Müsəlmanların şərəf-ləyaqətləri barədə söz-söhbət etmək qadağan edilmişdir.
2. Əməlin mükafatı yaxud cəzası onun növündəndir, kim qardaşının şərəf-ləyaqətini qoruyarsa, Allah da onu cəhənnəm əzabından qoruyar.
3. İslam, qardaşlıq və dəstək dinidir.

(5514)

(191) - عن عائشة رضي الله عنها زوج النبي صلى الله عليه وسلم عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: «إِنَّ الرَّفْقَ لَا يَكُونُ فِي شَيْءٍ إِلَّا زَانَهُ، وَلَا يُنْزَعُ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا شَانَهُ». [صحيح] - [رواه مسلم]

(191) – Peyğəmbərimizin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) zövcəsi Aişədən (Allah ondan razı olsun) Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə dediyi rəvayət edilir: Həqiqətən hər bir əməldə yumşaq davranmaq əməli bəzəyər, yoxluğu isə həmin əməli çirkin edər. [Səhih] - [Muslim rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) bəyan edir ki, sözdə və əməldə yumşaqıq, mülayimlik, ehtiyatlı davranma hər bir işin gözəlliyini, keyfiyyətini və mükəmməlliyini artırır və ehtiyacı olana daha rahat anlatmağa yardım edir.

Həlim olmamaq işləri qüsurlu edər, qəbahətli edər və ehtiyac sahibinin istədiyi şeyə nail olmasına mane olar və nail olsa belə çətinliklə əldə edər.

Hədisin faydalarından:

1. Yumşaq xasiyyətə yiyələnməyə təşviq.
2. Yumşaqıq insanı gözəlləşdirir və bu dünya və axirətdə ümumi xeyirlərə nail olmağa səbəb olur.

(5796)

(192) – عن أنس بن مالك رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: «يَسِّرُوا وَلَا تُعَسِّرُوا، وَبَسِّرُوا وَلَا تُنْفِّرُوا». [صحيح] - [متفق عليه]

(192) – Ənəs bin Məlikdən (Allah ondan razı olsun) Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə dediyi rəvayət edilir: "Asanlaşdırın, çətinləşdirməyin, sevindirin, hürküdüb qaçırtmayın". [Səhih] - [Müttəfəqun aleyhi(əl-Buxari və Musliminsəhih gördüyü hədislər)]

Şərh (izah):

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) insanlara Allahın icazə verdiyi və şəriət buyurduğu hüduklar daxilində bütün din və dünya işlərində yüngülləşdirməyi, asanlaşdırmağı, çətinləşdirməməyi əmr etmişdir.

Xeyir işlərdə insanları müjdələməyə, sevindirməyə və hürküdməməyə, xeyirdən uzaqlaşdırmamağa çağırır.

Hədisin faydalarından:

1. Mömin Allahı insanlara sevdirməli və onları xeyir işlər görməyə təşviq etməlidir.
2. Allahın yoluna dəvət edən insan, İslam dəvətini insanlara çatdıracağı üsluba hikmətlə yanaşmalıdır.
3. Dəvətçinin insanlara təqdim etdiyi müjdə onlarda sevinc, rahatlıq, maraq doğurur.
- 4.
5. Çətinlik isə dəvətçinin sözlərində şübhə, nifrət və üz çevirmə doğurur.
6. Allahın rəhmətinin qullarına genişliyi, onlara rahat din və asan şəriət nəsib etmişdir.

7. Asanlaşdırmaq şəriətlə əmr edilmişdir.

(5866)

(193) – عن أنس رضي الله عنه قال: كُنَّا عِنْدَ عُمَرَ فَقَالَ: «نُهَيْنَا عَنِ التَّكْلِيفِ». [صحيح]

[رواه البخاري]

(193) – Ənəsin (Allah ondan razı olsun) belə dediyi rəvayət edilir: Biz bir gün Ömər in yanında idik, o, belə dedi: “Bizə, təkəlluf etmək (çətinləşdirmək) qadağan edildi”. [Səhih] - [Əl-Buxari rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Ömər (Allah ondan razı olsun) xəbər verir ki, Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) zərurət olmadığı halda, sözdə və əməldə çətinliyə səbəb olan hər şeyi qadağan etmişdir.

Hədisin faydalarından:

1. Qadağan edilən dərinə getmək arasında: Çox sual vermək və ya kiminsə bilmədiyi məsələlərdə onu həmin məsələlərlə çətinliyə salmaq və ya Allahın bəxş etdiyi geniş və asan bir məsələdə sərt olub, onu daraldıb çətinə salmaq.
- 2.
3. Müsəlman sözündə, əməlində: yeməyində, içməyində və bütün hallarda özünü yumşaqlığa və çətinləşdirməməyə alışdırmalıdır.
4. İslam asanlıq dinidir.

(8945)

(194) - عن ابن عمر رضي الله عنهما أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: «إِذَا أَكَلَ أَحَدُكُمْ فَلْيَأْكُلْ بِيَمِينِهِ، وَإِذَا شَرِبَ فَلْيَشْرَبْ بِيَمِينِهِ، فَإِنَّ الشَّيْطَانَ يَأْكُلُ بِشِمَالِهِ، وَيَشْرَبُ بِشِمَالِهِ». [صحيح] - [رواه مسلم]

(194) – İbn Ömər (Allah onların hər ikisindən razı olsun) Peyğəmbərin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə dediyini rəvayət etmişdir: "Sizdən biri yediyi zaman sağ əli ilə yesin, içdiyi zaman da sağ əli ilə içsin. Çünki şeytan, sol əli ilə yeyir və sol əli ilə içir". [Səhih] - [Muslim rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) müsəlmana sağ əli ilə yeyib içməsinə əmr etmiş və sol əli ilə yeyib içməyi də qadağan etmişdir. Çünki şeytan sol əl ilə yeyib içir.

Hədisin faydalarından:

1. Sol əl ilə yeyib içməyin şeytana bənzəmək olduğu üçün qadağan edilməsi.

(58122)

(195) - عن عُمر بن أبي سلمة رضي الله عنه قال: كُنْتُ غُلَامًا فِي حَجْرِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَكَانَتْ يَدِي تَطِيئُ فِي الصَّحْفَةِ، فَقَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «يَا غُلَامُ، سَمِّ اللَّهَ، وَكُلْ بِيَمِينِكَ، وَكُلْ مِمَّا يَلِيكَ» فَمَا زَالَتْ تِلْكَ طِعْمَتِي بَعْدُ. [صحيح] - [متفق عليه]

(195) – Ömər ibn Əbu Sələmədən (Allah ondan razı olsun) rəvayət edildiyinə görə o belə demişdir. Mən Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) himayəsində olan bir uşaq idim. Yemək yeyərkən əlim yemək qabının hər yanına dolaşırdı. Bunu görə Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) mənə belə dedi: «Ey oğlan, Bismilləh de. Sağ əlinlə ye və sənə yaxın olan yerdən ye». Bundan sonra mənim yemək yemə tərzim Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) mənə öyrədiyi kimi oldu. [Səhih] - [Müttəfəqun aleyhi(əl-Buxari və Musliminsəhih gördüyü hədislər)]

Şərh (izah):

Peyğəmbərin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) tərbiyəsi və himayəsi altında böyüyən, xanımı Ummu Sələmənin (Allah ondan razı olsun) oğlu Ömər bin Əbu Sələmə (Allah ondan razı olsun) yemək yeyərkən yeməyi almaq üçün əlinin qabın hər tərəfində gəzib dolaşdığını və bunun üzərindən Peyğəmbərin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) ona yemək yemə ədəbləridən üçünü öyrətdiyini xəbər vermişdir. Bu ədəblər aşağıdakılardır:

Birincisi: Yeməyə başlamazdan öncə: "Bismilləh" demək.

İkincisi: Sağ əl ilə yemək.

Üçüncüsü: Qabda yeməyin özünə yaxın olan tərəfindən yemək.

Hədisin faydalarından:

1. Yemək-içmək ədəblərindən biri də, yemək və ya içməyə başlayarkən: "Bismilləh" deməkdir.
2. Uşaqlara, xüsusən də insanın himayəsi altında olan uşaqlara ədəb-ərkan öyrədilməsi.

3. Peyğəmbərin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) uşaqları təlim-tərbiyə etmə məsələsində səbirli və onlara qarşı şəfqətli olması.
4. Yemək ədəblərindən biri də, insanın, qabda ona yaxın olan yerdən yeməsidir. Amma yemək bir neçə növdən ibarətdirsə, bu zaman yeməyi qabın müxtəlif yerindən ala bilər.
5. Səhabələrin, Peyğəmbərin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) onlara öyrətdiyi ədəb-ərkana riayət etmələri. Bu fayda, Ömər-in: "Bundan sonra mənim yemək yemə tərzim Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) mənə öyrədiyi kimi oldu" sözündən alınmışdır.

(58120)

(196) – عن أنس بن مالك رضي الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: «إِنَّ اللَّهَ لَيَرْضَى عَنِ الْعَبْدِ أَنْ يَأْكُلَ الْأَكْلَةَ فَيَحْمَدَهُ عَلَيْهَا، أَوْ يَشْرِبَ الشَّرْبَةَ فَيَحْمَدَهُ عَلَيْهَا». [صحيح] - [رواه مسلم]

(196) – Ənəs bin Məlikdən (Allah ondan razı olsun) Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə dediyi rəvayət edilir: "Həqiqətən Allah, yedikdən sonra həmd edən və içdikdən sonra həmd edən qulundan razıdır." [Səhih] - [Muslim rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) bəyan edir ki, Rəbbinin lütfü və nemətinə görə qulun həmd etməsi, Allahın razılığını qazandıran əməllərdən hesab edilir: yemək yeyir və əlhəmdulilləh deyir, su içir və əlhəmdulilləh deyir.

Hədisin faydalarından:

1. İzzət və cəlal sahibi olan Allahın səxavəti, lütf olaraq ruzi verir və qulun həmd etməsindən razı qalır.
2. Allahın razılığı, yedikdən və içdikdən sonra həmd etmək kimi ən asan səbəblərlə əldə edilir.
3. Yemək və içmək ədəblərindən biri: Yemək və içməkdən sonra uca Allaha həmd etmək.

(5798)

(197) – عَنْ سَلَمَةَ بْنِ الْأَكْوَعِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ رَجُلًا أَكَلَ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِشِمَالِهِ، فَقَالَ: «كُلْ بِيَمِينِكَ»، قَالَ: لَا أَسْتَطِيعُ، قَالَ: «لَا اسْتَطَعْتُ»، مَا مَنَعَهُ إِلَّا الْكِبَرُ، قَالَ: فَمَا رَفَعَهَا إِلَيَّ فِيهِ. [صحيح] - [رواه مسلم]

(197) – Sələmə bin Əl-Əkvadən (Allah ondan razı olsun) belə dediyi rəvayət edilir: Bir kişi Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) ilə bir süfrə arxasında sol əli ilə yemək yeyirdi, Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun): "Sağ əlinlə ye"-dedi. O isə "Bacarmıram" deyə cavab verdi. Dedi: "Heç bacarmayasan.", bunu etməyə onun təkəbbürlüyü mane oldu. Buyurdu ki: Sağ əlini bir daha ağzına apara bilmədi. [Səhih] - [Muslim rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) bir kişinin sol əli ilə yemək yediyini görüb, ona sağ əli ilə yeməyi əmr etdi. Kişi isə ona yalan olaraq və təkəbbürlük edərək bacarmadığını cavab verdi. Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) ona bəd dua etdi ki, sağ əliylə yeməkdən məhrum olsun. Allah Peyğəmbərin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) duasına cavab verərək

adamın sağ əlini iflic etdi, ona görə də bir daha sağ əlini yemək və ya içmək üçün ağzına qaldıra bilmədi.

Hədisin faydalarından:

1. Sağ əl ilə yeməyin vacibliyi və sol əl ilə yeməyin haramlığı.
2. Şəriət hökmlərinin icrasından təkəbbürlük edən kəs cəzaya layiqdir.
3. Duasına cavab verməklə Allahın öz Peyğəmbəri Muhəmmədin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) duasını qəbul etməklə ona verdiyi dəyər.
4. Bütün hallarda-hətta yemək əsnasında olsa belə-xeyir işləri əmr etmək və qadağanlardan çəkəndirmənin zəruriliyi.

(3372)

(198) – عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ اللَّهَ

يُحِبُّ أَنْ تُؤْتَى رُخْصَةً، كَمَا يُحِبُّ أَنْ تُؤْتَى عَزَائِمُهُ». [صحيح] - [رواه ابن حبان]

(198) – İbn Abbasdan (Allah ondan və atasından razı olsun) belə dediyi rəvayət edilir: Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) dedi: Həqiqətən Allahın sizə buyurduğu vacib əməlləri sevdiyi kimi, rüxsətlə (yüngülləşdirici) buyurduğu əməlləri də etmənizi sevir.

[Səhih] - [ibnu Hibbən rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) xəbər verir ki, həqiqətən Allah əhkam və ibadətlərdəki buyurduğu yüngüllükləri, səfər zamanı namazı qısaltmaq və cəm etmək kimi mükəlləflərə asanlaşdırdığı rüxsətlərin edilməsini sevir. Eyni şəkildə Uca Allah, əmrlərinin də yerinə yetirilməsini sevir, çünki Onun rüxsətlərdə və fərzlərdəki əmrləri eynidir.

Hədisin faydalarından:

1. Uca Allahın qullarına rəhmkar olması. Pak və nöqsansız uca Allah şəriət rüxsətlərinin yerinə yetirilməsini sevir.
2. Şəriətin kamilliyi və müsəlmanın üzərindən çətinliyin götürülməsi.

(65017)

(199) – عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: «مَنْ يُرِدِ اللَّهُ

بِهِ خَيْرًا يُصِبْ مِنْهُ». [صحيح] - [رواه البخاري]

(199) – Əbu Hureyra (Allah ondan razı olsun) rəvayət edir ki, Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə demişdir: "Allah kimə xeyir istərsə, onu müsibətlə imtahana çəkər."

[Səhih] - [Əl-Buxari rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) xəbər verir ki, Allah mömin qullarından birinə xeyir istərsə, onu özü ilə, var-dövləti ilə, ailəsi ilə imtahana çəkər. Nəticə olaraq mömin də, günahlarının təmizlənməsi və dərəcəsinin artması üçün duaya sarılır.

Hədisin faydalarından:

1. Həqiqətən mömin müxtəlif növ bəlalara məruz qalır.
2. Bəla, müsibət Allahın qulunu sevməsinin işarəsi ola bilər. Onun dərəcəsinə artırır, məqamını yüksəldər və günahlarını silər.
3. Müsibətlərə səbr etməyə və dözümlüyə təşviq.

(4204)

(200) – عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَا يُصِيبُ الْمُسْلِمَ مِنْ نَصَبٍ وَلَا وَصَبٍ وَلَا هَمٍّ وَلَا حُزْنٍ وَلَا أَذًى وَلَا غَمٍّ حَتَّى الشَّوْكَةِ يُشَاكُهَا إِلَّا كَفَّرَ اللَّهُ بِهَا مِنْ خَطَايَاهُ». [صحيح] - [متفق عليه]

(200) – Əbu Səid əl-Xudridən və Əbu Hureyradan (Allah onlardan razı olsun) Peyğəmbərin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə dediyi rəvayət edilmişdir: “Müsəlmanın başına gələn bəlalər içərisində elə bir yorğunluq, xəstəlik, dərd, kədər, əziyyət və sıxıntı, qəm, hətta bədəninə batan tikan kimi bəla yoxdur ki, Allah buna görə onun günahlarını bağışlamasın” [Səhih] - [Müttəfəqun aleyhi(əl-Buxari və Musliminsəhih gördüyü hədislər)]

Şərh (izah):

Peyğəmbər(Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) izah edir ki, müsəlmanın başına gələn hər hansı xəstəlik, narahatlıq, qəm-qüssə, sıxıntı, bəla, çətinlik, qorxu və aclıq - hətta bədəninə batıb ağrı verən tikan belə-onun günahlarının təmizlənməsinə və xətələrinin bağışlanmasına səbəbdir.

Hədisin faydalarından:

1. Mömin bəndələrin başına gələn ən kiçik əziyyətlərə görə günahlarının bağışlanması, Allahın onlara olan lütfünün və onlara qarşı mərhəmətinin təzahürüdür.
2. Müsəlman, başına gələn müsibətin mükafatını Allahdan ummalı, baş verəcək hər bir böyük və ya kiçik hadisəyə səbr etməlidir ki, bununla da dərəcəsi yüksəlsin və günahları silinsin.

(3701)

(201) – عن أبي موسى الأشعري رضي الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: «إِذَا مَرَضَ الْعَبْدُ أَوْ سَافَرَ كُتِبَ لَهُ مِثْلُ مَا كَانَ يَعْمَلُ مُقِيمًا صَحِيحًا». [صحيح] - [رواه البخاري]

(201) – Əbu Musa əl-Əşaridən - Allah ondan razı olsun - rəvayət edilən hədisdə Allah Rəsulu -salləllahu aleyhi və səlləm- belə buyurmuşdur: "Bir qul xəstələndiyindən və ya səfərə çıxdığından dolayı davamlı olaraq etdiyi ibadətləri etməzsə, ona müqim(sakin olduğu) və sağlam olarkən etdiyi əməllərin savabı kimi savab yazılır". [Səhih] - [Əl-Buxari rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Peyğəmbər -salləllahu aleyhi və səlləm- bir müsəlmanın sağlam və müqim olarkən adəti üzrə etmiş olduğu saleh bir əməli xəstəlik, səfər və ya hər hansı bir üzürdən dolayı etmədiyində, ona, sağlam və müqim olarkən etmiş kimi savab yazılmasının Allahın lütfu və rəhməti olduğunu xəbər vermişdir.

Hədisin faydalarından:

1. Hədisdə Allahın qulları üzərindəki lütfünün genişliyi ifadə edilmişdir.
2. Hədisdə saleh əməllərə can atmağa, sağlamlıq və boş vaxtlardan faydalı istifadə etməyə təşviq vardır.

(3553)

(202) – عن معاوية رضي الله عنه قال: سمعت النبي صلى الله عليه وسلم يقول: «مَنْ يُرِدِ اللَّهُ بِهِ خَيْرًا يُفَقِّهْهُ فِي الدِّينِ، وَإِنَّمَا أَنَا قَاسِمٌ، وَاللَّهُ يُعْطِي، وَلَنْ تَزَالَ هَذِهِ الْأُمَّةُ قَائِمَةً عَلَى أَمْرِ اللَّهِ، لَا يَضُرُّهُمْ مَنْ خَالَفَهُمْ، حَتَّى يَأْتِيَ أَمْرُ اللَّهِ». [صحيح] - [متفق عليه]

(202) – Muaviyə (Allah ondan razı olsun) Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə dediyini rəvayət edir: "Allah kimə xeyir dilərsə, onu dində anlayış sahibi edər, mən sadəcə nemətləri bölüb paylayanam, (nemətləri) yetirən isə Allahdır. Bu ümmət Allahın əmri gəlincəyə (Qiyamətə qədər) qədər Onun əhkamları üzərində olacaq, onlara müxalif olanlar onlara zərər vura bilməyəcəklər. [Səhih] - [Müttəfəqun aleyhi(əl-Buxari və Musliminsəhih gördüyü hədislər)]

Şərh (izah):

Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) bildirir ki, Allah kimə xeyir istəsə, onu pak olan Allahın dinində anlayış istedadına yiyələndirər. Peyğəmbərimiz (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) uca Allahın verdiyi ruzini, elmi və digər şeyləri bərabər bölüb paylayandır. Həqiqi mənada yetirən Allahdır, başqaları isə yalnız Allahın izni ilə fayda verə biləcək səbəblərdəndir. Bu ümmət Qiyamətə qədər Allahın əhkamları üzərində olacaq, əleyhdarları isə onlara zərər verə bilməyəcəklər.

Hədisin faydalarından:

1. Şəriət elminin və onu öyrənməyin əzəməti və fəziləti, və bu elmə təşviqin önəmi.
2. Bu ümmət üçün haqqı uca tutmaq mütləqdir, əgər bir qrup insan buna əməli etməzsə, digərləri onları əvəz edər.
3. Dini düzgün anlamaq neməti, uca Allahın quluna xeyir istəməsindən irəli gəlir.

4. Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) yalnız Allahın əmri və istəyi ilə bəxş edir və o heç bir şeyin sahibi deyildir.

(5518)

(203) – عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَا تَعَلَّمُوا الْعِلْمَ لِنُبَاهُوا بِهِ الْعُلَمَاءَ، وَلَا لِنُتَمَارُوا بِهِ السُّفَهَاءَ، وَلَا تَخَيَّرُوا بِهِ الْمَجَالِسَ، فَمَنْ فَعَلَ ذَلِكَ، فَالْتَّارُ النَّارُ». [صحيح] - [رواه ابن ماجه]

(203) – Cabir bin Abdullahdan (Allah onların hər ikisindən razı olsun) rəvayət edildiyinə görə Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə buyurmuşdur: Alimlərin qarşısında lovğalanmaq, səfehlərlə mübahisə etmək, məclislərdə seçilmək üçün elm öyrənməyin. Kim belə edərsə, o oddadır, oddadır. [Səhih] - [ibnu Məcə rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Burada Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) elm tələbəsini alimlərin iştirak etdiyi məclislərdə özü ilə fəxr edib öyünməsindən, "mən də sizin kimi elmə sahibəm" düşüncəsini izhar etməkdən, səfehlərlə, dar düşüncəli insanlarla mübahisə etməkdən, məclislərdə öndə olmaq və digərlərindən önə çıxmaq məqsədilə elm öyrənilməsindən çəkirdirmişdir. Kim bunu edərsə, riyakarlığına görə və elm tələbində ixlaslı olmadığı üçün Cəhənnəmə girməyə layiq olar.

Hədisin faydalarından:

1. Elmi, fəxr etmək, mübahisə etmək və məclislərdə baş tərəfdə oturmaq və bənzər məqsədlərlə öyrənənlər üçün cəhənnəm vəd edilmişdir.

2. Elmi ixtlasla öyrənməyin və bu elmi başqlarına öyrətməyin əhəmiyyəti.
3. Niyyyət əməllərin əsasıdır və mükafat ona görə olur.

(65047)

(204) – عن عثمان رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: «خَيْرُكُمْ مَنْ تَعَلَّمَ الْقُرْآنَ وَعَلَّمَهُ». [صحيح] - [رواه البخاري]

(204) – Osmandan (Allah ondan razı olsun) rəvayət edildiyinə görə Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə demişdir: "Sizin ən xeyirliniz Quranı öyrənən və onu öyrədəndir." [Səhih] - [Əl-Buxari rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) buyurur ki, müsəlmanların ən xeyirlisi və Allah qatında ən yüksək dərəcəyə malik olanı Quranı tilavətlə oxumaqla, əzbərləməklə, onun təfsirini və elmini öyrənər və bilik əldə edər. Onun əhkamlarına əməl edər və bildiyi Quran elmlərini başqlarına öyrədər.

Hədisin faydalarından:

1. Quranın şərəfli olmasının və kəlamlarının ən xeyirli olmasının açıqlaması. Çünki bu, Allahın kəlamıdır.
2. Öyrənənlərin ən xeyirlisi özünün öyrənməsi ilə kifayətlənməz, əksinə öyrəndiklərini başqlarına öyrədər.
3. Quranı öyrənmək və öyrətmək- tilavəti, mənaları və əhkamları da ehtiva edir.

(5913)

(205) - عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيِّ رَحِمَهُ اللَّهُ قَالَ: حَدَّثَنَا مَنْ كَانَ يُقْرَأُ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُمْ كَانُوا يَقْتَرُونَ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَشْرَ آيَاتٍ، فَلَا يَأْخُذُونَ فِي الْعَشْرِ الْأُخْرَى حَتَّى يَعْلَمُوا مَا فِي هَذِهِ مِنَ الْعِلْمِ وَالْعَمَلِ، قَالُوا: فَعَلِمْنَا الْعِلْمَ وَالْعَمَلَ. [حسن] - [رواه أحمد]

(205) – Əbu AbdurRahmən Əs-Suləmidən (Allah ondan razı olsun) belə dediyi rəvayət edilir: Peyğəmbərin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) sahəbələrindən bizə Quran öyrədənlər danışdırlar ki, onlar Allah Rəsulundan (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) on ayə öyrənərdilər və bu ayələrdəki elm və əməli həyatlarında tətbiq etməyincə digər ayələrə keçməzdilər. Onlar- Bu sayədə elm və əməli öyrəndik-deyərdilər. [Həsən] - [Əhməd rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Sahəbələr (Allah onlardan razı olsun) Allah Rəsulundan (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) Quranın on ayəsini öyrənərdilər. Bu on ayədəki elmi öyrənib, həmin ayələrə əməl etmədən başqasına keçməzdilər. Ona görə də, elmi və əməli birikdə öyrənərdilər.

Hədisin faydalarından:

1. Sahəbələrin (Allah onlardan razı olsun) fəziləti və onların Quran öyrənməyə hərislikləri.
2. Quranı öyrənmək, elm və ayələrə əməl etməklə olur, sadəcə oxumaq və əzbərləməklə deyil.
3. Elm, sözdən və əməldən öncədir.

(65058)

(206) – عن عبد الله بن مسعود رضي الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: «مَنْ قَرَأَ حَرْفًا مِنْ كِتَابِ اللَّهِ فَلَهُ بِهِ حَسَنَةٌ، وَالْحَسَنَةُ بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا، لَا أَقُولُ {الم} حَرْفٌ، وَلَكِنْ {الِفُّ} حَرْفٌ، وَ{لَامٌ} حَرْفٌ، وَ{مِيمٌ} حَرْفٌ». [حسن] - [رواه الترمذي]

(206) – Abdullah bin Məsud (Allah ondan razı olsun) Peyğəmbərin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə dediyini rəvayət edir: " Kim Allahın kitabından bir hərf oxuyarsa, ona bir savab yazılır. Savab isə on misləndədir Deməzdim ki, (Əlif ləm mim) bir hərfdir, lakin (əlif) bir hərf, (ləm) bir hərf və (mim) də bir hərfdir." [Həsən] - [Ət-Tirmizi rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) xəbər verir ki, hər bir müsəlman Allahın kitabından bir hərf oxusa bir savab qazanar, bu savab da on qat misləndə artar.

Sonra (Deməzdim ki, əlif, ləm, mim bir hərfdir, lakin əlif bir hərf, ləm bir hərf, mim də bir hərfdir) deyərək bəyan edir ki, üç savab burada otuz savaba bərabər olur.

Hədisin faydalarından:

1. Quran tilavətini artırmağa təşviq.
2. Quran oxuyan kəsin oxuduğu sözlərdə hər hərfə qarşılıq on qat savab vardır.
3. Allahın rəhmət və lütfünün genişliyi, çünki qula lütfündən və fəzilətindən dolayı onun əcrini qat qat artırmışdır.
4. Quranın digər sözlərdən üstünlüyü, onu tilavət etmək ibadətdir, çünki o uca Allahın kəlamıdır.

(207) – عن عبد الله بن عمرو رضي الله عنهما قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: «يقالُ لصاحبِ القرآنِ: اقرأْ وارْتَقِ، ورتَّل كما كُنْتَ ترتَّل في الدُّنيا، فإنَّ منزِلَكَ عندَ آخرِ آيةٍ تقرؤها». [حسن] - [رواه أبو داود والترمذي والنسائي في الكبرى وأحمد]

(207) – Abdullah bin Amrdan (Allah onların hər ikisindən razı olsun) Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə dediyi rəvayət edilir: "Quran sahibinə deyiləcək: Oxu və yüksəl, dünyada tərtil ilə oxuduğun kimi burada da tərtillə oxu, şübhəsiz ki, sənin dərəcən, oxuduğun son ayəyə qədərdir." [Həsən] - [Əbu Davud, Ət-Tirmizi, Ən-Nəsai Əl-Kubrada, Əhməd rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) xəbər verir ki, Quranı oxuyana, əhkamlarına əməl edənə, oxuyaraq əzbərləyənə, cənnətə daxil olarkən deyiləcək: Quranı oxu və cənnətin dərəcələrinə bununla yüksəl, dünyada tələsmədən rahatlıqla aramla oxuduğun kimi burada da elə oxu. Şübhəsiz ki, sənin son yerin, oxuduğun son ayəyə qədərdir.

Hədisin faydalarından:

1. Mukafat əməllərin keyfiyyət və kəmiyyətinə uyğun verilir.
2. Quranı oxumağa, əzbərləməyə, onu düşünüb anlamağa çalışmağa və əhkamlarına əməl etməyə təşviq.
3. Cənnətdə bir çox məqamlar və dərəcələr vardır. Quran sahibləri orada ən üstün dərəcələrə nail olurlar.

(65054)

(208) – عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَيُّجِبُّ أَحَدُكُمْ إِذَا رَجَعَ إِلَى أَهْلِهِ أَنْ يَجِدَ فِيهِ ثَلَاثَ خَلِيفَاتٍ عِظَامِ سِمَانٍ؟» قُلْنَا: نَعَمْ. قَالَ: «ثَلَاثُ آيَاتٍ يَفْرَأُ بِهِنَّ أَحَدُكُمْ فِي صَلَاتِهِ خَيْرٌ لَهُ مِنْ ثَلَاثِ خَلِيفَاتٍ عِظَامِ سِمَانٍ». [صحيح] - [رواه مسلم]

(208) – Əbu Hureyradan (Allah ondan razı olsun) Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə dediyi rəvayət edilir: "Sizlərdən biriniz ailəsinin yanına döndüyündə orada üç kök böyük hamilə dəvə görmək istəyərmisi?" Biz: "Bəli" dedik. Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun): "Sizlərdən birinizin namazda oxuduğu üç ayə, üç böyük, kök, hamilə dəvəyə sahib olmaqdan daha xeyirlidir" deyə buyurdu. [Səhih] - [Muslim rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) bəyan edir ki, namazda üç ayə oxumağın savabı, insanın evindəki üç kök, böyük, hamilə dəvədən daha xeyirlidir.

Hədisin faydalarından:

1. Namazda Quran oxumağın fəziləti
2. Saleh əməllər fani dünya ləzzətlərindən daha xeyirli və davamlıdır.
3. Bu fəzilət sadəcə üç ayə oxunmaqla kifayətlənmir. Namaz qılan kəs namazında oxuduğu Quran ayələrini artırarsa, əldə edəcəyi savab, ayələrin sayı qədər kök böyük hamilə dəvələrdən daha xeyirli olar.

(65053)

(209) – عن أبي موسى الأشعري رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: «تَعَاهَدُوا هَذَا الْقُرْآنَ، فَوَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ لَهَوَّ أَشَدُّ تَفَلُّتًا مِنَ الْإِبِلِ فِي عُقْلِهَا». [صحيح] - [متفق عليه]

(209) – Əbu Musa Əl-Əşaridən (Allah ondan razı olsun) rəvayət edildiyinə görə Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə demişdir: "Bu Qurani daima oxuyun! Canım əlində olan Allaha and olsun ki, o (sahibini) kəndirdən açılıb qaçan dəvədən daha tez tərk edir". [Səhih] - [Müttəfəqun aleyhi(əl-Buxari və Musliminsəhih gördüyü hədislər)]

Şərh (izah):

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) sinələrdə əzbərlənən Qurani unutmamaq üçün ona bağlı qalması və onu mütəmadi olaraq oxumağı əmr etmişdir. O (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) and içərək təkid edir ki, Qurani sinələrdən itməsi və getməsi, ayağının ortasından iplə bağlanmış dəvənin ipdən qurtulub qaçmasından daha asandır. Əgər insan Qurani oxumağa davam edərsə, onu saxlayar, əgər oxumağı buraxarsa, əzbərlədiyi gedər və itər.

Hədisin faydalarından:

1. Əgər Quran əzbərləyən onu mütəmadi oxuyarsa, yaddaşına həkk olar, əks halda əzbərlədikləri onun yaddaşından itər və onları unudar.
2. Qurani davamlı oxumağın faydalarından: mükafat və savab, və Qiyamət günü oxuyanın dərəcəsinin ucalığı.

(5907)

(210) - عن أبي هريرة رضي الله عنه: أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: «لَا تَجْعَلُوا بُيُوتَكُمْ مَقَابِرَ، إِنَّ الشَّيْطَانَ يَنْفِرُ مِنَ الْبَيْتِ الَّذِي تُقْرَأُ فِيهِ سُورَةُ الْبَقْرَةِ». [صحيح] - [رواه مسلم]

(210) – Əbu Hureyradan (Allah ondan razı olsun) Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə dediyi rəvayət edilir: "Evlərinizi qəbiristanlığa çevirməyin. Həqiqətən şeytan Bəqərə surəsi oxunan evdən qaçır. " [Səhih] - [Muslim rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) evlərdə namaz qılınmasının tərkinə qadağan etmişdir. Çünki namaz qılınmayan ev qəbiristanlıq kimidir.

Sonra Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) xəbər verir ki, şeytan Bəqərə surəsi oxunan evdən qaçar.

Hədisin faydalarından:

1. Evlərdə ibadətləri və nafilə namazlarını çoxaltmağın müstəhəb olması.
2. Qəbiristanlıqda namaz qılmaq icazəli deyil, çünki şirkə sürükləyən vasitələrdəndir və həmçinin qəbirdəkilərin şənini ifrat etməkdir. Orada yalnız cənazə namazı icazəlidir.
3. Qəbirlər olan yerdə namaz qılmağın qadağan edilməsi sahəbələr arasında artıq aydın məsələ idi. Buna görə də Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) evləri, qəbiristanlıqlarda olduğu kimi namaz qılınmayan məkana çevirməyi qadağan etmişdir.

(211) - عَنْ أَبِي بِنِ كَعْبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «يَا أَبَا الْمُنْذِرِ، أَتَدْرِي أَيُّ آيَةٍ مِنْ كِتَابِ اللَّهِ مَعَكَ أَعْظَمُ؟» قَالَ: قُلْتُ: اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ. قَالَ: «يَا أَبَا الْمُنْذِرِ، أَتَدْرِي أَيُّ آيَةٍ مِنْ كِتَابِ اللَّهِ مَعَكَ أَعْظَمُ؟» قَالَ: قُلْتُ: {اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ} [البقرة: 255]. قَالَ: فَضَرَبَ فِي صَدْرِي، وَقَالَ: «وَاللَّهِ لِيَهْنِكَ الْعِلْمُ، أَبَا الْمُنْذِرِ». [صحيح] - [رواه مسلم]

(211) – Ubey bin Kəbdan (Allah ondan razı olsun) Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə dediyi rəvayət edilir: "Ey Əbul Munzir, bilirsənmi ki, Allahın kitabındakı hansı ayə daha əzəmətlidir?" Dedi: Mən cavab verdim: Allah və Rəsulu ən doğrusunu bilir! Dedi: "Ey Əbul Munzir, bilirsənmi, Allahın kitabındakı hansı ayə daha əzəmətlidir?" Dedi: Mən cavab verdim: {Allah, Ondan başqa ibadətə layiq məbud yoxdur, əbədi Yaşayandır, bütün yaratdıqlarının Qəyyumudur.} [Əl bəqərə:255] O sinəmə vurub dedi: "Ey Əbul Munzir, vallahi elm sənə mübarək olsun." [Səhih] - [Muslim rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) Ubey bin Kəbdən Allahın kitabında olan ən əzəmətli ayə haqqında soruşur. O isə tərəddüd edir, sonra deyir: Bu kürsi ayəsidir: {Allah, Ondan başqa ibadətə layiq məbud yoxdur, əbədi Yaşayandır, bütün yaratdıqlarının Qəyyumudur.} Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) onu dəstəkləyib, sinəsinə vuraraq qəlbinin elm və hikmətlə dolu olduğuna işarə edir. Bu elmlə xoşbəxt olması üçün və elmin ona asanlaşdırılması üçün Allaha dua edir.

Hədisin faydalarından:

1. Bu, Ubey bin Kəbin (Allah ondan razı olsun) fəzilətinə dair önəmli qissədir.

2. Kürsi ayəsi uca Allahın kitabında ən əzəmətli ayədir, onu əzbərləmək, mənaları haqda düşünmək və ona əməl etmək lazımdır.

(65059)

(212) – عن أبي مسعود رضي الله عنه قال: قال النبي صلى الله عليه وسلم: «مَنْ قَرَأَ بِالْآيَتَيْنِ مِنْ آخِرِ سُورَةِ الْبَقَرَةِ فِي لَيْلَةٍ كَفَتَاهُ». [صحيح] - [متفق عليه]

(212) – Əbu Məsuddan (Allah ondan razı olsun) Peyğəmbərin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə dediyi rəvayət edilir: "Kim gecə Bəqərə surəsinin son iki ayəsini oxuyarsa, ona yetər." [Səhih] - [Müttəfəqun aleyhi(əl-Buxari və Musliminsəhih gördüyü hədislər)]

Şərh (izah):

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) xəbər verir ki, kim gecə Bəqərə surəsinin son iki ayəsini oxuyarsa, Allah onu şər və pisliklərdən qoruyar. Həmçinin deyilmişdir: Gecə namazının əvəzini verir. Həmçinin: Zikr və Quran oxumağın əvəzini verir. Həmçinin deyilmişdir ki: Ən azı, gecə namazında bu iki ayə miqdarında oxumaq yetərli olur və bu kimi digər rəylər mövcuddur. Bütün bu deyilənlərin hamısının doğru olması və həmin sözün bütün bu mənalara ehtiva etməsi ehtimal olunur.

Hədisin faydalarından:

1. Bəqərə surəsinin son ayələrinin fəzilətinin bəyanı və bu uca Allahın :(Rəsul iman etdi) sözündən, surənin sonuna qədər olan hissəsidir.
2. Gecə Bəqərə surəsinin son ayələrini oxuyanı, bu ayələr pislikdən, şərdən və şeytandan qoruyar.

3. Gecə, günəşin batmasıyla başlayır və sübhün girməsiylə- dan yeri ağaranda bitir.

(6274)

(213) – عن النعمان بن بشير رضي الله عنه قال: سمعت النبي صلى الله عليه وسلم يقول: «الدُّعَاءُ هُوَ الْعِبَادَةُ»، ثُمَّ قَرَأَ: «{وَقَالَ رَبُّكُمْ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ} [غافر: 60]». [صحيح] - [رواه أبو داود والترمذي وابن ماجه وأحمد]

(213) – Numan bin Bəşirdən (Allah ondan razı olsun) belə dediyi rəvayət edilir: Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə dediyini eşitdim: "Dua ibadətdir", sonra bu ayəni oxudu: {Rəbbiniz belə buyurdu: “Mənə dua edin ki, dualarınızı qəbul edirəm! Mənə ibadət etməyə təkəbbür göstərənlər zəlil bir halda cəhənnəmə girəcəklər.} [Ğafir:60]" [Səhih] - [Əbu Davud, Ət-Tirmizi, İbn Məcə, Əhməd rəvayət ediblər]

Şərh (izah):

Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) bildirir ki, dua ibadətin əsasıdır. Burada önəmli olan budur ki, edilən dua sırf Allah üçün olmalıdır, bu dua istər istək və tələb duası olsun, belə ki, Allah Təalədən dünya və axirətdə özünə fayda verən şeyləri umub və zərər verən şeyləri dəf etməyi istəsin, yaxud da ibadət duası olsun, bu isə Allahın sevib və razı qaldığı zahiri və batini əməllərdən və sözlərdən, həmçinin qəlbi ilə, bədəni ilə və mal-dövləti ilə icra edilən ümumi ibadətlərdən ibarətdir.

Arxasınca Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) uca Allahın bu kəlamını dəlil gətirərək deyir: Uca Allah buyurur: {Mənə dua edin ki, dualarınızı qəbul edirəm! Mənə ibadət etməyə təkəbbür göstərənlər zəlil bir halda cəhənnəmə girəcəklər.}

Hədisin faydalarından:

1. Dua ibadətin əsasıdır və Allahdan başqasına yönəltmək olmaz.
2. Dua qulluğun həqiqətini, Uca Rəbbin qüdrətini, Onun kimsəyə ehtiyacı olmadığını və qulun Ona möhtaclığının etirafını özündə ehtiva edir.
3. Duanı tərək etməyə görə və Allaha ibadətdə təkəbbürlük etməyə görə şiddətli xəbərdarlıq edilmişdir. Allaha dua etməyə təkəbbürlük edənlər cəhənnəmə alçaldılmış və zəlil vəziyyətdə girəcəklər.

(5496)

(214) – عن عائشة رضي الله عنها قالت: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَذْكُرُ اللَّهَ عَلَى كُلِّ

أَحْيَانِهِ. [صحيح] - [رواه مسلم]

(214) – Aişədən (Allah ondan razı olsun) belə dediyi rəvayət edilir: Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) hər zaman Allahı zikr edərdi. [Səhih] - [Muslim rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Aişə, möminlərin anası (Allah ondan razı olsun) xəbər verir ki, Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) Uca Allahı zikr etməyə çox həris idi və uca Allahı hər zaman, hər yerdə və hər halda zikr edərdi.

Hədisin faydalarından:

1. Uca Allahı zikr etmək üçün dəstəmaz və ya qüsl şərt deyil.
2. Peyğəmbər -sallallahu aleyhi və səlləm-Uca Allahı davamlı zikr etmsi.

3. Uca Allahı Peyğəmbərin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) sünnəsinə uyğun olaraq hər zaman və hər halda daha çox zikr etməyə təşviq, istisna hal insanın ehtiyacını ödədiyi məkan və zamandır, bu halda zikr etmək qadağandır.

(8402)

(215) – عن أبي هريرة رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: «لَيْسَ شَيْءٌ أَكْرَمَ

عَلَى اللَّهِ تَعَالَى مِنَ الدُّعَاءِ». [حسن] - [رواه الترمذي وابن ماجه وأحمد]

(215) – Əbu Hureyrədən (Allah ondan razı olsun) Peyğəmbərin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə söylədiyi rəvayət edilmişdir: "Uca Allah qatında duadan daha dəyərli bir şey yoxdur".

[Həsən] - [Ət-Tirmizi, İbnu Məcə və Əhməd rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) bəyan edir ki, Allaha edilən ibadətlər arasında duadan daha üstünü yoxdur, çünki dua etməklə uca və pak olan Allahın məxluqatdan ali və zəngin olması ilə bərabər qulun aciz və Ona möhtac olması etiraf olunur.

Hədisin faydalarından:

1. Duanın fəziləti, belə ki, Allaha dua etmək- Onu əzəmətləndirməkdir, pak olan Allahın hər kəsdən ehtiyacsız olmasıdır, çünki yoxsula dua edilməz, Allah eşidəndir, çünki kar olan birinə dua edilməz, Allah Kərimdir, xəsisdən bir şey istənilməz, O mərhəmətlidir, qəddardan rəhmət dilənilməz, O qüdrət sahibidir, acizdən nəşə istənilməz, O yaxındır, uzaqda olan eşitməz. Bu və digər Allaha xas olan uca və gözəl sifətlərini etiraf etməkdir.

(5509)

(216) - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ الْإِيمَانَ لَيَخْلُقُ فِي جَوْفِ أَحَدِكُمْ كَمَا يَخْلُقُ الثَّوْبُ الْخَلِيقَ، فَاسْأَلُوا اللَّهَ أَنْ يُجَدِّدَ الْإِيمَانَ فِي قُلُوبِكُمْ». [صحيح] - [رواه الحاكم والطبراني]

(216) – Abdullah bin Amrdan (Allah onların ikisindən də razı olsun) Peyğəmbərin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə dediyi rəvayət edilir: "Paltar köhnəldiyi kimi içinizdəki iman da köhnəlir. Allahdan qəlblərinizdəki imanın yenilənməsini istəyin. [Səhih] - [Əl-Hakim və Ət-Tabarani rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) bildirir ki, uzun müddət isifadə olunan yeni geyim köhnəldiyi kimi, müsəlmanın qəlbindəki iman da köhnəlir və zəifləyir. Bu, ibadətdəki zəiflik, günahlara bulaşmaq və şəhvətlərə qapılmaq səbəbilədir. Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) bizi uca Allaha imanımızın təzələnməsi üçün dua etməyə, fərzləri yerinə yetirməyə və çoxlu zikr və istiğfar etməyə istiqamətləndirir.

Hədisin faydalarından:

1. Allahdan sabitlik və qəblərmizdəki imanın yenilənməsini diləməyə təşviq etmək.
2. İman söz, əməl və etiqaddır, itaətlə artır, günahla azalır.

(65020)

(217) – عن أبي هريرة رضي الله عنه أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: «أَقْرَبُ مَا يَكُونُ

الْعَبْدُ مِنْ رَبِّهِ وَهُوَ سَاجِدٌ، فَأَكْثُرُوا الدُّعَاءَ». [صحيح] - [رواه مسلم]

(217) – Əbu Hureyradan (Allah ondan razı olsun) Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə dediyi rəvayət edilir: "Qulun Allaha ən yaxın olduğu an, səcdədə olduğu məqamdır. Səcdədə olarkən duanı çoxaldın." [Səhih] - [Muslim rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) bildirir ki, qulun Rəbbinə ən yaxın olduğu an, səcdə etdiyi andır və buna səbəb namaz qılanın səcdə əsnasında bədəninin ən uca və ən şərəfli hissəsini izzət və cəlal sahibi olan Allaha itəatkarlıqla, zəlilliklə və təvazökarlıqla yerə qoymasıdır.

Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) səcdədə duanı artırmağı əmr edir. Nəticədə Allaha zəlilliklə edilən səcdədə, söz və feil birləşir.

Hədisin faydalarından:

1. İtaət, qulun uca və pak olan Allaha yaxınlığını artırır.
2. Səcdədə duanı artırmağın müstəhəbliyi, çünki duanın qəbul olunma məqamlarındandır.

(5382)

(218) - عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا أَوَى إِلَى فِرَاشِهِ كُلِّ لَيْلَةٍ جَمَعَ كَفْيَيْهِ، ثُمَّ نَفَثَ فِيهِمَا فَقَرَأَ فِيهِمَا: {قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ}، وَ{قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ}، وَ{قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ}، ثُمَّ يَمَسُّحُ بِهِمَا مَا اسْتَطَاعَ مِنْ جَسَدِهِ، يَبْدَأُ بِهِمَا عَلَى رَأْسِهِ وَوَجْهِهِ وَمَا أَقْبَلَ مِنْ جَسَدِهِ، يَفْعَلُ ذَلِكَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ. [صحيح] - [رواه البخاري]

(218) – Aişədən (Allah ondan razı olsun) belə dediyi rəvayət edilir: Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) hər gecə çarpayısına uzandıqda, ovuclarını birləşdirərək onlara üfləyər və onlara İxlas, Fələq, Nəs sürələrini oxuyar, sonra isə əllərini bədənin bacardığı qədər hər yerinə sürtərdi. Başından, üzündən, bədənin ön hissəsindən başlayardı. Bunu üç dəfə edərdi. [Səhih] - [Əl-Buxari rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Peyğəmbərin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) yatmaq üçün yatağına girərkən etdiyi şeylərdən biri də, ovuclarını birləşdirərək, dua edən insan kimi əllərini qaldırar, xəfif tüpürərək ovuclarına üfürər , İxlas, Fələq, Nəs sürələrini oxuyar, sonra isə başından, üzündən, bədənin ön qismindən başlayaraq, əllərini bədənin bacardığı qədər hər yerinə sürtərdi. Bunu üç dəfə edərdi.

Hədisin faydalarından:

1. Yatmadan öncə əllərin içinə üfürməklə İxlas, Fələq, Nəs surələrini oxuyub, sonra bədənin bacarıldığı qədər hər yerinə sürtməyin müstəhəb olması.

(65060)

(219) – عن سَمُرَةَ بن جندبٍ رضي الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: «أَحَبُّ الْكَلَامِ إِلَى اللَّهِ أَرْبَعٌ: سُبْحَانَ اللَّهِ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ، وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَاللَّهُ أَكْبَرُ، لَا يَضُرُّكَ بِأَيِّهِنَّ بَدَأْتَ».

[صحيح] - [رواه مسلم]

(219) – Səmura bin Cundəbdən (Allah ondan razı olsun) Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə dediyi rəvayət edilir: Allaha ən sevimli olan dörd kəlimə vardır: Subhanallah (Allah və nöqsanlardan pakdır), əlhəmdulilləh (həmd yalnız Allaha məxsusdur), ləə iləhə illəllah (Allahdan başqa ibadətə layiq ilah yoxdur), Allahu əkbər (Allah ən böyükdür). Hansıyla başlasan zərəri olmaz. [Səhih] - [Muslim rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) bildirir ki, uca Allaha ən sevimli olan kəlimələr dördüdür:

Subhanallah: Yəni uca Allahın bütün nöqsanlardan uzaq olması.

Əlhəmdulilləh: Bu, sevgi və təzim bəsləməklə Allahı ən mükəmməl sifətlə vəsf etməkdir.

Lə iləhə illəllah: Yəni, Allahdan başqa ibadətə layiq olan məbud yoxdur.

Allahu əkbər: Yəni, O hər şeydən ən izzətli, ən əzəmətli, ən böyükdür.

Bu fəziləti və savabını əldə etmək üçün bu kəlimələri tələffüz edərkən onları sıra qaydasında söyləmək vacib deyildir.

Hədisin faydalarından:

1. Şəriətin asanlıığı, belə ki, hansı biri ilə başlasan fərq etmir.

(5475)

(220) – عن أبي أيوب رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: «مَنْ قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، عَشْرَ مَرَارٍ كَانَ كَمَنْ أَعْتَقَ أَرْبَعَةَ أَنْفُسٍ مِنْ وَلَدِ إِسْمَاعِيلَ». [صحيح] - [متفق عليه]

(220) – Əbu Əyyubdan (Allah ondan razı olsun) Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə dediyi rəvayət edilir: " Kim on dəfə, "Lə iləhə illallah vəhdəhu lə şərikə ləhu, ləhulmulku və ləhulhəmdü və huva alə kulli şeyin qadir" söylərsə, İsmayıl nəslindən dörd qul azad etmiş kimi olar. [Səhih] - [Müttəfəqun aleyhi(əl-Buxari və Musliminsəhih gördüyü hədislər)]

Şərh (izah):

Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) xəbər verir ki: Kim "lə iləhə illallah, vəhdəhu lə şərikə ləhu, ləhul-mulku və ləhul-həmdü və huva alə kulli şeyin qadir " deyərsə - mənası: "Allahdan başqa ibadətə layiq məbud yoxdur, O təkdir, şəriki yoxdur. Pak olan uca Allah mütləq hakimiyət sahibidir, yalnız O, məhəbbətlə, və təzim olunaraq mədh və sənaya layiqdir. Onun üçün heç bir şey əngəl deyildir, O hər şeyə qadirdir. Kim bu əzəmətli zikri gün ərzində on dəfə söylərsə, İbrahim oğlu İsmayılın (Allahın onlara salamı olsun) soyundan dörd qul azad edən kəsin əcri qədər savab qazanar. Hədisdə İsmayılın züriyyəti (Allahın onun üzərinə salamı olsun) digərlərindən daha şərəfli olduğu üçün xüsusi qeyd edilmişdir.

Hədisin faydalarından:

1. Uca Allahın uluhiyyətdə, mülkündə, həmd olunmasında, kamil qüdrət sahibliyində tək olmasını özündə ehtiva edən bu zikrin fəziləti.
2. Bu zikri istər ardıcıl, istərsə də ayrı-ayrılıqda söyləyən kəs onun savabına çatar.

(221) - عن أبي هريرة رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: «كَلِمَتَانِ خَفِيفَتَانِ عَلَى اللِّسَانِ، ثَقِيلَتَانِ فِي الْمِيزَانِ، حَبِيبَتَانِ إِلَى الرَّحْمَنِ: سُبْحَانَ اللَّهِ الْعَظِيمِ، سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ». [صحيح] - [متفق عليه]

(221) – Əbu Hureyrədən (Allah ondan razı olsun) Peyğəmbərin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə dediyi rəvayət edilmişdir: "Dildə yüngül, tərəzidə ağır, Rəhmana sevimli gələn iki kəlimə vardır: Subhənallahil-Azim, Subhənallahi və bihəmdih". [Səhih] - [Müttəfəqun aleyhi(əl-Buxari və Musliminsəhih gördüyü hədislər)]

Şərh (izah):

Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) insanın çətinlik çəkmədən, hər zaman bu iki kəliməni tələffüz etməsi barədə xəbər verir və vurğulayır ki, əməl tərəzində bu iki kəlimənin mükafatı möhtəşəmdir və həmçinin bildirir ki, bunlar Rəhman olan uca və müqəddəs Rəbbimizə sevimli olan kəlimələrdəndir:

"Subhənallahil-Azim, Subhənallahi və bihəmdih" sözləri uca və müqəddəs Allahın əzəmət və kamillik sifətləriylə vəsfini və nöqsanlardan uzaq olmasını ehtiva edir.

Hədisin faydalarından:

1. Ən möhtəşəm zikir- Allahı eyiblərdən münəzzəh edən və Ona həmd səna edilən zikrin bir yerdə, bir araya gəlməsidir.
2. Allahın qullarına qarşı olan rəhmətinin genişliyinin bəyanı, və az əməl olsa belə O, əvəzini böyük mükafatla verir.

(5507)

(222) – عن أبي هريرة رضي الله عنه أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: «مَنْ قَالَ: سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ، فِي يَوْمٍ مِائَةَ مَرَّةٍ، حُطَّتْ خَطَايَاهُ وَإِنْ كَانَتْ مِثْلَ زَبَدِ الْبَحْرِ». [صحيح] - [متفق عليه]

(222) – Əbu Hureyradan (Allah ondan razı olsun) Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə dediyi rəvayət edilir: "Kim gün ərzində yüz dəfə Subhənallahi və bihəmdihi deyərsə, günahları dəniz köpüyü qədər olsa belə bağışlanar. [Səhih] - [Müttəfəqun aleyhi(əl-Buxari və Musliminsəhih gördüyü hədislər)]

Şərh (izah):

Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) xəbər verir ki, kim gün ərzində yüz dəfə: "Subhənallahi və bihəmdihi" deyərsə, günahları coşan dənizin üzərini alan köpüklər qədər çox olsa belə silinər.

Hədisin faydalarından:

1. Bu savaba gün ərzində istər ardıcıl surətdə, istərsə də ayrı-ayrılıqda deməklə nail olunur.
2. Təsbih (subhanallah): Allah nöqsansızdır-deməkdir.
3. Əlhəmdulilləh: Allahı sevərək və təzim edərək, kamillik sifəti ilə vəsf etməkdir.
4. Hədisdə nəzərdə tutulan kiçik günahların bağışlanmasıdır, böyük günahlara gəldikdə isə onlara tövbə etmək gərəkdir.

(223) - عن أبي مالك الأشعرِيِّ رضي الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: «الظُّهُورُ شَطْرُ الْإِيمَانِ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ تَمَلُّؤُا الْمِيْرَانِ، وَسُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ تَمَلَّانِ - أَوْ تَمَلَّأ - مَا بَيْنَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ، وَالصَّلَاةُ نُورٌ، وَالصَّدَقَةُ بُرْهَانٌ، وَالصَّبْرُ ضِيَاءٌ، وَالْقُرْآنُ حُجَّةٌ لَكَ أَوْ عَلَيْكَ، كُلُّ النَّاسِ يَعُدُّو، فَبَايَعُ نَفْسَهُ فَمُعْتِقُهَا أَوْ مُوْبِقُهَا». [صحيح] - [رواه مسلم]

(223) - Əbu Malik Əl-Əşaridən (Allah ondan razı olsun) rəvayət edildiyinə görə Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə buyurmuşdur: "Təmizlik imanın yarısıdır. Əlhəmdulilləh tərəzini doldurur. Subhənullah və əlhəmdulilləh sözləri isə yerlər və göylərin arasını doldurur. Namaz nurdur, sədəqə burhandır (dəlildir), səbr isə işıqdır. Quran ya sənin leyhinə ya da əleyhinə dəlidir. Hər kəs səbahlayaraq öz nəfsini satar, kimisi (Allaha itaət etməklə Cəhənnəm əzabından) onu azad edər, kimisi isə (şeytana tabe olmaqla) onu həlak edər". [Səhih] - [Muslim rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) zahiri təmizliyin dəstəmaz və qüsl ilə olacağını və bunun namazın şərti olduğunu xəbər vermişdir. Peyğəmbərin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) "Əlhəmdulilləh tərəzini doldurur"- sözü, Uca Allaha tərifdir və Onu kamil sifətlərlə vəsf etməkdir. Bu söz, qiyamət günü tərəzidə çəkiləcək və əməllər tərəzisini dolduracaqdır. Peyğəmbərin (Allahın salamı və salavatı onun üzərinə olsun) "Subhənullah və əlhəmdulilləh"- sözü, Uca Allahı bütün nöqsanlardan uca tutmaq, Onu, Cəlalına layiq bir şəkildə kamil sifətlərlə vəsf edərək, Ona məhəbbət bəsləmək və Ona təzim etmək göylər və yer arasını doldurur. Peyğəmbərin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) "Namaz nurdur"- sözü, qulun qəlbində, üzündə, qəbrində və həşr edildiyində nur olacağı mənasındadır. "Sədəqə burhandır"- sözü, möminin imanında səmimi olduğuna və imanının qarşılığında veriləcək vədə inanmadığı üçün ondan üz çevirən münafiqdən fərqli olduğuna

dəlildir. "Səbr işıqdır"- sözü, nəfsi, dözümsüzlük nümayiş etdirməkdən və qəzəblənməkdən saxlaması deməkdir. Bu işıq, günəş işığı kimi hərərətli və yandıran bir işıqdır. Çünki, səbr etmək məşəqqətli bir işdir və insanın nəfsi ilə mübarizə aparıb, onun istəklərindən əngəllənməsi lazımdır. Səbr sahibi nur, hidayət və haqq üzərində davam edir. Allaha itaətdə səbr etmək, günahlara qarşı səbr etmək və dünyada başına gələn müsibətlərə və müxtəlif çətinliklərə səbr etmək səbrin növlərindəndir. "Quran ya sənəin leyhinə dəlildir" - oxumaqla və ona əməl etməklə sənəin lehinə dəlildir,

"ya da aleyhinə dəlildir" - ondan qaynaqlanan əməlləri və tilavətini tərək etməklə sənə qarşı hüccətdir. Sonra Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) xəbər verir ki, bütün insanlar yataqlarından qalxıb evlərindən çıxaraq müxtəlif işlər görmək üçün yer üzünə yayılırlar və çalışmağa başlayırlar. Onlardan bir qismi Allaha itaət üzərində olaraq özlərini cəhənnəmdən xilas edir, bir qismi isə, bu yoldan azaraq haramlara düşür və cəhənnəmə daxil olaraq özlərini həlak edirlər.

Hədisin faydalarından:

1. Təmizlik iki növdür: Zahiri təmizlik və bu, dəstəmaz və qüsla baş verir.
2. Daxili təmizlik- bu isə iman, tövhid və saleh əməllərlə hasil olur.
3. Namazlara diqqət edib, vaxtında qılmağın əhəmiyyəti və onun bu dünyada da, qiyamət günündə də, insan üçün nur olması.
4. Sədəqə imanının səmimiliyinə dəlildir.
5. Quranın hökmlərinə əməl etməyin əhəmiyyəti və onun sənəin əleyhinə yox, leyhinə dəlil olması üçün təsdiq etməyin önəmi.
6. Nəfsi itaətlə məşğul etməsən, sənəi günahlarla məşğul edər.

7. Hər bir insanın müəyyən əməllər etməsi qaçılmazdır, o ya itaətlə özünü cəhənnəmdən xilas edər, ya da asiliklə özünü cəhənnəmə atar.
8. Səbr dözümlülüyü və qarşılığını Allahdan gözləməyi tələb edir və bunda da çətinlik var.

(65004)

(224) – عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: «لَأَنَّ أَقْوَلَ: سُبْحَانَ اللَّهِ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ، وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَاللَّهُ أَكْبَرُ، أَحَبُّ إِلَيَّ مِمَّا طَلَعَتْ عَلَيْهِ الشَّمْسُ». [صحيح] - [رواه مسلم]

(224) – Əbu Hureyradan (Allah ondan razı olsun) Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə dediyi rəvayət edilir: ""Subhənnallah valhəmdulilləh, və ləə iləhə illallah,vallahu əkbər" söyləmək günəşin üzərinə doğduğu hər şeydən mənə sevimlidir." [Səhih] - [Muslim rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) xəbər verir ki, uca Allahı bu əzəmətli kəlimələrlə zikr etmək dünya və dünyada nə varsa ondan xeyirlidir. Bunlar:

"SubhanAllah": Uca Allahı hər cür nöqsanlardan pak tutmaq.

"Əlhəmdulilləh": kamil sifətləriylə Ona məhəbbət bəsləyərək və təzim edərək Onu tərifləmək.

"Ləə iləhəh illallah": Allahdan başqa haqq məbud yoxdur.

"Allahu əkbər": hər şeydən ən böyük və ən əzəmətli olan.

Hədisin faydalarından:

1. Allahı zikr etməyə təşviq və zikrin günəşin üzərinə doğduğu hər şeydən sevimli olması.

2. Savabına və fəzilətinə görə zikri çoxaltmağa təşviq.
3. Dünya ləzzəti az və ehtirasları keçicidir.

(6211)

(225) – عن جابر رضي الله عنه قال: سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول: «أَفْضَلُ الذِّكْرِ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَفْضَلُ الدُّعَاءِ: الْحَمْدُ لِلَّهِ». [حسن] - [رواه الترمذي والنسائي في الكبرى وابن ماجه]

(225) – Cabir bin Abdullahdan -Allah ondan razı olsun- rəvayət edildiyinə görə o, belə demişdir: Mən Allah Rəsulunun -salləllahu aleyhi və səlləm- belə dediyini eşitdim: "Zikrin ən fəzilətli: «Lə iləhə illəllah» kəlməsidir, duanın ən fəzilətli isə: «Əlhəmdulillah» sözüdür". [Həsən] - [Ət-Tirmizi, Ən-Nəsai əl-Kubrada və ibn Məcə rəvayət ediblər]

Şərh (izah):

Peyğəmbər-salləllahu aleyhi və səlləm- bizə ən fəzilətli zikrin "Lə iləhə illəllah" kəlməsi olduğunu, yəni: Uca Allahdan başqa ibadətə layiq haqq məbud olmadığını və eyni zamanda ən fəzilətli duanın da "Əlhəmdulillah" sözü olduğunu, yəni: Uca Allahın nemətləri bəxş edən, bütün kamil və gözəl vəsflərə layiq olan mənasına gəldiyini xəbər vermişdir.

Hədisin faydalarından:

1. Bu hədis Uca Allahı tövhid kəlməsi ilə çoxlu zikr etməyə və həmd-səna edərək Ona dua etməyə təşviq etmişdir.

(3567)

(226) – عن خَوْلَةَ بِنْتِ حَكِيْمِ السُّلَمِيَّةِ قاَلَتْ: سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ: «مَنْ نَزَلَ مَنْزِلًا ثُمَّ قاَلَ: اَعُوْذُ بِكَلِمَاتِ اللهِ التَّامَّاتِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ، لَمْ يَضُرَّهُ شَيْءٌ حَتَّى يَرْتَحِلَ مِنْ مَنْزِلِهِ ذَٰلِكَ». [صحيح] - [رواه مسلم]

(226) – Xəvlə bint Həkim əs-Suləmiyyədən (Allah ondan razı olsun) rəvayət edilir ki, o dedi: Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə dediyini eşitdim: “Kim bir məkana çatıb, orada dayanıb qalarsa, ardınca “Yaratdıqlarının şərindən Allahın kamil kəlmələrinə sığınırım” duasını oxuyarsa, ona, həmin yeri tərk edənə qədər heç bir ziyan dəyməz.” [Səhih] - [Muslim rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) öz ümmətini, yer üzündə hər hansı bir yerdə müvəqqəti olsa belə məskunlaşarkən qorxdığı bütün təhlükələrdən qorunmaq üçün faydalı vasitələrdən bərk yapışmağa və onlara sarılmağa çağırır, bu istər səfərdə, istər gəzintidə və ya buna bənzər hallarda ola bilər: müsəlman, Allahın bütün eyb və nöqsanlardan uzaq olan kamil kəlamlarının fəzilətinə, bərəkətinə və faydasına görə, bu kəlamlara sarılır, şəri olan hər bir canlının şərindən bu kəlamlara sığınar və beləliklə də qərarlaşdığı yerdə təhlükədən qorunub əmin-amanlıqda olar.

Hədisin faydalarından:

1. Allaha sığınmaq ibadətdir və bu uca Allaha, həmçinin Onun isim və sifətlərinə sığınmaqla olur.
2. Allahın kəlamlarına sığınmağın icazəli olması, çünki o uca Allahın sifətlərindən biridir. Lakin hər hansı yaradılmış sığınmaq isə şirkdir.
3. Bu duanın fəziləti və bərəkəti.

4. Zikrlərlə qorunmaq qulun pisləklərdən himayə olunmasına səbəbdir.
5. Cin, sehrbaz, saxtakarlara və Allahdan başqa digərlərinə sığınmaq qadağan edilmişdir.
6. Yaşayış yerində və ya səfərdə olarkən bu duanı etməyin şəriətdə buyurulması.

(5932)

(227) - عَنْ أَبِي حُمَيْدٍ أَوْ عَنْ أَبِي أُسَيْدٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا دَخَلَ أَحَدُكُمْ الْمَسْجِدَ فَلْيَقُلْ: اللَّهُمَّ افْتَحْ لِي أَبْوَابَ رَحْمَتِكَ، وَإِذَا خَرَجَ فَلْيَقُلْ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ». [صحيح] - [رواه مسلم]

(227) – Əbu Humeyddən və ya Əbu Useyiddən (Allah ondan razı olsun) rəvayət edildiyinə görə Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə buyurmuşdur: "Sizdən biri məscidə daxil olduqda: Allahumməftəh li əbvabə rəhmətik [Allahım, Öz mərhəmət qapılarını mənim üçün aç!], məsciddən çıxdığı zaman isə: Allahummə inni əsəlukə min fədlək [Allahım, Sənin lütfündən di-ləyirəm] desin". [Səhih] - [Muslim rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) məscidə daxil olarkən ümmətinə: «**Allahım, Öz mərhəmət qapılarını mənim üçün aç!**» deməsini, Uca Allahdan onun üçün rəhmət səbəblərini asanlaşdırmasını, məsciddən çıxarkən: «**Allahım, Sənin lütfündən di-ləyirəm**» deməsini, Uca Allahdan lütfünü və halal ruzidən olan ehsanını onun üçün artırmasını istəməyi öyrətmişdir.

Hədisin faydalarından:

1. Məscidə daxil olarkən və oradan çıxarkən bu duanı oxumağın müstəhəb olması.
2. Məscidə daxil olarkən Uca Allahdan rəhmət, çıxarkən Uca Allahın lütfünü istəməsinin hikmətlərindən də biri budur ki, məscidə daxil olan kimsə, onu, Allaha və Cənnətə yaxınlaşdıracaq şeylərlə məşğul olacağı üçün rəhmət ibarəsi istifadə edilmişdir. Məsciddən çıxdığında isə Allahın bəxş edəcəyi ruzini eldə etmək üçün yer üzündə səy edəcəyinə görə lütf ibarəsi istifadə edilmişdir.
3. Bu zikirlər, məscidə daxil olmaq və məsciddən çıxmaq istənildiyində deyilir.

(65092)

(228) - عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «إِذَا دَخَلَ الرَّجُلُ بَيْتَهُ، فَذَكَرَ اللَّهَ عِنْدَ دُخُولِهِ وَعِنْدَ طَعَامِهِ، قَالَ الشَّيْطَانُ: لَا مَبِيتَ لَكُمْ، وَلَا عَشَاءَ، وَإِذَا دَخَلَ، فَلَمْ يَذْكُرِ اللَّهَ عِنْدَ دُخُولِهِ، قَالَ الشَّيْطَانُ: أَذْرَكْتُمُ الْمَبِيتَ، وَإِذَا لَمْ يَذْكُرِ اللَّهَ عِنْدَ طَعَامِهِ، قَالَ: أَذْرَكْتُمُ الْمَبِيتَ وَالْعَشَاءَ». [صحيح] - [رواه مسلم]

(228) – Cabir bin Abdullahdan (Allah ondan razı olsun) Peyğəmbərin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) belə dediyi rəvayət edilir: "İnsan evinə daxil olduğu zaman və yeməyə başlayarkən Allahı zikr edərsə, şeytan köməkçilərinə deyər: Sizə bu evdə gecələmək üçün yer və şam yeməyindən pay yoxdur. Lakin insan evinə girərkən Allahı zikr etməzsə, şeytan öz ardıcılılarına deyər: Gecələməyə yeriniz var. Yemək yediyində Allahı zikr etməzsə şeytan onlara deyər ki, artıq həm gecələməyə yeriniz, həm də yeməkdən payınız vardır. [Səhih] - [Muslim rəvayət etdi]

Şərh (izah):

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) evə girərkən və yeməyə başlamazdan əvvəl Allahı zikr etməyi əmr edir və bildirir ki, əgər bir kəs evinə girərkən və yeməyə başlayarkən Allahı "bismilləh" (Allahın adı ilə) deyərək zikr edərsə: Şeytan köməkçilərinə deyər: Sizə bu evdə gecələmək və şam etmək üçün pay yoxdur, çünki ev sahibi uca Allahı zikr etməklə öz toxunulmazlığını təmin etdi. Lakin əgər insan nə evə girdiyi zaman, nə də ki, yemək yeyərkən Allahı zikr etməzsə, şeytan öz köməkçilərinə onların bu evdə gecələyib, şam edəcəklərini xəbər verir.

Hədisin faydalarından:

1. Evə girərkən və yemək yeyərkən Allahı zikr etməyin müstəhəb olması. Çünki şeytan, uca Allahın adını zikr etməyən kəslərin evlərində gecələyir və onların yeməklərini yeyir.

2. Şeytan Adəm övladının bütün əməllərinə, davranışına və bütün işlərinə nəzarət edir, elə ki, insan zikr etməkdən yayınır, şeytan onun bu halından istifadə edərək öz istəyinə nail olur.
3. Zikr şeytanı qovur.
4. Hər bir şeytanın, onun sözlərinə sevinən, əmrlərinə əməl edən ardıcılıları və dostları vardır.

(3037)

Table of Contents

Müqəddimə	1
Əməllər niyyətlərə görədir, hər kəsə niyyətinə görə verilir.....	2
“Kim bizim yolumuza zidd , ona aid olmayan bir yenilik gətirərsə, o rədd olunar.....	3
İslam, Allahdan başqa ibadətə layiq ilah olmadığına, Muhəmmədin Allahın elçisi olduğuna şəhadət etməyin, namaz qılmağın, zəkat verməyin, Ramazan ayının orucunu tutmağın və imkanın olduğu təqdirdə Allahın evini (Kəbəni) həcc etməyindir	5
İslam beş təməl üzərində qurulub	10
Allahın qulları üzərində haqqı Ona ibadət edərək, Ona heç bir şeyi şərik qoşmamaqdır. Qulların Allah üzərində haqları isə, Ona şərik qoşmayan kəsə əzab verməməsidir.....	12
Kim Allahdan başqa məbud olmadığına və Muhəmmədin Allahın rəsulu olduğuna ürəkdən ixlasla şəhadət edərsə, Allah cəhənnəmi ona haram edir	14
Kim "Lə iləhə illallah" deyər və Allahdan başqa ibadət edilənləri inkar edərsə, malı, qanı toxunulmaz olar, hesabı isə Allaha aiddir	16
Kim Allaha şərik qoşmadan ölərsə cənnətə daxil olar, kim Allaha şərik qoşaraq ölərsə cəhənnəmə daxil olar.....	17
Kim Allahdan başqasına dua edərsə və bunun üzərində ölərsə cəhənnəmə girər.....	18
Sən kitab əhli olan bir qövmə gedəcəksən. Onların yanına getdikdə, onları Allahdan başqa haqq bir ilah olmadığına, Muhəmmədin də Onun Rəsulu olduğuna şəhadət etməyə dəvət et.....	20
Qiyamət günü şəfaətimə nail olan ən xoşbəxt insan qəlbindən və ya içindən ixlasla “Lə iləhə illallah” deyən kimsədir". deyər buyurdu.....	22
İman, yetmiş və bir neçə, və ya altmış və bir neçə şəxədən ibarətdir. Ən üstünü lə iləhə illallah söyləmək, ən zəifi isə yolda olan maneəni aradan qaldırmaqdır	23
Peyğəmbərdən (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) Allah qatında ən böyük günah hansıdır?"- deyər soruşduğumda: “Səni yaratmış olduğu halda Allaha şərik qoşmağındır.....	25
Mən, şərik olmağa möhtac deyiləm.Kim bir əməl edərsə və etdiyi əməldə bir başqasını Mənə şərik qoşarsa, Mən onu və şərik qoşduğunu tərki edərəm	26
Ümmətimdən hər kəs cənnətə daxil olacaq, ondan üz çevirənlərdən başqa.....	27
Xristianlar Məryəm oğlu İsanı ucaldıqları (həddindən artıq tərifləməklə) kimi siz də məni ucaltmayın. Mən Allahın quluyam. (Mənə) Allahın qulu və Onun rəsulu deyim ..	29

Sizlərdən biriniz, mən ona valideynindən, övladından və bütün insanlardan sevimli olmayınca iman gətirmiş olmaz.....	30
Məndən bir ayə olsa belə insanlara çatdırın. İsrail oğullarından da danışın, bunda bir qəbahət yoxdur. Kim mənim adımdan qəsdən yalan danışarsa, Cəhənnəmdə yerini hazırlasın	31
Bilin ki, bir kişinin ona çatan hədis barədə öz oturacağına qoltuğuna rahat söykənərək belə söyləyəcəyi zaman yaxındadır: Bizimlə sizin aranızda Allahın kitabı var.....	33
"Allah yəhudilərə və xristianlara lənət eləsin! Onlar peyğəmbər-ləri-nin qəbirlərini məscidlərə çevirdi-lər.....	35
Allahım! Qəbrimi ibadət edilən bir büt (ibadət və sitayiş yeri) etmə!	37
Evlərinizi qəbirsanlıqlara və mənim qəbrimi də ziyarətgaha çevirməyin, mənə salavat (salallahu aleyhi və səlləm) deyin, siz harada olsanız , dediyiniz salavatlar mənə çatar	38
Onlar elə bir tayfadır ki, içərilərindən əməlisaleh bir qul və ya əməlisaleh kişi öldüyü zaman onun qəbri üzərində məscid tikərlər.....	40
Mən aranızda sizlərdən birinin dostumun olmasından Allaha sığınırım. Çünki Uca Allah İbrahimi Özünə dost etdiyi kimi məni də Özünə dost etmişdir	42
Peyğəmbərin (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) məni göndərdiyi tapşırıqla mən də səni göndərimmi? Bütün heykəlləri məhv et, hündür qəbrləri yerlə bir et.....	44
(Bədbinlik etiqađı ilə) "Quş uçurmaq şirkdir"-üç dəfə təkrarladı-bizdən hər birimizin ağılına belə bir fikir gələ bilər, lakin izzət və cəlal sahibi olan Allah onu bizim qəlblərimizdən təvəkkül etməklə uzaqlaşdırır.....	45
Bəxti, uğuru öyrənmək iddiası ilə quş uçuran və ya bu məqsədləri güdən quş uçurana müraciət edən, fala baxan və baxdıran, sehr etməklə məşğul olan və ya ona sehrbazlıq tələbi ilə müraciət şəxs bizdən deyil	46
Bilirsinizmi, Rəbbiniz nə buyurdu?" Oradakılar: "Allah və Rəsulu daha doğrusunu bilir" dedilər. Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) dedi: "(Allah buyurdu ki) Qullarımdan bir qismi mənə iman, bir qismi isə mənə küfr edərək sabahladı	48
Həqiqətən, ruqyə, tilsimlər və tivələ (sevgi duası) şirkdir	50
Kim bir baxıcının yanına gedərsə və ondan bir şey soruşarsa, qırx gün namazı qəbul edilməz.....	52
Kim Allahdan başqasına and içərsə ya küfür edər ya da şəriq qoşar	53

Deməyin ki, Allah və filankəs istədiyi oldu , əksinə deyin ki, “Allah istədi sonra isə filankəs istədi oldu”	54
Sizin üçün ən çox qorxduğum kiçik şirkdir" Dedilər: Kiçik şirk nədir, ey Allahın Rəsulu? Belə buyurdu: “Riya	56
Qəbirlər üzərində oturmağın və orada namaz qılmayın	57
Şeytan, sizdən birinizə gələrək "bunu kim yaratdı, onu kim yaratdı? suallarını verər və ən son olaraq "Sənin Rəbbini kim yaratdı?" sualını ortaya atar. Kim belə bir vəziyyətlə qarşılaşarsa, Allaha sığınsın və bu vəsvəsələrə son qoysun	58
Sizə Allahdan qorxmağı tövsiyyə edirəm, (rəhbəriniz) həbəşi bir kölə olsa belə, ona tabe olub, itaət edin. Məndən sonra şiddətli ixtilafı görəcəksiniz, mənim və doğru yolda olan rəşidi xəlifələrin yoluna tabe olun.....	60
Kim itaətdən çıxar, camaatdan ayrılır və bu hal üzərində ölərsə, cahiliyyə ölümü ilə ölmüş olur	62
Allah kimə rəhbərlik etməyi nəşib edərsə, rəhbərliyi altında olan insanları aldadaraq ölərsə, Allah cənnəti ona haram edir	64
Elə rəhbərlər hakimiyyətə gələcəklər, siz onların əməllərini görəcəksiniz və inkar edəcəksiniz. Beləliklə, kim qəlbə etiraz edərsə qurtulacaq, kim inkar edərsə xilas olacaq, amma həmin əməllərdən razı qalıb ardınca gedənlər günah qazanacaqlar.....	65
Sizin (başınızda duracaq rəhbərlər tərəfindən) inkar edəcəyiniz işlər və mənimsəmələr görəcəksiniz. "Soruşdular: Ey Allahın Rəsulu, bizə nə əmr edirsən? O dedi: Üzərinizdə olan haqqı yerinə yetirin, öz haqqınızı isə Allahdan istəyin.....	67
Allahım, hər kim ümmətimin işlərinə rəhbərlik edib, onlara çətinlik yaradarsa, Sən də onun üçün çətinlik yarat. Hər kim də, ümmətimin işlərinə rəhbərlik edib, onlarla yumşaq davranarsa, Sən ona rəhm et.....	69
Din nəsihətdir	70
Əgər mütəşabihlərdən yapışanları görsən, bil ki, onları Allah bu cür adlandırdı və onlardan uzaq durun.....	72
Sizlərdən biriniz bir münkər gördükdə, onu əli ilə dəyişsin, əgər bacarmırsa, dili ilə dəyişsin, əgər onu da bacarmırsa, qəlbə ilə dəyişsin, bu isə imanın ən zəif dərəcəsidir	75
Allahın qayda-qanunlarına riayət edən və onları tərk edən toplumun məsəli gəmidə püşk atıb, onların bir qisminə gəminin yuxarısı, digər bir qisminə isə aşağı hissəsi	77
Kim doğru yola dəvət edərsə, o kəs, arxasınca gedənlərin savabı qədər savab qazanar və bu onların savablarından heç nəyi əksiltməz	79

Kim xeyirə yönəldərsə, o, xeyir iş görənlə əcrdə şərik olar	80
Kim özünü bir topluma oxşadarsa, o da onlardandır	81
Muhəmmədin nəfsi əlində olan Allaha and olsun ki, bu ümmətdən yəhudi və ya xristian mənim haqqımda eşidərsə, sonra göndərildiyimə (bu dinə) iman gətirmədən ölərsə, cəhənnəm əhlindən olar	83
İfratçılar həlak oldular	84
Yəhudilər qəzəbə düçar olmuş, xristianlar isə zəlalətə düşmüşlər	85
Allah məxluqatın qədərini, yeri və göyləri yaratmazdan əlli min il öncə yazmışdır	86
Doğru söz sahibi və doğruluğu Allah tərəfindən təsdiqlənən Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) bizə belə buyurdu: "Sizlərdən birinizin yaradılışının başlanğıcı (embrion) anasının bətnində qırx gün və qırx gecədə toplanır	88
Cənnət sizə ayaqqabınızın bağından daha yaxındır. Cəhənnəm də həmçinin	90
Cəhənnəm şəhəvtlərlə(nəfsə xoş gələn şeylərlə), Cənnət isə nəfsin istəmədiyi şeylərlə əhatə edilmişdir	91
Allah cənnət və cəhənnəmi yaradanda Cəbrayılı (Allahın salamı onun üzərinə olsun)	93
Yandırdığınız alov, cəhənnəm alovunun yetmiş qatından bir qatıdır	95
Allah Qiyamət günü yeri ovucuna alar, göyləri isə sağ əlində bükər, sonra deyər: Mənəm hökmdar, yer üzünün hökmdarları haradadır?	96
Nəfsim əlində olan Allaha and olsun ki, Məryəm oğlunun yer üzünə enərək sizin aranızda ədalətlə hökm verəcəyi, xaçı sındıracağı, donuzları öldürəcəyi, cizyəni aradan qaldıracağı, bolluğa görə heç kimin mal-dövlətə ehtiyacı olmayacağı zaman artıq yaxındır	97
"Lə iləhə illallah" de ki, buna görə Qiyamət günü sənə şahidlik edim	98
Mənim hovuzum bir aylıq yol məsafəsi qədər böyükdür, suyu süddən daha ağdır, qoxusu miskdən daha gözəldir	100
Ölüm, ağ-qara qoç şəklində gətiriləcək	101
Əgər siz Allaha layiqincə təvəkkül etsəniz, O sizə də ruzini səhər yuvasından ac çıxıb, (axşam) tox qayıdan quşun ruzisi kimi yetirər	103
Ey qullarım, Mən zülmü Özümə haram etdim və sizin də aranızda onu haram buyurdum, elə isə bir-birinizə zülm etməyin	105
Həqiqətən, Allah zalıma möhlət verir ki, onu yaxalayanda boyun qaçırmasın	108

Şübhəsiz ki, Allah yaxşılıq və pislikləri yazdıqdan sonra, onları belə açıqladı: Kim bir yaxşılıq etmək istərsə, lakin bunu edə bilməzsə, Allah bunu onun üçün Öz dərgahında bir yaxşılıq kimi yazar. Əgər bir kəs xeyir əməli istəyib onu edərsə, Allah Öz dərgahında həmin şəxs üçün bu yaxşılığı on mislindən yeddi yüz mislinə qədər, hətta daha çox yazar. Əgər insan pis bir əməli etmək istəyər, lakin onu etməkdən əl çəkərsə, Allah bunu onun üçün bir yaxşılıq olaraq yazar, əgər bu pis əməli etmək istəyər və edərsə, Allah sadəcə onun üçün bunu bir günah olaraq yazar	110
Kim İslamda yaxşı işlər görərsə, cahiliyyədə etdiklərinə görə hesaba çəkilməz, kim İslamda pis işlər görərsə, cahilikdə və İslamda etdiyi əməllərə görə hesaba çəkilər ..	111
Sənin söylədiklərin və dəvət etdiyin şey gözəldir. Kaş ki bizim etdiyimiz günahların bir kəfərəsi olduğunu bizə xəbər versəydin - dedilər	113
Sən keçmişdə etdiyin xeyir əməllərlə müsəlman oldun	115
Şübhəsiz ki, Allah möminin yaxşı əməlinin savabını silməklə ona zülm etməz, yaxşılığın əvəzini bu dünyada verər və axirətdə də mukafatlandırır	116
Bir qul günah edərək: "Ey Rəbbim, günahımı bağışla!	117
Əgər bir kəs günah edər, sonra dəstəmaz alaraq namaz qılar, sonra Allahdan bağışlanma diləyərsə, Allah onu bağışlayar	119
Hər gecə uca və müqəddəs Rəbbimiz gecənin son üçdə birində dünya səmasına enərək	120
Şübhəsiz ki, halal olan şeylər bəllidir, haram olan şeylər bəllidir	122
Oğul! Mən sənə bir neçə kəlimə öyrədəcəm: Allahın hududlarına qərəzsiz riayət et ki, Allah da səni qorusun. Allahın hüdudlarına riayət et ki, Onu öz qarşında görəsən. Nəyisə istədikdə, Allahdan istə. Kömək istədikdə, yalnız Allahdan kömək istə	124
mənə İslamda elə bir şey söylə ki, onu səndən başqa heç kimdən soruşmayım. Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) buyurdu: De ki: "Allaha iman gətirdim, ardınca da doğru yolu tut	126
Kim gözəl surətdə dəstəmaz alarsa, günahları cəsədindən, hətta dırnaqlarının altından çıxar	127
Sizlərdən birinizin dəstəmazı pozulduqda, dəstəmaz almayınca Allah onun namazını qəbul etməz	128
Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) hər namaz üçün dəstəmaz alardı.	129

Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) (dəstəmaz azalarının hər birini) bir dəfə yuyaraq dəstəmaz aldı.....	130
Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) (dəstəmaz azalarını) iki dəfə yuyaraq dəstəmaz aldı	131
Kim mənim bu aldığım dəstəmaz kimi dəstəmaz alar sonra qəlbin-dən heç bir şey keçirtmədən iki rükət namaz qılarsa Allah onun keçmiş günahlarını bağışlayar	132
Sizlərdən biriniz dəstəmaz alarsa, ilk olaraq suyu burnuna çəkib, ardınca nəfəsiylə onu çıxarmalıdır, kim təbii ehtiyacını ödədikdən sonra, daş parçası ilə təmizlənmək istərsə bunu tək sayda etsin	135
“Bu qəbirdəkilər əzab çəkirlər, əzabları isə böyük günahlarına görə deyil. Qəbirdəkilərdən birinə sidikdən qorunmadığına görə, digərinə isə insanlar arasında söz gəzdirdiyinə görə əzab verilir.....	136
Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) hər dəfə ayaqyoluna girdikdə belə deyərdi: “Allahummə inni əuzu bikə minəl-xubusi val-xəbəis”	138
Misvak ağızın təmizliyi, Rəbbin isə razılığıdır.....	139
Yeddi gündə bir dəfə yuyunmaq, başını və bədənini yumaq hər bir müsəlman üzərində haqqdır	140
Beş şey fitrətdəndir: sünnet olmaq, övrət yerini qırmaq, bıqları qısaltmaq, dırnaqları tutmaq və qoltuq altındakı tükləri yolmaq.....	141
Məndən tez-tez məzi gələrdi və Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) qızı Fatiməyə (Allah ondan razı olsun) görə ondan bu haqda soruşmağa utanırdım. Miqdad bin Əl-Əsvədə dedim ki, o soruşsun. Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) dedi: "Cinsiyyət üzvünü yusun və dəstəmaz alsın	143
Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) cənabətdən qüsl aldıqda əllərini yuyardı, ardınca namaz üçün aldığı kimi dəstəmaz alardı	144
Onları çıxarma, çünki mən təharətli(dəstəmazlı) olarkən onları geymişəm.....	146
bu qanaxmadır, sadəcə sənin bildiyin heyz günlərinin müddətində namazı tərək et, (bu müddətdən) sonra isə qüsl al və namaz qıl	147
Sizdən biri qarnında bir şey hiss edib, ondan bir şey çıxıb və ya çıxmadığını şübhə edərsə, səs eşitmədikcə yaxud iy duymadıqca məsciddən çıxmasın	149
Müəzzin: "Allahu Əkbər, Allahu Əkbər" dediyi zaman sizlərdən biri iklasla: "Allahu Əkbər, Allahu Əkbər" desə	150

Müəzzini eşitdiyinizdə, siz də onun söylədiklərini təkrar edin. Sonra mənə salavat gətirin.....	152
Azanı eşidirsənmi? O: "Bəli!" - dedi. Bu zaman Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) dedi: "O zaman cavab ver(camaat namazına gəl)	154
Hansı əməl Allaha daha sevimlidir? Buyurdu: "Vaxtında qılınan namaz" Dedi: "Sonra hansı?" Buyurdu: "Validəynə yaxşılıq" Dedi: "Sonra hansı?" Buyurdu: "Allah yolunda cihad"	155
Böyük günahlardan çəkindiyl müddətcə, beş vaxt namaz, iki Cümə və iki Ramazan, aralarında edilən kiçik günahlara kəffərədir	156
Uca Allah belə buyurmuşdur: Namazı qulumla Özüm aramda iki yerə böldüm, qulum üçün istədiyi vardır	158
Bizimlə onlar arasındakı olan əhd namazdır. Kim namazı tərk etsə, artıq küfr etmişdir	160
Kişi ilə şirk və küfür arasında namazı tərk etməsi vardır	161
Ey Bilal! Namaz üçüm iqamə ver. Bizi namazla rahatlat	162
Nəfsim əlində olana and olsun ki, aranızda namazı Allah Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) namazına ən çox oxşayan mənim namazımdır. Bu onun dünyadan ayrılana qədər qıldığı namaz idi" deyirdi.....	163
Mənə yeddi əza üzərində səcdə etmək əmr edildi	165
Həqiqətən də siz Rəbbinizi, bu ayı gördüyünüz kimi görəcəksiniz. Onu görməkdə bir çətinlik və sıxıntı çəkməyəcəksiniz.....	166
Kim sübh namazını qılarsa, Allah onu himayəsi altına alar	168
Əsr namazını tərk edənin əməli batil olar	169
Kim bir namazı unudarsa onu xatırladığı zaman qılsın. Onun kəffarəsi ancaq budur .	170
Münafıqlərə ən ağır gələn namaz, işa və fəcr namazlarıdır. Əgər onlar bu iki namazda olan savabı bilsəydilər, sürünərək də olsa bu namazlara gələrdilər.....	171
Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) rükudan belini qaldırdığı zaman belə deyərdi: "Səmi Allahu limən həmidəh,	172
Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) iki səcdə arasında belə deyərdi: «Rabbiğfir li, Rabbiğfir li	173

Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) iki səcdə arasında deyərdi: "Allahumməğfirli, varhəmni, və afini, vəhdini vəruqni" (Allahım məni bağışla, mənə rəhm et və əfv et, məni doğru yola yönəlt və mənə ruzi yetir)	174
Namaz qıldığınız zaman səflərinizi düz tutun sonra sizdən biri sizə imam olsun. İmam təkbir etdiyi zaman siz də təkbir edin	176
Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) mənə Qurandan surə öyrətdiyi kimi, əlim onun əlləri arasında olduğu halda mənə namazda deyilən təşəhhüdü öyrətdi	181
Allahım qəbr əzabından, cəhənnəm əzabından, həyatın və ölümün fitnəsindən,	183
Yemək hazır olarkən və bir də böyük və kiçik ayaq yolu ehtiyacı olarkən namaz qılınmaz	184
"Bu Xinzəb deyilən şey-tandır. Onu hiss etdiyən an ondan Allaha sığın və sol tərəfinə üç dəfə yavaşca tüpür	185
Oğruların ən pisi, (tələsik namaz qılıb) namazından oğruyandır". Ondən: Kişi namazından necə oğruya bilər? deyə soruşulunca, Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun): "Namazın rükusunu və səcdəsini tam olaraq etməz" deyərək cavab verdi	187
Sizdən kimsə qorxmurmu ki, başını imamdan öncə qaldırmaqla Allah onun başını uzunqulaq başı edər, yada ki, Allah onun xarici görkəmini uzunqulaq görkəmində edər	188
Allahummə əntəs-sələmu, və minkəs-sələmu, təbəraktə zəl-cələli vəl-ikram. (Allahım! Salam Sənsən və əminəmanlıq Səndəndir. Ey əzəmət və ehtiram sahibi! Sən xeyirxahsan	189
Allahın Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) hər namazdan sonra bu zikrləri edərdi	191
Peyğəmbər (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) hər fərz namazdan sonra bu zikri edərdi	193
Peyğəmbərdən (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) on rükət öyrəndim ..	195
Sizdən biri məscidə daxil olduqda, oturmazdan əvvəl iki rükət namaz qılsın	196
Cümə günü imam xütbə oxuyarkən yanındakı yoldaşına "Sus!" dersən, artıq lağlağa etmiş (cümənin savabını itirmiş) olursan	197
Namazı ayaq üstə qıl, bacarmırsansa oturaraq qıl, ona da gücün çatmırsa, uzanaraq qıl	198

Mənim bu məscidimdə qılınan bir namaz, Məscidul-Haram istisna olmaqla, başqa məscidlərdə qılınan min namazdan daha xeyirlidir	199
Kim Allah üçün bir məscid bina edərsə, Allah o kimsə üçün Cənnətdə o məscidin bənzərini bina edər» -dedi	200
Sədəqə, var-dövlətdən bir şey əksiltməz, nə qədər ki, qul mərhəmətlidir, əvəzində Allah da onun izzətini artırır. Kim Allah üçün təvazökarlıq edərsə, Allah onu ucaldar	201
Allah buyurdu:" Ey Adəm övladı mənim yolumda xərclə ki, mən də sənə yetirim	202
Əgər kişi ailəsinə Allahın razılığını qazanmaq üçün xərcləyirsə, bu onun üçün sədəqədir	203
Borcu qaytarmaqda çətinlik çəkənə möhlət verən və ya borcunu ona tamamilə əfv edən kəsi, Allah Qiyamət günü Öz ərşinin kölgəsi altına alacaq, həmin gün o kölgədən savayı sığılacaq heç bir kölgə olmayacaq.....	204
Allah satarkən, alarkən, borcunu istəyərkən insanlarla mülayim davranan kimsəyə rəhm etsin	205
İnsanlara tez-tez borc verən bir adam var idi.O,xidmətçisinə(borcları toplayan) belə deyərdi: Borcunu qaytara bilməkdə çətinlik çəkən birinə getsən, onun borcundan keç. Bəlkə Allah da bizim günahlarımızdan keçər	206
Şübhəsiz ki, Allahın sərvətini haqsız yerə istifadə edənlərə Qiyamət günü cəhənnəm əzabı var	207
Kim Ramazan orucunu imanla və savabını yalnız Allahdan umaraq tutarsa, o kəsin keçmiş günahları bağışlanar	208
Kim Qədr gecəsini imanla və savabını yalnız Allahdan umaraq ibadətlə keçirərsə, o kəsin keçmiş günahları bağışlanar	209
Kim Allah üçün həcc edərsə, (həcc əsna-sın-da qadını ilə) yaxınlıq etməsə və söyüş söyüb pis sözlər danışmasa, həccdən anadan doğulduğu kimi (günahsız) qayıdar	210
Zülhiccənin ilk on günündə.....	211
Həqiqətən Allah sizin zahirinizə, var-dövlətinizə yox, qəlblərinizə və əməllərinizə baxar	212
Həqiqətən Allah qısqanır və mömin qısqanır, Allahın qısqanclığı möminin haramlara əl atmasına görədir.....	213
Həlak edən yeddi günahdan çəkinin!"	214
Sizə günahların ən böyüyü barədə xəbər verimmi?	216

Ən böyük günahlar: Allaha şərik qoşmaq, valideyinlərin üzünə ağ olmaq, adam öldürmək və yaldan (Allaha) and içməkdir	218
Qiyamət günü insanlar arasında ilk mühakimə olunacaq məsələ qantökmə məsələsi olacaq	219
Kim əhd verilən birini öldürərsə, Cənnətin iyini almaz. Halbuki onun iyi qırx illik məsa-fədən hiss edilir	220
Qohumluq əlaqələrini kəsən cənnətə daxil olmaz.....	221
Kim ruzisinin artmasını və ömrünün uzanmasını istəyirsə, qohumluq əlaqələrini qorusun	222
Qohum-əqrəbasının yaxşılıq etməsinə eynisiylə cavab verən insan heç də qohumluq əlaqələrini birləşdirən kimsə deyildir. Qohumluq əlaqələrini birləşdirən kimsə, qohumları onunla əlaqəni kəsdikləri zaman onlarla əlaqə saxlayıb bu əlaqəni birləşdirən kimsədir	223
Bilirsinizmi qeybət nədir?" Sahabələr: "Allah və Rəsulu ən doğrusunu bilir!"- dedilər. Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) buyurdu: "(Din) qardaşını onun xoşuna gəlmədiyi bir vəsflə xatırlamaqdır.....	224
Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) hökm verərkən rüşvət verənə və rüşvət alana lənət etmişdir.....	226
"Zənn etməkdən çəkinin; çünki zənn, ən yalan ifadədir	227
İnsanlar arasında söz gəzdirən cənnətə daxil olmaz	229
«Ey insanlar! Allah sizdən cahiliyətin təkəbbürünü və ata-babalarınızla gürurlanmağı aradan qaldırmışdır.....	230
Allah dərgahında ən qəzəbinə gələn insanlar, mübahisə etdikdə həddi aşanlardır....	231
İki müsəlman qılıncla (bir-birini öldürmək üçün) qarşı-qarşıya gəlirsə, öldürən də, ölən də cəhənnəmdədir.....	232
Kim bizə silah çəkərsə, o bizdən deyildir	234
Ölüləri söyməyin, çünki onlar artıq dünyada ikən etdikləri əməllərə qovuşublar	235
Bir insana din qardaşını üç gecədən artıq tərək edərək küsülü qalması caiz deyildir, onlar görüşdükdə birisi digərindən üz çevirər, digəri də bunu təkrar edər. Sözsüz ki, onların ən xeyirlisi birinci salamlaşandır	236
Kim mənə iki çənəsi arasındakını (dilini) və iki ayağı arasındakını (övrət yerini haramdan qorumağa) zəmanət verərsə, mən də ona Cənnəti zəmanət verərəm	237

Məndən sonra kişilər üçün ən təhlükəli fitnə(yoldan çıxaran) qadınlar olacaq.....	238
Dünya şirin və valehedicidir. Həqiqətən, Allah sizi dünyaya varis təyin etmiş və ondan necə istifadə edəcəyinizə nəzarət edir. Dünyadan qorxun! Qadınlardan qorxun!.....	239
Vəlisiz nikah yoxdur.....	240
Yerinə yetirməli olduğunuz şərtlərin ən vacibi, evlilikdə qoyulan şərtlərdir.....	241
Dünya keçici bir ləzzətdir. Dünya ləzzətinin ən xeyirlisi saleh qadındır	242
Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) saçın bir hissəsinin kəsib, digər hissəsini saxlamağı qadağan etdi	243
Bığlarınızı qısaltın, saqqallarınızı uzatın	243
Həqiqətən, sizin ən xeyirliniz gözəl əxlaq sahibi olanınızdır”.	244
Həqiqətən mömin gözəl əxlaqla, oruc tutan və gecələri namaz qılan kəsin dərəcəsinə çatır	245
Möminlərdən ən kamil iman sahibləri, gözəl əxlaqa malik olanlardır, sözsüz ki, sizin ən xeyirliniz qadınlara qarşı xoş rəftar edənlərdir	246
Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) insanları ən çox cənnətə salan meyar haqqında soruşuldu. Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) isə belə buyurdu: "Təqva və gözəl əxlaq.....	247
Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) insanlar arasında ən gözəl əxlaqa sahib idi	248
Allahın Rəsulunun (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) əxlaqı Quran idi ..	249
Həqiqətən, Allah hər bir şeydə və əməldə gözəl davranmağı əmr edib,	250
Ədalətli olanlar Allah qatında, izzət və cəlal sahibi Rəhmanın sağındakı nurdan olan minbərlər üzərindədir. Allahın hər iki əli də sağdır	252
Nə (özünə və ya başqasına) zərər vermək, nə də zərərə zərərlə qarşılıq vermək olmaz, kim başqasına zərər verərsə, Allah onu zərərə uğradar, kim başqasına çətinlik törədərsə, Allah onu çətinliyə salar	253
Qəzəblənmə	254
Güclü, güləşdə qalib gələn deyil, həqiqi güclü, qəzəb zamanı nəfsini cilovlayan insandır	255
Həya imandandır.....	256
Əgər biriniz qardaşını (Allah üçün) sevərsə, ona, sevdiyini söyləsin	257

Hər bir xeyirxahlıq sədəqədir.....	258
Dul qadına və kasıba əl tutan şəxs, Allah yolunda cihad edən və ya gecələri yorulmadan namaz qılıb, gündüzləri oruc tutan şəxs kimidir”	259
Allaha və axirət gününə iman gətirən, ya xeyir söyləsin, ya da sussun	260
Din qardaşını sadəcə gülər üzlə qarşılamaq olsa belə, xeyirdən sayılan heç bir əməli kiçik zənn etmə.....	261
İnsanlara rəhm etməyə nə izzət və cəlal sahibi olan Allah rəhm etməz	262
Rəhm edənlərə (mərhəmətli olanlara) Rəhman olan Allah rəhm edər. Yer üzündə olanlara rəhm edin ki, səmada Olan da sizə rəhm etsin	263
Müsəlmanın müsəlman üzərində beş haqqı vardır: Salamını almaq, xəstələndiyində ziyarət etmək, cənazəsini müşayiət etmək, dəvətinə icabət etmək və asqırdıqda: (Əlhəmdulillah) deyənə: (Yərhəməkəllah) (yəni: Allah sənə rəhmət etsin) deməkdir.....	264
Siz iman gətirməyincə cənnətə daxil olmazsınız və bir-birinizi sevməyincə də iman gətirmiş sayılmazsınız. Sizə elə bir şey deyimmi ki, onu etsəniz bir-birinizi seversiz ? "Aranızda salami yayın	265
Cəbrayıl mənə qonşu haqqında o qədər tövsiyə etdi ki, ona da mirasdan pay düşəcəyini zənn etdim	267
Kim qardaşının ismətinə qoruyarsa, Allah da onu Qiyamət günü cəhənnəm əzabından qoruyar.....	268
Həqiqətən hər bir əməldə yumşaq davranmaq əməli bəzəyər, yoxluğu isə həmin əməli çirkin edər.....	269
Asanlaşdırın, çətinləşdirməyin, sevindirin, hürküdüb qaçırtmayın.....	270
Biz bir gün Ömər in yanında idik, o, belə dedi: “Bizə, təkəlluf etmək (çətinləşdirmək) qadağan edildi”	271
Sizdən biri yediyi zaman sağ əli ilə yesin, içdiyi zaman da sağ əli ilə içsin. Çünki şeytan, sol əli ilə yeyir və sol əli ilə içir.....	272
Ey oğlan, Bismilləh de. Sağ əlinlə ye və sənə yaxın olan yerdən ye”	273
Həqiqətən Allah, yedikdən sonra həmd edən və içdikdən sonra həmd edən qulundan razıdır	274
Bir kişi Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salami onun üzərinə olsun) ilə bir süfrə arxasında sol əli ilə yemək yeyirdi, Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salami onun üzərinə olsun): “Sağ əlinlə ye”- dedi. O isə "Bacarmıram" deyə cavab verdi. Dedi: "Heç bacarmayasan.....	275

Həqiqətən Allahın sizə buyurduğu vacib əməlləri sevdiyi kimi, rüxsətlə (yüngülləşdirici) buyurduğu əməlləri də etmənizi sevir	276
Allah kimə xeyir istərsə, onu müsibətlə imtahana çəkər.....	277
“Müsəlmanın başına gələn bəlalər içərisində elə bir yorğunluq, xəstəlik, dərd, kədər, əziyyət və sıxıntı, qəm, hətta bədəninə batan tikan kimi bəla yoxdur ki, Allah buna görə onun günahlarını bağışlamasın”	278
Bir qul xəstələndiyindən və ya səfərə çıxdığından dolayı davamlı olaraq etdiyi ibadətləri etməzsə, ona müqim(sakin olduğu) və sağlam olarkən etdiyi əməllərin savabı kimi savab yazılır.....	279
Allah kimə xeyir dilərsə, onu dində anlayış sahibi edər	280
Alimlərin qarşısında lovğalanmaq, səfehlərlə mübahisə etmək.....	281
Sizin ən xeyirliniz Qurani öyrənən və onu öyrədəndir	282
onlar Allah Rəsulundan (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) on ayə öyrənərdilər və bu ayələrdəki elm və əməli həyatlarında tətbiq etməyincə digər ayələrə keçməzdilər	283
Kim Allahın kitabından bir hərf oxuyarsa, ona bir savab yazılır. Savab isə on misləndədir	284
Quran sahibinə deyiləcək: Oxu və yüksəl, dünyada tərtil ilə oxuduğun kimi burada da tərtillə oxu, şübhəsiz ki, sənin dərəcən, oxuduğun son ayəyə qədərdir	285
Sizlərdən biriniz ailəsinin yanına döndüyündə orada üç kök böyük hamilə dəvə görmək istəyərmisən?.....	286
Bu Qurani daima oxuyun! Canım əlində olan Allaha and olsun ki, o (sahibini) kəndirdən açılıb qaçan dəvədən daha tez tərk edir	287
Evlərinizi qəbiristanlığa çevirməyin. Həqiqətən şeytan Bəqərə surəsi oxunan evdən qaçır.....	288
Ey Əbul Munzir, bilirsənmi, Allahın kitabındakı hansı ayə daha əzəmətlidir?" Dedi: Mən cavab verdim :{Allah, Ondan başqa ibadətə layiq məbud yoxdur, əbədi Yaşayandır, bütün yaratdıqlarının Qəyyumudur.} [Əl bəqərə:255] O sinəmə vurub dedi: "Ey Əbul Munzir, vallahi elm sənə mübarək olsun.....	289
Kim gecə Bəqərə surəsinin son iki ayəsini oxuyarsa, ona yetər.....	290
Dua ibadətdir.....	291
Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) hər zaman Allahı zikr edərdi	292

Uca Allah qatında duadan daha dəyərli bir şey yoxdur	293
Paltar köhnəldiyi kimi içinizdəki iman da köhnəlir. Allahdan qəlblərinizdəki imanın yenilənməsini istəyin.....	294
Qulun Allaha ən yaxın olduğu an, səcdədə olduğu məqamdır. Səcdədə olarkən duanı çoxaldın	295
Allah Rəsulu (Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun) hər gecə çarpayısına uzandıqda, ovuclarını birləşdirərək onlara üfləyər və onlara İxlas, Fələq, Nəs sürələrini oxuyar.....	296
Allaha ən sevimli olan dörd kəlimə vardır: Subhanallah (Allah və nöqsanlardan pakdır), əlhəmdulilləh (həmd yalnız Allaha məxsusdur), ləə iləhə illəllah (Allahdan başqa ibadətə layiq ilah yoxdur), Allahu əkbər (Allah ən böyükdür). Hansıyla başlasan zərəri olmaz.....	297
Kim on dəfə	298
Dildə yüngül, tərəzidə ağır, Rəhmana sevimli gələn iki kəlimə vardır	299
Kim gün ərzində yüz dəfə Subhənallahi və bihəmdihi deyərsə, günahları dəniz köpüyü qədər olsa belə bağışlanar	300
Təmizlik imanın yarısıdır. Əlhəmdulilləh tərəzini doldurur. Subhənallah və əlhəmdulilləh sözləri isə yerlər və göylərin arasını doldurur.....	301
Subhənallah valhəmdulilləh, və ləə iləhə illəllah,vallahu əkbər" söyləmək günəşin üzərinə doğduğu hər şeydən mənə sevimlidir	303
Zikrin ən fəzilətlisi: «Lə iləhə illəllah» kəlməsidir, duanın ən fəzilətlisi isə: «Əlhəmdulilləh» sözüdür	304
“Kim bir məkana çatıb, orada dayanıb qalarsa, ardınca “Yaratdıqlarının şərindən Allahın kamil kəlmələrinə sığınırım” duasını oxuyarsa, ona, həmin yeri tərk edəne qədər heç bir ziyan dəyməz.”	305
Sizdən biri məscidə daxil olduqda: Allahumməftəh li əbvabə rahmətik [Allahım, Öz mərhəmət qapılarını mənim üçün aç!], məsciddən çıxdığı zaman isə: Allahummə inni əsəlukə min fədlək [Allahım, Sənin lütfündən di-ləyirəm] desin.....	306
İnsan evinə daxil olduğu zaman və yeməyə başlayarkən Allahı zikr edərsə, şeytan köməkçilərinə deyər: Sizə bu evdə gecələmək üçün yer və şam yeməyindən pay yoxdur	308

Qısa xülasə

Peyğəmbərin hədisləri Şəriətin ikinci mənbəyidir. Uca Allah buyurmuşdur: {O, öz hava-istəyi ilə danışmır (3) Bu, ona təlqin edilən bir vəhydir}. [ən-Nəcm 3-4].

Hədis ensiklopediyasından edilmiş bu seçmələr müsəlmanın dinində və gündəlik həyatında ehtiyac duyduğu geniş mənalı hədisləri, onların qısa izahı, məna və dəlalətlərinin və bəzi faydalarının açıqlanması ilə birlikdə özündə cəm etmişdir. Həmçinin hər kəsə faydalı olması və Allah Rəsulunun (sallallahu aleyhi və səlləm) sünnəsinin bəşəriyyətə öz dillərində çatdırılması üçün dünyanın bir sıra canlı dillərinə tərcümə edilmişdir.

Az380